

62% g. o. sec

MAANDBLAD

Orgaan van de Vereeniging

EEN EN ZESTIGSTE JAARGANG

No. 1 - JANUARI 1941

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

ZESTIG JAREN IN HET HARNAS!

Zestig Jaren in het Harnas

In Januari bestond de Vereeniging tegen de Kwakzalverij zestig jaar. Het is de bedoeling van ons bestuur geweest om ter eere van dit jubileum een congres te organiseeren en daarvoor de medewerking te vragen van verschillende andere organisaties. Er is wel meer gestrand op den oorlog; het zal niemand verwonderen dat wij ons plan hebben opgeborgen tot een tijd dat men weer zal kunnen samenkomen, teneinde met volle belangstelling het vraagstuk der bestrijdingen van de kwakzalverij onder de oogen te kunnen zien.

Het bestuur achtte het een gelukkige gedachte om juist omstreeks ons jubileum met een nieuwe, en naar onze meening: doeltreffende, actie te beginnen.

Woorden, artikeltjes, moeten gelezen worden; de haastige mensch moet zich eenigen tijd gunnen om ze in zich op te nemen; er is reeds zooveel te lezen: de krant, de periodieken van velerlei soort. Blijft er dan nog tijd over voor zoo'n klein maandblaadje, dat iedere keer maar weer over datzelfde onderwerp schrijft? Zeker, we hebben een trouwe lezerskring en ons blad gaat van hand tot hand, maar wij meenen dat, *nu Jordaan's teekenstift ons blad voortaan zal sieren*, de belangstelling sterk zal toenemen en dat daar-

door ook de tekst veel méér gelezen zal worden. Ik heb onzen teekenaar gesproken en ik ben er zeker van dat hij de doelstelling onzer vereeniging dadelijk heeft gevat en uit zijn woorden bemerkte ik dat hij, nu reeds, een vurig medestrijder mag genoemd worden.

Na de eerste plaat, dien wij in December reeds afdrukten, schetste hij voor ons jubileum de Vereeniging tegen de Kwakzalverij als geharnaste ridder, op zijn schild den naam dragend en op zijn zwaard de inscriptie voerend: gezond verstand. Als schrikwekkend monster komt de kwakzalverij uit zijn hol kijken, waarvoor de lugubere resten van haar slachtoffers opgehoopt zijn; zij weet dat zij bij den ridder aan het verkeerde adres is en angstig blijft zij gluren uit haar spelonk.

In de nu volgende jaren zal onze vereeniging, — zestig jaar geleden door de Bruinsma's gesticht en wier geschiedenis wij ons voorstellen over eenigen tijd weer eens opnieuw te vertellen, — pal moeten blijven staan voor het hol van het groote kwaad dat de samenleving bedreigt en zal blijven bedreigen, omdat onverstand zal blijven bestaan en zal geëxploiteerd worden door handige en geslepen bedriegers. DR C. J. BRENKMAN
Voorz. der Ver. tegen de Kwakzalverij

MEDEDEELING DER REDACTIE

In dit nummer zullen de lezers een aantal z.g. „*Herhaalde Waarschuwingen*” uit de jaargang 1885 aantreffen, welke door de toenmalige redactie bij wijze van proef op een bijzondere wijze ingericht waren. Er werd daarbij vermeld:

„*Misschien dat wij, door nu eens op de wijze der kwakzalvers „groote letters, uitroepstekens, enz. te gebruiken, meer indruk „maken. Dat wij hierdoor „lachende de waarheid zeggen” zal, „hopen wij, niets afdoen aan den ernst, waarmee die waarheid „ter harte dient genomen te worden”.*”

INHOUD

	Blz.
Zestig jaren in het Harnas	2
Mededeeling der Redactie	2
Wij weten... TER WEE	2
Mededeelingen van het Bestuur	3
Zestig jaren Strijd TER WEE	3
Aan den Nederlandschen Journalistenkring te Amsterdam H. T. W.	4
De Strijd tegen de Kwakzalverij WINDEMULLER	6
Onjuiste Reclame BRENKMAN	7
Onderzochte Middelen	8

WIJ WETEN...

Wij weten, dat er in den Haag een Commissie voor de Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen is, welke de advertentie's bestemd voor vele dagbladen en periodieken aan een keuring onderwerpt;

dat deze Commissie in de loop der jaren zeer verdienstelijk werk heeft verricht;

dat allerlei advertentie's op bepaalde indicatie-gebieden door haar controle nagenoeg geheel verdwenen zijn;

dat andere schreeuwende advertentie's thans iets minder schreeuwen;

Maar

Wij weten ook, dat deze controle nog lang niet volledig is, doordat een aantal bladen niet aangesloten is;

dat bepaalde groepen middelen, welke wij tot de kwakzalversmiddelen rekenen, niet aan controle onderhevig zijn;

dat behalve de controle op de aanprijzing in de bladen, ook de groote stroom van circulaire's en pamfletten met hun vele onvervulbare beloften gekeurd behooren te worden;

dat door het gelijktijdig plaatsnemen van de mededeeling: „Advertentie's betreffende geneesmiddelen worden alleen opgenomen indien ze vooraf voorzien zijn van het stempel „Geen Bezwaar” door de Commissie”, aan de wel opgenomen annonces een soort van keur wordt gegeven;

Mededeelingen van het Bestuur

In verband met de aanvang van het nieuwe vereenigingsjaar en tevens ter vermindering van inningskosten verzoekt ondergeteekende de voor het lidmaatschap of abonnement verschuldigde gelden te willen storten op een der girorekeningen der Vereeniging. Deze rekeningen zijn:

Postgiro 32237, Gemeentegiro K-1672

NIEUWE LEDEN:

J. J. DE BOIS, *apotheker te Amsterdam.*

J. JONKMAN, *apotheker te Hilversum.*

M. J. MAUSSEN, *apotheker te Schaesberg.*

A. STURMAN, *apotheker te Culemborg.*

VER. „HET GROENE KRUIS” te Brandwijk-Molenaarsgraaf.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

dat vele goedgekeurde advertentie's, uiterlijk gelijkend op redactionele artikeltjes, worden geplaatst buiten de advertentie-pagina's met een klein onopvallend onderschrift „Ingezonden mededeeling”, waarvan de meeste lezers de beteekenis niet kennen en die daarom veronderstellen een door de redactie geschreven stukje te lezen;

dat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij hiertegen een strijd voert, welke reeds dateert vanaf de eerste jaren van haar bestaan, hetgeen blijkt uit het op blad. 4 afgedrukt adres aan den Nederlandschen Journalistenkring en gedateerd 28 November 1884.

Wilt gij hulp verleen

aan personen, die verslaafd zijn aan het misbruik van kwakzalverswaren, wordt dan lid van de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*.

Tegen f 3.— contributie per jaar ontvangt gij elke maand verscheidene blaadjes die gij aan de ongelukkigen kunt uitreiken en die zeker tot de

GENEZING

zullen bijdragen.

ZESTIG JAREN STRIJD

Bij het verschijnen van dit nummer heeft onze Vereeniging zestig jaar bestaan en is zij haar een en zestigste ingetreden. Zestig jaren van strijd tegen een machtigen vijand, die in hebzucht, domheid en bijgeloof belangrijke hulptroepen bezit. Zestig jaren van een rusteloos pogen uitsluitend in het belang van de volksgezondheid en de volkswelvaart. Het zou wellicht de moeite loonen op dit tijdstip eens uitvoerig na te gaan of en hoeveel er in dien langen strijd gewonnen is, in hoeverre het pogen geslaagd is. Dit geschiedkundig overzicht zullen wij te gelegener tijd geven, maar wel kunnen wij verklaren, dat al datgene dat door onze Vereeniging is tot stand gebracht ons dankbaar, maar niet voldaan stemt.

Dankbaar, omdat, ofschoon wij overtuigd zijn de kwakzalverij niet geheel te kunnen uitroeien, wij toch telkens weer bewijzen krijgen, dat onze waarschuwingen doel treffen en wij menigeen hebben teruggehouden van heil bij den kwakzalver te zoeken.

Maar niet voldaan.

Niet voldaan omdat wij nog van verschillende zijden tegenwerking ondervinden van personen, die uit hoofde van hun intellectuele ontwikkeling aan onzen kant *moesten* staan.

Niet voldaan wegens het geringe succes tot nu toe bij de regeeringsinstantie's behaald en de slechts gedeeltelijke medewerking van de zijde der dagbladders ondervonden. Wij hopen op meer steun van beiden in de toekomst.

Niet voldaan tenslotte, omdat zij, die beweren sympathie voor het streven onzer Vereeniging te hebben, dit nog maar al te dikwijls bij een platonische liefde laten en geen blijk van hun instemming geven door de Vereeniging financieel en moreel te steunen, door als lid toe te treden.

Wanneer wij een aantal van de

voornaamste plaatsen in ons land nagaan, dan zien wij aan de hand van de gepubliceerde ledenlijst dat het aantal leden over die steden als volgt was verspreid: 7 plaatsen met meer dan 100.000 inwoners: totaal 220 leden.

14 plaatsen met elk een inwoneraantal van 50.000—100.000: 100 leden. (De overige 440 leden zijn over verschillende kleinere plaatsen verspreid).

Bij de overtuiging die wij bezitten, dat er duizenden in den lande zijn die het optreden van onze Vereeniging goedkeuren en waardeeren, doet een blik op de genoemde cijfers ontmoedigend aan. Hierin zijn nu wel niet de abonnementen begrepen op het maandblad, maar in de verhouding zal dit geen verandering brengen. Wij zien uit de lijst dat er groote plaatsen zijn die in verhouding tot hun zielenaantal een betreurenswaardig klein contingent leveren en wij zijn overtuigd, dat het vermeld getal leden belangrijk hooger kan zijn.

Het staat bij ons vast dat een enkele opwekking voldoende zal zijn om vergeetachtigen — laat ons ook maar zeggen tot nu toe onverschilligen — in onze gelederen te doen treden.

Laat een ieder, hetzij lid, abonné of slechts belangstellend lezer zijn best doen. Een groot aantal leden geeft moed om op den ingeslagen weg voort te gaan en tevens kracht.

Want kracht — en niet het minst financieele kracht — is noodig; de te bestrijden vijanden beschikken meestal over ruim kapitaal; met een grooter inkomen zou onze Vereeniging den strijd met meer doeltreffende wapens kunnen voeren.

Nummers voor propaganda doeleinden kan men aanvragen bij het Secretariaat. Men make er een ruim gebruik van!

H. J. A. TER WEE

Aan den Nederlandschen Journalistenkring te Amsterdam*

M.H.!

De Vereeniging tegen de Kwakzalverij, gevestigd te Leeuwarden, en thans ruim duizend leden tellende, heeft in hare algemeene Vergadering op 26 Augustus 1884 te Amsterdam gehouden, met algemeene stemmen besloten om zich te wenden tot uwen kring, met verzoek uw invloed te willen aanwenden om het plaatsen van bedriegelijke aanbevelingen van kwakzalvers in de Nederlandsche nieuwsbladen te beperken.

Het volgende moge dienen om u de strekking van dit verzoek te verduidelijken en zoo mogelijk bij te dragen om daaraan een gunstig gevolg te verzekeren.

Velen is het niet onbekend, dat redactie en uitgaaf der meeste nieuwsbladen in verschillende handen berusten en de belangen van beiden niet altijd dezelfde zijn.

Een groote kring van lezers is zich echter dat onderscheid niet bewust of geeft zich voor 't minst daarvan niet altijd rekenschap, omdat tenslotte de courant hun wordt aangeboden als één, niet meer te scheiden geheel. Op hen vooral moet het een zonderlingen indruk te weeg brengen op de eerste bladzijden somwijlen strijd te zien voeren tegen leugen en bedrog, die beide op de vierde pagina niet zelden worden in de hand gewerkt.

Hoe beslist ook eene redactie de solidariteit met den uitgever van het blad van de hand wijst, hoeveel ijver en goeden wil zij ook ten toon spreidt om den lezers nuttig te zijn en voor te lichten, zij is zooals het tegenwoordig geschiedt, niet bij machte den lezers,

wie zij haar geestelijk voedsel aanbiedt, het gif te onthouden dat zij te gelijktijd in den vorm van advertentie's hun in huis laat brengen.

Enkele redacties waken daarentegen in eene bepaalde richting door het weigeren van advertenties en aanbevelingen van geschriften, die strijdig zijn met de zeden of den godsdienst door haar voorgestaan.

Zeer enkele blaadjes zijn in den laatsten tijd begonnen ook de advertenties te weigeren, waarbij zoogenaamde geneesmiddelen worden aanbevolen of waarbij wordt uitgelokt tot deelneming aan buitenlandsche loterijen.

Bijna algemeen maakt de Nederlandsche pers bovendien eene uitzondering boven zeer vele organen in het buitenland, door advertenties te weigeren, die duidelijk de zedelijkheid kwetsen, zonder dat zij echter daartoe schijnen te rekenen die, waarbij genezing wordt aangeboden tegen zoogenaamde geheime ziekten. De meeste bladen, die met verontwaardiging de schandelijke annonces zouden afwijzen, die men in vele buitenlandsche bladen aantreft, zijn van deze laatste aanbiedingen dagelijks voorzien.

Wij meenen niet te moeten aannemen, dat al deze gunstige uitzonderingen in de Nederlandsche pers zijn tot stand gekomen door de uitgevers der bladen alleen, maar dat juist in vele gevallen de redacties haren begrijpelijken invloed hebben aangewend om ze in 't leven te roepen, 't geen ons trouwens van enkelen met zekerheid bekend is.

De overweging van het bovenstaande en de daaruit af te leiden slotsom, dat de redacties en uitgevers der nieuwsbladen in ons land over 't algemeen niet ongeneigd zijn om samen te werken, ten einde het geheel hunner courant voor den kring hunner lezers zooveel mogelijk geschikt te doen zijn, heeft onze Vereeniging ertoe geleid eene poging te wagen om te trachten hen over te halen in deze richting een stap verder te gaan en meer algemeen op te treden.

Bij de toelichting tot het voorstel om dit verzoek tot u te richten werd o.a. opgemerkt dat volgens de statuten van uwen kring zijn doel in de eerste plaats is: de bevordering van de belangen der Nederlandsche journalisten.

Hiertoe behoort ook: de journalisten in de oogen van het publiek meer te doen waardeeren, 't geen zeker het geval zal zijn, indien op de laatste bladzijden van de bladen, die uit hun handen komen, niet aan zooveel bedrog hulp wordt geboden, dikwijls geheel in strijd met hetgeen op de eerste pagina's wordt verkondigd.

Nog dient hierbij opgemerkt, dat alle bestrijders van de kwakzalverij met geneesmiddelen, onafhankelijk van elkander, steeds tot de conclusie komen, dat deze industrie haar tegenwoordige hoogte slechts heeft bereikt en zich trots alle welmeenende pogingen staande houdt en uitbreidt „door de hulp der dagbladpers”.

Waar is het in onze oogen, dat die hulp, in Nederland althans, bijna alleen wordt verstrekt door die belanghebbenden bij de uitgaaf eener courant, die, zooals wij hierboven zeiden, buiten de redactie en dus buiten de eigentlijke journalisten staan. Dit belet echter niet dat de afkeering en minachting die van zulk hulpbetoon aan eene zeer laakbare industrie 't noodzakelijk gevolg moet zijn, tevens, zij 't ook ten onrechte, neerkomen op allen, wie het collectief begrip „de pers” omvat en in dat geval zeker niet het minst pijnlijk moet treffen dat hoofddeel, hetwelk van deze

1000 Gulden belooning voor hem, die bewijzen kan dat ooit enige resultaten zijn verkregen door de **Electromotorische TANDHALSBANDJES**. Bij gebruik daarvan geschiedt het tanden krijgen der kinderen **juist zoals anders**.

Weggeworpen dus is elke Postwissel ad **90 Cent** gezonden naar **WAGENINGEN, Chemische Fabriek, ROBERT HOLTZ**.

ATTENTIE. Deze bandjes bestaan alleen uit strookjes fluweel met een paar zijden bandjes en stukjes katoen met zwavel bedekt. Men lette er op dat de namaaksels geen werking hebben, en de echte evenmin.

* Men leze eerst „Wij weten” op bldz. 2.

„pers” het intellectueele bestanddeel uitmaakt.

Zich van dezen onverdienden blaam te zuiveren is volgens onze meening in rechten zin, het bevorderen van de belangen der journalisten.

In dit gevoelen zijn wij gesterkt door de uitspraak van een groot deel der journalisten zelf.

Enkele jaren geleden namen deze op den achtsten Duitschen journalistendag, per motie aan, dat zij het als een eereplicht van de gezamentlijke Duitsche pers beschouwden om de opneming te weigeren van alleannoncen en reclames, die de zwendelarij met geneesmiddelen behulpzaam zijn of de zedelijkheid kwetsen.

Misschien ligt het meer op uwen dan op onzen weg de middelen aan te geven, waardoor het beoogde doel kan worden bereikt en waardoor de groote rubriek van kwakzalversadvertenties geheel, of voor een groot deel althans, kan worden geweerd. Nochtans moge een enkel woord daarover een plaats vinden.

In andere landen hebben sommige bladen besloten het gewone rabat niet te verleenen voor kwakzalversadvertenties, ook niet waar zij, zooals met de meeste geschiedt, door de groote advertentiebureaux worden aangeboden. Slechts door gezamentlijk optreden kan juist tegenover die bureaux met kracht worden gehandeld. De meeste der bovenbedoelde kleine bladen, die thans reeds de kwakzalvers-aankondigingen weigeren, nemen als criterium voor niet-plaatsen aan, het noemen van de namen der ziekten, waartegen zoogenaamd hulp wordt geboden, terwijl eindelijk enkelen, wanneer de kwakzalverij uit de aangeboden advertentie niet duidelijk spreekt, hetgeen echter bij de meesten wel het geval is, bij onze Vereeniging inlichtingen inwinnen, die natuurlijk steeds gaarne worden verleend.

Zoo zoude ook in het vervolg aan alle bladen, die dit mochten verlangen, door ons of door andere leden onzer Vereeniging, woonachtig in de plaats waar die bladen verschijnen, gaarne advies worden gegeven over den inhoud van de een of andere advertentie.

Bij enkele kleinere bladen is het doel bereikt doordat een redacteur of een invloedrijk medewerker zijne verdere medewerking afhankelijk stelde van 't al of niet opnemen van zulke advertenties, den uitgever in die gevallen de keus latende tusschen hem en het geld van den kwakzalver.

Door het bovenstaande schrijven voldoende aan de opdracht ons verstrekt en U ons verzoek in ernstige overweging gevende, deelen wij tevens mede dat het ons aangenam zal zijn uwen kring al die inlichtingen te mogen verschaffen, die hij meent noodig te hebben, in de hoop dat onze wederzijdsche bemoeiingen er toe mogen leiden opnieuw eenige afbreuk te doen aan bedrog en leugen.

Met de meeste achting hebben wij de eer te zijn,

*Het Bestuur der Vereeniging
tegen de Kwakzalverij.*

Leeuwarden, 28 November 1884

Dat ook thans nog de advertentie voor geneesmiddelen een graag geziene gast is voor vele bladen moge geïllustreerd worden door het volgende overzichtje.

In een bekend damesweekblad b.v. van 17 Januari 1941 komen in totaal 33 advertentie's voor, welke in de volgende rubrieken gerangschikt kunnen worden:

2	aanbevelingen voor wijnen,	
2	„ „ „ kleding,	
2	„ „ „ pepermint,	
3	„ „ „ chocolade,	
4	„ „ „ toiletartikelen, e.d.	
5	„ „ „ huishoudel. art. enz.	

15 annonces op geneeskundig gebied, waarin men kan vinden wat men vooral moet gebruiken bij:

hoest en verkoudheid	5 st.
rheumatiek	2 „
kalkgebrek	1 „
slapeloosheid	1 „
verstopping	1 „
pijn	1 „
last van zenuwen	1 „
overtollig maagzuur	1 „
aambeien	1 „
puistjes, vetwormpjes	1 „

Het geheel dezer „geneesmiddel-annonces” beslaat 3½ pagina van

Met 2 Centen

daags kan men zijn lichaam inwendig op volkomen wijze bederven en daardoor een heirleger van ziekten veroorzaken, ontstaan door verstoringen in de voedings- en verteringsorganen. — Wij bedoelen het gebruik der **Zwitsersche pillen** van R. BRANDT.

Zij bestaan voornamelijk uit aloë, eene stof, die bij eenig langdurig gebruik eigenaardige *verlamningsverschijnselen* der ingewanden te weeg brengt.

Verkrijgbaar in geen enkele fatsoenlijke apotheek in Nederland.

het blad en zal dus een niet te versmaden bron van inkomsten vormen. Vermoedelijk is de man niet zoo toegankelijk voor dit soort advertentie's of interesseert zich meer voor andere dingen, daar men in „Heerenweekbladen” (waarom ook niet) in hoofdzaak de zakelijke zal aantreffen.

Hetgeen hierboven als voorbeeld is genoemd staat niet op zich zelf, maar geldt nog voor tallooze andere periodieken, al dan niet onderworpen aan de controle der Commissie voor Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen.

In het Januarinumnummer van ons maandblad heeft vorig jaar een artikel gestaan, waarin becijferd werd hoeveel geld volgens schatting aan dagbladreclame in Nederland per jaar besteed wordt. Een bedrag van f 375.000.— is nog een lage taxatie, maar is toch een belangrijke post op de exploitatie-rekening der fabrikanten. Dat dit kapitaal door de koopers van de middelen opgebracht moet worden wordt maar al te dikwijls vergeten.

Op onze vereeniging rust de verplichting hiertegen op te komen en het publiek tot het besef te brengen, dat hier naast een beetnemerij op financieel gebied ook gespeeld wordt met zijn kostbare gezondheid.

H. T. W.

De STRIJD tegen de KWAKZALVERIJ

G. E. WINDEMULLER

Het bestrijden van een kwaad kan en moet meestal geschieden door de individuen persoonlijk, uit overtuiging van de noodzakelijkheid, én door samenwerking van een groep, die beseft, dat als fundament van die bestrijding deskundige voorlichting noodig is.

Het is nu 60 jaar geleden, dat in de Vereeniging tot Bestrijding der Kwakzalverij diegenen zich aan-éensloten, die terecht meenden, de belangen der Volksgezondheid te kunnen dienen, door stelselmatig te wijzen op de gevaren van z.g. geneeskundige behandeling door onbevoegden en van het gebruik van z.g. geneesmiddelen op eigen houtje.

Voor al het Orgaan van deze Vereeniging kon door middel van het geschreven woord velen bereiken, die naar hun overtuiging en dikwijls ook uit ondervinding in eigen omgeving, de kwakzalverij met leede oogen aanzien, maar alléénstaande met gering of geen succes iets konden doen om de schade aan gezondheid en geld te helpen beperken.

Het Maandblad tegen de Kwak-

zalverij, in de laatste jaren verschijnend in aantrekkelijk kleeft, kan m.i. gerekend worden tot de beste middelen, om dié voorlichting te helpen geven, welke de sterke steun dient te zijn bij elke argumentatie, er-op gericht, het kwakzalven en de kwakzalverij als gevaarlijke belager van ons volk (en van élk volk!) met kracht te bestrijden.

Over datgene, wat ik hierboven kort en nuchter samenvatte, is nu veel en velerlei te zeggen. Menig-één zal dat niet willen gelooven. „Kwakzalverij is knoeien op geneeskundig gebied” . . . uit.

Toch zal den aandachtigen lezer het vele, wat dit orgaan der Ver. tegen de Kwakz. in al die jaren hem heeft voorgelegd; de talrijke verhandelingen en verslagen over ondeskundige mishandelingen, schandelijke verzuimen, en waar-delooze dure „geneesmiddelen”; vele verslagen van Recht-zittingen; vele propaganda-artikelen voor het uitsluitend aanwenden van geneeskundige hulp door bevoegde vakkundigen, — het in-zicht kunnen bijbrengen, dat er

door Apothekers, Geneesheeren, Juristen en anderen een groote hoeveelheid wetenschappelijk en populair geörienteerd werk dient te worden verricht, om aan dit schijnbaar zoo eenvoudig onderwerp van sociaal belang een deugdelijke basis te geven. Het is niet genoeg, met een diep gevoel vóór, en een sterk aanvoelen van het ellendige kwakzalvers-geknoei zijn mede-menschen te waarschuwen, — het is dringend noodig, de eenvoudigen van geest en de intellectueelen, die op dit terrein al even naïef zijn, met feiten, logische uitéenzettingen en dieper indringende betoogen tot het juiste inzicht te brengen.

De Ver. tegen de Kwakzalverij, die 10 jaar geleden haar 50-jarig jubileum onder gunstiger omstandigheden met enige feestelijkheden mocht herdenken, waarbij de Regeering niet achterbleef, haar hooge waardeering voor het streven en de wijze van uitvoering daarvan kenbaar te maken, — zal na zestig jaar arbeid voortgaan op den ingeslagen weg. Haar arbeid is nog steeds noodig, en zal dat blijven.

Haar doelstelling is nu eenmaal niet een aangelegenheid, die op een gegeven moment volledig ver-werkelijkt zal kunnen zijn.

Ik stel mij voor, in volgende artikelen verschillende facetten van dit onderwerp te belichten; trots teleurstelling en tegenwerking moeten wij het werk van de Bruinsma's, een Abrahams, een van Gelder, een Keulemans, om maar enkele namen te noemen, voortzetten. Zoolang eenige Regeering nog niet in staat is geweest, elke kwakzalverij met dwingende maatregelen de kop in te drukken, moeten onze Vereeniging als geheel en de aanhangers van haar streven ieder persoonlijk zich tot het groote publiek blijven wenden . . . en dat meer dan ooit!

Waarom nu heb ik het Orgaan, ons Maandblad, op den voorgrond geplaatst? Dat vloeit voort uit mijn meening, dat veel meer dan tot nu toe het daarin geschrevene en betoogde onder de oogen moet komen van ons volk in al zijn gedingen.

Het is stellig verheugend, dat den laatsten tijd de belangstelling van

Gewichtige waarheden, waarop men in het bijzonder te letten heeft bij het lezen der

INGEZONDEN MEDEDEELINGEN

die door de meeste bladen opgenomen worden tegen

VIJFTIG CENT DE REGEL.

De ondergeteekende verklaart gaarne dat de **echte teercapsules van Guyot**, zoowel als alle **namaaksels**, voor zwakke borstlijders zeer gevaarlijk kunnen zijn, zoodat hij hun het gebruik sterk moet ontraden.

S.

Dr. B.

Wij vestigen de aandacht op de hoogst gevaarlijke werking die **Haarlemmerolie** somtijds kan hebben en waarvan in het Maandblad no. 1 van dezen jaargang een treffend voorbeeld is medegedeeld.

De zoogenaamd **NIEUWE GENEESKUNDIGE ONTDEKKING**, genaamd de palatinophile, van **Ad. Cotils**, te **Antwerpen**, geneest niet radicaal en niet met eene verwonderlijke snelheid hardnekkige **asthma's** en **chronische bronchites**.

Want zooals in het vorig nummer uitvoerig is besproken is deze **palatinophile** niets anders dan een oplossing in spiritus van **cachou** met een beetje **aluin**. Voor elk fleschje moet 18 francs betaald worden, voor 3 te zamen, die alleen in de sterkte van de oplossing verschillen, 50 francs. — Past op uw neuzen.

academisch gevormden zeer is toegenomen; maar als ik naga, hoe zelden er onder andere bevolkingsgroepen blijkt wordt gegeven, ook indien sympathie voor kwakzalverij-bestrijding duidelijk tot uiting komt, dat er een goed verzorgd Maandblad op dit gebied wordt uitgegeven, welks inhoud toch eigenlijk in hoofdzaak tot de groote massa moet spreken, — dan komt bij mij de gedachte op (waarlijk reeds sinds lang!):

„Hoe kunnen wij na een ernstige bezinning bij ons 60-jarig jubileum, waarbij geen plaats is voor feest-betoon, toch eenig cachet verlenen aan deze stille viering, zoodanig, dat er toch een waarneembaar „mijlpaaltje” als gedenk-teeken wordt geplaatst?

Leden en Lezers, een Ver. als de onze leeft niet op vergaderingen. Bestuur en Redactie van het Maandblad doen het hunne; enkele medewerkers helpen wel eens een handje mee; in hoofdzaak moet onze propaganda en onze overtuigingskracht uitgaan tot het publiek door middel van wat ons blad elke maand opnieuw weet mee-te-deelen over kwakzalverij en haar bestrijding, en vooral over het onderzoek van pseudo-geneesmiddelen en hun verkoop-mogelijkheden.

Over de wijze, waarop anderzijds de kwakzalverij bestreden wordt, zal ik nog wel te spreken komen. Thans wil ik slechts één nieuwe maatregel noemen, uitgaande van onze Ver. en ons Maandblad, om breder bevolkingsgroepen te bereiken; d.w.z.: wij zijn nog niet zoover, maar ik maak het nemen van die maatregel hiermee ahangig, tegelijk met het voorstel aan het bestuur.

„Het Bestuur van de Ver. tot Bestrijding der Kwakzalverij overwege de mogelijkheid, het Maandblad of de daarvoor het meest in aanmerking komende artikelen in grooter oplage, ter verspreiding in alle kringen, uit te geven.”

Het blad beantwoordt onder uitstekende leiding geheel aan het doel; de verspreiding echter is te beperkt. Moge deze wensch: gelezen te worden door de velen, die dit het meest noodig hebben, vervuld worden, als inzet voor een 40-jarige campagne naar het Eeuw-feest!!

Onjuiste Reclame

De Amsterdamsche Chinine Fabriek heeft gemeend zich te moeten wenden tot de Nederlandsche ondernemingen teneinde hun personeel *ter voorkoming van griep* regelmatig gedurende het winterseizoen chininepillen (Aflukin) te laten slikken. Men stelt dan in uitzicht: „géén arbeidsverzuim, géén bedrijfsverlamming in het griepseizoen, dank zij: „Aflukin”. Een geïllustreerd verhaaltje gaat hieraan vooraf, waaruit moet blijken dat reeds in de oudheid groote waarde werd toegekend aan voorbehoedende medicijn; dat de natuur de beste bron is voor genezing; dat verschillende epidemieën in de oudheid reeds griep-epidemieën moeten geweest zijn, die zoo veel slachtoffers maakten omdat de chinine nog niet bekend was; dat kina „goede bast” betekent en dat in de moderne tijden griepinfectie gemakkelijk kan worden *voorkomen en genezen* door Aflukin.

Een foto ontleend aan een Amerikaanse officieele publicatie wil laten zien hoe griepbacillen worden verspreid door niezen.

Afgezien van de vraag of het verantwoord mag worden geacht in dezen tijd op groote schaal chinine te doen gebruiken zonder ernstige medische aanwijzing — een kwestie die de geneesmiddelen-distributie raakt — wil ik er op

IK VERKOOP NIETS ZONDER GARANTIE.

Zes weken geleden kocht men bij mij een flacon tinctuur. Op de gebruiksaanwijzing staat: „helpt de tinctuur niet binnen vier weken, dan staat het iedereen vrij zijn geld terug te eischen.” Het middel had niet gebaat...

Men kwam geld terug eischen... Hoe dwaas, van terug betalen had ik immers niet gesproken.

Dr. EISENBARTH.

N.B. Volgende koopers gelieven er dus op te letten dat ik niets verkoop zonder deze *garantie*.

wijzen dat het voorschrijven van dit medicament, ook als z.g. voorbehoedmiddel, uitsluitend in medische handen behoort. Tot nu toe is van de voorbehoedende werking van chinine ten opzichte van griep niets gebleken. Ik weet natuurlijk wel dat er mededeelingen zijn gedaan van medische zijde die gunstige resultaten aangeven, echter de proefnemingen die den toets der critiek kunnen doorstaan zijn geenszins gunstig uitgevallen. Ik wijs hierbij op de uitgebreide proef die de N.V. Philips genomen heeft en waarvan Dr Kütke een verslag heeft gegeven in het Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde van Juli 1937. Helaas moest zijn conclusie luiden:

„Gezien de resultaten van onze proeven in een groot bedrijf, moet het nut van kinine als prophylacticum tegen griep ontkend worden.”

In het zoo juist verschenen Februari-nummer van datzelfde orgaan breekt ook Dr Kütke den staf over deze Aflukin-reclame.

Zelfs al zouden de aanwijzingen gaan in een andere richting, dan nog zou het onjuist zijn wanneer een fabriek van geneesmiddelen zich tot het groote publiek zou wenden. Dat zou dan uitsluitend op den weg liggen van de geneeskundige instanties en wel in de eerste plaats op die van de Geneeskundige Inspectie der Volksgezondheid. Dan zou iedereen weten wat men aan een dergelijke raad heeft.

Tot zoolang zullen de leiders van bedrijven goed doen met doof te zijn voor de in uitzicht gestelde gunstige resultaten, waarbij geen enkele garantie geboden wordt, doch slechts wordt volstaan met schijngeleerdheid en mooie woorden en plaatjes. Deze soort reclame voor een overigens onmisbaar geneesmiddel behoort tot de, helaas, meer en meer in zwang komende methoden om, buiten de deskundigen om, het publiek aan te zetten daaraan groote bedragen te besteden.

Deze reclame behoort tot de kwakzalverij met geneesmiddelen, een kwaad dat groote omvang aangenomen heeft en waartegen ons maandblad stelling dient te nemen.

BRENKMAN

ONDERZOCHE MIDDELEN

Steenafdrijvend Middel

Ingezonden werd een poeder welks samenstelling geheim werd gehouden. Het zou bekend staan als een voortreffelijk steenafdrijvend middel. Het bleek een wit kristallijn poeder te zijn, samengesteld uit: *natrium-citraat* en *kaliumsulfaat*, in de verhouding 2:1. Bijzondere werkzame stoffen konden niet aangetoond worden, hetgeen het oordeel over dit preparaat zeer eenvoudig maakt. Beide stoffen werken n.l. slechts *licht laxeerend*, terwijl van een steenafdrijvende werking nooit gerept is. De inzender schrijft ons o.m.: Indien werkelijk iets belangrijks van algemeen voordeel zou gebruikt worden, waarom blijft het geheim? Indien het een van de bekende middelen is, waarom dan die overmatige reclame en geheimzinnigheid? Het spijt ons hem te moeten mededeelen, dat zelfs deze veronderstelling niet eens juist is, daar geen der „bekende middelen” er deel van uitmaakt en dat het juist

die geheimzinnigheid is die het loopen naar den kwakzalver en het gebruik van kwakzalversmiddelen zoo aantrekkelijk maakt voor het goedgeeloovige publiek.

Zalf en Dennenaaldenextract voor de voeten

Beide zijn afkomstig van Belinfante, voetkundige te Laren.

Van de zalf heet het dat ze „speciaal heeland zou werken op de voeten”. De prijs hiervan bedraagt voor een klein potje 80 cent. Als samenstelling werd gevonden: *vaseline*, *olie* en *was*.

Het is niet duidelijk waarom deze zalf zoo speciaal zou zijn; noch wat betreft de heelande werking, noch ten opzichte van de voeten. Of het moest zijn dat het zit in den prijs die wel „speciaal” erg hoog is voor zulk een gewoon smeerseltje.

Het „zuivere dennenaalden-extract” is evenals de zalf in kleine potjes verkrijgbaar bij schoenmakers e.d. en wel tegen den prijs

van 90 cent. Het etiket op het potje vermeldt nog „dat het is voor baden en voetbaden, dat het vaak door natuurartsen wordt voorgeschreven en dat de werking verfrisschend, versterkend en kalmeerend zou zijn”.

Het onderzochte extract is een wat minder aromatisch riekend product dan het in de geneeskunde gebruikelijke en is gemengd met een weinig *fluoresceïne*, dat bij het oplossen in het badwater een geelgroene kleur teweegbrengt. Deze toevoeging wordt dikwijls gebruikt bij dennenaalden preparaten, maar mag in het „zuivere” product niet aanwezig zijn.

Verder kan de aanwezigheid van de fluoresceïne dat voor de werking van nul en gener waarde is, de *ongelooflijk hoge prijs* van het spul niet rechtvaardigen. Immers een ongeveer *tweemaal zoogroote* hoeveelheid kan men in elke apotheek kopen voor den prijs van *30 cent*. Wees dus zuiniger op Uw geld en besteed het niet aan dergelijke dure middelen, is ons advies.

H. T. W.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

IN DIT BLAD
WORDEN UITSLUITEND
ANNONCES OP-
GENOMEN, DIE DOOR
DE VEREENIGING
TEGEN DE
KWAKZALVERIJ ZIJN
GOEDGEKEURD

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te 's Gravenhage, Voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; MR H. B. DE BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MEJ. E. H. HENGEVELD, *Arts te Zwolle*; MR G. VAN ITALIE, *Substituut-Griffier te Dordrecht*; N. KEULEMANS, *Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum*; MR J. MOOLENBURGH, *Kantonrechter te Middelburg*; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; A. H. v. d. VELDE, *Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester*.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen goorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Nederlandsche Heilpraktiker?

In dit nummer zullen de lezers onder den titel „Een Beteekenisvol Pleidooi” een artikel aantreffen, overgenomen uit „Arts en Auto” en geschreven naar aanleiding van een rechtszaak tegen een kwakzalver te Rotterdam. De verdediger van verdachte komt hierin met een soort „dreigement” n.l. dat wij hier te lande binnenkort eenzelfde regeling zouden krijgen als in Duitschland; want de Bond van Nederlandsche Heilpraktiker (??) zou contact gezocht hebben met de Deutsche vereeniging.

Dit is de eerste maal dat wij iets merken van een kwakzalversorganisatie. Zou dit een „wettige” vereeniging zijn van „onwettige” leden? Wie van onze lezers kan ons inlichtingen geven over haar bestuur en inrichting?

Met de opmerkingen van de redactie van de „Arts en Auto” zijn wij het geheel eens, alleen is er één feit, dat de verdediger niet vermeldde en ook aan de redactie niet bekend schijnt te zijn. Dit is n.l. dat aan deze, ook in Duitschland ongewenschte, regeling reeds een einde is gemaakt door de „Heilpraktikergesetz”. Ook bij onze burenen is men niet blind gebleven voor de vele nadeelen van de „Kurierfreiheit” en ook daar heeft tenslotte de regeering ingezien dat men er in het belang van de volksgezondheid van moest afstappen. Dat het optreden der beoefenaren der geneeskunst, geen arts zijnde, werkelijk de spuigaten uitliep moge uit enkele ons ten

dienste staande gegevens uit 1930 blijken. In dat jaar waren er in Duitschland 12.942 kwakzalvers, hetgeen een vermeerdering met 4,3 % beteekende in vergelijking met 1929. De vermeerdering der artsen en verplegend personeel bedroeg slechts 0,3 %. In Hamburg stonden tegenover 1523 artsen niet minder dan 1119 kwakzalvers d.i. 73,5 %. Deze cijfers spreken voor zich zelf.

Wat staat er in deze „Heilpraktikergesetz”?

De 8 paragrafen dezer wet, gedaateerd 17 Februari 1939, omschrijven resp. in 't kort weergegeven.

§ 1 (1) Niet artsen hebben voor de uitoefening der geneeskunst een vergunning noodig;

(2) Definitie van uitoefening der geneeskunst;

(3) De beoefenaren dragen den naam van „Heilpraktiker”.

§ 2 (1) Degenen, geen arts zijnde, die de geneeskunst tot nu toe niet als beroep hebben uitgeoefend kunnen bij hooge uitzondering een vergunning krijgen in bijzonder gegrondveste gevallen;

(2) Degene die door bijzondere prestaties zijn geschikt om te genezen geloofwaardig kan maken, kan door den Minister onder gemakkelijke voorwaarden tot de studie in de medicijnen toegelaten worden, voorzover hij althans daarvoor geschikt is.

Mededeelingen van het Bestuur

Vele leden en abonnés hebben reeds hun contributie en abonnementsgeld over 1941 per giro voldaan.

U bespaart Uzelf en onze vereeniging kosten en moeite indien U dit voorbeeld volgt.

Stort daarom het verschuldigde bedrag op een der girorekeningen der Vereeniging:

Postgiro 32237
Gemeentegiro K-1672.

NIEUWE LEDEN:

C. W. COENEN, *gepens. milit. apotheker te Hilversum*.

Dr C. L. HARDERS, *apotheker te 's Gravenhage*.

J. HUIZINGA, *tandarts te Bergen op Zoom*.

J. F. LINGMONT, *apotheker te Groningen*.

Provinciale Utrechtsche Bond van het Wit-Gele kruis, *Utrecht*.

Mevr. G. L. RITMAN-VAN RHIJN *te Oudewater*.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

§ 3 Geen vergunning volgens § 1 wordt verleend aan rondtrekkende personen;

§ 4 Verbod om opleidingen voor personen die heilpraktiker willen worden, op te richten of voort te zetten;

§ 5 Strafbepalingen;

§ 6 (1) Uitoefening der tandheilkunst valt niet onder deze wet;

(2) De mogelijkheid om ook andere geneeskundige handelingen uit te zonderen;

§ 7 Uitvoering en verdere uitwerking der wetsartikelen geschiedt door besluiten en verordeningen;

- § 8 (1) Inwerkingtreden der wet op den dag harer afkondiging;
 (2) Buiten werking treden van eenige tot dusver geldende bepalingen.

Reeds den volgenden dag verscheen het eerste uitvoeringsbesluit. Men vindt hierin o.m. op welke gronden de vergunning kan worden geweigerd of ingetrokken, dat alle heilpraktiker verplicht zijn lid te worden van „Die Deutsche Heilpraktikerschaft e. V.” te München, terwijl andere vereenigingen verboden worden. Voor ons van belang zijn de bepalingen voortvloeiend uit § 2 der wet.

§ 8 van het besluit geeft hierover:

- (1) Hij die een aanvraag om toelating wil indienen moet zijn geschiktheid om te genezen en de resultaten hiervan over een tijdvak van 3 jaren bewijzen;
 (2) De aanvraag wordt doorgezonden aan den Minister nadat onderzocht is of op de candidaat de voor toelating als heilpraktiker geldende verbodsbepalingen niet toepasselijk zijn;
 (3) De uitspraak van den Minister is beslissend. Voordat deze gegeven wordt moet een commissie van advies gehoord worden, bestaand uit een voorzitter, die geen arts of heil-

praktiker mag zijn, twee artsen en twee heilpraktiker;

- (4) Voordat een advies wordt gegeven moet de aanvrager in een ziekenhuis onder voortdurend toezicht zijn geschiktheid om te genezen laten onderzoeken door een arts en heilpraktiker. Dit onderzoek mag als regel niet langer dan 6 maanden duren. Het ziekenhuis wordt in elk afzonderlijk geval door den Minister aangewezen.

Wordt men toegelaten dan ontvangt men den titel van „Artz für Naturheilkunde” en is dan onderworpen aan de „Reichsärzteordnung”.

Voor de gemakkelijke toelating tot de studie in de medicijnen wordt men niet toegelaten als men ouder dan 30 jaar is; terwijl ook hier weer het advies van de genoemde commissie noodig is. Door den Minister wordt elk geval afzonderlijk beoordeeld.

Aan de toelichting door het ministerie hierop gegeven kunnen wij het volgende ontleenen:

„Toen men er nog materialistische en individualistische denkbeelden op na hield, was het misschien noodig dat ook evenals in „practische leven, in de geneeskunst strijders en hervormers opstonden, die een halt toeriepen „aan de volgens hun oordeel valsche richtingen. Zij hebben zich „practisch kunnen ontwikkelen „en hebben daarmede hun taak „volbracht. Een tweede beroepsstand op dit gebied van staatswege in te stellen en voor altijd „te erkennen, blijkt echter onmogelijk. De staat kan geen twee „verschillende beroepsvormen „voor een en hetzelfde gebied „vaststellen en toelaten. Als zij „van de juistheid van andere inzichten overtuigd zou zijn, dan „was zij gedwongen de beroeps-eischen te wijzigen van die stand, „waarvoor zij door de vaststelling „van staatswege de verantwoordiging overneemt.

„Het is te verwachten dat spoedig „de tot dusver tusschen de beroeps- en volksgroepen heerschende strijd over de vraag: „Kurierfreiheit of Kurierverbot, „geëindigd zal zijn, want het gaat

INHOUD		Blz.
Nederlandsche Heilpraktiker?	TER WEE	9
Mededeelingen van het Bestuur		9
Correspondentie		11
Een Voorbeeld ter Navolging		12
Herdenking van Behring en de Strijd tegen Kwakzalverij en Wondergeloof		12
Een Beteekenisvol Pleidooi		13
Uit de „Mededeelingen” van het Rijks-Instituut v. Pharmacotherapeutisch Onderzoek		14
De Kwakzalverijbestrijding in Vroeger Eeuwen		14
Kwakzalverij, Bijgeloof en Geneeskunst (Boekbespreking)	DROGLEEVER FORTUYN	16

„hierbij niet over deze vragen, „maar om de gezondheid van het „Duitsche volk”.

Ik geloof dat wij aan deze uitspraak niet veel behoeven toe te voegen. Slechts dit, dat het nog weer eens onderschrijft de slotsom, waartoe de bij K.B. van 31 Juli 1917 ingestelde commissie kwam, welke belast was met de opdracht: een onderzoek in te stellen naar de doeltreffendheid van de door niet wettelijk toegelaten beoefenaars der geneeskunst toegepaste geneeswijzen en naar de door dezen verkregen resultaten.

In haar Rapport vastgesteld op 14 December 1918 luidt de laatste zin: „De Commissie meent dat in „het belang der zieken en in dat „der maatschappij moet worden „vastgehouden aan de bepaling „dat alleen dengenen het recht „wordt gegeven, zelfstandig geneeskunst uit te oefenen, die na „een behoorlijke wetenschappelijke en praktische voorbereiding, „voldoende bewijzen van bekwaamheid als geneeskundige „hebben afgelegd.”

De vraag of wij verwachten, dat in de naaste toekomst Nederlandsche Heilpraktiker wettelijk erkend zullen worden, kunnen wij dan ook ontkennend beantwoorden.

H. J. A. TER WEE

Naschrift

Ook door het in dit nummer uit de Nieuwe Rotterdamsche Courant overgenomen artikel „Herdenking van BEHRING” krijgt men den indruk dat in Duitschland alles gedaan wordt om een scherp licht te werpen op de gevaren ontstaan door kwakzalverij en wondergeloof.

Indien!

U dit nummer met genoegen en instemming hebt gelezen

waarom

dan niet dadelijk even een briefkaartje geschreven naar het Secretariaat van onze Vereeniging, Maasstraat 72, Amsterdam-Z.

?

Voor slechts f 2.— per jaar ontvangt U regelmatig dit blad. Voor f 3.— per jaar is U tevens lid van onze Vereeniging; U steunt dan ons heilzaam werk met

— een Daad! —

Kwakzalverij Voorheen en Thans

ochtiendertien meter ges... De rivier... Antien is zeer hoog. De rivier... vele plaatsen buiten haar oevers ge... zoodat een aantal huizen moest worden ont... ruimd.

(Ingezonden Mededeeling.)

SANTOSAN
HET ONFEILBARE
MIDDEL TEGEN
SUIKERZIEKTE

**Wilt gij
GROETER
worden?**
GEBRUIK DAN
NURSE
CHALLONER'S
TABLETTEN
RESULTAAT
VERZEKERD!
SLECHTS F16...PERDOOS.

**GEEN ENGELSCH
ZIEKTE MEER!**
DANK ZIJ HET ONVERGELIJKELIJKE
COMBRACHIT

*De van ouds bekende
KRUIDENDOKTER
zit weer!!*
GENEEST ALLE KWALEN

ZWITZERLAND
VERTREKT
ORK
Genua.

E.T.) Het ss „Glo- van Panama vaart echarterd, heeft Za- w York verlaten met land. telten zijn er in ge- tert van Engeland als is te verkrijgen, zoo- het schip op zijn reis en zal te kampen heb- eerste schip, dat na de aan den oorlog uit de Genua is vertrokken.

GEMENG

COMMISSIE VOOR HEE
Het bestuur van de in 1931 o- missie voor Heemkunde is thas- mengesteld:
Wvd. voorzitter: dr. C. P. van het Amsterdamsch Lyce- secretaris: de heer W. H. S tenstraat 49, Den Haag; pe- G. Brouwer, Den Haag.
De commissie heeft ha- de een tijding stil hebben

Radio-Prog
Voor M:

HILVERSUM I 415 m.
ma. NCRV. 7.30 Gramof- symphoniek. 7.55 Gramof- lesing en Meditatie. 8- 10.00 Nieuwsberichten ANP. 10.15 Nieuwsberichten ANP. 10.30 Morgendienst. 11.00 Chriet. leetuur. 12.00 Reportage of musk. sche berichten ANP. -1.35 „Paul Kruger Voor scholen. 2.35 C- tuitiefebbers. 3.45 de jeugd. 4.30 Sticht- foonmuziek. 5.15 Nieuwsberichten ANP. 6.30 Actuele reportage. Friesch praatje. (7.30-7.45 Bericht- ichten ANP. 8.15 ten (Engelsch) 8.45 (opn). 9.10 „Als I- eisch!“, lezing. „Ora et labora“ Engelse bericht ANP en stuiting.

HILVERSUM
foonmuziek. 7.30 foonmuziek. 8.15 berichten ANP. Morgenvijding. Declamatie. foonmuziek. gramofoonmu- berichten ANP. Esmeralda. Fruit en pla- roep“. 4.00 G- Voor de kin- in onzen beursbericht- ralda. 6.45 muziek. 7- dag (ANP)

...melake van veertien... een strijd, welke lange jaren heeft geduurd... en... misschien thans nog niet eens volkomen... trestreden. Hij werd gevoerd op religieus... maar ook op dat der... Zola schreef... lijke

Niets geleerd.... Niets vergeten!

Correspondentie

Mej. J. C. R. te D. Zoals U bemerkt, hebben wij Uw opmerking over deze rubriek ter harte genomen. Wat betreft het late verschijnen van ons maandblad kan ik U mededeelen dat wij de achterstand aan het inhalen zijn, zoodat het binnenkort op den 15en der maand zal verschijnen.

J. E. M. E. d'A. te A. Het strooibiljet in dank ontvangen. Spoedig hopen wij er in ons maandblad op terug te komen.

W. L. te S. Uw mededeeling dat het gebruik van 17 flesschen CONTRAPH-THISIN nog geen resultaat heeft gehad verwondert ons, gezien de samenstelling, niet. Betreurenswaardig is het, dat de medicus de drang niet

heeft kunnen weerstaan, welke de familie van den patient op hem heeft uitgeoefend om dit in „Het Leven“ beschreven middel toe te passen. Een bedrag van ruim f 80.— is hierdoor tenslotte verspild.

*Veel beloven en weinig geven
Dat doet de kwakzalvers in
[welstand leven.]*

Een Voorbeeld ter Nafvolging!

In het Pharm. Weekblad van 1 Febr. j.l. verscheen als bijlage de teekening van Jordaan welke voorkwam in het Maandblad van December 1940. Uit hetzelfde Pharm. Weekblad nemen wij het volgende bericht over:

De strijd tegen de kwakzalverij.
In de hoop, dat dit eenig effect mag hebben, is door ondergeteekenden aan alle artsen, tandartsen en apothekers van Hilversum de in dit nummer opgenomen plaat uit het Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij met het volgende schrijven gezonden. Wanneer anderen voor de plaats hunner inwoning hetzelfde deden, zou er misschien

kans bestaan, dat het aantal hunner, die thans de Vereeniging de Kwakzalverij steunen, niet zoo bedroevend klein zou blijven.

Weledel Zeer Geleerde Heer of Mevrouw,

De hierbij afgedrukte plaat is gepubliceerd in het Maandblad tegen de Kwakzalverij van December 1940.

In het zelfde nummer komt een opgave voor van het aantal leden der Vereeniging, verdeeld over de verschillende plaatsen in ons land.

Het trof ons, dat in Hilversum niet meer dan 8 leden der Vereeniging wonen.

Het kwaad, dat door de kwak-

zalvers wordt gesticht, wordt door de plaat wel duidelijk aangegeven.

Wij meenen goed te doen, door Uwe aandacht op het bestaan der Vereeniging te vestigen.

Door zich aan te melden bij den Heer H. J. A. TER WEE, Maasstraat 72a, te Amsterdam en door het storten van f 3.— per jaar op de postgirorekening der Vereeniging No 32237, Amsterdam, wordt men lid der Vereeniging en ontvangt men voor zijn wachtkamer het Maandblad, waarin op de gevaren der kwakzalverij wordt gewezen. Hilversum, Februari 1941.

H. T. DE GROOT

J. JONKMAN

N. KEULEMANS

P. VAN DER WIELEN

HERDENKING VAN BEHRING EN DE STRIJD TEGEN KWAKZALVERIJ EN WONDERGELOOF

Vijftig Jaar Serum-Therapie

De herdenking van het vijftigjarig bestaan van de serumtherapie, waarover men reeds onderscheiden berichten heeft kunnen lezen, valt samen met en ondersteunt een actie voor het besef van de beteekenis van de medische wetenschap en tegen het wondergeloof.

Wij kunnen de ontdekking van het geneesmiddel tegen de diphtheritis (het voorbehoedmiddel kwam pas later) en de publicatie daarvan in een tijdschrift gerust als het begin van de serumtherapie beschouwen. Maar het was toch, als ik mij niet vergis, eerst in December 1891 dat de eerste kinderen ermede werden behandeld en genezen, en het is nog niet te laat om de aandacht te vestigen op een boek van Unger, dat naast de strenge, wetenschappelijke publicatie van de professoren Zeiss en Bieling onlangs het licht heeft gezien. Unger is de schrijver van het boek waarnaar de beroemde Robert Koch film is vervaardigd. Ook over Behring schrijft hij zoo, alsof hij met verfilming rekest. Een film naar dit boek zou in de bovenbeschreven actie, die o.a. reeds tot de afschaffing van het instituut der „Heil-

praktiktor" schijnt te leiden, groot nut kunnen hebben.

Bij alle belangrijke politieke veranderingen ziet men als nevenverschijnsel, dat bewegingen van meer of min ouden datum onder het oppervlak der openbaarheid verdwijnen, maar tevens andere tot dusver genegeerde beproeven of zich voor haar niet een nieuwe kans voordoet. Dit scheen tijdens de periode van strijd en in het begin van het nationaal-socialistische regime ten opzichte van onderscheiden richtingen in de geneeskunde, die varieerden van kwakzalverij tot door de tegenstanders als eenzijdig en fanatiek veroordeelde geneeskundige richtingen nog niet aanstonds beslist, al werd dan ook onmiddellijk stelling genomen tegen astrologie en naar ik meen ook gezondbid-den. De beslissing schijnt nu echter wel te zijn gevallen. Althans vertoonen de bioscopen geregeld de gevaren, verbonden aan het wondergeloof, in welken vorm dan ook, waarvan de bevolking nog dagelijks het slachtoffer wordt. In dit verband dan moet men ook de uiteenzettingen over de beteekenis van de serumtherapie beschouwen.

Een groot verschil maakt het voor

den indruk, dien het werk van Behring, van zijn voorgangers en van zijn opvolgers op iemand maakt, in welk jaar hij geboren is, d.w.z. of hij den tijd voor de invoering der immuniseering tegen diphtheritis nog in herinnering heeft of niet. Ik heb, als kind, om mij heen mijn kameraadjes aan deze toenmaals nog als voor een groot deel geheimzinnige ziekte zien sterven en helpen begraven en ik herinner mij nog levendig, hoe wij kinderen door onze intuïtie uit de min of meer geheimzinnige, gefluisterde woorden van de volwassenen onder el-kander uitmaakten, of het diphtheritis gold, en wij vergisten ons zelden. Het duurde nog een heel-tijd in de jaren van negentig voor het middel overal genoegzaam toepassing vond. Wie er belangstelling voor heeft, kan in een mooi boek, al is het oud, een meesterlijke beschrijving van de ziekte en haar ontwikkeling lezen, te weten in „Le roman d'un brave homme" van Edmond About en dan tegelijk kennis maken met een voortbrengsel der Fransche letterkunde, hetwelk in vele opzichten door de jongste gebeurtenissen opnieuw actualiteit heeft gewonnen.

Het boek van Unger, ofschoon nauwelijks een litterair meesterwerk, bevat toch zeer verdienstelijke momenten. Onder andere weet hij treffend te doen uitkomen, hoezeer de weg van een uitvinder naar succes, tot op het

einde met teleurstellingen is geplaveid. In December '91 besloot Behring zijn geneesmiddel ook op menschen toe te passen en hij wendde zich daartoe tot Bergmann, den directeur van de chirurgische kliniek in de Ziegelstrasse, die hem zeer welwillend gezind was. Afgesproken werd, dat Behring met zijn medewerker Wernicke in de Ziegelstrasse zouden komen demonstreeren. Wernicke had voorgesteld om Bergmann naar het laboratorium van Behring te laten komen, maar Behring meende zelf, dat men dit van een man als Bergmann niet kon verlangen. Zoo werd het heele ingewikkelde toestel, met inbegrip van ettelijke dozijnen guineesche biggen, met medewerking van assistenten en amanuenses, zoo goed verpakt als mogelijk was naar de Ziegelstrasse getransporteerd. Ofschoon Bergmann veel geduld aan den dag legde en Behring en Wernicke alles zelf verrichtten, eindigde de demonstratie met een volslagen fiasco. De proefdieren, die vooraf waren geïnjecteerd, bleven ondanks een tweede infectie gezond. Maar de contrôledieren, die met virulente bacillen werden ingespoten en volgens alle vroegere ervaring hadden moeten sterven, bleven eveneens volkomen frisch en trokken zich van het gift niets aan. Bergmann kon niet anders doen dan de toepassing van het middel weigeren. Behring was verpletterd. Alles scheen tegen hem te pleiten. Waaraan lag het, dat een herhaling van het reeds zoo dikwijls geleverde bewijs op dit beslissende moment volkomen mislukte? Toen Behring en Wernicke in het instituut teruggekeerd, over de oorzaak daarvan zaten te tobben, kregen zij bezoek van Koch, die de proef op kleine schaal liet herhalen, en daarop als eenige oplossing aangaf, dat de diphtheritis bacil, gelijk vele andere, de koude niet kan verdragen, en het was op den dag van de demonstratie vinnig koud geweest in Berlijn. Dit bleek juist en de proef werd toen ook voor Bergmann met volledig succes herhaald en daarmee kon, ondanks voortzetting van den strijd, het succes als volledig worden beschouwd.

Nieuwe Rotterdamse Courant
4/1 '41

Een Beteekenisvol Pleidooi

De Telegraaf van 3 Jan. 1941 bevatte het volgende bericht:

Onverbeterlijke Kwakzalver

Rotterdam, 2 Jan. — Hoewel de 53-jarige J. B. bij elkaar tot een groot bedrag aan geldboeten en eenige jaren hechtenisstraf is veroordeeld, blijft hij doorgaan met onbevoegd de geneeskunst uit te oefenen. Men zou hem dus een ongeneeslijken genezer kunnen noemen.

Hij beoefent de iriscopie. Hij kijkt zijn patienten in de oogen, stelt aan de hand van dit oppervlakkige onderzoek de kwaal vast en schrijft geneesmiddelen voor, die hij zelf klaar maakt en verkoopt. Ook zijn consult brengt hij natuurlijk zijn patiënten in rekening. Verleden jaar heeft de rechtbank hem veroordeeld wegens het veroorzaken van dood door schuld tot negen maanden gevangenisstraf. Hij had een hartlijder zoo veel vocht tot zich laten nemen, dat de man, volgens de verklaringen der geneeskundigen, daaraan moet zijn overleden. Dit vonnis werd in hooger beroep bevestigd, doch verdachte heeft thans gratie verzocht. Intusschen gaat hij met zijn praktijk door en in October heeft de kantonrechter hem weer moeten veroordeelen tot zesmaal twee maanden hechtenis, van welk vonnis hij weer in beroep is gekomen.

Mr J. C. V. Meischke herinnerde er aan, dat verdachte, die door een andere rechterlijke instantie in den lande een geesel der menschheid werd genoemd, ondanks de vele straffen, die hem zijn opgelegd, met zijn praktijk doorgaat. De officier achtte het kantonrechterlijk vonnis juist gegeven en requireerde bevestiging daarvan.

De verdediger, mr J. Heil uit Amsterdam, wees er op, dat de iriscopie een erkende tak van wetenschap is, waarvoor o.m. te Dresden een leerstoel bestaat. In Duitschland bestaat al sedert 1917 een regeling, die binnen zekere grenzen aan personen met een beoefening als die van verdachte, de bevoegdheid verleent hun gaven in praktijk te brengen. Voor korten tijd heeft de bond van Ned. Heilpractici contact gezocht met een Deutsche zusterorganisatie,

tengevolge waarvan vermoedelijk binnenkort ook in ons land een dergelijke regeling zal tot stand komen. In Arnhem is onlangs een dergelijke zaak aangehouden om te wachten tot de totstandkoming van deze regeling. Een dergelijke beslissing ware hier ook te nemen...

Wanneer wij van de veronderstelling uitgaan, dat bovenstaand bericht juist is, dan willen wij toch niet nalaten hierbij op te merken, dat blijkbaar een nieuwe ramp op komst is. Natuurlijk zijn wij ten eenenmale onbevoegd te beoordeelen, welk belang met de eventueele loslating op de Nederlandsche bevolking van deze „Heilpraktiker”, die men wel beter „onheilpraktiker” zou kunnen noemen, gediend is, doch het kan o.i. geen kwaad te betoogen, dat het overgrootste deel van ons volk van deze officieele erkenning der medische onderwereld allerminst gediend is! Om nog maar te zwijgen van het juridisch zeer eigenaardige principe, om straffeloosheid te vragen voor een overtreding van een vigeerende wet, op grond van het feit, dat er misschien een nieuwe wet op komst is. Dat zou inderdaad voor de rechtspraak interessante perspectieven openen.

Het kan overigens ook zijn nut hebben, er aan te herinneren, dat in ons land reeds voor tientallen jaren de zich noemende „Heilpraktiker” volop gelegenheid gekregen hebben iets van hun geheimzinnige aangeboren of aangewaaide kennis te demonstreeën. Vanzelfsprekend mogen wij ons geen oordeel aanmatigen over de capaciteiten der Duitsche natuurgeneeskundigen, al hebben wij daarover wel een meening, welke meening door diverse processen in Duitschland tegen deze begaafdelingen niet wordt verzwakt, doch de uitslag van deze officieele enquête over de Nederlandsche heilaanbrengers was vernietigend.

In het algemeen beperken zich de niet te controleeren diagnostische en therapeutische kundigheden dezer heeren tot dusverre listiglijk tot het gebied der interne en zenuwziekten, waarbij de leek meestal het moeilijkst in staat is, een inzicht te verkrijgen en alle

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

vertoonde hocuspocus te verifi-
ceeren.

Mocht de door dezen verdediger
aangekondigde nieuwe wet echter
inderdaad worden ingevoerd —
wat wij alsnog meenen te moeten
betwijfelen, omdat het Neder-
landsche volk voor 99 % daarvoor
te nuchter is — dan zijn wij voor-
stander van toekenning der be-
voegdheid aan deze heeren om de
geneeskunde volledig uit te oefen-
nen — chirurgie, moeilijke beval-
lingen, oog- en oorziekten, infec-
tieziekten — laat er dan ook niets
te dol zijn!

Doch aangezien tot dusverre geen
enkele *militaire* overheid ter we-
reld er zelfs aan gedacht heeft,
de zegeningen van deze Heilprak-
tiker ook voor de soldaten be-
schikbaar te stellen, meenen wij
vooralsnog te mogen hopen, dat
ook de burgerbevolking het er
voorloopig nog wel zonder kan
stellen. „Arts en Auto” 25-1 '41

Uit de „MEDEDEELINGEN”
van het Rijks-Instituut voor
Pharmaco-Therapeutisch
Onderzoek (Reeks 33)

(met aanvullingen van onze hand)

Santosan

Volgens opgave zou Santosan be-
reid worden uit de persresten van
verschillende oliezaden en wel
zou zich bij het filtereeren van de
ruwe olie op de doeken in de fil-
terpers een fijn olieslib afzetten.
In dit slib zouden dan tengevolge
invloed van de lucht en met beh-
ulp van niet genoemde kruiden
en wortelen bepaalde stoffen ge-
vormd worden. Hierbij ontstaan
kleine kristallen, welke opgelost
in alcohol de Santosan vormen.

Als samenstelling wordt opge-
geven \pm 93 % alcohol, waarin
minder dan 1 % opgelost is van
stoffen van plantaardige oor-
sprong. Sterkwerkende of giftige

stoffen konden niet worden aan-
getoond.

Volgens de reclame zou Santosan,
indien het gelijktijdig met insu-
line gebruikt wordt, langzamer-
hand het gebruik daarvan laten
vermindere, ja zelfs overbodig
maken zonder dat een verhooging
van de hoeveelheid Santosan noo-
dig zou zijn.

De onderzoeker heeft het middel
op een suikerzieke onderzocht,
die gedurende de proef steeds
hetzelfde dieet heeft gehouden.
Uit de opgegeven cijfers blijkt,
dat Santosan geen enkele ver-
betering der suikeruitscheiding
teweegbracht, terwijl deze bij het
gebruik van insuline geheel weg-
genomen kan worden.

De conclusie luidt dan ook, dat
men aan het middel geen waarde
kan toekennen.

Combrachit

In het Augustusnummer 1940 van
ons Maandblad vindt men reeds
een en ander vermeld over dit
middel, dat een nieuw middel
tegen Engelsche ziekte heette
te zijn. Ook thans wordt in de Mede-
deelingen opgegeven dat dit een
middel is, zooals het etiket ver-
meldt, volgens recept van arts
K. M. van Horssen, Rotterdam,
die ons evenwel geschreven heeft,
dat hij reeds lang niets meer met
het middel heeft uit te staan. Uit
de Mededeelingen blijkt, dat zijn
naam nog steeds op de verpak-
king als ontdekker van het mid-
del vermeld wordt en het lijkt ons
het beste, dat hij tracht zijn naam
daarvan te verwijderen.

Werd de vorige maal het onder-
zoek vermeld (*raapolie, mest-
aarde, regenwormen*, enz.) thans
hebben de onderzoekers het mid-
del gecontroleerd op de antirachi-
tische werking. Bij deze proeven
werd het middel niet alleen in
zijn oorspronkelijken vorm toe-
gediend, maar ook nadat het in
een dunne laag onder voort-
durend omroeren gedurende 15
minuten op 56 c.M. afstand met
een kwikbooglamp bestraald was
geweest. Deze bestraling werd
daarom toegepast, omdat bij het
microscopisch onderzoek in het
sediment van de olie naast zand
en plantendeelen ook borstels
van den regenworm in rijkelijke
mate aanwezig bleken te zijn. Nu
zijn de sterines van wervellooze
dieren, zooals mosselen, slakken

De Kwakzalverijbestrijding in Vroeger Eeuwen

Het navolgende is een extract uit het
Keurboek der stad Rotterdam van 325
jaren geleden:

Alsoo mijn heeren Schout, Burgemees-
teren ende Schepenen der stad Rot-
terdam bevinden, dat de goede ende
eenvoudige ingezetenen deser stede
grootelicks geabuseert werden door
eenige personen, hen uijtgevende voor
steen- ende breuck-snijders, ophthal-
misten ende andere quaacksalvers, hen
met steen- ende breucksnijden ender-
gel, cueren der oogen genezende, ende
met verscheijden olijen, smouten ende
salven openbaerlick voorstaende ende
omloopende, ende dat bij experiente
bevonden wert dat de voorssegde per-
sonen in de voorgemelde consten
gansch onervaren ende heure salven,
olijen ende smouten tot de genesinge
van accidenten ende gebreeken daer-
voren sij deselve sijn vercoopende ge-
heel ondienstich ende diemaels scha-
delick sijn, soo is dat mijn heeren
voornoemt daer inne willende voor-
zien, geheurt, geordonneert ende ge-
statueert hebben, heuren, ordonneeren
en statueeren bij dezen.

Dat van nu voortaan niemant wie hij
sij tsij man ofte vrouwe persoon bur-
ger inwoonder off vreemde hen ver-
oorderen sal het stuck van steen ende
breucksnijden ofte de ophthalmie bin-
nen deser stede ende vrijheit van dien
te onderwinden ofte met eenige sal-
ven, olijen ende smouten, openbaer-

lick voor te staen, om te loopen, ofte
int heijmelick te vercoopen, hij en sij
eerst ende alvoren bij de ordinaris
doctoren, ende hooftmans vant chirur-
gijnsgilde int stuck van sijne conste,
ende op de smout of te salve geexami-
neert in presentie van mijn heeren
Schout, Burgemeesteren ende Schepe-
nen dezer stede, ende dat hij diens-
volgens van voorssegde heeren ver-
cregen sal hebben acte van admissie
omme sijn voorseijde conste binnen
deser stede te mogen exerceren, ende
sijn salven, olijen, ofte smouten te mo-
gen vercoopen, revoceerende ende te
niet doende bij deesen alle voorgaen-
de consenten die eenich steen ende
breucksnijders ofte lapzalvers gegeven
soude mogen wesen..... latende
een yegelick wie hij sij niemant uijt-
gesondert hen hiernaer te reguleeren
op een peijne van vijff en twintig gul-
den ter veertig grooten te verbeuren
zoo dickmaels bij ijemant wegens eenig
point van desen sal werden gedaen,
te beheeren voorssegde boete voor de
derden paert ten profijte van den aan-
brenger, een derde voor den officier
die de executie doen sal, ende een
derde voor het armweeshujs dezer
stede.

Actum ende gearresteert den 4den Fe-
bruari 1616 bij de heeren voornoemt
allen present sonder Wolff ende Reus
ende gepubliceert den vijffden daer-
naer.

w.g. A. WILLEMS

en den regenworm, rijk aan provitamine D, dat door bestraling met ultraviolet licht in vitamine D kan worden omgezet. Men zou nu kunnen denken, dat Combrachit misschien op deze wijze antirachitisch werkzaam zou kunnen zijn, dat eventueel in het op de huid gewreven middel aanwezige ergosterine onder invloed van het zonlicht in vitamine D werd omgezet, al vermeldt de gebruiksaanwijzing niets omtrent het laten inwerken van zonnestralen op de behandelde huidgedeelten.

De uitkomst van deze proeven was, dat *noch het onbestraalde, noch het bestraalde Combrachit ook maar den geringsten graad van genezing der rachitis teweegbrachten*. Vitamine D kon dus niet worden aangetoond, d.w.z. dat er veel minder dan 3 Int. Eenheden per cm.³ in aanwezig zijn. Wanneer men bedenkt, dat 1 cm.³ goede levertraan 100 of meer eenheden vitamine D bevat, begrijpt men dat hiermee het oordeel over het „nieuwe middel tegen Engelse Ziekte” is geveld.

Waar er zeer vele voortreffelijk werkzame vitamine D-houdende preparaten bestaan, is het onbegrijpelijk, dat nog iemand een product als Combrachit verkoopt. *Ook is het te betreuren, dat een dergelijk waardeloos middel in Nederland in den handel kan worden gebracht.*

Nurse Challoner tabletten

Deze tabletten zouden moeten dienen ter vermeerdering der lichaamslengte. Een doosje van 60 tabletten kost „slechts” f 16.—, zoodat men voor dit geld toch zeker wel wat bijzonders mag verwachten. Het resultaat van het onderzoek luidt als volgt:

In hoofdzaak *gist*, verder *calciumfosfaat, calciumglycerofosfaat*, benevens een *zeer gering gehalte aan melkzuur*.

Het is ons nu plotseling duidelijk geworden op welke wijze wij ons de werking van dit „kapitale” middel moeten voorstellen. Hoe simpel is het toch! De gist wordt ingeslikt, komt op lichaamstemperatuur en gaat dan precies als bij deeg rijzen (*de gist is wel dood, maar dat is jammer voor de redeneering*). Zoodat dit deeg dan omhoog komt, zou dan ook gebeuren met het hoofd, schouders,

enz. Men begrijpt dat bij dit opblazen de wervels verder van elkaar komen en dat er om inzakken te voorkomen tusschen de wervels stukjes gemetseld moeten worden, waartoe dan de kalk (calciumzouten) zou moeten dienen. Wat een strop voor die vele kleine menschen (ik denk b.v. aan Napoleon) dat men niet veel vroeger op dit „lumineuze” en voor de hand liggend idee gekomen is. Wij zouden alleen die menschen willen waarschuwen, die te vlug groot willen zijn en te veel tabletten ineens zouden nemen. Zij zouden dan misschien de kans loopen te groot voor de deur te worden of zelfs wel kunnen ploffen. Dat men door deze theorie geen m.M. langer wordt begrijpt een ieder.

Wij kunnen echter niet nalaten nog iets te laten volgen, dat eenige jaren geleden over deze methode in ons Maandblad is gepubliceerd door den toenmaligen redacteur:

Laten we nu ook nog eens even zien met welke krachtige aanmoediging om toch maar tot toepassing van deze heilzame methode over te gaan, de importeur zijn toekomstige cliënten toespreekt:

„Nog niet zoo lang geleden was men er van overtuigd, dat het onmogelijk was zijn lengte te verbeteren nadat de leeftijd van den volwassen mensch bereikt was. Deze leeftijd ligt voor vrouwen bij de 17 en 18 jaar en voor de mannen ongeveer bij de 20 à 21 jaar. Wanneer deze leeftijd bereikt was, was men het er over eens, dat men opgehouden had met groeien en of men nu volkomen normaal ontwikkeld was of niet, dat deed er niets toe. Dit idee fixe bestaat nu niet meer. Met behulp van de laatste ontdekkingen kan zelfs de grootste scepticus overtuigd worden, dat de menschen, die niet in het bezit zijn van een normaal goed figuur, hierin een belangrijke verbetering kunnen brengen (op bijna elken leeftijd). En niet alleen dat de Challoner-methode geheel zonder risico voor een verbeterd figuur zorgt, ook de algemeene gezondheidstoestand en de zenuwtoestand gaan belangrijk vooruit, tengevolge van de algemeene verbeterde lichaamstoestand.

De Challoner-methode is het resultaat van langdurige onderzoeken

en dit resultaat is nu in de uiterste staat van perfectie. Het is gebaseerd op het feit dat de lengte, gewicht en zelfs individueel karakter en algemeen gezondheidstoestand voor een groot deel afhankelijk zijn van de goede werking van bepaalde klieren in het menscheelich lichaam. Door de natuurlijke actie van de Challoner tabletten worden de bepaalde organen en klieren — waarvan sommige niet grooter zijn dan een erwt (Dit schijnt een zeer belangrijke omstandigheid te zijn, er is hierop reeds eerder gewezen althans, Red.) lichtelijk gestimuleerd, met als resultaat een voortdurend opbouwen en groeien van het lichaam tot een grootere lengte. (Hieruit zou zijn op te maken, dat men feitelijk zoo lang kan worden als men maar wil. Dit is dan slechts een kwestie van maar flink tabletten eten en van geld! Red.) De tabletten zijn gegarandeerd (door wie? Red.) volmaakt onschadelijk („*onschadelijk*” zonder meer zou ook nog niet eens zoo gek zijn. Red.) in elk opzicht en bevatten niets dat niet goed zou kunnen zijn (hetgeen reeds uit de eerste woorden dezer zin zou mogen opgemaakt worden. Red.) zelfs voor de meest delicate naturen. De ontwikkeling is natuurlijk en normaal in elk opzicht (behalve dan, dat deze zich ook ver na de 20 jaren „normaal” blijft voortzetten. Red.)

Het meest verrassende van de behandeling is de snelheid waarmee zij werkt. Resultaat wordt dikwijls merkbaar na een paar dagen en één doos is meestal toereikend voor een succesvolle behandeling. Alleen in zeldzaam hardnekkige gevallen is het noodig meer te nemen en mocht dit met U het geval zijn, dan zenden wij U gratis en franco een tweede doos. (Dit is volkomen onzakelijk, tenzij de tweede doos reeds met de eerste feitelijk verdiskonteerd zou zijn. Dat mogen we natuurlijk niet veronderstellen. De meeste menschen hebben maar één doos noodig staat er, en zoo zou een ieder dus maar altijd voor twee dozen betalen! . . . Nee, dat zou nu weer een beetje al te zakelijk zijn! Red.)

DE PRIJS

Het vaststellen van de prijs heeft zeer veel hoofdbrekens gekost.

(Dat is dan ook een niet onbelangrijke factor. Misschien is dit nog moeilijker geweest dan het samenstellen van de tabletten zelf. Red.)

Ongelukkigerwijs kunnen wij niet alles doen wat wij zouden willen doen, (dat is wel met meer mensen het geval. Of het in „zekere” gevallen nu wel zoo „ongelukkig” is, staat nog te bezien. Red.)

Vrachten, belastingen (daar zal een ieder direct mee instemmen! Goed gezegd. Red.) en invoerrechten zijn zóó hoog, dat een groot deel van de prijs daardoor reeds geabsorbeerd wordt, alvorens het artikel verkocht kan worden.

De prijs is daarom vastgesteld op Fl. 16.— voor een complete behandeling, welke behandeling

door langdurige experimenten geconcentreerd kon worden tot één doos. De prijs is inclusief vracht en verpakking. De verpakking is zóódanig, dat men aan de buitenzijde niet kan zien wat het pakket bevat. (Dat lijkt ons nu nog het ergste niet! Red.)

(Deze Mededeelingen worden vervolgd).

Kwakzalverij, Bijgeloof en Geneeskunst

door

DR. H. J. W. DROOGLEEVER FORTUYN

(Amsterdam „De Arbeiderspers” 100 blz. Fl. 1.40)

Bovengenoemd boekje geeft als No. 12 een voortzetting van de reeks: „Practische gids voor medische en hygiënische vraagstukken”, die aanvankelijk onder redactie stond van wijlen Dr L. Heyermans. Het noodlot heeft gewild, dat het hem niet meer gegeven was, de verzameling bijzonderheden in den loop der jaren aangelegd over kwakzalverij, tot één geheel te verwerken. Zijn taak werd door den heer Droogleevers Fortuyn voortgezet en afgemaakt. De herinnering in dezen vorm ontstaan aan den man, die zich o.a. op bijzondere wijze beijerde om talloze lijdens van raad te dienen op kwakzalverijgebied, zal velen aangenaam aandoen. Ongetwijfeld zal dit op zich zelf een reden voor den Schrijver zijn om met eenige voldoening terug te zien op zijn eens begonnen arbeid.

In de inleiding wordt uiteengezet,

dat de bedoeling van het boekje is mede te werken aan voorlichting voor het publiek. Dit geschiedt ook reeds op andere wijze, doch men zal het met Schrijver roerend eens zijn, dat op dit gebied feitelijk nooit te veel kan gedaan worden.

De volgende hoofdstukjes: „Algemeene beschouwing, Brieven Kwakzalverij, Bijgeloof, en Geneeskunst” voeren den lezer achtereenvolgens via soms zeer sprekende voorbeelden van weergaloos onverantwoordelijke oplichterij naar de opsomming der belangrijke mijlpalen in de geschiedenis van de Geneeskunst, voor zoover deze voor leeken te bevatten zijn. Dit gedeelte van het boekje vormt wel het zwaartepunt van het voorlichtende betoog. Verhalen over kwakzalverij op zich zelf worden gretig gelezen. De ervaring heeft echter wel geleerd, dat in te weinig gevallen helaas de les

daaruit wordt getrokken; wie zich aan een ander spiegelt spiegelt zich zacht. Een opsomming van de belangrijke vorderingen vanaf het begin van den tijd, dat men feitelijk van geneeskunst kan spreken, tot heden zal veruimend op het algemeen inzicht kunnen werken. Men zal zich een indruk kunnen vormen van het samenwerken op velerlei gebied van wetenschap om uiteindelijk te geraken tot een voor de menschen meest praktische toepassing van al deze verzamelde kennis. „Maakt daarnaast de kwakzalverij niet een pover figuur?” zegt de Schrijver zeer terecht. Bij de bespreking van frappante voorbeelden over bijgeloof had de vermelding van de uitgebreide studie hierover indertijd door den arts C. Bakker geschreven wel gemotiveerd geweest (Volksgeneeskunde in Waterland, Amsterdam 1928 H. J. Paris). Overigens wenschen wij van harte met den auteur, dat dit boekje, geschreven in bewondering voor de ontdekkingen op het gebied der geneeskunde en in het geloof aan hare vooruitgang, moge bijdragen tot beter begrijpen en helderder oordeel. Ph. A. C.

30 Pantonsiletten
3.0 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. PER TABLET.
 TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
 PRIJS F. 0.65
 CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

DELIUS AMSTERDAM
 Benodigdheden voor:
 APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS

IN DIT BLAD
 WORDEN UITSLUITEND
 ANNONCES OP-
 GENOMEN, DIE DOOR
 DE VEREENIGING
 TEGEN DE
 KWAKZALVERIJ ZIJN
 GOEDGEKEURD

De Kwakzalversmiddelen
 HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
 GEBRUIK DREIGEN
 Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de
**VEREENIGING TEGEN DE
 KWAKZALVERIJ**
 Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
 per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
 den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

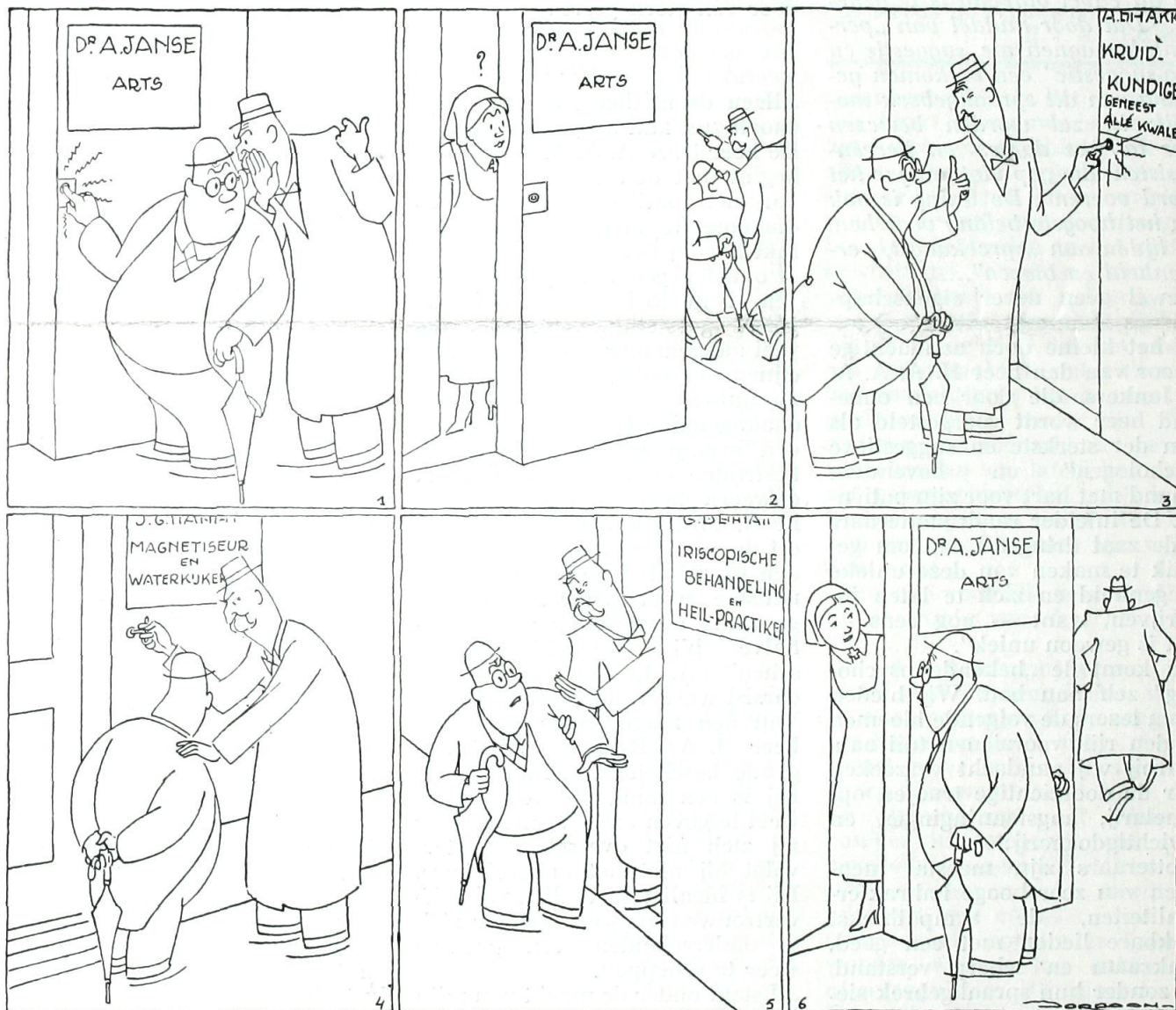
REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, Substituut-Griffier te Dordrecht; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnè's:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

's Werelds Kringloop

„Psycholoog” Geneest van Stotteren

STUITENDE KWAKZALVERIJ

In „de Telegraaf” van 27 Jan. '41 lezen we het volgende:

Een daverende advertentie in een plaatselijk blad:

De „bekende Groninger Psycholoog en Spraakleeraar, de heer H. A. A. A. R. Jonkers”, zal (al zegt hij het zelf) een „hoogst belangwekkende en interessante lezing” houden over het onderwerp: „Hoe stotteren ontstaat en hoe dit euvel blijvend is te genezen.” Dat door middel van „persoonlijk magnetisme, suggestie en auto-suggestie” een volkomen genezing van dit spraakgebrek mogelijk is, zal worden bewezen door talrijke dames- en heeren-cursisten, die „op vlotte wijze het woord voeren”. De lezing is ook van het hoogste belang voor hen, die lijden aan „spreekangst, verlegenheid en blozen”.....

Hoewel geen dezer eigenschappen ons kenmerkt, zitten wij onder het kleine doch aandachtige gehoor van den heer H. A. A. A. R. Jonkers, die door een onbekend heer wordt voorgesteld als „een der sterkste en suggestieve psychologen” en bovendien iemand met hart voor zijn patiënten. De inleider raadt stotteraars in de zaal dringend aan om gebruik te maken van deze unieke gelegenheid en zich te laten inschrijven, want — nog eens — „het is gewoon uniek”.

Dan komt de „bekende psycholoog” zelf aan bod. Wij bieden onzen lezers de volgende bloemen uit den rijk voorzienen tuil aan, waarbij wij aandacht verzoeken voor de doorzichtige trucjes, op-hemelarij, angstaanjagingen en gewichtigdoenerij:

„Stotteraars zijn meestal menschen van zeer hooge kakarakter-kwaliteiten, de sympathiekst denkbare lieden met een goed, waakzaam en scherp verstand, die zonder hun spraakgebrek sieraden van de maatschappij zouden zijn. Hun tragiek is, dat zij dit zelf beseffen en dat nu hun leven kleur- en reukloos is. Men

geeft dezen zachtmoedigen en met sterke minderwaardigheids-gevoelens behebben den raad om zich met ijzeren wil over hun gebrek heen te zetten. Fataal! Dat kost slechts zenuw-energie.

Stotteren spruit voort uit een onaangename levenservaring, zooals schrik, angst, leed en depri-matie. Alles negatieve ervaringen. Het is een psychisch defect, dat meestal gecompenseerd wordt door een sterk gestel.”

DE DIAGNOSE

Alleen de medicus, die ook psycholoog is, kan uitkomst brengen. De heer H. A. A. A. R. Jonkers begint met den gemoedstoestand van den patiënt te peilen, dus diagnose te stellen. Doorgaans lukt het bij het eerste onderhoud al om den gedachtengang te volgen. Dan krijgt de patiënt de juiste geestelijke medicijn, die veel aangenamer is dan de medicijnen der dokters. Met suggestie en auto-suggestie moet men de onaangename levenservaring, die een kramptoestand veroorzaakt, bestrijden en als de patiënt het onweerlegbare bewijs gekregen heeft, dat hij kan spreken, dan is dit de eerste schrede op den goede weg. Is het persoonlijk magnetisme groot genoeg, dan staat genezing ontwijfelbaar vast, behalve bij „geestelijk apatischen” (!), die dan ook niet als cursist worden aangenomen.

Van den magnetiseur geeft de heer H. A. A. R. Jonkers het volgende bescheiden zelfportret:

Hij is een man, die vertrouwen weet te geven en te winnen. Daar hij zich niet overschat, achtervolgt hij niet het onbereikbare. Hij is idealist en realist, vol zelfvertrouwen en weet, zonder zich te onderscheiden, een prettige sfeer te scheppen.

„U staat onder de macht van mijn gesproken woord!” verzekert de magnetiseur. (Twee jonge mannen verlaten dan juist de zaal — de verstandigen!).

INHOUD

	Blz.
„Psycholoog” geneest van Stotteren	18
Mededeelingen van het Bestuur	19
Mr A. A. Cnopius †	19
Correspondentie	20
Ons Jubileum	20
De Commissie van Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen	
H. T. W.	21
Internationaal Comité tegen de Kwakzalverij	22
Van Elders	22

Na te hebben beloofd, dat de cursisten, als de deur naar de geestelijke vrijheid is geopend, met zon in het hart en een lach in de oogen, vernieuwd in de maatschappij zullen terugkomen, is de met alle oratorische foefjes uitgesproken standwerkersredevoering geëindigd.

De nog niet afgestudeerde cursisten zullen dan vlot het woord gaan voeren. Maar dan staat er een onaangename mijnheer op en vraagt: „U noemt zich ook spraakleeraar. Heeft u een examen gedaan.....??”

Iemand met het persoonlijk magnetisme en zelfvertrouwen van een H. A. A. R. Jonkers laat zich door zoo'n vraag niet uit het veld slaan, doch antwoordt: „Nooit heb ik examen gedaan. Ik heb zelfs nooit psychologie gestudeerd en dat is ook veel beter. Verstand en ontwikkeling staan apart.”

De eenvoudigen van geest applaudisseeren.....

CURSISTEN

Nu de cursisten. De groote magnetiseur blijft voor alle zekerheid in de buurt en spreekt nog een suggestief woordje tot hen. „Ban alle angst!” hooren wij hem zeggen. Een jongeman uit de buurt van Hoogezand vouwt een blaadje open, leest geconcentreerd den eersten zin nog eens zachtjes over en bekend dan, dat hij het een lust vindt om te kunnen spreken, al blijft hij nog wel eens haperen. Spraakleeraren hebben hem niet van zijn gebrek kunnen afhelfen, maar de heer H. A. A. R. Jonkers

wist precies, hoe hij het moest aanpakken.

Een heer uit Hasselt, vier weken geleden nog bleu, schuchter en stotteraar, is na vier lessen een nieuw leven begonnen. Zeer verheugd is iemand uit Groningen, omdat hij, dank zij den vruchtbaren lessen, nu zelf ook eens een mop kan vertellen. Niet minder content is een minnaar der rederijderskunst uit Uithuizen, nu geen angst voor het publiek hem meer kwelt. Een soortgelijk geval uit Zwolle leest eveneens zijn verrukking uit en een meisje van dertien dreunt van haar blaadje af, dat zij het zoo fijn vindt om in het openbaar te kunnen spreken. (O psycholoog — had haar toch een kinderlijker praatje laten leeren!)

„Vijf lessen geleden was ik stotteraar in erge mate!” leest een Dedemsvaarter. „En nu voel ik me als een geboren redenaar!” Na een dankbaren cursist uit Hattem sluit een Hoogezander de rij der verrukten met de bijna hartschotelijke bewering, dat hij niet minder is dan een ander.

„Een noodkreet is in een jubelkreet verkeerd!” juicht prompt de heer H. A³. R. Jonkers. „Deze

jongeman zal van zich laten spreken als redenaar! Hij heeft een buitengewoon talent als spreker!” Hij verzoekt nu aan stotteraars in de zaal om op het tooneel te komen. Ons wordt echter het stuitende tafereel van spraakgebrekigheid in het openbaar bespaard. De oogst is niet groot. Slechts één man klaagt, dat hij nogal eens naar zijn woorden moet zoeken.

De séance is geëindigd. Bij den uitgang ontvangen wij een prospectus, waarin de idealistische realist zijn voorwaarden bekend maakt:

Drie persoonlijke clublessen en negen schriftelijke lessen voor zes en dertig gulden. Daarna kan de spreekangst en het blozen bestreden worden à raison van zes gulden per les, zoodat het proces van stotteraar tot redenaar den argeloozen gegadigde op totaal vier en vijftig gulden komt te staan.....

KWAKZALVERIJ

Wij schieten den heer aan, die gevraagd heeft naar de niet afgelegde examens van den heer H. A³. R. Jonkers. Hij blijkt een gediplomeerd spraakleeraar te zijn, de heer Pé Faber.

„Ik denk er over om mijn diploma maar te verbranden en kwakzalver te worden,” zegt hij. „Een gestudeerd spraakleeraar durft niet met dergelijke tarieven bij de menschen te komen.”

„Wat zegt u van deze wetenschappelijke voordracht!” informeren wij.

De heer Faber haalt de schouders op.

„Ach, als ik zeg, dat ik het gevaarlijke humbug, charlatannerie en duitenklopperij vind, dan verdenkt men mij toch van jalousie de métier. Het beste is maar, dat ik mij in ootmoed buig voor dit begenadigde talent en dat zullen alle spraakleeraren, die eenig verstand van stotteren hebben, met mij doen. Want wij weten, dat stotteren in een aantal gevallen is te genezen, maar niet in negen lessen, waarvan zes schriftelijk. Bij ons is dit een kwestie van maanden en soms van jaren; van heel geduldig, heel voorzichtig speuren naar de psychische oorzaak van een

Mr A. A. CNOPIUS †

Tijdens het afdrucken van ons Februari-nummer lazen wij het bericht in de dagbladen van het overlijden van Mr A. A. CNOPIUS, oud-Procureur-generaal te Arnhem.

Vanaf 1909, toen tengevolge van de statutenwijziging het aantal bestuursleden onzer vereeniging van 5 op 12 werd gebracht, tot 1936 heeft Mr CNOPIUS in het Bestuur der vereeniging zitting gehad. Bij het neerleggen van zijn openbare functie verzocht hij ook uit het bestuur te mogen treden. Door het vele, waaraan hij tijdens zijn bestuurslidmaatschap zijn krachten heeft gegeven, zal hij ons steeds in herinnering blijven.

H. J. A. TER WEE

spraakgebrek, als het noodzakelijk blijkt in nauwe samenwerking met een psychiater. Ik heb apart twee jaar psychologie gestudeerd, mijzelf laten analyseren en er mij van doordrongen, hoe ver de draden in het onderbewustzijn verweven zijn. De praktijk heeft me geleerd, hoe moeilijk het is om dat pijnlijke plekje in de ziel, dat het stotteren veroorzaakt, te ontdekken en hoe omzichtig je dan nog met de geneesmethode moet zijn. Wij naderen den mensch met gevouwen handen en laten hem niet als reclamepop in het publiek optreden — na een les of vier. Dat kunnen wij niet; daar zijn wij te dom voor.....

(Lezer — voor alle zekerheid! — dit is ironie van den heer Faber.....!)

„De wet beschermt onzen titel niet,” gaat de heer Faber voort. „Als een polderjongen genoeg van het baggeren heeft, mag hij zich gerust voor spraakleeraar uitgeven. Niemand belet hem dat. En „psycholoog”.....? Waarom kan een putjesschepper zich geen psycholoog noemen? Alleen als stotteren als een ziekte wordt beschouwd, zou er tegen dien meener Jonkers opgetreden kunnen worden wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Voor zijn slachtoffers ware dit te wenschen.....”

OPPERVLAKKIG

„En hoe verklaart u het „spre-

Mededeelingen van het Bestuur

Tot 15 April a.s. is men nog in de gelegenheid zijn contributie of abonnementsgeld op onze girorekening te storten zonder extra onkosten wegens dispositie. Na dien datum zal per kwitantie, verhoogd met inningskosten, over de gelden worden beschikt.

Maakt ons daarom zoo spoedig mogelijk het bedrag over op één van de girorekeningen der Vereeniging:

Gemeentegiro K - 1672
Postgiro 32237

NIEUWE LEDEN:

Dr S. E. BOORSMA, apotheker te Amsterdam.

Dr G. C. E. BURGER, arts te Eindhoven.

Mevr. C. T. E. VAN DOORNE-JANSEN, apotheker te Rotterdam.

Mej. Dr P. E. Heederik, apotheker te Rotterdam.

Pharm. Stud. Vereen. „Unitas Pharmaceuticorum” te Utrecht. J. Schaap, arts te Hallum.

Mej. L. A. M. VUYLSTEKE, apotheker te Rotterdam.

H. J. A. TER WEE, Secr.

„Psycholoog gen. v. Stotteren (Vervolg).

ken” van de cursisten,” vragen wij den heer Faber.

„In de eerste plaats hebben wij deze lieden niet „vóór het gebruik” gehoord. Wij moeten dus maar aannemen, dat zij inderdaad gestotterd hebben. Maar laat ons mild zijn en veronderstellen, dat wij hier inderdaad met genezen gebrekkigen te doen hebben. Dan bestaat er een mogelijkheid, dat zij zonder al te veel haperen een nagenoeg uit het hoofd geleerd stukje kunnen oplesen. Wie dat „stukje” van dezen middag heeft opgesteld, laten wij in het midden, maar het zal u ook wel getroffen hebben, dat de aanhef en het slot tamelijk uniform waren.

Maar als die menschen nu „genezen ontslagen” zijn, dan zou ik hen over een maand of wat wel eens willen hooren. Deze „spraakleeraar en psycholoog” weet natuurlijk wel iets van het stottervraagstuk af. Hij zal er misschien een populair brochure'tje over hebben gelezen of hij is zelf in de leer geweest bij een charlatan. Het is n.l. niet voor het eerst, dat er zoo'n „natuurtafent” op ons gebied liefhebbert. Maar alles wat hij zegt, blijft aan de peripherieën van het probleem. Het is grof en oppervlakkig, terwijl juist het genezen van een stotteraar een fijnzinnig en diepgaand werk is. Men bestrijdt het stottere-

ren niet met een aanmoedigenden glimlach en een „kom kerel, je kan spreken!” En dan nog wel schriftelijk en in clubles!

Zooals bij alle kwakzalverij hoort men niets van de mislukkingen. Van de menschen, die hun zes en dertig guldentjes hebben neergelaten en nog even erg stotteren als voorheen, ja, nog dieper gedeprimeerd zijn dan vroeger, nu ook dit niet geholpen heeft.

Stotteren is een ramp voor den gene, die er vatbaar voor is. Het kweekt gevoelens van minderwaardigheid, belemmert iemands maatschappelijke carrière en versombert het leven. Vaak ligt de oorzaak diep. Vandaar dat alleen zeer deskundigen zich omzichtig aan de therapie moeten wagen. En geen rumoerige charlatans, die aan den loopenden band „genezen”.

Tot zoover de heer Faber.

Wij voor ons hebben slechts één conclusie:

Dat de overheid, die zoo streng mogelijk optreedt tegen het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, ook de kwakzalverij, zooals wij hier hebben beschreven, met de krachtigste middelen tegen ga!

Deze heer Jonkers is een mislukt „kruidendokter”, die het nu in een andere, nog gevaarlijker branche van de kwakzalverij gaat probeeren. Men zij gewaarschuwd!

„De Telegraaf” 27-1-1941.

Correspondentie

Bergen op Zoomsche Courant
Haagsche Courant
Heldersche Courant
Meppeler Nieuwsblad
Nieuwe Vlaardingsche Courant
Nieuws- en Advertentieblad te Sappemeer
Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht,

Voor de toezending van Uw blad en de daaruit blijkende belangstelling voor het streven onzer Vereeniging danken wij U ten zeerste.

Met de gezondheid valt weinig te
[spotten,
Laat U niet door kwakzalverij
[bedotten.

Culemborgsche Courant,

Aan Uw verzoek zullen wij gaarne voldoen. Uw goede bedoeling stellen wij op prijs.

Dr P. B. te G. Het is thans reeds eenige jaren geleden dat wij voor het laatst over dit Instituut iets publiceerden. Ook uit andere plaatsen ontvingen wij soortgelijke mededeelingen. In het volgende nummer hopen wij uitvoeriger hierop terug te komen.

W. N. K. te H. Wij danken U voor de toezending van het orgaan „Het Volle Leven”, waarin Uw artikel voorkwam betrekking hebbend op ons jubileum. Inderdaad is er reeds veel kwakzalverij op het gebied van het gehoor verdwenen, maar paraatheid tegen nieuwe activiteit blijft geboden.

ONS JUBILEUM

Onder de vele blijken van belangstelling welke wij van verschillende zijden mochten ontvangen is er wel één waarbij wij toch even willen stilstaan. Deze is n.l. afkomstig van een 94-jarig lid onzer vereeniging, het eenige nog in leven zijnde lid dat in 1880 met vele anderen de stoot gaf tot haar oprichting.

Vergezeld van een „ontboezeming” ontvingen wij de volgende wensch:

Hooggeacht Bestuur,

Ondergeteekende, misschien een der oudste leden van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, wenscht U van harte geluk met het 60-jarig Jubileum.

Moge wijsheid U leiden, kracht U mogelijk maken de door U ondervonden teegenstand te overwinnen en dat het resultaat van Uw gezegeenden arbeid, de volksgezondheid zij.

Vivat, crescat et floreat! Zij leve, groeie en bloeie!

Met alle Hoogachting,

Uw medestrijder,
P. H. BON

Oud-apotheker en Leeraar M.O.

ONTBOEZEMING

Hoe jammer dat vele menschen die zich uit Natuur-historisch oogpunt als de hoogst ontwikkelde georganiseerde wezens beschouwen, dit ook niet trachten te bewijzen door het bewijs te leveren een zuiver geestelijk etisch karakter te bezitten.

De Kwakzalver is als een vogelaar die met zoef gefluit zijn slachtoffers in het net lokt; als een listige slang die zich verschuilt onder het mostapijt en den hopen den lijder de mogelijkheid tot genezing dikwijls ontnemt.

Hoe jammer dat ieder mensch niet het „Heilig Beginsel” in zich voelt verplicht te zijn zonder omwegen voor het heil der menscheid te zorgen.

Hoe jammer dat verwantschap en saamhoorigheid niet steeds de composanten zijn die als resultante de solidariteit moeten geven. Eén voor Allen en Allen voor Eén, dat is de leus.

De Commissie van Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen

In zijn 9e reeks „Opmerkingen over de geneesmiddelenvoorziening” schrijft arts M. A. J. JANSMA in het Maandblad van de Ned. Vereen. van Huisartsen onder den bovenstaanden titel het volgende:

In de algemeene pers is onlangs verschenen een beknopt verslag van een gecombineerde Algemeene en Bureau-vergadering van de Commissie van Contrôle op de aanprijzing van geneesmiddelen enz.

Men zal zich herinneren, dat deze commissie is ontstaan uit de samenwerking der groote pers en van geneesmiddelfabrikanten of importeurs, in een tijd toen er een dreiging bestond, dat de aanprijzing van geneesmiddelen wettelijk aan banden zou worden gelegd. Het was dus tactisch een goede zet van de beide belanghebbende groepen, een dergelijke commissie door „particulier initiatief” in het leven te roepen, daarmede willen de demonstreeren dat een wettelijke regeling overbodig zou zijn.

Van de gestes dezer commissie hooren we in het algemeen niet erg veel, een enkele maal komen we in periodieken een levensteeken tegen, waar bij wijze van advertentie wordt medegedeeld dat het bewuste tijdschrift onder contrôle der commissie staat, deze advertentie versierd met een embleempje van vijzel en slang. Hiermede demonstreert het blad dan de securiteit van zijn geneesmiddel-advertenties, die echter wel weer in twijfel moet worden getrokken als men op hetzelfde blad uit dat tijdschrift b.v. vindt de bekende „bon kora” ontvettingsadvertentie geïllustreerd met de dikke en de dunne dame.

Het is dus interessant eens iets naders van de commissie te vernemen, of eigenlijk is het geen commissie maar een samenstel van commissies, daar er totdien waren een Groote Commissie, een Bureau en een Financieel Comité, excusez du peu.

De Groote Commissie, het hoogere beroep inzake advertentie-contrôle, behandelde zaken van algemeen belang. Het Financieel Bureau beschikte over de door de werkzaamheden van het Bureau binnenkomende stempelgelden en subsidies en besliste over salarissen en andere uitkeeringen. Dit Bureau werkte geheel zelfstandig, de Commis-

sie als zoodanig had geen zeggenschap over het financieel beheer, een vreemde situatie.

Hoe de toestand thans is geworden vernemen we uit het volgende:

„Mede door de gebeurtenissen in Mei j.l., die vanuit een financieel oogpunt ingrijpende veranderingen meebrachten ook voor de Commissie van Contrôle, werd het wenschelijk geoordeeld, de onderlinge verhoudingen van de verschillende organisaties te herzien.

In deze Algemeene Vergadering werd besloten, dat voortaan de Groote Commissie beslist in alle zaken van leidraad, taxen, salarissen, presentiegelden e.d.

Het Dagelijksch Bestuur, bestaande uit de heeren: C. J. P. Zaalberg, Voorzitter; Mr F. M. G. van Walsem, Vice-Voorzitter; J. W. Henny, Secretaris; P. Pauptit, zal namens de Groote Commissie de verantwoordelijkheid dragen voor alle financieele aangelegenheden. De heer Sanders heeft zich om redenen van particulieren aard uit het Financieel Comité teruggetrokken.”

Het ingrijpende der wijzigingen is niet erg duidelijk tenzij bedoeld is, dat het dagelijksche bestuur betreffende de financiën in den vervolge aan de geheele Commissie verantwoording verschuldigd is.

Betreffende het optreden der Commissie naar buiten vernemen we niet van eenigerlei wijziging. Ze zal dus haar werk verder voort zetten, n.l. contrôle op de geneesmiddel-advertenties in de aangesloten bladen en periodieken naar maatstaven aangelegd door belanghebbenden.

In feite een kromme situatie, al mag niet vergeten worden, dat door de Commissie wel goed werk is gedaan in zooverre, dat in bladen van „standing” het ergste wordt geweerd.

In kleinere provinciale en plaatselijke bladen en periodieken gaat de kwakzalvers - advertentie - campagne kalm voort, hierin juist een lezerskring bereikende, die nog het meest bevatte-lijk is voor dit soort publicaties.

Hiermede wordt wel duidelijk gedemonstreerd dat deze regeling eigenlijk een lapmiddel is. Ze dient vervangen te worden door een orgaan van algeheele zeggingskracht met onbevangen oordeel.

Het is wel duidelijk, dat een dergelijk orgaan alleen van staatswege kan worden ingesteld.

Is de volksgezondheid dan geen staatszaak?

Tenslotte nog een aanhaling uit het verslag, waardoor men een beeld krijgt van de werkzaamheden van het Bureau:

„In de in aansluiting op de Algemeene Vergadering volgende Bureau-vergadering werd geen bezwaar gemaakt tegen aanprijzing van *C.C.C.-tabletten van de Fa Nourypharma te Deventer*, terwijl over de *Carter's Leverpillen* en over *Mentho-Rex* een bespreking werd gevoerd met de firma Meindersma, welke er toe zal leiden, dat binnenkort ook deze advertenties gestempeld kunnen worden. Zoolang echter geen stempel is verleend op onverschillig welke geneesmiddel-advertentie, ook al verzekert het daarbij betrokken advertentie-bureau, dat zij gestempelde copieën binnen enkele dagen zal laten volgen, verzoekt de Commissie den leden van uw organisatie nogmaals dringend, dergelijke ongestempelde teksten niet te plaatsen. De Commissie zal uw aller medewerking, welke voor een goeden gang van zaken gewenscht is, ten zeerste op prijs stellen.”

Commentaar overbodig.

De schrijver eindigt hier met een laconiek „Commentaar overbodig”, maar duidelijkheidshalve willen wij toch wel opmerken dat ook onze vereeniging het in vele gevallen niet eens is met de beslissingen der Commissie. Hier van getuigt o.m. het artikel van onzen voorzitter Dr C. J. BRENKMAN over CCC tabletten in het November-nummer van 1940.

Dat het werkelijk met deze vitamine-reclame de spuigaten uitloopt, en dat een dergelijke bangmakerij uit den booze is, moge blijken uit een mededeeling van den *Voedingsraad*, waaruit wij het volgende citeeren:

Nu heeft de meening post gevat, dat er in Nederland bij de bevolking een tekort is aan vitamine-C. Onder meer werken suggestieve illustraties in de dagbladen, waarbij vitamine-C tabletjes worden uitgereikt, niet geruststellend.

Op het oogenblik is er geen tekort aan vitamine-C. Dat de bevolking aan dit tekort zal gaan lijden, moet echter voorkomen worden. Hiervoor is in de eerste plaats noodig dat de raadgevingen, uitgaande van den voedings-

De Commissie van Controle (Vervolg). raad, met betrekking tot het bereiden van voedsel, zorgvuldig worden uitgevoerd. Niet minder dan 50 tot 60 pct. van het vitamine-C gaat verloren bij ondoelmatige bereiding van de voeding. Langdurig en onjuist koken en het ondoelmatig gebruik van de hooikist vernietigen het vitamine-C. Dit alles kan voorkomen worden, waardoor bij doelmatige samenstelling van de voeding een voldoende vitamine-C voorziening van den mensch wordt gewaarborgd. Gevallen zijn bekend, waarbij gezinnen guldens per week uitgeven aan vitamine-C tabletjes zonder medisch voorschrift en waarbij het geld ontrokken wordt aan het gezinsinkomen.

Hiervoor in de plaats konden beter voedingsmiddelen gekocht worden, die naast vitamine-C alle overige bestanddeelen bevatten. De voedingsraad is voortdurend waakzaam om een onverhoopt tekort te kunnen achterhalen en heeft zijn maatregelen hiervoor reeds genomen. Dit geldt eveneens voor de overige vitamines.

Men ziet het ook hier weer, besteed Uw geld niet zonder noodzaak aan met veel ophef aangekondigde vitamine - preparaten doch koop hiervoor liever voedings- en versterkingsmiddelen. *Raadpleeg althans Uw medicus over de noodzaak vitaminen te slikken.* H. T. W.

INTERNATIONAAL COMITÉ
TEGEN DE KWAKZALVERIJ
ALLERLEI OVER DEN ZITTIJD 1939

Samenvatting van een verslag ingediend door Dr Eyckmans, van Antwerpen, over de „Kwakzalverij en de Huidziekten”

Ten aanzien der huidziekten bereikt de kwakzalverij een buitengewoon bloei, vermits de huid-aandoeningen de eerste zijn die het publiek treffen en beangstigen.

De huid is het orgaan langswaarden mensch zeer dikwijls zich zelve en zijn omgeving besmet. Zij kan tevens een bron van kanker zijn; anderzijds kan zij gemakkelijk onderzocht, behandeld en ... mishandeld worden.

In zake huidziekten wordt de kwakzalverij ten zeerste begunstigd door een reeks vooroordeelen welke bij het groote publiek heerschen en de langen duur en het chronische karakter van vele dezer aandoeningen zijn niet zonder invloed op het geneeskundig corps zelve.

Bakerremedies worden dikwijls op goed geluk toegepast, zonder diagnostiek, zonder opsporing der oorzaken, door kwakzalvers en apothekers; soms door uitbuiters van de goedgeloovigheid van het publiek, door onbevoegde handelaars die volkomen onwetend zijn met de therapie. Geestelijke gemeenschappen, priesters, verschillende duistere apothekjes, hebben zich dikwijls, met de medeplichtigheid der pers, de behandeling van huidziekten tot een specialiteit gemaakt.

Behandelingen met ultra-violet en intra-roode stralen, met diathermie op korte en lange golven, met eenvoudige toestelletjes voor magnetische bestralingen, door ontharing en massage behooren tot de gewone werkzaamheden van haarkappers, hand- en voetverzorgers, houders van schoonheidsinstituten, verpleegsters, bakers, vroedvrouwen, assistenten bij talrijke paramedical instellingen.

De bestrijding van al deze vormen van kwakzalverij is bijna onmogelijk in België, door het feit dat de wet op de geneeskunde, die dagteekent van 1818, verouderd is en dringend moet herzien worden in haar geheel en door het feit dat de overheden zich in niets gelegen laten aan de bestrijding der onwettige uitoefening der geneeskunde.

De beroepslichamen en het Comité tegen de Kwakzalverij verkregen door hun optreden zekere uitslagen, maar met wat moeite weten hun Bestuurders wel te zeggen; zij zijn echter onmachtig om het kwaad uit te roeien. Het zou zeer belangrijk zijn kon de openbare meening beter voorgelicht worden door vlugschriften, lezingen, vulgarisatie artikelen, enz.

Het is te hopen dat de Orde der Geneesheeren, of een gelijkaardige instelling ten spoedigste met de noodige macht zou bekleed worden om hardhandig op te treden tegen de kwakzalverij en tegen de onwettige beoefening der geneeskunde.

De Belgische Geneesheer, 15-12-'40

VAN ELDERS

In „De Belgische Geneesheer” van 30 November '40 lezen wij over het Nationaal Comité tegen de Kwakzalverij het volgende:

VERSLAG OVER DE BEDRIJVIGHEID TIJDENS HET AFGELOOPEN DIENSTJAAR, door Dr BRANDLIGT, Voorzitter

We zullen welhaast moeten spreken over gebrek aan werkzaamheid! Jaar voor jaar verminderen inderdaad de klachten van Collega's of van het publiek. De zaken waarin we rechterlijk moeten optreden worden zeldzaam. Onze advocaat moet minder en minder pleiten.

We kunnen geen betere lof vinden voor het positieve resultaat dat ons Comité, na een tienjarig bestaan, bereikte. We vinden er het schitterend bewijs in dat men niet alles van den Staat moet verwachten. Deze schitterende uitslag bekwamen we met — om niet te zeggen spijs — de bestaande en dan nog erg verouderde en ontoereikende wetgeving.

Het indienen, door den Heer Minister Jasper, van een wetsontwerp, strekkende tot herziening van sommige artikelen der wet van 1818 op de uitoefening der geneeskunde, zal, hopen we, nog een waardevolle hulp brengen in den strijd tegen de onwettige praktijk.

Dank zij een onverpoosde werking en onze rijke documentatie; dank zij ook de hoge bevoegdheid van onzen raadsman, Meester de Vis, wordt de rechtsspraak scherper omljnd en veel gunstiger voor ons.

Voor enkele jaren waren we zeer gelukkig dat bij vonnis de genaamde Mathieu veroordeeld werd om een diagnose te hebben gesteld.

In 1939, gingen in de zaak Gillet, de bewoordingen der overwegingen van het vonnis veel verder:

„Overwegende dat uit het onderzoek, zoek voor het Hof blijkt, dat de „beschuldigten gewoonlijk, ter „plaatse en op den dag der hechtenis, niet slechts de cliënten „onderzochten en masseerden, „maar getracht hebben uitsluitend door hun ingrijpen personen te genezen die kloegen over „ziekte; dat zij door eenvoudige

„betasting of bij middel van een „toestel, *neurocalomètre* genoemd, „of bij middel van radiografiën, „getracht hebben afwijkingen op „te sporen, die eventueel in de „ruggegraat bestonden, dat zij „dan met de handen een drukking „uitoefenden op den afgeweken „wervel;

„Dat het geheel dezer handelinge- „gen het beoefenen der genees- „kunde, tak van de kunst om te „genezen, vormt;

„Overwegende dat het niet noodig is te onderzoeken of, aldus „handelende, de beschuldigten „een diagnose hebben gesteld, geneesmiddelen hebben voorgeschreven of de gebruikswijze ervan hebben aangeduid; dat inderdaad de verklarende wet van „27 Maart 1853 de onwettige beoefening der geneeskunde niet „beperkt tot de gevallen die zij „opgeeft. (Cass. b. 18 Mei 1931. P. „1931 I-169) dat het niet noodzakelijk is dat een onbevoegd „persoon een geneesmiddel voorschrijve, de gebruiksaanwijzing „opgeve of een diagnose stelle;

„Overwegende dat beschuldigten „geen diploma bezaten dat hen „toeliet de geneeskunde te beoefenen,

„Dat hieruit dus voortspruit dat „de beschuldiging blijft bestaan, „om deze redenen ...”

Onze Collega's verzoeken we de strekking van deze veroordeeling wel te willen onthouden, want deze rechtspraak beteekent een zeer aanzienlijke vooruitgang en geeft den onbevoegden geen gelegenheid meer tusschen de mazen van het Gerecht door te glippen.

Evenals vroeger zullen we zoveel mogelijk processen vermijden. Wij raden de Leiders der Beroepsverenigingen ten zeerste aan bij middel van waarschuwing de onwettige beoefenaars er toe te brengen hun praktijken op te geven. Door de uitnoodiging van de daders, door hen er op te wijzen dat hun handelingen in strijd zijn met de wet en hen blootstellen aan voor hen zeer onaangename en kostelijke rechterlijke vervolgingen, ontnemt men hun het gebruikelijk verdedigingsmiddel: de goede trouw, die met de noodige tremolo's voor de balie ingeroepen, hen vanwege som-

**Zoolang de Kwakzalver
nog iedere dag Slachtoffers maakt,
kan onze Vereeniging
niet genoeg worden gesteund!**

Men zie volgende bladzijde rechts bovenaan

mige door deze soort vervolgte onschuld vermurwde rechters een zeer spijtige vrijspraak verzekerde, betreurenswaardiger ten aanzien van het openbaar belang dan van het belang van de geneesheeren. Inderdaad kreeg deze vrijspraak op den duur de kracht van rechtspraak, bij zooverre dat de kwakzalvers er zich per slot van rekening lieten op voorstaan om een schadelijke praktijk te kunnen voortzetten, die hen aanzienlijke inkomsten verschafte. Wanneer we voor klaarblijkelijke slechten wil staan, verwittigen we de Provinciale Geneeskundige Commissie, waarbij we een klacht indienen, voor zoover zulks noodig mocht zijn.

Er is nog een punt waarop we in 't bijzonder de aandacht willen vestigen: het zijn de misleidende vermeldingen op de naamplaten van masseerders of verpleegsters, de ronkende reclame, het gebruik

— ter begunstiging van de onwettige praktijk — van de afkorting „Dr” voor den naam van de houders van een doktersdiploma in filologie b.v. Herinneren we er verder nog aan dat in ons land de praktijk verboden is aan een ten zuiver wetenschappelijken titel gediplomeerden dokter in geneeskunde.

In dezen gedachtengang stippen we met voldoening aan, dat het Beheer der Telefonen bereid is geweest in zijn „*Officiële Telefoonboeken*” de rubriek „*Dokters en médecine* — *Dokters in Geneeskunde*” voor te behouden aan de eenig rechthebbenden.

De geneeskundige hulpkrachten: masseerders, voetverzorgers, hebben een beroepsvereniging gesticht. Een der oogmerken der vereeniging is de zuivering van het beroep en als lid slechts hulpkrachten te aanvaarden, die hun bedrijvigheid tot het beroep beperken. We wenschen hen een

OVERZICHT DER ZAKEN BEHANDELD DOOR HET COMITÉ TIJDENS DE PERIODE 1934-39

Jaar	Aantal klachten	Rechterlijke vervolgingen	Zonder vervolging in rechte ¹	Strekking van geveld vonnis
1934	21	7	14	5 veroordeelingen 2 vrijspraken
1935	20	12	8	7 veroordeelingen 4 vrijspraken 1 veroord. wegens aftroggelarij
1936	19	3	16	3 veroordeelingen
1937	22	3	19	3 veroordeelingen
1938	18	geen	18	geen
1939	14	6	8	1 veroordeeling 5 hangende gevallen

¹ Aan deze gevallen werd om een der volgende redenen geen gevolg gegeven: a - gebrek aan bewijzen; b - minnelijke schikking met de belanghebbenden; c - de zaak werd rechtstreeks overgemaakt aan de belanghebbende Beroepsvereniging.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Van Elders (Vervolg).

voordeelig welgelukken en vertrouwen met hen even zoo goede betrekkingen te onderhouden als met de Beroepsverenigingen der Belgische Gezichtskundigen.

We beëindigen deze uiteenzetting met een dringenden en warmen oproep tot alle geneesheeren opdat zij ons alle ontstaande misbruiken zouden aanduiden. Zij zullen aldus een dienst bewijzen aan de gemeenschap, aan het geneeskundig gild en aan zichzelf.

NASCHRIFT.

Uit deze gegevens ziet men dat het Nationaal Comité tegen de Kwakzalverij, een instelling onder bescherming van het Algemeen Belgisch Geneesheeren Verbond, met behulp van een advocaat vonnissen uitlokt, waardoor de ook daar sterk verouderde wetgeving beter aangepast wordt aan de huidige toestanden. In België zoowel als in ons land is het mogelijk voor onbevoegden telkens door de mazen van het net te glippen. Datgene dat voor België geldt is zoals wij schreven ook op de toestanden in ons land toepasselijk.

Op deze plaats willen wij er nog weer eens op wijzen, dat ook de Vereniging tegen de Kwakzalverij in de naaste toekomst zal trachten de bestaande lacunes in de wet op te sporen en deze door

het uitlokken van vonnissen zal probeeren aan te vullen. Slechts zal onze vereeniging niet zooals in België optreden als benadeelde partij, maar zal bij de bevoegde instantie's aandringen op vervolging van gesignaleerde gevallen. De in België gevoerde werkwijze heeft hier te lande reeds kritiek ondervonden, hetgeen blijkt uit het volgende stukje, afgedrukt uit hetzelfde nummer van „de Belgische Geneesheer”.

VEROORDEELING VAN KWAKZALVERS EN SCHADEVERGOEDING AAN DE GENEESHEEREN

Onder verwijzing naar de bedrijvigheid van het „Belgisch Nationaal Comité tegen de Kwakzalverij” en de mededeeling dat dit Comité erin slaagde zich bij sommige veroordeelingen van kwakzalvers, schadevergoeding te zien toewijzen, vraagt het „Ned. Tijdschr. v. Geneesk.” in zijn nr van 23 Maart 1940 zich af, of het wel gepast is, dat het Geneeskundig Corps als benadeelde partij optreedt tegen de kwakzalvers. Het stelt de vraag of niet eerder de bevolking de benadeelde partij is en of door een dergelijk optreden het gevaar niet ontstaat dat de strijd tegen de kwakzalverij verkeerd worde uitgelegd.

We meenen dat zulks niet het geval zal zijn, want deze schade-

Indien!

U dit nummer met genoegen en instemming hebt gelezen

waarom

dan niet dadelijk even een briefkaartje geschreven naar het Secretariaat van onze Vereeniging, Maasstraat 72, Amsterdam-Z.

?

Voor slechts f 2.— per jaar ontvangt U regelmatig dit blad. Voor slechts f 1.— meer is U tevens lid van onze Vereeniging; U steunt dan ons heilzaam werk met

een Daad!

vergoeding, die veeleer tot de symbolische „frank” beperkt blijft, wordt eventueel aangewend tot delging van de aanzienlijke kosten die de bestrijding der kwakzalverij met zich brengt; strijd, die ten onzent nog niet is uitgegroeid tot de voorbeeldige inrichting als de „Tegen de Kwakzalverij” in Nederland, en waarvoor aldus de middelen worden verkregen, die ons nu ontbreken, en wat ons in staat moet stellen door de uitroeiing der kwakzalverij den volke dienstig te zijn.

Dr GILDEMYN

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

IN DIT BLAD
WORDEN UITSLUITEND
ANNONCES OP-
GENOMEN, DIE DOOR
DE VEREENIGING
TEGEN DE
KWAKZALVERIJ ZIJN
GOEDGEKEURD

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

**VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ**

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm. den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis, POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, te Haarlem, Lid van het Dagelijksch bestuur; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; MR G. VAN ITALLIE, te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur v. d. Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

RESULTATEN WAARVAN MEN WEL EN WAARVAN MEN NOOIT HOORT

„En ik heb er toch zó’ n baat bij gehad . . . !”

KWAKZALVERIJ EN HAAR METHODEN

De voornaamste werkmethode van iederen kwakzalver zal steeds tot grondslag hebben: het publiek te begoochelen.

In welken tijd wij ook leven, wat ook de omstandigheden zijn die hun invloed uitoefenen op ons bestaan, steeds zal de kwakzalver moeten pogen zich aan deze omstandigheden aan te passen en zich voor te doen als bringer van nieuwe ideeën, of beter nog van oude wijsheid in een voor dien tijd modern kleeft.

Of wij nu de kwakzalverij nagaan zooals deze zich voordeed in oude tijden, of dat wij meenen ons eens op de hoogte te moeten stellen van haar verschijningsvorm in het heden — steeds weer zullen wij getroffen worden door het feit hoe de handige kwakzalver gebruik weet te maken van wat het groote publiek op een bepaald oogenblik als hoogste wijsheid op geneeskundig gebied heeft leeren beschouwen.

Wanneer onze dagbladen artikelen brengen over de hooge waarden van de pas ontdekte VITAMINEN dan zal men niet lang behoeven te wachten op het oogenblik dat de eerste advertenties verschijnen waarbij bepaalde producten worden aanbevolen — meestal onder fantastische namen — die het nieuw-ontdekte „voedingsmiddel” in groote quanta zouden bevatten en waarop het mensdom eigenlijk maar zat te

Correspondentie

Van verschillende leden ontvingen wij een pamflet toegezonden van het „Instituut Flora”, waarover Dr Brenkman eenigen tijd geleden reeds schreef en ook thans weer in dit nummer onder den titel „Kwakzalverij en haar Methoden” een en ander mededeelt.

Ons bestuur is in dezen reeds doende een eind aan deze reclame-campagne te maken. Zooals bekend mag worden verondersteld is dit Instituut de voortzetting van dat van Jonkers, de „sprakleeraar” waarover wij in ons vorig nummer een artikel opgenomen hadden.

De Culemborgsche Courant:

Dank voor uw bewijsnummer. 't Vormde een aardig geheel.

De Zandvoorter:

Aan uw verzoek wordt voldaan.

wachten om nu eens eindelijk „gezond” te worden. De reclame spreekt dan van de wetenschap die zulke belangrijke vorderingen heeft gemaakt, maar men trekt zich alleen wat aan van de resultaten der advertenties. Zij die achter de advertentie-campagne staan kunnen natuurlijk ook niet beoordeelen wat zij zelve beweren en staan uit den aard der zaak, meestal, geheel buiten het geneeskundig vak. „Meestal” heb ik hier moeten schrijven daar het helaas nog steeds voorkomt dat geneeskundigen zich leenen om kwakzalvers met raad en daad, of dikwijls alleen maar met hun titel (dien zij niet meer waard zijn), bij te staan. Nu ik toch over de vitaminen schrijf is het wel noodig er een oogenblik bij stil te staan hoe de wereld zich ten opzichte van deze nieuw gevonden, maar geenszins nieuw-ontdekte, stoffen aan — wat de Duitscher zou noemen: „grober Unfug”, heeft schuldig gemaakt. Immers bij deze stoffen gaat het niet zoozeer om het positieve als om het negatieve; de afwezigheid van bepaalde vitaminen bleek ziekten te veroorzaken; de scheurbuik, een der oudst-bekende „gebrekziekten”, bleek te berusten op een tekort aan vitamine-C, terwijl vroeger alleen bekend was dat een voeding met veel versche groenten de scheurbuik kon voorkomen of genezen. De rachitis (Engelsche ziekte) is een even bekende gebrekziekte waarvan in de laatste jaren kwam vast te staan dat zij moest worden terug gevoerd tot het gebrek aan vitamine-D.

Deze twee voorbeelden zijn voldoende om duidelijk te maken waarom ik zoo juist meende te moeten neerschrijven dat deze vitaminen geenszins nieuw-ontdekte stoffen genoemd moeten worden; de geleerden, die zich met deze studie bezig hielden, werden geleid door de „ontdekking” dat er bepaalde gebrekziekten bestaan; zij hebben toen door belangrijke onderzoekingen uitgemaakt welke de ontbrekende stoffen in bepaalde gevallen zijn. En men moet wel weten dat deze onderzoekingen nog lang niet beëindigd zijn; nog dagelijks wor-

INHOUD

	Blz.
Kwakzalverij en haar Methoden	
DR C. J. BRENKMAN	26
Correspondentie	26
Mededeelingen van het Bestuur	27
Nog eens de Nederlandsche Heilpraktiker H. T. W.	28
Het vonnis over een Kwakzalver in het jaar 1544	29
Jaarverslag over het jaar 1940	29
Kwakzalverij op de Veluwe	29
Van Elders	31

den zij voortgezet en het is geenszins ondenkbaar dat de resultaten van al dit wetenschappelijke werk er straks toe zullen leiden dat een thans op den troon verheven vitamine zal blijken te bestaan uit één of meer onderdeelen, waarvan het eene, ter voorbehoeding van bepaalde aandoeningen, wèl, het andere nièt belangrijk is. De kwakzalver, die zijn heil ziet in de vitaminen-branche (om het zoo maar eens uit te drukken), kan dan weer een nieuwe aanval op zijn publiek ondernemen: er is weer wat nieuws „ontdekt” en het is duidelijk, althans voor hem, dat eigenlijk niemand meer gezond kan zijn zonder „de nieuwe gezondheidsstof”, die hij thans in den handel brengt. Misschien is het wel gewenscht hier te laten volgen dat het in het geheel nièt mijn bedoeling is de leer der vitaminen en hun toepassing in de praktijk in een kwaad daglicht te stellen: integendeel. Het kan slechts mijn bedoeling zijn om deze uiterst belangrijke stoffen te helpen wringen uit de handen van onbevoegden, zooals het steeds de bedoeling is van onze Vereeniging tegen de Kwakzalverij om het publiek te behoeden tegen verkeerde voorlichting op geneeskundig gebied, vooral als die het kennelijk doel heeft om geldelijke voordeelen te behalen.

Laat ik nu eens mogen overspringen naar heel wat anders n.l. naar de kwakzalverij met „oude beproefde middelen”, waarbij dikwijls de „natuur” een factor van beteekenis wordt genoemd en vooral het *oude* en het *onschadelijke* door de heeren promotors op den voorgrond wordt gesteld. Ik bedoel hiermee dan de zooge-

naamde „NATUURGENEESMIDDELEN”. Zooveel respect men moet hebben voor de onderzoekers op het gebied der vitamines, zoo gering is dit respect voor degenen die ons willen vergasten op deze geëtiketteerde „natuur”-producten.

Laat ik ook op dit terrein direct een scheiding maken tusschen goed en kwaad.

De moderne industrie en het moderne laboratorium bereiken tegenwoordig enorm veel; bijna dagelijks worden nieuwe producten, ontsproten aan ernstige studie, op de markt gebracht en onder deze producten bevindt zich gelukkig zeer vaak een stof, die de geneeskundige wereld niet meer zou willen missen. Ook zij, die zich op wetenschappelijke wijze bezig houden met het verbeteren van stoffen onttrokken aan bekende of onbekende planten en gewassen, verdienen de volle belangstelling der artsen. Maar aan al deze producenten dient dan ook de algemeene eisch gesteld te worden dat zij zich houden aan hun vak: *het fabriceren van geneesmiddelen*, zich daarnaast onthoudend van het maken van reclame voor deze producten onder het publiek zelf. Iets goeds komt stellig ook zonder schreeuwende reclame tot zijn recht, als het betreft een belangrijk geneesmiddel; laat men zich daarover geen zorgen maken; openbare aankondigingen van medicijnen verlagen deze, soms ten onrechte, in de oogen der artsen en zelfs in die van het publiek. En nu het kwaad!

Reeds tallooze malen heeft, dan deze dan die auteur in ons blad den staf gebroken over de „natuurgeneesmiddelen”, die, helaas, zonder beperking aan het groote publiek worden aangeboden. Indertijd was het prototype: JONKERS, de man die zijn bluf- en reclameleven moest eindigen toen hij in allerlei moeilijkheden was geraakt, waaraan wij en andere bestrijders dezer kwakzalverij ons deel hebben gehad. Laat men echter niet denken dat, met de uitschakeling van dezen man, zijn methode zou zijn verlaten. Trouwens de regelmatige lezer van ons blad weet wel beter; er kwamen andere „instituten”, die de methode van Jonkers overnamen. De gelijkheid der reclame is zelfs zóó opvallend dat men zich mag af-

vragen of we niet te doen hebben met een voortzetting der firma.¹ Ik heb al meermalen in dit blad en elders deze soort kwakzalverij besproken en ik heb mij herhaaldelijk afgevraagd wanneer toch eindelijk eens door de autoriteiten zal worden ingezien dat hier dient te worden ingegrepen in het belang van het publiek dat telkens weer zijn brievenbussen verontreinigt ziet door deze soort reclame.

Voor vandaag bepaal ik mij maar eens weer tot het NATUURGENEESKUNDIG INSTITUUT „FLORA”, O. Ebbingestraat 47 Groningen, Fabrikant van de bekende Natuurgeneesmiddelen, verkrijgbaar in alle groote plaatsen. Dit staat in de kop van het langzamerhand bekende pamflet, waarvan mij dezer dagen een exemplaar door één onzer trouwe lezers werd toegezonden.

Hier acht ik mij gerechtigd een zijweg in te slaan: de genoemde trouwe lezer is eigenlijk een *lezers*.

Aan haar zij deze zijweg gewijd! Steeds heb ik gemeend naar voren te moeten brengen dat de bestrijding der kwakzalverij nog veel meer een kwestie is voor de vrouw dan wel voor den man en wel speciaal de huisvrouw, de moeder der kinderen, is in dezen belanghebbende. De huisvrouw omdat het haar geenszins onverschillig zal laten of de huishoudgelden goed worden besteed, de moeder, omdat de gezondheid van haar kroost en toch ook van haarzelf in het nauwste verband staan met het levensgeluk van het gezin. Deze huisvrouw kan niet dulden dat steeds maar ongestraft geneeskundige nonsens en onwaarheden als de hoogste waarheid worden aangeprezen en als op deze wijze aanslagen worden ondernomen op haar portemonnaie en op haar ge-

¹ Dat dit inderdaad het geval is, bleek eenige jaren geleden uit een rechtszaak tegen den „kruidendokter” H. A. A. A. R. Jonkers, waarvan men het verslag vindt in ons maandblad van November 1937. S. Groen uit Haren, de zwager van Jonkers, verklaarde als getuige gehoord, dat hij vroeger compagnon, later administrateur in de zaak Jonkers was en dat hij de zaak voortzette onder den naam „Flora”. Dit verklaart dus de zeer opvallende gelijkenis.

H. T. W.

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

MEVR. F. BACKER v. OMMEREN, tandarts te Hilversum.

K. J. VAN DEEN, arts te Kollum.

J. J. EGGENS, apotheker te Veendam.

MEJ. C. E. HEKKET, apotheker te Lochem.

D. J. A. M. KAMBERG, Koninginnegracht 28, den Haag.

Nationale Federatie „Het Wit-Gele Kruis” te Utrecht.

Prov. Noordbrabantsche Bond v. h. „Wit-Gele Kruis” te Tilburg.

Evenals eenige jaren geleden verzoekt ondergeteekende aan de lezers eventueel in hun bezit zijnde kwakzalversmiddelen of apparaten, zooals hoogfrequenttoestellen, aardstralen - afschermers, „electrische ketens”, radiumbekers of -kussens, enz. welke niet meer gebruikt worden, af te staan aan onze vereeniging. Deze worden dan met de aanwezige vereenigd tot een geheel, dat als tentoonstelling dienst kan doen.

Voorzien van een toepasselijke toelichting kan menigeen hier leering uit trekken.

H. J. A. TER WEE, Secr.

zondheid.

Evenals de huiselijke ziekenverpleging het terrein is van de vrouw zoo behoort ook de afweer tegen onware voorstellingen op het gebied der gezondheid tot haar gebied.

Hervatten wij hier den draad van ons verhaal, dan worde verder meegedeeld dat het vóór mij liggend pamflet van „Flora” versierd is met twee kruizen, om het geheel betrouwbaarder te maken. Daaronder volgt dan dat deze kruidenmiddelen VOLKOMEN GIFTVRIJ zijn *dus onschadelijk*. De plant werkt zoo heel anders dan de chemische stof, laboratoriumproducten zijn *namaak*, zij halen niet bij wat de natuur ons schenkt, ze zijn veelal niet giftvrij en kunnen daardoor groote verwoestingen in het lichaam aarichten. Kruidengeneesmiddelen zijn goedkoop en gemakkelijk in te nemen; zij werken AFDOEND! Jarenlang beweert deze meneer in de tropen gestudeerd te hebben, in welk vak vertelt hij ons niet; het is zeker geen geneeskun-

Kwakzalverij en haar Methoden. *Vervolg* de geweest. Anders zou hij toch tot andere resultaten gekomen zijn dan alleen de bekende „combinaties” van ex-Jonker.

Laat U niet langer weerhouden door verdachtmaking van concurrerende zijde, doch neemt een kruidenkuur en ONDERVINDT WAT DE NATUUR VERMAG. Aldus lezen wij in de inleiding. De lezer wordt nog gerustgesteld dat: „een schijnbare verergering, b.v. meer hoesten en meer slijmopgeven bij bronchitis juist een bewijs is dat het middel werkt, men verontruste zich dus niet doch ga rustig en regelmatig door.” Deze soort zinnen moesten strafbaar zijn; ze houden de menschen af van de deskundige hulp en onze huismoeder kan er maar op rekenen dat de hoesters en de opgevers herhaalde malen zullen blijken te zijn lijders aan TUBERCULOSE, die door genoemde raadgeving vele weken lang hun infectieus sputum hebben rondgehoest te midden van hun gezin, hun werkplaats, over hun kinderen, hun vrouw en hun medearbeiders.

Natuurlijk volgen dan de middelen zelf.

„Bronchitis is een verkoudheidsziekte, welke bij gebruik van combinatie 5 spoedig tot het verleden behoort.” Ook verouderde gevallen kunnen worden genezen... Het middel brengt *zonder uitzondering* baat.

Suikerroer, dat beteekent dus suikertering; ook hier maar een antiek woord gekozen vanwege het vertrouwen. Hiervoor diene combinatie 31. Precies als bij Jonkers. Ja die middelen zijn inderdaad wel goedkoop, als men tenminste lust heeft zijn leven op het spel te zetten. Anderen gaan toch maar liever naar den dokter.

Zelfs naar *onze kinderen* steekt deze onverlaat zijn snoode vingers uit.

ENGELSCH ZIEKTE: Naast lichtverteerbare prikkellooze kost geven de kinderen de thee van combinatie 8!

Gelukkig kunnen we min of meer gerust zijn, daar iedere Nederlandsche moeder tegenwoordig wel weet dat zij met haar zuigeling den raad der consultatie-bureau's moet volgen, die overal met groote toewijding het gezonde kind gezond trachten te houden

Nog eens de Nederlandsche Heilpraktiker

Naar aanleiding van mijn verzoek om inlichtingen over deze organisatie, maakte men mij opmerkzaam op een artikeltje in het Nederl. Tijdschr. v. Geneeskunde van Zaterdag 14 December 1940 voorkomend. Hierin staat het volgende te lezen:

„In de vorige maand is in een te 's Gravenhage gehouden bijeenkomst opgericht een landelijke organisatie van natuurgeneeskundigen. Deze stelt zich onder meer ten doel te geraken tot het wegnemen uit de wet op de uitoefening der Geneeskunst van die belemmeringen, die het aan magnetiseurs, kruidendokters, enz. onmogelijk maken deze behandelingsmethoden toe te passen.

Un homme averti en vaut deux. Wat gebeuren kan wanneer dit streven resultaat zou hebben, leert een pas in Duitschland voorgekomen geval. Een patiënt lijdend aan endeldarm-kanker was behandeld in een kliniek met een arts, Prof. Sch., aan het hoofd. Deze had een operatieve ingreep voorgesteld, hetgeen de patiënt geweigerd had. Daarna was de patiënt naar een vrouwelijke heilpraktiker gegaan, die hem behandeld had met verschillende kruidenaftreksels. Na eenigen tijd is de patiënt overleden, nadat nog een poging tot opereeren gewaagd was. De weduwe stelde een eisch tot schadevergoeding in tegen de Heilpraktiker, welke voor een vierde van het bedrag werd toegewezen; aangenomen werd, dat de patiënt zelf de grootste schuld had

en het bij dreigende ziekte naar den huisarts verwijzen; maar desniettegenstaande grijpt deze kwakzalver naar het leven en naar de gezondheid van onze kinderen, van ons volk der toekomst en dat uitsluitend uit eigenbelang onder het mom van geleerde voorlichting ten bate der menschheid. Of zegt het U soms niets, wanneer ik herinner aan het groot aantal doodgeborenen in Drenthe, veroorzaakt door de Engelsche ziekte waaraan de moeders in haar jeugd hebben geleden? Ik stel mij voor aan deze geraffineerd opgezette reclame nog een volgend artikel te wijden, voor vandaag is het wel genoeg. DR C. J. BRENKMAN

aan het uitstellen der operatie. In het „Deutsche Aerzteblatt” van 28 Sept. j.l. wordt het vonnis van het Oberlandesgericht München gedeeltelijk opgenomen. Daarin wordt de beklagde kwalijk genomen, dat zij bij het veelvuldig voorkomen van kanker niet van het begin af rekening gehouden heeft met de mogelijkheid van kanker. Het kan haar niet tot vermindering van schuld strekken, dat haar positieve kennis van de aard van het lijden niet met zekerheid bewezen kan worden. Ontkend moet dus worden, dat zij deze diagnose mocht veronachtzamen. Vooral klemt dit, omdat haar eigen methode van onderzoek n.l. door naar den patiënt te kijken, bij zulk een ziektebeeld haar geheel in de steek moest laten. Haar verklaring, dat zij niet zeggen kon waaraan zij een ziekte herkende — dat had zij zoo in zich — brengt haar dicht bij den kwakzalver, ja stelt haar in zover met dezen gelijk, wanneer zij met deze methode ieder soort van ziekte wilde herkennen. Het Oberlandesgericht spreekt als zijn oordeel uit, dat een Heilkundige, die geen arts is, moet adviseeren een arts te raadplegen of de behandeling te weigeren, wanneer hij weet en bij de noodige opmerkzaamheid kan begrijpen, dat zijn bekwaamheid en kennis voor de vastgestelde ziekte niet toereikend zijn. Het komt er niet op aan dat zij de diagnose van den bevoegden arts *na* haar eigen onderzoek bij de eerste behandeling vernomen had. Zoodra zij dit te weten was gekomen, had zij zich daaraan moeten houden en niet haar eigen diagnose tot grondslag van de behandeling moeten maken. Tenslotte sprak het Oberlandesgericht als zijn oordeel uit:

„In het algemeen is te zeggen, dat het in het belang van de volksgezondheid onduidbaar is, dat ieder willekeurig persoon, zonder voldoende opleiding, alleen omdat hij het in zich meent te hebben, zich mag aanmatigen zich met artsen op één lijn te stellen!” Wij zullen trachten meer over deze organisatie te weten te komen en zullen de lezers hiervan te gelegener tijd in kennis stellen. H. T. W.

HET VONNIS OVER EEN KWAKZALVER IN HET JAAR 1544.

Van geachte zijde wordt ons het volgende vonnis gezonden. Het is afkomstig uit de oude Crimineele Registers der stad Veere en komt voor in een klein boekje, in 1827 door Mr S. de Wind uitgegeven onder den titel: BIJZONDERHEDEN UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET STRAFREGT IN DE NEDERLANDEN.

Om dieswille dat Aelbert Henden van Dockum, metselaer, hem vervordert heeft zich hier binnen der stad van der Verevut te gheven voor een medicyn, cyrurgyn polstaster, seggende en maekende den simpele lieden wys in de zwarte schoole school gegaen te hebben daer de Duvel zyn meester was, hem vermetende den simpele lieden tezeggen wat henlieden noch in toecomende tijden zal geschien, ook hem vervorderende watern te bezien en dranken te

maeken niet tegenstaende dat hij naderhand zelve geconfesseerd heeft in gheen conste van medicyn of cyrurgyn geleerd of gepractiseerd te zijn, ende heeft zulcx met abuys, met loogenen en cluften, de schamele simpele lieden heurlieder gelt gecregen; zoe is dat dezelve Aelbert bij aenlegge en conclusie van mijnheer den Bailliu by Vonnisse Van B.B. en S.S. gecondempneerd es, gestelt te worden hier openbaerlyck op een schavot een half uur lanck, behangen met Urinablen en Urinaalcorven, ende wachte hem van gelyke meer te doen op zwaerder correctie, ende wordt voorts scherpelick verboden een ygelijke dat zy hem wachte tot zulke Wychelaers of Waerseggers te gaen en heurlieder geloove daerin te stellen op gelycke correctie.

Actum 22 Januari 1544

JAARVERSLAG OVER HET JAAR 1940

Wederom is een jaar voorbij. Groote gebeurtenissen hebben plaats gevonden en hebben niet nagelaten ook hun invloed uit te oefenen op onze Vereeniging. Nochtans mochten wij ons verheugen in een ten opzichte van het voorafgaande jaar gelijkgebleven aantal leden, hetgeen onder de gegeven omstandigheden toch een zeker vertrouwen geeft in de toekomst. Het stelt ons in staat met onverflauwde energie op den ingeslagen weg voort te gaan. Toch is er nog het een en ander dat wij op ons verlanglijstje hebben staan nog niet tot uitvoering gekomen omdat de geldmiddelen nog niet voldoende zij aangegroeid.

Volgens de bijgevoegde rekening en verantwoording over 1940 sluiten wij toch het jaar met een voordeelig saldo. Het komt ons voor dat een behoorlijke reserve voor een Vereeniging als de onze, die tenslotte een strijd voert welke onvoorzien tot financieele verplichtingen kan leiden, zeker noodzakelijk is.

Vele kwakzalversmiddelen werden onderzocht en de analyse in het maandblad gepubliceerd.

In het Bestuur der Vereeniging kwam

dit jaar geen verandering. Om van de vele mogelijkheden om tegen kwakzalvers en hunne practijken op te treden het best te kunnen profiteren heeft het Bestuur Mejuffrouw MR G. VETH bereid gevonden als juridisch adviseuse ons ter zijde te staan.

Als tweede, evenwel op een ander gebied, belangrijke medewerker hebben wij den welbekenden tekenaar L. J. JORDAAN aan ons blad verbonden. Maandelijks zullen zijn bijdragen het blad sieren en naar wij hopen ertoe bijdragen dat ons orgaan steeds meer gelezen wordt.

In den loop van het eerste halfjaar bleek het den redacteur niet mogelijk zijn functie uit te oefenen. Om aan de hierdoor ontstane moeilijkheden tegemoet te komen werd begonnen in het maandblad het „Supplement” op het boekje „De Kwakzalversmiddelen, enz.” te publiceeren, terwijl ook door combinatie van de nummers over de maanden Mei-Juni, en Juli-Augustus aan het gebrek aan bijdragen werd tegemoet gekomen. In September sloot het Bestuur de redactie door zijn leden te laten waarnemen, zooals dit ook vroeger gebeurde.

Om het optreden naar buiten zoo effectief mogelijk te maken waren op

Kwakzalverij op de Veluwe

EEN RIJK ARBEIDSVELD
VOOR „HANDIGE” LIEDEN

(Van een onzer correspondenten)

De Veluwsche boer is een gemeedelijk mensch en een gelukkig mensch. Hij trekt zich weinig of niets aan van de vele beslommeringen van dezen tijd, bemoeit zich zelden of nooit met de politiek, is gastvrij, leeft eenvoudig en verlangt niets meer dan met rust te worden gelaten op zijn kleine stukje grond. Hij stelt weinig eischen, komt zelden of nooit buiten zijn gemeente en nagenoeg in het geheel niet buiten zijn provincie. Hij werkt zoo lang er daglicht is, trekt eens in de week een schoon boezeroen en een dito frontje aan, steekt den brand in zijn onafscheidelijk pijpje tabak en gaat dan met zijn mandjes met eieren of met zijn pluimvee naar de dichtstbijzijnde weckmarkt. Bovendien heeft hij een lijstje bij zich, waarop moeder de vrouw enkele noodzakelijke boodschap-

de vergadering van het Dagelijksch Bestuur leden van het Algemeen Bestuur uitgenoodigd. Mocht in bepaalde gevallen advies van anderen gewenscht zijn, dan zullen deze eveneens uitgenoodigd worden. In dit verband willen wij nog weer eens de lezers van het blad verzoeken alles wat zij meemaken over kwakzalverij, ontvangen pamfletten, reclame-zendingen op ons gebied, advertentie's of andere publicatie's hierover in tijdschriften, dagbladen enz. in te zenden bij het Secretariaat. Hoe uitgebreider ons dossier is, des te beter kunnen wij optreden. (Men moet niet denken een ander zal het wel gedaan hebben.) Alleen op deze wijze kunnen wij klachten bij de bevoegde instantie's indienen. Gun den kwakzalver geen rust, want dan gaat hij ongestoord door met zijn levensgevaarlijk belagen van de lijdende menschheid.

Voor strijd is geld noodig!

Zeg ons daarom Uw steun ook weer voor de volgende jaren toe en tracht in Uw eigen kring leden voor ons doel te winnen. Hoe grooter onze werkings-sfeer des te effectiever ons pogen en des te gunstiger het resultaat.

De Secretaris-Penningmeester

H. J. A. TER WEE

Kwakzalverij op de Veluwe. *Vervolg*
pen heeft opgeschreven, die hij gelijk des middags mee naar huis kan nemen. In den regel staan er op dit lijstje ook een paar boodschappen, die een leek niet zou kunnen ontcijferen, maar waarvan de ingewijde weet, dat het bestemd is voor de een of andere kwaal of wonde: kruiden. Want in vrijwel ieder Veluwsch dorp, waar een weckmarkt van eenige beteekenis wordt gehouden, houdt de „kruidendokter” zitting. En de man mag zich dan ook steeds in een druk bezoek verheugen.

Een enkele maal zit zoo'n kruidendokter, magnetiseur, of hoe men verder de verschillende leden van het gilde der kwakzalvers wil noemen, bij een drogist; doch meestal in een of ander onaanzienlijke woning, hoewel dit laatste geen bezwaar behoeft te vormen, want de „klanten” weten hem wel te vinden. Veel reclame behoeft de kwakzalver voor zijn bedrijf evenmin te maken; een kleine advertentie in één der plaatselijke bladen is voldoende: mijnheer Die-en-Die, kruidkundige, houdt a.s. Donderdag van 10—12 uur spreekuur bij den heer Zoo-en-Zoo. Straatnaam is eveneens overbodig, want mijnheer Zoo-en-Zoo is bij iedere Veluwnaar uit deze streek bekend.

Een doorsnee-Veluwnaar gaat met z'n kwalen dan ook zelden

of nooit naar den dokter. In vele gevallen komt hij er uiteindelijk toch, maar dan gaat het met tegenzin. De Veluwsche boer heeft helaas geen erg hoogen dunk van een arts. Hoe dat komt? Sedert vele geslachten, van vader op zoon, zocht men heil bij den kwakzalver, die natuurlijk in tallooze onbeduidende ziektegevallen inderdaad hulp kon brengen, gevallen echter, die ook zonder meer, of na gebruik van een onschuldig huismiddeltje, genezen zouden zijn. Maar de kwakzalver, de kruidkundige, de waterkijker en de magnetiseur hebben op de Veluwe meer dan in welke andere streek des lands ook in den loop der jaren — wellicht in den loop der eeuwen — zoo'n rijk, uitgebreid arbeidsveld gekregen, dat het wel zeer moeilijk zal zijn, om dit ingekankerde kwaad met wortel en tak uit te roeien. Een enkele maal gebeurt het wel eens, dat een wat onhandige handoplegger via een proces-verbaal bij den rechter belandt en dan een flinke boete krijgt, doch dit weerhoudt hem niet om verder te gaan met zijn „menschlievenden” arbeid, want als zoodanig beschouwt de kwakzalver in alle ernst zijn werk en de meeste Veluwsche boeren denken er hetzelfde over.

In genoeg gevallen laat men ook wel eens eerst den dokter komen, vooral als het sleepende kwalen

zijn; doch wanneer de arts niet binnen een zeer korten tijd een afdoende remedie weet, gaat men het maar eens bij een kruidenzoeker probeeren. Men houdt niet van lang dokteren, maar men ziet er niet tegen op om groote sommen geld te betalen aan handige lieden, die jaar in jaar uit misbruik maken van het goed geloof van de Veluwsche boeren en hen een pakje met in de meeste gevallen gelukkig onschuldige kruiden er in, verkoopen, een pakje, welks inhoud de waarde van nauwelijks enkele centen vertegenwoordigt. En — zooals gezegd — het eigenaardige is, dat in vele gevallen inderdaad beterschap volgt op het gebruik van die kruiden. Hoewel auto-suggestie hier in den regel wel de hoofdrol speelt.

Ook elders in den lande bloeit de kwakzalverij nog, doch hoofdzakelijk op het platteland en vooral op de wijde, open Veluwe, waar de boer van 's morgens tot 's avonds verkeert met de stille, rijke natuur. Is het dan een wonder, dat hij meer waarde hecht aan de geneeskracht van de natuurlijke kruiden, die immers overal langs wegen, slooten en in de bosschen groeien, dan aan de bittere pillen en drankjes van den dokter, die hij immers ook duur moet betalen?

Zoo is de Veluwnaar van het oude stempel; hij is een best mensch,

REKENING EN VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1940

ONTVANGSTEN		UITGAVEN	
Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst	f 50.—	Redactie	f 500.—
Nederl. Maatschappij ter Bevordering der Pharmacie	„ 25.—	Secretaris-penningmeester	„ 250.—
Nederl. Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde	„ 25.—	Bureaunkosten redactie en secretariaat	„ 45.10
Afdeelingen der Ned. Mij. t. Bev. d. Geneeskunst en Departementen der Ned. Mij. t. Bev. d. Pharmacie	„ 329.85	Uitgave maandblad	„ 1358.34
Contributie leden	„ 2241.95	Contributie Groene Kruis	„ 10.—
Abonnementen	„ 181.80	Aankoop kwakzalversmiddelen	„ 8.90
Verkocht 31 exemplaren „Kwakzalversmiddelen”	„ 45.40	Onderzoek kwakzalversmiddelen	„ 70.—
Rente	„ 35.13	Boeken, drukwerk, abonnementen	„ 100.52
Nagekomen post	„ 64.48	Onkosten bestuurs- en ledenvergaderingen	„ 74.90
	f 2998.61	Innen contributie en abonnementsgeld	„ 92.85
		Propaganda	„ 181.—
		Jurid. adviezen	„ 33.30
		Diversen	„ 9.20
			f 2734.11
		Voordeelig saldo	f 264.50
			f 2998.61
Het vorig voordeelig saldo op 31 December 1939 was	f 777.—		
Voordeelig saldo over het jaar 1940	„ 264.50		
Voordeelig saldo per 31 Dec. '40	f 1041.50		

w.g. DR COENRAAD HIJMANS
w.g. DR J. W. BIRZA

w.g. DR C. J. BRENKMAN
w.g. MR M. D. K. S. VAN LIER
w.g. H. J. A. TER WEE

maar erg conservatief. En de kwakzalver verdient jaarlijks heel wat aan hem.

In vele streken des lands is de strijd tegen de kwakzalverij reeds met succes gevoerd; op de Veluwe is het steeds een wanhopige strijd geweest. Alleen de overheid zou, door het uitvaardigen van bindende maatregelen, aan de kwakzalverspractijken een einde kunnen maken.

Gelukkig zijn de gevolgen van de kwakzalversgeneesmiddelen, op een enkele uitzondering na, niet ernstig. En in een enkel ernstig

geval weet tenslotte de dokter nog wel tijdig in te grijpen, want het is eigenaardig, dat men in hoogsten nood zich uiteindelijk toch steeds tot den arts wendt!

Maar de flesschentrekkers-politiek van den kwakzalver: dik laten betalen voor waardelooze kruiden, is scherp te veroordelen. En daarom is de kwakzalverij een volkskwaad, dat noodig moet worden uitgeroeid. Het is tenslotte ook in het belang van de volksgezondheid.

Utrechtsch Nieuwsblad 23-1 '41

VAN ELDERS

ARGENTINIE

Wetgeving betreffende Aflevering van Geneesmiddelen.

Behalve het reeds medegedeelde voorschrift, dat de geneesheer, als hij een recept afgeeft, moet vermelden, of het verder mag worden afgeleverd zonder nieuw recept, zijn, gelijk „*The Journ. of the Am. med. Ass.*” van 22 Juni bericht, in Argentinië een aantal bepalingen getroffen betreffende de wijze van aankondiging of aanprijzing van geneesmiddelen. Op de etiketten, in de prospecti, die met geneesmiddelen samen worden verpakt en in de advertenties, mag alleen de *pharmacologische* werking worden vermeld — narcotische, sedatieve, tonische werking — doch volstrekt niets omtrent ziekten of verschijnselen, waarbij het middel kan worden aangewend. Dit geldt niet alleen voor nieuwe middelen; voor de reeds in den handel gebrachte middelen moeten de fabrikanten binnen een jaar hun drukwerk naar dit voorschrift hebben gewijzigd. De voorschriften vinden veel bijval bij de artsen en de apothekers.

Een nieuwe wet in de Vereenigde Staten (Food, Drug and Cosmetic Act) beweegt zich in dezelfde richting. Zij eischt vermelding van *alle* werkzame stoffen in de aankondiging van een samengesteld geneesmiddel. Reeds eerder, in de Food and Drugs Act, was bepaald, dat de hoeveelheid acetonilide (anti-febrine) in ten middel op het etiket moest worden opgegeven. De fabrikanten vervingen deze gevaarlijke stof toen door phenacetine of aspirine. Nu zal ook van phenacetine de hoe-

veelheid moeten worden vermeld, maar ook, wat van groot belang is, de hoeveelheid bromiden. Want deze kunnen juist den patiënt verslaafd maken aan dit middel, en daardoor aanleiding geven tot te langdurig en te veelvuldig gebruik van de andere bestanddeelen. Een middel zal niet mogen worden verkocht, als de voorgeschreven doseering, of de aanbevolen herhaling of duur van het gebruik gevaar opleveren voor de gezondheid. Zoo zijn in beslag genomen 3 flesschen met Cal-Codin, dat atophaan bevat, 11.325 flesschen met Bromo-Seltzer, en 488 pakjes van het acetanilide bevattende B. C. Headache-Powder, die weliswaar den verbruiker vermanen, om, als de hoofdpijnen aanhouden of vaak terugkeeren, een arts te raadplegen, maar toch worden aanbevolen op grond van den tijd (30 jaren), dat de poeders worden aangewend en van de aflevering van miljoenen pakjes.

De aanbeveling geeft ook een doseering, welke veel hooger is dan de in geneeskunde gebruikelijke. De in beslag genomen pakjes zijn vernietigd. („*Journ. Am. med. Ass.*”, 3 Augustus, „N. T. v. G.”, 1940, blz. 3919.)

VER. STATEN VAN AMERIKA Voorschriften voor den Verkoop van Verpakte Geneesmiddelen

De Vereenigde Staten schijnen hun roem van „land der onbeperkte mogelijkheden” te willen handhaven. Krachtens de wetgeving op het toezicht op Voedingsmiddelen, Drogerijen en Cosmetische middelen zijn namelijk nieuwe voorschriften gegeven voor aanwijzingen, die moeten voorkomen op de verpakkingen

Indien!

U dit nummer met genoegen en instemming hebt gelezen

waarom

dan niet dadelijk even een briefkaartje geschreven naar het Secretariaat van onze Vereeniging, Maasstraat 72, Amsterdam-Z.

?

Voor slechts f 2.— per jaar ontvangt U geregeld dit blad. Voor slechts f 1.— meer is U tevens lid van onze Vereeniging; U steunt dan ons heilzaam werk met

een Daad!

van spécialités. Laxativa, die prikkelend werken op den gastro-intestinalen tractus of die de intestinale peristaltiek bevorderen, moeten de aanwijzing dragen, dat het gebruik gevaar oplevert bij buikpijn, misselijkheid of andere symptomen van appendicitis, en dat herhaald of voortgezet gebruik kan leiden tot gewenning. De algemeene aanwijzing op inhaleermiddelen en neussprays moet luiden, dat de toepassing bij kinderen niet mag plaats vinden zonder voorschrift van den arts; die, welke ephedrine of andere dergelijke middelen bevatten, die vaso-constrictie veroorzaken, moeten bovendien het opschrift dragen, waaruit blijkt, dat personen, die lijden aan verhoogde bloeddruk, diabetici, hart-patiënten en zij, bij wie de schildklier-functie gestoord is, deze middelen niet mogen gebruiken zonder voorschrift van den arts. Kinine-preparaten dragen de aanwijzing: Zet het gebruik niet voort, wanneer doofheid, huiduitslag, gezichtsstoringsen of andere ernstige symptomen ontstaan. De hoestmiddelen worden voorzien van een opschrift: Belangrijk: Hardnekkige hoest kan de aanwijzing zijn van ernstige aandoeningen. Zet het gebruik van dit middel niet voort zonder deskundige advies, wanneer de hoest reeds tien dagen aanhoudt.

De redacteur van het „*Pharmaceutical Journal*” (1940, 1, 102),

Van Elders. *Vervolg*

waaraan wij deze mededeeling ontleenen, uit zijn groote waardeering over deze nieuwe voorschriften, waardoor de fabrikant het publiek een nog grooter vertrouwen in de geneesmiddelen kan bijbrengen. Hij beveelt aan dat ook Engelsche fabrikanten dergelijke aanwijzingen op hun geneesmiddelen zouden plaatsen.

Het komt mij echter voor, dat een dergelijke reglementatie van de kwakzalverij al zéér ongelukkig gekozen is en ik vraag mij af, of de mededeeling niet abusievelijk geplaatst is, als zijnde bestemd voor het nummer van 1 April. Jammer genoeg schijnt dit niet het geval te zijn!

VER. STATEN VAN AMERIKA
Verbod van Verkoop van Barbituurzurenverbindingen.

In Mississippi is een wet ingevoerd, welke den verkoop of de verstrekking van barbituurverbindingen, zonder recept van een arts, veearts of tandarts, verbiedt. („Journ. Am. Med. Ass.“, 10 Februari 1940).

DUITSCHLAND

Het Volk en het Gebruik van Geneesmiddelen

De Reichsgesundheitsführer, Dr. Conti, heeft onlangs een rede gehouden over de volksgezondheid. In deze rede heeft Dr Conti merkwaardige dingen gezegd over het

Zoolang de Kwakzalver
nog iedere dag Slachtoffers maakt,
kan onze Vereeniging
niet genoeg worden gesteund!

Men zie voorgaande bladzijde rechts bovenaan

geneesmiddelengebruik, bij voorbeeld: Wij moeten ons realiseeren, dat de volksgezondheid over het geheel niet verdraagt, dat het gebruik van geneesmiddelen nog grooter zou worden dan het thans reeds is. Het geneesmiddel is niet een onschadelijk middel, dat het leven aangener maakt; het is noodig voor den zieke, en het is slechts nuttig, wanneer het noodig is. Het is schadelijk, wanneer de toepassing niet noodzakelijk is. Geneesmiddelen zijn niet indifferent en onschadelijk. Verder zegt Dr. Conti: Ik zal mij er heftig tegen verzetten, dat de propaganda voor geneesmiddelen wordt gevoerd onder het motto: „Zonder geneesmiddelen kan de mensch niet leven. Daarom: Overdag geneesmiddel X, des nachts geneesmiddel Z”. Deze reclame durfde onlangs een firma te maken, alsof men overdag niet zou kunnen werken, zonder het eene genees-

middel te gebruiken, terwijl men des nachts niet zou kunnen slapen zonder het andere middel!

Sprekende over de geneesmiddelenindustrie, zegt Dr Conti o.m.: Wanneer ik mij verzet tegen de reclame-methoden van enkele geneesmiddelenproducenten, wil dat niet zeggen, dat ik tegen de geneesmiddelenindustrie gekant ben. Slechts zou het mij zeer aangenaam zijn, wanneer de industrie nu eens de misbruiken, die ontstaan zijn in de propaganda, liet varen en het zich tot een plicht maakte, te zoeken naar werkelijk goede geneesmiddelen voor ernstige ziekten en kwalen, in plaats van zich speciaal toe te leggen, op het vinden van nieuwe symptomatische slaapmiddelen, pijnstillende middelen en tonica.

(Uit: „Wiener Parm. Wschr.“, 1940, 73, 121.)

(Uit de Mededeelingen van het Alg. Vlaamsch Geneesh. Verbond 15-3-'41.)

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm., den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

30 Pantonsiletten
3 G DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM.FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

IN DIT BLAD
WORDEN UITSLUITEND
ANNONCES OPGENOMEN,
DIE DOOR DE VEREENIGING
TEGEN DE KWAKZALVERIJ
ZIJN GOEDGEKEURD

DELIUS AMSTERDAM
Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGEBOUIT 1840

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

IN NAAM DER VOLKSGEZONDHEID

Een moderne „Kruis”-tocht

Een Woord van Welkom tot een Tweetal „NIEUWE LEDEN”

Onder de „Mededeelingen van het Bestuur” trof men, zooals gewoonlijk, ook in het vorige nummer de namen van hen aan, die tot onze Vereeniging toetraden in de laatste maand. Dit is telkens weer, voor het Bestuur een heel plezierige rubriek van het maandblad; zij, die onze rijen komen versterken, geven nieuwe hoop dat onze strijd tegen het euvel der kwakzalverij successen zal blijven geven, in toenemende mate.

Zijn wij dus reeds verheugd met de toetreding van ieder lid, zoo veel te meer mogen wij dit zijn wanneer belangrijke organisaties tot onze Vereeniging toetreden.

De vorige maand traden als lid toe: de Nationale Federatie „Het Wit-Gele Kruis” en de Prov. Noordbrabantsche Bond van „Het Wit-Gele Kruis”.

Van harte roepen wij hen het welkom toe, bovenal omdat deze organisaties met ons van oordeel zijn dat de bestrijding der kwakzalverij een groot volksbelang is, waarbij de Kruisvereenigingen een taak hebben te vervullen.

Het artikel van DR MOL, door hem geschreven in „Katholieke Gezondheidszorg”, orgaan van „Het Wit-Gele Kruis”, zal door velen met instemming gelezen zijn.

Natuurlijk hopen wij dat, nu de landelijke organisatie van „Het Wit-Gele Kruis” en de zoo belangrijke Provinciale Bond in

Noord-Brabant tot onze Vereeniging toetraden, zij spoedig gevolgd zullen worden door de andere provinciale organisaties, *alsook door talrijke plaatselijke vereenigingen.*

Reeds jaren lang is de Alg. Ned. Ver. „Het Groene Kruis” lid der Ver. tegen de Kwakzalverij; enkele provinciale vereenigingen zijn lid en vrij veel plaatselijke vereenigingen van Het Groene- en het Witte Kruis. Toch is ook dit aantal, in vergelijking met hun totaal, nog veel te gering. Lang niet iedere wijkverpleegster heeft een „Dienst-abonnement” op ons maandblad en dat moest toch eigenlijk zoo wezen. Ja, wij gaan verder en willen daartoe teruggrijpen naar de oorspronkelijke opzet van het maandblad. De stichters, de gebroeders Bruinsma, hadden van den aanvang af het plan het maandblad der Vereeniging *onder de menschen* te brengen. Ieder lid kon, desgewenscht, een aantal nummers ter verspreiding ontvangen. Natuurlijk werd dit aantal beperkt door de grenzen der finantieele mogelijkheden, maar er zijn op deze wijze toch vele duizenden exemplaren, jaar in jaar uit, onder de menschen gebracht — daarmede de propaganda bevorderende, die de Bruinsma's zich ten doel hadden gesteld, toen zij, taai en onverzettelijk, hun taak: *de bestrijding*

PROBATUM EST

Leg een papje om je enkels,
Van wat mosterd met wat meel,
Drink extract van kiezelsteentjes,
Neem wat water met kaneel.
Rattenpootjes in een zakje
Op de zieke wonde plek,
Hang een linker schelvisch oogje
Aan een touwtje om je nek.
Neem een mesje van een meisje,
Dat in Juni jarig was,
Leg het, als de maan weer vol is,
Onder een kristallen glas.
Kijk bij westenwind naar 't Oosten,
Zoo, dat 't maanlicht op je schijnt,
Denk dan sterk aan iets plezierigs
En, als het nog niet verdwijnt,
Ga dan naar een Somnabule

Met je zieke wonde plek.
Want zij kijkt je, voor een prikje,
Overall, zelfs in je nek.
Ga g'rust naar die schoone slaapster
En leg drie rijksdaalders neer,
Helpt het niet direct afdoende,
„Kom dan morgen maar eens weer”.
Wordt je kwaal tenslotte erger,
Word je bang voor Oome Hein,
Denk er dan aan, dat er ook nog
Heusche, echte dokters zijn.

(Dit gedicht 20 jaar geleden door CLINGE DOORENBOS ter eere van de Intern. Tentoonstelling op Hygiënisch Gebied gemaakt heeft nog steeds niets van zijn beteekenis ingeboet).

INHOUD

	Blz.
Een woord van welkom tot een tweetal „Nieuwe Leden”	34
Probatum Est	34
Hoe kunnen wij als Apothekers strijden tegen de Kwakzalverij	35
Haarlemmerolie	37
Phonophoor-klenken	38
Flora	39
't Enkhuuzer Oekie in de Ba-zuin	40

der Kwakzalverij, op zich hadden genomen.

Wat zijn wij op het gebied der volksgezondheid niet veel vooruitgegaan in de zestig jaren die achter ons liggen!

Wat beschikt ons volk niet over machtige vereenigingen, die de bevordering der volksgezondheid ten doel hebben! Zulke machtige vereenigingen, voortgekomen uit ons volk zelf, zijn de Kruisvereenigingen, locale, provinciale en landelijke. Wanneer zij de propaganda tegen het groote kwaad der kwakzalverij op zich nemen, dan hebben wij daardoor machtige bondgenooten gewonnen. Door hun toedoen kan de weg naar het beter begrip worden gebaad. Zoo zal het onderwerp der kwakzalverij en haar bestrijding telkens weer moeten verschijnen op de agenda's van vergaderingen in lokaal of districtsverband en het onderwerp zal, wanneer het goed wordt toegelicht, veel belangstelling wekken; daarnaast zal het mogelijk zijn op deze wijze de verborgen gangen der kwakzalvers op te sporen en, zoodoende, anderen te behoeden voor het gevaar.

Onze Vereeniging, in dienst staande van het algemeen belang, zal gaarne de voorlichting blijven geven die men van haar vraagt en *mocht het mogelijk blijken nu ook eens met één slag haar ledental zeer belangrijk op te voeren* — tevens trachten haar vleugels wijder uit te slaan, met het ééne doel voor oogen: de bestrijding der kwakzalverij in al haar vormen.

BRENKMAN

Hoe kunnen wij als Apotheker Strijden tegen de Kwakzalverij?

(Naar een voordracht, gehouden op een Pharm. Congres)

Om te weten hoe men als apotheker moet strijden tegen de kwakzalverij, moet men zich op de eerste plaats afvragen: Wat verstaat men onder kwakzalverij? Ook zal in dit verband tevens de vraag wat men onder een kwakzalversmiddel heeft te verstaan, van belang zijn. Het geven van definitie's vooral op dit gebied is zeer moeilijk. Ecnige jaren geleden heb ik in het Maandblad tegen de Kwakzalverij uitvoerig uiteengezet, welke definitie's men kan geven van kwakzalver. Als beste noemde ik toen: Een kwakzalver is iemand die den hem raadplegenden mensch al dan niet door lichamelijke aanraking een behandeling doet ondergaan of middelen voorschrijft of aanprijst, met het al dan niet voorgewende doel verbetering of genezing van den patiënt te bevorderen, zonder daarvoor het Staatsdiploma als bewijs van vergunning te hebben verkregen.

Kwakzalverij berust op onkunde en bijgeloovigheid van de zijde van het publiek, misleiding van de zijde van belanghebbende fabrikanten en verkoopers van specialité's en andere middelen, de begrensdheid van alle, en dus ook van de medische, kennis en nog tal van psychologische vraagstukken. Kwakzalverij is een volkskwaal. De nauwkeurige omschrijving van kwakzalverij levert veel bezwaar op. Ditzelfde heeft men

ondervonden t.o.v. „geneesmiddel". Men heeft hierbij wel eens vergelijkingen gemaakt met het geven van een definitie over „de hond". Een ieder weet precies wat een hond is en toch maken de vele totaal verschillende vormen en variëteiten het onmogelijk een juiste omschrijving te geven.

De grens tusschen kwakzalversmiddel en geneesmiddel is vooral op het gebied der specialité's moeilijk te trekken, b.v. een goed geneesmiddel kan op een uitgesproken kwakzalverachtige wijze aangeprezen worden. Men zou een groot aantal dubieuze gevallen kunnen opsommen, waarin de beoordeeling moeilijkheden zou opleveren.

Als typeerende eigenschappen van kwakzalversmiddelen zijn te vermelden:

- a - Middelen die op grond van de samenstelling onmogelijk het therapeutisch effect kunnen hebben dat ervan wordt voorspeld, b.v. Nurse Challoner tabletten om langer te worden, Seinfarm voor het ontwikkelen van de buste, Sascomint voor de behandeling van suikerziekte, Jodolok-medailles en Jodiumzootjes tegen rheumatiek;
- b - Middelen die mogelijk wél geneeskrachtige waarde hebben, doch waarvan de prijs niet in overeenstemming is met de samenstelling, b.v. Pinkpillen,

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

H. G. H. BOSCH, arts te Lutjebroek-Grootebroek.

DR W. B. DOORENBOS, arts te Eefde.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

Dr Buer's Lecithin, Radium-apparaten, vele electriche toestellen, enz.

- c - Middelen waarvoor reclame wordt gemaakt met behulp van valsche attesten of portretten b.v. vroeger Abdijsiroop;
- d - Middelen die op grond van de samenstelling gevaarlijk te gebruiken zijn, b.v. die geneesmiddelen bevatten van lijst A of B. Hieronder vallen vele slaaptabletten, pyramidon.
- e - Middelen waarvan de ervaring heeft bewezen dat ze schadelijk werken, b.v. Zambuk, Haarlemmerolie, enz.
- f - Middelen waarvan de samenstelling niet bekend is, doch die met groot ophef als geneesmiddel worden aangeprezen, terwijl de klinische ervaring niets heeft bewezen, b.v. Granuline.
- g - Middelen die als *nieuw* specificum worden aanbevolen en uit de gewone middelen blijken te bestaan.
- h - Middelen waarvan de reclame misleidend is te noemen, b.v. Kruschen-Salz als antirheumaticum, Bonkora als vermaageringsmiddel, terwijl de werking een laxeerende is.

Correspondentie

Dr H. J. W. D. F. te B. Voor de toezending van de boekenlijst dank ik U ten zeerste. Het adres was mij onbekend. Ook wij zijn overtuigd van de groote waarde voor onze vereeniging van een goede bibliotheek op het gebied der kwakzalverij, maar jammer genoeg zullen wij met onze beperkte middelen, die ons verstrekt zijn om te strijden, niet aan een uitgebreide boekkerij toekomen. Uw opmerking over de advertentie van „Vervus" is juist. Spoedig zullen wij hierop terugkomen.

S. M. K. te H. Uw vraag: „Wat wij on-

der kwakzalverij verstaan" zult U in een artikel in dit nummer beantwoord vinden. Reglement en statuten onzer Vereeniging worden U toegezonden. Publicatie's van onze Vereeniging zijn er vele, maar in de eerste plaats het maandblad dat met de Vereeniging in Januari j.l. zijn 60 jarig bestaan vierde. Mej. R. P. te V. Opzegging van het lidmaatschap onzer vereeniging per 1 Mei is niet mogelijk. Het vereenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar, terwijl opzegging volgens reglement behoort te geschieden vóór 1 December.

Mej. C. E. D. v. H. te H. Uw opmerking Mr J. D. v. d. P. te B. De door U opge-

over *Anti-Bronchial-Ozon*, dat het zeer sterk prikkelend riekt is juist. De fabrikant laat het door het kiezen van den naam Ozon voorkomen, of hier het gas ozon ontstaan of erin aanwezig is. A.B.O. bestaat volgens de analyse uit 88 pct mierenzuur en een chloorhoudende stof. De ontstane dampen zijn scherp prikkelend (bij controle verdampte er per dag 6 gram). Ook de fabrikant vestigt zelf de aandacht op de optredende hoestprikkel. Een lijder aan astma, bronchitis, enz. zij dus voorzichtig en passe deze methode niet toe.

Vervolg

In aansluiting hierop wil ik even memoreeren een rapport, uitgebracht door een door de Ned. Mij. t. B. d. Pharm. in 1918 benoemde commissie tot het beramen van maatregelen, welke kunnen leiden tot beteugeling van den verkoop van kwakzalversmiddelen. Daar-in werd als kwakzalversmiddel aangeduid een preparaat, dat eenige gunstige werking die door den fabrikant of den exploitant in het openbaar of in eenig bij het fabrikaat gevoegd en voor het publiek bestemde aanbeveling wordt toegeschreven, niet bezit, of middelen, waar omtrent door den fabrikant of den exploitant bij de aanbevelingen in het openbaar of in eenig bij het fabrikaat gevoegd geschrift of aanbeveling eenige mogelijk nadeelige werking, welke hij kent of althans behoorde te kennen, wordt verzwegen. (Febr. 1921).

Op welke wijze kan de apotheker nu in aanraking komen met de kwakzalverij?

In de eerste plaats door zelf als kwakzalver op te treden. Hij zal dit gelukkig wel nooit doen als beroep, maar het publiek ziet in den apotheker min of meer een halven dokter, die door den verkoop van al die geneesmiddelen beslist wel wat van de geneeskunde moet afweten. Hierdoor wordt de apotheker door menigeen geraadpleegd en dan zou het advies Wendt U tot Uw huisarts! het juiste zijn. In vele gevallen immers vindt de patiënt het niet de moeite waard of te duur om met geringe klachten naar den dokter te gaan, en tracht dan het een

of ander huismiddeltje toe te passen.

Pharmacotherapeutisch bezien is elk ongecontroleerd geneesmiddelgebruik zonder geneeskundig voorschrift als misbruik te bestempelen, een misbruik dat in de oogen van den arts veel ernstiger is dan in dat van den handelaar. Een onbevoegde, en als zoodanig is de apotheker te beschouwen op het gebied der pharmacotherapie, kan niet beoordeelen of b.v. een chronische verstopping teweeggebracht wordt door een of andere fout in de spijsvertering, waarbij het wellicht juist is een dieet in te stellen dan de darm met een laxermiddel te prikkelen. Van medische zijde heeft men wel eens de opmerking gemaakt: Geen afvoermiddel zonder geneeskundig voorschrift, omdat in leekenhanden het gebruik en vooral het geregeld gebruik van afvoermiddelen erger is dan de kwaal (de verstopping) zelve. Een deskundig consult (hoe duur ook) zou altijd nog veel en veel goedkooper zijn dan de kosten van de afvoermiddelen, die een lijder aan hardlijvigheid in één maand tijds slikt. Door navragen kan de apotheker wel een indruk krijgen van de ernst van de kwaal en hiernaar handelen, rekening houdend met het genoemde. Toch schuilt hier nog een adder onder het gras. Artikel 9 van de Wet op de uitoefening der Artsenij-bereidkunst is hier van toepassing: De apotheker mag geene geneesmiddelen afleveren dan op recept of die met bepaalde aanduiding van het verlangd geneesmiddel gevraagd worden. Vraagt iemand dus naar een hoofdpijnpoeder, dan zou men

dus op genoemde gronden niets mogen afleveren. Door de reclame is het publiek echter zoo „goed” voorgelicht dat het in de meeste gevallen wel weet wat het moet hebben.

Voor overtreding van artikel 1 van de Wet op de uitoefening der geneeskunst is het verlenen van geneeskundigen raad of bijstand noodig als beroep. Het bedingen van salaris voor het advies is niet noodig, het afleveren van de geneesmiddelen tegen betaling met aanwijzingen voor het gebruik, kan het verlenen van raad of bijstand beteekenen. Men zij dus voorzichtig met het geven van adviezen.

Ten tweede komt de apotheker in aanraking met kwakzalverij door het constateeren hiervan b.v. in den vorm van advertentie's en brochures, adviezen door kwakzalvers, door dezen verknoeide gevallen, enz. Als advies zou ik hier willen geven: *Breng deze gevallen ter kennis van de Vereniging tegen de Kwakzalverij.*

Het optreden tegen kwakzalvers kan slechts in zeldzame gevallen strafrechterlijk plaats vinden.

Ik wil hier op deze plaats een stukje van een der juristen uit het Bestuur onzer Vereniging citeeren:

Noch titel XXV over bedrog, noch titel XXI „veroorzaken van den dood of lichamelijk letsel door schuld” van het Wetboek van Strafrecht kunnen als voldoende slagboomen tegen het euvel der kwakzalverij beschouwd worden. De vereischten voor het delict oplichting van artikel 326, aanneming van eenen valschen naam of valschen

merkte advertentie's in „Vrije Geluiden” zijn naar ons oordeel zeker ontoelaatbaar. Het onderzoek van *Ruscicin* door het R.I.P.T.O. werd vorig jaar in ons Augustusnummer besproken. Ik wees er toen op dat de bestanddeelen vroeger in de volksgeneeskunde werden gebruikt, maar thans obsoleet zijn. De advertentie: Niersteenlijders (of die vermoeden daaraan te lijden) is oogenschijnlijk onschuldig, maar de aangevraagde literatuur geeft aanleiding tot kritiek. Het zelf dokteren en het zelf bepalen van de diagnose is uit den boeze.

Over *Boom's Asthmapoeder* vindt U

in ons boekje „De Kwakzalversmiddelen, hun samenstelling en gevaren, enz.” het volgende: De apotheker Boom brengt een groot aantal kwakzalversmiddelen in omloop; dit is er een; men ziet het is niets bijzonders en helpt ook niet om de kwaal weg te nemen.

Dr A. AE. S. S. te H. Reeds in 1914 en later in 1923 waarschuwen wij tegen *de Witt's Nieren- en Blaaspillen*. Samenstelling was *methyleenblauw*, infusoriënarde, zoethoutpoeder en een aromatisch plantenpoeder, dat in te geringe hoeveelheid aanwezig was om eenig geneeskrachtig resultaat te kun-

nen geven. Het blauw worden van de urine is niet zooals de brochure aangeeft een teeken voor het gunstig werken, maar alle patienten die methyleenblauw slikken, zullen het uitscheiden, als zij gezonde nieren bezitten. Bij zieke nieren wordt de uitscheiding vertraagd. Het *bewijs* komt dus faliekant uit.

Zelfs zijn bij het gebruik van methyleenblauw prikkelingsverschijnselen der blaas waargenomen evenals bezwaren bij de urineloosing. Lijders aan nier- en blaasziekten geraken dus bij het gebruik van deze pillen van den wal in de sloot.

H. T. W.

hoedanigheid, listige kunstgrepen of een samenweefsel van verdichtfels, zijn slechts hoogst zelden bij den practiseerenden kwakzalver te vinden. En ook het bewijs van het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen is veelal niet gemakkelijk te leveren.

Om een voorbeeld te noemen:

De kwakzalver de Haas matigt zich geen valschen naam of valsche hoedanigheid aan, hij gebruikt geen listige kunstgreep of valsche verdichtfels en heeft die niet noodig, omdat de patiënten vanzelf tot hem komen. Misschien zou het verstrekken van een geneesmiddel met de wetenschap, dat dit geneesmiddel ondeugdelijk is als een listige kunstgreep beschouwd kunnen worden, doch hoe die wetenschap te bewijzen?

In de strafrechtspraktijk wordt de listige kunstgreep niet spoedig als bestaande aangenomen.

Hoe moeilijk het is een samenweefsel van verdichtfels strafrechtelijk te construeeren blijkt onder anderen uit een vonnis van een onzer rechtbanken, waarbij beslist werd, dat de door beklagde gedane onware mededeelingen dat zij aan getuige de toekomst kon voorspellen en daartoe gouden tientjes noodig had geen zoodanig samenweefsel van verdichtfels opleveren als tot eene veroordeeling wegens oplichting vereischt wordt. De onwaarheid was volgens de rechtbank te doorzichtig.

Het vermoeden ligt voor de hand, dat voor onze rechtscolleges ook de valsche voorspiegelingen van de kwakzalvers te doorzichtig zijn, al vallen dan ook duizenden en duizenden ten

slachtoffer.

Misschien is ook hieraan te wijten, dat de verspreiders van brochures over kwakzalversmiddelen vol met valsche attesten die voor een leek voorzeker een samenweefsel van verdichtfels opleveren, nooit strafrechtelijk vervolgd worden. Bij artikel 307 v.v. is de moeilijkheid dat de schuld veelal lastig, zoo niet onmogelijk te bewijzen is. Het causaal verband aan te toonen tusschen letsel en den daad van den kwakzalver levert voor het Openbaar Ministerie bijna altijd onoverkomelijke bezwaren. Moge bij chirurgische behandeling oorzaak en gevolg nog wel zijn aan te toonen, bij interne behandeling zal de kwakzalver bijna altijd vrijuit gaan en is het misschien ook wel daarom, dat onder het legio kwakzalvers weinig zoo geen chirurgen gevonden worden.

Het Openbaar Ministerie is dus aangewezen op vervolging „wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunst”. Hierin schuilt een inconsequentie, daar de schijn wordt gewekt, alsof de kwakzalvers werkelijk de geneeskunst beoefenen en voorts dat hun vervolging in het belang der medici plaats heeft. De straf welke op een overtreding van Art. 1 der Wet staat is meestal niet in verhouding tot de winsten welke het bedrijf oplevert en wordt prompt betaald. De strafmaat loopt van f 0.50 tot f 200.— (Als curiosum vindt U in de nieuwe wet op de omzetbelasting, dat een kwakzalver voor de door hem bewezen

*Een middel uit de krant,
Voor alle kwalen nut,
Brengt goud in duivelshand
En slikkers in de put.*

diensten ook omzethelasting verschuldigd is. Een min of meer officieele erkenning dus van hun beroep, althans voor de belasting.) Beschouwt men het groote aantal kwakzalvers ten opzichte van het geringe aantal vervolgingen dat ingesteld wordt, dan constateert men een min of meer in gebreke blijven van de politie aan wie het opsporen dezer overtredingen is opgedragen. Toch ook deels weer niet aan deze instantie, daar naar mijn meening het zwaarst weegt de sympathie van vele leden der rechterlijke macht voor de zogenaamde „vrije uitoefening der geneeskunde”.

Om eenig resultaat te boeken zou men het Openbaar Ministerie moeten activeeren, door b.v. telkens op vervolging aan te dringen, of er doen zich zulke uitgesproken gevallen voor, die zich op het eerste gezicht leenen voor een vervolging. Ook kan een patiënt een klacht indienen tegen een kwakzalver, maar in de meeste gevallen is één enkele klacht niet voldoende om het apparaat in werking te zetten. Velen zullen ook geen lust gevoelen om in het openbaar te moeten erkennen dat zij naar een kwak zijn gegaan en daar geen resultaat hebben ge-

HAARLEMMEROLIE

Naar aanleiding van een vraag naar het voorbeeld van de hoogst gevaarlijke werking van HAARLEMMEROLIE, genoemd in ons Maandblad van Januari j.l., geven wij de volgende mededeeling:

Mej. B., een gezonde, vijftigjarige vrouw waterde sedert drie weken bloed.

Enige dagen voordat zij mij bezocht, nam dit zoo toe en ging het met zoveel lendenpijn gepaard, dat zij zich ongerust maakte en mijn hulp inriep. Haar liefhebberij voor geheimmiddelen kennende vatte ik al aanstonds argwaan op en bekende zij mij dan ook, na lang en scherp ondervragen, dat zij sedert vier weken, op advies eener intieme vriendin dagelijks eene groote hoeveelheid (ik meen 60 droppels of

meer) HAARLEMMEROLIE gebruikte. Een natuurlijk, maandelijksch verschijnsel, dat zij meende op haar leeftijd reeds te moeten missen, wilde zij daardoor onderdrukken.

Het kostte mij eenige moeite om haar te doen begrijpen, dat het bloedwateren zonder twijfel veroorzaakt werd door het gebruik der olie en het verder voortzetten ervan voor haar noodlottig zou kunnen worden.

Schoorvoetend volgde zij mijn raad op, maar helaas reeds te laat. De scherpe olie had de nieren reeds zoodanig aangedaan, dat een sleepend ziekteproces er het gevolg van was.

De vroeger gezonde vrouw begon te sukkel en ruim een jaar later na een allertreurigst ziekbed, bezweek zij. De terpentijnolie in de geneeskunde gerangschikt onder de scherpe middelen, wordt, om haar scherpe werking

op de urinewegen zelden en dan voorzichtig in kleine hoeveelheden inwendig toegediend. Als men nu weet, dat de Haarlemerolie grootendeels bestaat uit terpentijnolie — en wel liefst ongezuiverde — vermengd met raapolie en zwavel, dan is het duidelijk hoe schadelijk het ruim gebruik ervan moet zijn.

Men staat dan ook verwonderd over de hardnekkigheid waarmede het publiek trots herhaalde waarschuwingen, hecht aan de geneeskraft van dit vuil en gevaarlijk knoeisel en over het blind vertrouwen waarmede het gebruikt wordt, als ware het de onschuldige stof der wereld!

Zij dit een leerzaam voorbeeld voor velen!

Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich immers zacht!

DR DE BRUYN

Vervolg

boek. Daarvoor voelt men toch wel eenige schaamte.

Als voorbeelden van de genoemde sympathie noem ik hier de actie van ruim 25 jaren geleden van de 3 H.'s, te weten: MR S. VAN HOUTEN, Oud-minister van Binnenlandsche Zaken, JHR MR VAN HOLTEN TOT ECHTEN, Raadsheer in het Haagsch Gerechtshof en PROF. MR J. A. HAMEL, hoogleeraar te Amsterdam.

Deze wierpen zich op als bestrijders van het „artsenmonopolie” en wendden zich met vele aanhangers tot de Tweede Kamer. Als gevolg van deze actie werden twee commissie's benoemd, een juridische en een medische, om rapport uit te brengen. Dit verscheen na drie jaar onderzoek en luidde afwijzend op grond van langdurige controle op de behandeling door kwakzalvers. In overeenstemming zou ik U kunnen noemen het uitlooven van een prijs van 10.000 RM. door de Afdeeling Volksgezondheid der NSDAP voor den eersten z.g. Iris-Diagnostiker, die in staat is, te bewijzen, dat hij uit onderzoek van de iris physiologische waarnemingen kan doen of pathologische afwijkingen kan constateren. Verschillende Heilpraktiker hebben er gevolg aan gegeven, maar tot het verleenen van de prijs is het niet gekomen. Als verdere voorbeelden van de sympathie kunt U bij het lezen van ons Maandblad uitspraken vinden waarbij de rechter zich verontschuldigt dat de wet hem verplicht een boete op te leggen. Zelfs is het voorgekomen dat een Ambtenaar van het O.M. meer als verdediger dan als aanklager optrad van een magnetiseur. Tenslotte werd bij een uitspraak eens de raad gegeven zich door een arts te laten dekken. Doet de kwak dit dan staat er weer een anderen weg open, welke voert over de Wet van Juli 1928, houdende nadere voorschriften ten aanzien van de uitoefening der geneeskunst. Deze wet behandelt het medisch tuchtrecht. Volgens de Memorie van Antwoord vallen medici die van hun diploma gebruik maken om de onbevoegdheid van kwakzalvers te dekken, althans onder bepaalde omstandigheden binnen het bereik

van deze wet. Kort geleden zijn door onze Vereeniging bij schrijven van haar juridische adviseur eenige zaken bij verschillende inspecteurs voor de volksgezondheid ahangig gemaakt.

Advertentie's en brochure's waarin beschreven staat dat een bepaald middel helpt voor een met name genoemde kwaal, vormen ook „het verstrekken van geneesk. raad” en de steller ervan kan dus vervolgd worden (kruidenverzend-huizen).

Als voorbeeld van andere juridische moeilijkheden het volgende: Eenige jaren geleden werden er in Amsterdam in parfumeriezaken en drogisterijen buisjes met 20 tabletten à ½ Gr. Acid. acetylosalicylic. verkocht tegen de prijs van 6 cent. Bij onderzoek bleek het gehalte aan Aspirine te liggen tusschen 30—50 mG per tablet. Het was echter niet mogelijk hier-tegen op te treden. Op het eerste

gezicht zegt de leek: Hier is sprake van oplichting en het is dus eenvoudig een vervolging in te stellen. Maar tegen wie? Den handelaar kan men door de ontbrekende of onvoldoende opleiding niet verantwoordelijk stellen voor hetgeen hij verkoopt, zooals men het den apotheker doet. Dan den fabrikant, maar deze is meestal niet of moeilijk te vinden, daar de levering over allerlei tusschenpersonen loopt. In de meeste gevallen zal men het niet de moeite waard vinden aan de recherche hiervoor speciale opdrachten te geven, want wordt er geredeneerd: Het publiek moet begrijpen dat het voor 6 cent onmogelijk een buisje volwaardige tabletten kan koopen. Wil het goede waar ontvangen dan moet het maar naar een apotheek gaan. Van bescherming van het publiek tegen deze practijken is dus geen sprake.

H. J. A. TER WEE

PHONOPHOOR-KLANKEN

De redenen, waarom het gebruik van kwakzalversmiddelen moet worden bestreden, zijn driërlei. Op de eerste plaats om de directe schade, die zij voor de gezondheid kunnen hebben. Vervolgens om de indirecte schade, die zij teweeg kunnen brengen, doordat tijdens het gebruik ervan de geschikte tijd voor behandeling van de ziekte voorbij gaat. En ten derde, omdat er geld uit de zakken van goedgelovigen wordt geklopt voor middelen, die niet of zelfs van de wal in de sloot helpen. Dat de prijs de eigenlijke waarde eenige malen overtreft kan dan nog buiten beschouwing blijven.

Elke reclame, die voor geneesmiddelen wordt gemaakt, zal op een van deze drie bezwaren moeten worden getoetst. Tegen de reclame, die voor gehoor-apparaten wordt gemaakt, geldt voornamelijk het derde bezwaar. Maar dat is juist om de hoge prijs van deze instrumenten het geval.

Nu moet voorop worden gesteld, dat de tegenwoordige techniek in staat is gehoor-apparaten te fabriceren, die bij sommige vormen van hardhoorendheid belangrijke diensten kunnen bewijzen. Dit artikel is dus niet tegen de gehoor-

apparaten als zoodanig gericht, maar tegen de onjuiste reclame, die hiervoor wordt gemaakt.

Want evenzeer moet voorop worden gesteld, dat alleen de oor-arts in staat is uit te maken of een slechthoorende nut van een apparaat kan hebben en zoo ja, welk apparaat hij of zij behoeft. De slechthoorende zelf kan dat niet. Als hij verschillende apparaten probeert, zal hij dat kiezen, dat de klanken versterkt, die hij nog het beste hoort. En hij behoeft juist een instrument, dat de klanken versterkt, die hij slecht hoort. Vandaar, dat zoo vele apparaten, door de slechthoorende zelf uitgezocht, na enkele weken weer teleurgesteld ter zijde worden gelegd, omdat zij niet de verbetering brengen, die er van verwacht wordt.

Vandaar ook, dat een reclame veroordeeld moet worden, die zich met voorbijgaan van den oor-arts rechtstreeks tot de slechthoorende richt. Zelfs, wanneer de reclame gevoerd wordt door een firma, die naam heeft en voor apparaten, die op zich zelf goed zijn. Zelfs, wanneer een „deskundige” bereid is de slechthoorende aan huis te bezoeken. Want dit

Flora

Onder den titel „Maart-gepeinzen” treffen wij o.m. in „Strijd tegen de Tuberculose”, het orgaan van de Haarl. Vereeniging tot bestrijding der tuberculose, het navolgende aan:

Flora is er weer. Hoe dichterlijk! Jawel, laten we elkaar goed verstaan. Ik bedoel er niet de lentegodin mee, waaraan we bij gelegenheid een lofzang zullen wijden, maar de reclame-uitgaaf van het „Natuurgeneeskundig Instituut Flora” uit Groningen met een filiaal te Haarlem, en daar zingen we nu eens geen lofzang op, maar spreken er een hartig woordje over. „Flora” werkt met pakketten tegen jicht en huiduitslag, zenuwziekten en bloedarmoede, verlamming en catarrhe. Ge ziet, ze doet het al niet minder. Wat er in de pakketten zit zal haar geheim wel blijven — bij onderzoek zijn het in dergelijke gevallen over het algemeen nogal onschadelijke middelen, al loopt er bij dit soort „geneesmiddelen” nog wel eens een minder onschuldig tusschendoor — en als een pakket niet helpt, dan kunt ge er twee of meer combineren. Dat kost u dan een tientje. De enkelvoudige pakjes kunt u al voor vijftwintig stuivers bekomen.

„Flora heeft een handigen Mer-

curius achter zich, die best weet, dat in het zakendoen een goede voorbereiding het halve succes is, waartoe hij de hand heeft gelegd op de machtige drukpers. Hij stelde dus een soort krantje samen tot raad en voorlichting van iedereen, die aan een of andere ziekte of kwaal laboreert en van Flora's kruiden gediend is. Van ieder euvel geeft hij een korte uiteenzetting, geleend, om het niet sterker te zeggen, uit een of ander werk voor populaire geneeskunde, met een vingerwijzing, welk pakket (er zijn er tientallen) als remedie voor deze of gene kwaal dient te worden aangewend.

Nu is ieder in Holland vrij en er zullen altijd domme menschen zijn, de de illusie koesteren, dat een anonieme meneer in Groningen kan beoordeelen, welk van zijn kruidenpakketjes de ischias van een Haarlemmer, dien hij nog nimmer gezien heeft, kan genezen. Daar is al zoo dikwijls tegen gewaarschuwd, dat het langzamerhand vergeefsche moeite wordt. Maar het gevaarlijke van zoo'n uitgaaf zit veeleer in het kwasi-wetenschappelijke, dat de goegemeente verblindt en op al te gevaarlijke paden voert.

Ik laat nu de verhandeling over aambeien, keelaandoeningen en galsteenen daar, maar citeer uit het artikeltje: Waarom natuurgeneesmiddelen?:

„Een schijnbare verergering, b.v.

„meer hoesten en meer slijmop-
„geven bij bronchitis, is juist een
„bewijs, dat het middel werkt.
„Men verontruste zich dus niet,
„doch ga rustig en regelmatig
„door. Weldra constateert men,
„dat de genezing zich voltrekt.”
Zie, als men zoiets leest, wrijft men zich onwillekeurig de oogen uit en vraagt zich af: Mag dat nu maar? Mag de eerste de beste nu maar aan iemand, die een bronchi-ontsteking heeft, den raad geven: Hoest maar gerust een beetje meer dan ge al deed, dat is juist een bewijs, dat het middel werkt? Terwijl het juist zoo dikwijls die hoest is geweest, die het begin was van veel grooter misère?

We slaan de pogina om en lezen: „Tering, de bekende, meest verspreide ziekte van het mensche-„lijk geslacht” (ja, hij weet het wel, hij weet het heel goed) „is „bij tijdig ingrijpen zeer goed te „genezen. Mijn Combinatie B.R.G. „heeft wonderen gedaan en zal „ook u ongetwijfeld voldoen.”

Vrienden, tering kan in bepaalde stadia genezen worden. Maar zeker niet door een combinatiepakket en nog veel minder door iemand, die den patiënt nog nooit van zijn leven gezien heeft. Wat een dwaasheid eigenlijk, daar nog veel woorden aan te besteden. Maar het blijkt helaas nog altijd noodig, het gevaar van deze soort kwakzalverij in het licht te stellen.

versterkt de gedachte aan kwakzalverij nog meer, daar te verwachten is, dat deze heer meer deskundig is als verkooper dan als oorspecialist.

Om al deze redenen willen wij even de aandacht vragen voor een reclame-blad, dat dezer dagen in de brievenbus belandde. Het heet: „Phonophoorklanken” uitgave van de N.V. „Almara” te Amsterdam, is „gratis orgaan voor slechthoorenden” en maakt reclame voor „Siemens phonophoor elektrische hoortoestellen”.

Onder het mom van de belangen te behartigen van slechthoorenden (welke kwakzalver wil niet de belangen van zijn patiënten behartigen) wordt een reclame gemaakt, die er uitsluitend op gericht is door den verkoop van zoo

veel mogelijk toestellen de belangen van de firma te behartigen.

Op de noodzakelijkheid zich door een oorarts te laten onderzoeken wordt geen enkele maal gewezen. Dat de toestellen alleen nut hebben, wanneer de slechthoorende nog over een behoorlijke beengleiding beschikt, wordt slechts eenmaal in een paar regels vermeld.

Behalve een aantal gewild komische schetsjes, die literair nog slechter zijn dan „Ons kort verhaal” en een behoorlijk artikel over „De abt de l'Epee en de doofstommen”, die niets met hoortoestellen te maken hebben, vinden we slechts kwakzalverachtige aanbevelingen voor de phonophoor-toestellen. Duizenden lotgenoten, die er baat bij vinden,

vele brieven van tevreden cliënten. Inruil van oude toestellen, zeker voor het geval, dat een toestel in de praktijk niet voldoet, omdat het verkeerd uitgezocht was... En last not least een kruiswoordraadsel met de voorwaarde, dat de inzender zich verplicht bij de oplossing naam en adres van minstens één slechthoorende op te geven. Vooral dit laatste bewijst, dat de firma zich met voorbijgaan van den oor-arts rechtstreeks tot den patiënt wil wenden en stempelt het blad tot zuivere kwakzalversreclame.

Is het nog noodig er op te wijzen, dat de slechthoorende goed doet géén duur apparaat te koopen zonder het deskundig en belangeloos advies van zijn oor-arts?

P. J. M. A. HAANAPPEL.

't Enkhuuzer Oekie in de Bazuin

Veul, arreg veul is er 't leste jeer verdwenen of verhanderd; ur gong veul weg weervan we zeeë: „gelukkug dot an die troep en toestand 'n end is maakt". Of dee 't ons geen goed dot die verderfelukke vrijmesselarij ontbonden is? Dur binne nog meer „rij-e" die noodig uutroeid moste worre, ien deervan is de kwakzalverij.

Die kwakzalverij die de kanker is voor.de gezond-eid, die tiert nog welug. Wonderdokters, as jonge zijnde konne ze niet iens 'n zin zouder foute leze — ik zeg: zukke lui, geve dur nou uut veur..... „weldoeners der menscheid." En nog altied binne ur van die „minsche", weer de naam van ezel eigeluk nog te goed veur is, die naar zoo'n sinjeur gaan en goedsmoes wat „kruie" koope — inkoop 40 ct. de 100 kilo, verkoop 100 ct. veur zestig gram! — en opslikke. Domme, domme minsche, docht U nou warkeluk dot zoo'n kwakzalver met zun „kruie" U varder krigt as 'n dokter?

Ja, misschien krigt ij U varder: op 't varste endje van de stad komt U met de „kruie" en U is den zoovar van uus, dot U nooit meer tuus komt.....

Persoonluk ken ik wonderdokters en..... slachtoffers.

Ien slachtoffer, 'n maaglijer, kreeg as recept om op zun nuchtere maag 's ochtends 'n glas putwater te nemen en deer 'n koppie spliterte in en slikke maar, 'n peerd zou 't ur nog van af

peigere, leet staat zoo'n stakkerd. 'n Maagoperatie door 'n echte dokter kon de stakkerd tenslotte nog van 'n wisse dood redde.

Mar altied weeran renne de minsche naar de wonderdokter; ze ziene dur allemaal eve belabberd uut, allien de wonderdokter wordt vet, dik en rood, en rookt groote sigare met gouwe bande. Vroeger kruide ie zelf op 't land, maar nou verkoopt ie „kruie", 't iene kruie skeelt niet veul met 't are, mar de resultaten verskille blijkbaar wel!

Ja en zukke wonderdokters, met un kennis van nul, komma, nul, kenne van een foto af te zien of degeen die deer opstaat, 'n kwaal et of niet. Nou en netuurluk et ie weer 'n kwaal en „kruie" den maar weer. Be-andeling kost niks, allien „kleine" vergoeding veur de „kruie" en fooritje in 't bussie veur de slijtage van vloer- en andere kleeden..... Ebs weer 5 piek!

Minsche, ik ew vaak in dut oeki wat onzin kalkt, mar as ik ooit serieus bin weest, den bin 'k 't nou nog meer en luuster deerom naar mun raad: Mijdt de kwakzalvers, ou U an Uw eige dokter, neem desnoods nog een betere dokter, maar neem nooit 'n wonderdokter in de arm, want zoo'n kerel weet ur nog minder van as U zelf.

Da's kras zeit, mar 'k zel 't bewijze: 'k ew 'n „wonder"dokter kent en die ad 'n uusgenoot, die wier ziek en wot dee de wonderdokter: Zoo ard as ie loope kon gong ie naar 'n echte dokter.....

Indien!

U dit nummer met genoeg en instemming hebt gelezen

waarom

dan niet dadelijk even een briefkaartje geschreven naar het Secretariaat van onze Vereeniging, Maasstraat 72, Amsterdam-Z.

Voor slechts f 2.— per jaar ontvangt U geregeld dit blad. Voor slechts f 1.— meer is U tevens lid van onze Vereeniging; U steunt dan ons heilzaam werk met

een Daad!

Nog meer bewijze: die zellufenden „wonderdokter" kreeg infectie en loope weer naar de echte dokter en docht U dot zoo'n parasiet van U bijgeloovigheid U kon elpe?

Oome Ro zou wel zegge: Mun neus uut met zoo'n wonderdokter!

En ik sluit me bij die worde an. De kwakzalverij kenne we zelf uutroeie door niet meer naar zoo'n lummel te gaan. Laten we dot doen!

ARINGSTATTER

„De Reclamebazuin" West Friesland 26 Maart '41.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

IN DIT BLAD
WORDEN UITSLUITEND
ANNONCES OP-
GENOMEN, DIE DOOR
DE VEREENIGING
TEGEN DE
KWAKZALVERIJ ZIJN
GOEDGEKEURD

De Kwakzalversmiddelen
HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN
Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de
VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ
Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm,
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

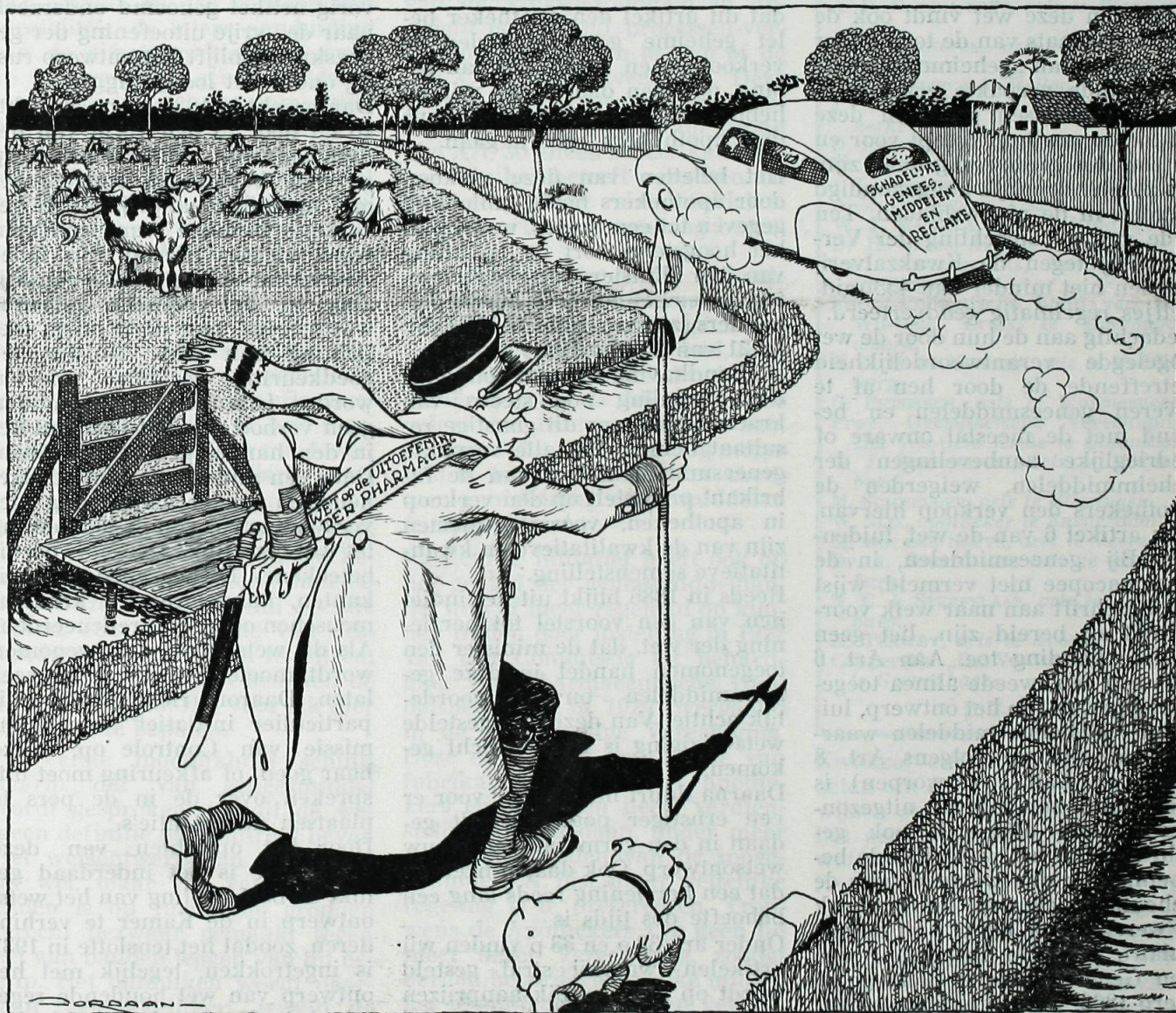
Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

EEN INVALIDE BEWAKER DER VOLKSGEZONDHEID

WANNEER WORDT HIJ EINDELIJK EENS VERVANGEN?

EEN 76 JARIGE „BEWAKER” DER VOLKSGEZONDHEID

Zoals men waarschijnlijk weet dateert de huidige Wet op de uitoefening der Artsenijbereidkunst van 1 Juni 1865. In den loop der 76 jaar van haar bestaan is er meer veranderd dan alleen het uiterlijk van de apotheek en haar eigenaar. Vroeger bestond de geneesmiddelverstreking door den apotheker bijna uitsluitend op geereed te maken recepten en verder een geringe hoeveelheid huismiddelen. Behalve de apothekers had men de drogisten die vooral kruiden verkochten, waaruit het publiek zelf zijn middeltjes trok. Omstreeks den tijd van het ontstaan van deze wet vindt ook de opkomst plaats van de toen onder den naam van „geheimmiddelen” aangeduide verpakte geneesmiddelen. De artsen schreven deze middelen nooit op recept voor en er zou dus geen vraag naar zijn, als ze niet openlijk aangekondigd werden in de nieuwsbladen. Ten tijde van de oprichting der Vereniging tegen de Kwakzalverij werden niet minder dan 433 middeltjes regelmatig geadverteerd. Gedachtig aan de hun door de wet opgelegde verantwoordelijkheid betreffende de door hen af te leveren geneesmiddelen en bekend met de meestal onware of bedrieglijke aanbevelingen der geheimmiddelen, weigerden de apothekers den verkoop hiervan. Ook artikel 6 van de wet, luidende: Bij geneesmiddelen, in de Pharmacopee niet vermeld, wijst het opschrift aan naar welk voorschrift zij bereid zijn, liet geen andere houding toe. Aan Art. 6 was nog een tweede alinea toegevoegd geweest in het ontwerp, luidende: Geheime middelen waarvan de verkoop volgens Art. 8 (door de Kamer verworpen) is toegestaan, zijn hiervan uitgezonderd. Deze alinea is ook geschrapt. Dat het werkelijk de bedoeling van den wetgever was de geheimmiddelen uit de apotheek te weren, moge blijken uit de circulaire van den Inspecteur van den Geneeskundigen Raad gedateerd 1866, waarin te lezen stond:

„Het 2e lid van art. 6 der wet gebiedt, dat bij geneesmiddelen in

de Pharmacopee niet vermeld, het opschrift aanwijze naar welk voorschrift zij bereid zijn. Hieruit volgt, dat ook bij de zoogenaamde geheime middelen het voorschrift moet zijn aangewezen, naar hetwelk zij zijn bereid.

Ofschoon de bepaling hun duidelijk voorkwam, hebben de Inspecteurs, met het oog op de geschiedenis van dit artikel, gemeend aan den Minister van Binnenlandse zaken de vraag te moeten onderwerpen, of aldus de betekenis is dier bepaling.

De Minister (toen Geertsema) antwoordde dat het duidelijk is, dat dit artikel den apotheker belet geheime geneesmiddelen te verkoopen, en achtte het van belang, dat men daarin een middel hebbe om den verkoop althans door apothekers tegen te gaan.”

Het beletten van deze verkoop door apothekers heeft aanleiding gegeven tot een proces, waarbij in het hoogste ressort de opvatting van den Minister werd bevestigd, tegenover het beweren der Depôt-houders (zie o.m. Pharm. Weekbl. nr 21 van 24 Mei 1941)

De handhaving hiervan zou, daar deze bepaling nog steeds van kracht is, althans dit gunstige resultaat hebben dat alle verpakte geneesmiddelen, waarvan de fabrikant prijs stelt op den verkoop in apotheken, voorzien moeten zijn van de kwalitatieve en kwantitatieve samenstelling.

Reeds in 1886 blijkt uit het indienen van een voorstel tot herziening der wet, dat de minister den toegenomen handel in deze geheimmiddelen onverantwoordelijk achtte. Van deze voorgestelde wetswijziging is niets terecht gekomen.

Daarna duurt het 30 jaar voor er een ernstiger poging wordt gedaan in den vorm van een nieuw wetsontwerp. Ook daarin heet het dat een herziening reeds lang een behoefte des tijds is.

Onder art. 33 o en 33 p vinden wij artikelen waarbij straf gesteld wordt op het openlijk aanprijzen te koop aanbieden en in voorraad hebben van middelen, waarvan de genezende hoedanigheid niet

INHOUD

	Blz.
Een 76-jarige „Bewaker” der Volksgezondheid	
H. J. A. Ter Wee	42
Mededeelingen van het Bestuur	43
Het Wohlmut-Apparaat	
H. T. W.	44
Zijn Voordrachten over Geneesmiddelen en Apparaten toelaatbaar?	
H. J. A. Ter Wee	45
Onwetenschappelijke Behandeling van Zieken	47

of slechts in geringe mate aanwezig is, terwijl ook het verspreiden van strooibiljetten, het plaatsen van advertentie's, winkelraam-reclame, enz. over deze middelen strafbaar is.

Door den oorlog en het in een vorig artikel genoemd onderzoek naar de „vrije uitoefening der geneeskunst” blijft het ontwerp rustig onder het loodje liggen.

Dan breekt in 1925 even een lichtstraal door in den vorm van het indienen van een wetsontwerp gevende bepalingen omtrent het met openlijke aanprijzing in het verkeer brengen van middelen tegen ziekte. Hierbij zou ieder middel dat met openlijke aanprijzing in het verkeer gebracht wordt, eerst met de noodige toelichting aan den Minister ter goedkeuring gezonden moeten worden. Is binnen b.v. 6 maanden geen verbod gevolgd dan kan het in den handel gebracht worden. Daar een middel dat niet goedgekeurd is zonder aanprijzing niet verkoopbaar is, zou de aanneming tot wet een flinke schrede vooruit beteken. Dit begrepen de fabrikanten, handelaren en krantenmensen ook, en zij redeneerden: Als dit wetsontwerp aangenomen wordt, moeten wij een flinke veer laten. Daarom richten wij „uit particulier initiatief” een Commissie van Controle op, welke haar goed- of afkeuring moet uitspreken over de in de pers te plaatsen advertentie's.

Door het oprichten van deze Commissie is het inderdaad gelukt de behandeling van het wetsontwerp in de Kamer te verhinderen, zoodat het tenslotte in 1937 is ingetrokken, tegelijk met het ontwerp van wet houdende regelen betreffende de uitoefening van de artseneijbereidkunst, gedateerd 6 Aug. 1931. De indiening

van dit wetsontwerp heeft in dien tijd veel stof doen opwaaien. De vak- en dagbladen hebben erover vol gestaan. Bij de openbare behandeling in de Tweede Kamer was het spoedig duidelijk dat het wetsontwerp niet zou worden aangenomen. Dientengevolge moest de Minister mededeelen dat de behandeling „voorloopig” werd geschorst. Dit voorloopig werd in 1937 een definitief einde.

Men ziet dus dat de apotheker tot op dit oogenblik geen enkele wettelijke steun heeft mogen ontvangen in zijn strijd tegen de kwakzalverij met geneesmiddelen en de reclame hiervoor. Wettelijke zoowel als ethische bezwaren hebben hem meer dan 50 jaar in den weg gestaan bij den verkoop van specialité's, de latere aanduiding van de geheimmiddelen, hoewel op vele verpakte geneesmiddelen tegenwoordig wel een samenstelling vermeld staat. Vanzelfsprekend is het doel van den fabrikant niet op de eerste plaats het heil der menschen als wel het vergrooten zijner winst. Bleek de verkoop in de apotheken een hinderpaal, spoedig was een ander afzetgebied gevonden bij den drogist. De wettelijke hinderpalen van art. 1 en 6 der wet gelden hier niet, het afleveren van specialité's is niet het bereiden en afleveren van geneesmiddelen in Art. 1 genoemd. Slechts Art. 30 zou toegepast kunnen worden. Hierin staat:

„Behalve door de apothekers en door geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, mogen de geneesmiddelen door Onzen Minister van Sociale Zaken, eene commissie van deskundigen gehoord, aan te wijzen, niet worden verkocht beneden de hoeveelheid, daarbij voor elk dier middelen te bepalen.

De eerste moeilijkheid schuilt daarin dat van geneesmiddel wordt gesproken, terwijl de wet geen definitie daaromtrent bevat. Het wetsontwerp van 1931 deed dit wel, maar van verschillende zijden is op juridische gronden terecht bezwaar gemaakt tegen het aan banden leggen van dit begrip. Het ontduiken wordt daardoor gemakkelijker, terwijl de rechter niet elk geval op zich zelf kan beschouwen, maar gebonden is aan de definitie.

Een tweede moeilijkheid is gelegen in het feit dat vele verpakte geneesmiddelen per af te leveren hoeveelheid een geringer gehalte aan stoffen, vermeld in lijst C, bevatten, doch daar de samenstelling niet op de verpakking staat vermeld, kan men den verkooper bezwaarlijk voor een overtreding aansprakelijk stellen die hij onwetende begaat.

Het optreden tegen art. 30 werd en wordt echter ten zeerste bemoeilijkt doordat de rechter slechts zelden begrip toont de voor hem dwaze toestand volledig te verstaan, dat een drogist wel 3 maar geen 2 buisjes Aspirine mag verkoopen. Een tiental jaren geleden hebben de Inspecteurs van de Volksgezondheid in opdracht een aantal processen-verbaal opgemaakt om te zien of de lijst C te handhaven was. Deze poging heeft alleen dit resultaat gehad, dat vervolging op grond van Art. 30 alleen succes kan hebben als het betreft vergiften en b.v. gevaarlijke slaapmiddelen. Ook later is deze ervaring bevestigd.

Terugkeerend tot mijn verhaal: het werd den apotheker duidelijk dat het niet verkoopen van deze middelen geen zin had, men kocht ze toch bij den drogist, en dientengevolge is hij er nolens volens toe overgegaan, ook met het besef dat het altijd nog mogelijk is tegen misbruik en eventuele misleiding dezer middelen te waarschuwen.

Particulier initiatief heeft ook op het gebied der geneesmiddelhandel min of meer regelend op kunnen treden door instelling in 1927 van een Commissie tot behartiging van Pharmaceutische Handelsbelangen, in 1929 overgaand in de gelijknamige Vereeniging. Deze onderlinge organisatie van fabrikanten, handelaren, apothekers en drogisten heeft verdienstelijk werk gedaan, onder meer door het instellen van de zoogenaamde U.A. lijst, maar wettelijke regeling is te prefereeren. Trouwens de Apothekers zijn geen lid meer dezer Vereeniging, zoodat derden beoordeelen welke middelen uitsluitend zij mogen verkoopen. (Dit is wel een zeer dwaze toestand).

Ook de Vereeniging tegen de

Mededeelingen van het Bestuur

Bij bindend voorschrift van den 14en Mei j.l. is een nieuwe regeling van den omvang der in Nederland verschijnende tijdschriften vastgesteld. In verband hiermee moeten wij van eenige nummers het aantal pagina's inkrimpen.

NIEUWE LEDEN:

- J. S. BLOOS, *arts te Oost- en West Souburg.*
 I. BREVÉE, *Arts te Oosterbeek.*
 H. DOELEMAN, *arts te St. Laurens (Z.).*
 J. A. C. DUZZINGS, *tandarts te Utrecht.*
 J. DIJKSTRA, *arts te Zaandijk.*
 Dr G. FABIUS, *Arts te Arnhem.*
 C. F. FRUMAU, *arts te Middelburg.*
 R. GRIPPELING, *arts te Vlissingen.*
 A. P. N. DE GROOT, *arts te Wormerveer.*
 H. HAGTINGIUS, *arts te Koog a/d Zaan.*
 S. M. KEIJZER te Heiloo.
 J. A. VAN KOOTEN, *arts te Koudekerke (Z.).*
 D. KUIPER, *arts te Zaandam.*
 Dr A. KUMMER, *arts te Zaandam.*
 J. L. LABBERTÉ, *arts te Krommenie.*
 A. M. LATERVEER, *Arts te Arnhem.*
 W. J. MAZZOLA, *arts te Middelburg.*
 Dr H. NAVIS, *Arts te Arnhem.*
 IGN. NIEUWENHUIS, *apotheker te Oldenzaal.*
 Noord-Hollandsche Bond van het Wit-Gele Kruis te Heerhugowaard.
 A. C. H. DE NOOIJER, *arts te Middelburg.*
 G. PETERSEN, *arts te Wormerveer.*
 Prov. Overijsselsche Vereeniging Het Wit-Gele Kruis te Oldenzaal.
 G. J. SCHERPHUIS, *arts te Middelburg.*
 M. SCHREUDER, *arts te Vlissingen.*
 W. SLIS, *apotheker te Amsterdam.*
 M. VAN DER SLUYS, *arts te Veere.*
 Dr A. SNETHLAGE, *arts te Middelburg.*
 N. C. J. STEFFELAAR, *arts te Middelburg.*
 H. TERWEY, *arts te Krommenie.*
 Coöperatie „DE VOLHARDING” te 's Gravenhage.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

Kwakzalverij heeft niet stilgezeten om de wetgevende macht te wijzen op de gevaren welke door het onvoldoende handhaven der wet ontstonden.

Reeds in 1886, het zesde jaar van haar bestaan, wordt een adres gezonden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Hierin wordt aangedrongen op een nauwkeurige omschrijving der algemeene beginselen, zoodanig, dat de volgende punten duidelijk worden opgenomen:

De verkoop in het klein van geneesmiddelen is alleen geoorloofd aan bevoegden.

Met verkoop wordt gelijkgesteld: het in voorraad houden, uitstellen, aanbieden of aankondigen ten verkoop.

Het uitoefenen van geneeskundige praktijk wordt alleen geoorloofd aan bevoegden.

Met het uitoefenen van geneeskundige praktijk wordt gelijkgesteld het aanbieden of aankondigen van geneesmiddelen tegen bepaalde ongesteldheden.

Op 7 Maart 1893 volgt een adres aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie. Na hierin uitvoerig te hebben uiteengezet, waarom het genezen van zieken geen vrij beroep is en ook niet behoort te zijn en na de schade voor de volksgezondheid te hebben genoemd, verzocht het Bestuur door strenge toepassing der bestaande, of door het invoeren van nieuwe wetten, de kwakzalverij op geneeskundig gebied te bestrijden, te beperken of zoo mogelijk uit te roeien.

Van gelijke strekking is het adres van 12 Juli 1906, eveneens tot de toenmalige Ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie gericht. In de beide adressen wordt als reden voor het indienen genoemd de belemmering welke de Vereeniging in haar strijd ondervindt en wel door twee omstandigheden:

- 1e *het gemis aan afdoende wettelijke bepalingen tegen de kwakzalverij gericht,*
- 2e *door den steun, den kwakzalvers door de Pers in hare advertentie-kolommen geboden.*

In 1922 richtten de Nederl. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, de Nederl. Maatsch. ter bevordering der Pharmacie, de Algemeene Vereeniging „Het Groene Kruis” en onze Vereeniging gezamenlijk een adres tot den Minister van Arbeid, waarin wordt aangedrongen op uitvoering der verplichting, voortvloeiend uit art. 6 der Wet op de artsenijbereidkunst. (De inhoud van dit artikel heb ik in het begin van dit stukje genoemd). Tevens wordt in dit adres de nadruk gelegd op de dikwijls afkeurens-

waardige reclame welke voor een middel wordt gemaakt.

Het in 1925 ingediende wetsontwerp inzake de openlijke aanprijzing gaf het Bestuur aanleiding aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal en aan ieder der leden afzonderlijk, een adres te zenden waarin zij haar volle adhaesie betuigt en de hoop uitspreekt, dat het wetsontwerp goedgekeurd mag worden.

Toen dit wetsontwerp gelijktijdig met het ontwerp over de uitoefening der artsenijbereidkunde van 1931 door den Minister van Sociale Zaken werd ingetrokken, heeft tenslotte onze Vereeniging een Request bij dezen Minister ingediend waarin bezwaren tegen de Commissie van Controle op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen werden geuit. Eveneens werd aangegeven welke samenstelling van een Commissie van controle onze Vereeniging gewenscht voorkwam (Dec. 1937).

Het antwoord luidde, dat deze aangelegenheid bij het wetsontwerp tot uitoefening der artsenijbereidkunst zou worden geregeld,

hetwelk toen in voorbereiding was en thans nog steeds zou zijn.

Ruim driekwart eeuw heeft de Wet op de uitoefening der artsenijbereidkunst zich staande gehouden. Zou de handhaving ervan reeds van den beginne af doorgevoerd zijn, wellicht zou dan de Vereeniging tegen de Kwakzalverij minder reden van bestaan hebben. Thans is zij nog steeds niet overbodig en meer dan ooit noodig om voorlichting te geven zoowel aan publiek en medici, als aan de wetgevende en uitvoerende macht. Juist de onvoldoende handhaving der wet, blijkend o.m. uit de vele Memorie's van Toelichting bij de diverse ontwerpen, heeft de kwakzalverij in de hand gewerkt.

Ondanks alle pogingen, die in het werk zijn gesteld om de handhaving te verkrijgen of om een wijziging tot stand te brengen, is ze geworden:

Een Grijsaard, niet meer in staat aan redelijke eischen ter bescherming der Volksgezondheid te voldoen. H. J. A. TER WEE

Het WOHLMUTH Apparaat

Van vele zijden ontvangen wij exemplaren van de zoogenaamde „Geïllustreerde Wohlmuth-Courant”, een uitgave voor zieken, herstellenden en gezonden.

De allereerste keer dat wij haar ontvingen diende ze ter aankondiging van een openbare bijeenkomst te Amsterdam. De ten uitvoerbrenging van deze methode bleek moeilijkheden op te leveren, want de voordracht ging niet door. Thans wordt een „gratis consult” gehouden door een medicus, waarbij het een ieder vrij staat in het publiek vragen te stellen over ziektegevallen. Het doel van deze voordrachten is en blijft de verkoop van de apparaten, al

of niet op de bijeenkomst, en anders wel thuis bij den patient, die interesse blijkt te hebben.

Hoe het oordeel over deze wijze van verkoop luidt en tot welke moeilijkheden ze kan leiden kan de lezer in het artikel „Zijn voordrachten over geneesmiddelen en apparaten toelaatbaar?” vinden. Wat is het Wohlmuth-apparaat? Volgens de reclame wordt de methode reeds 40 jaren toegepast en dientengevolge mogen wij aannemen dat het toestel nog wel hetzelfde zal zijn, als datgene dat jaren geleden voor onze vereeniging werd onderzocht, en waarover toen het volgende werd gepubliceerd:

Het Wohlmuth-Apparaat en zijn toepassing

door

G. HEILBRON - *Electroloog* en Dr H. DE JONG - *Zenuwarts*

De Handelsmaatschappij „WOHLMUTH”, Centrale voor Holland en Koloniën Amsterdam, Utrecht-schestraat 132, brengt een apparaat in den handel vergezeld van

meer en minder uitvoerige geschriften.

Waar de redactie van dit maandblad ons verzocht over dit apparaat en zijn toepassingsmogelijk-

heden een oordeel te geven, hebben wij gemeend de goede zaak, die door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij wordt voorgestaan, te dienen met het volgende:

Het er suggestief uitzienende apparaat blijkt na verbreking van het eraan bevestigde zegel en verdere ontleding te bestaan uit 12 droge elementen achter elkaar geschakeld; aan deze batterij is verder verbonden een meetinstrument, een weerstand en een omschakelaar. Het is de bedoeling met de uit de batterij te verkrijgen galvanische stroom verschillende ziekten te behandelen, waarover later. De spanning van het celttype, waaruit de batterij is opgebouwd, is ongeveer $1\frac{1}{2}$ Volt, zoodat het apparaat in het geheel een electr. spanning heeft van 18 Volt. Galvanische batterijen werden vroeger in de geneeskunde inderdaad veel gebruikt, doch men weet reeds lang, dat daarvoor andere elementen beter geschikt zijn en dat een grooter aantal noodig is om stroomsterkten te verkrijgen, nuttig bij de behandeling van lichamelijke afwijkingen.

Wel durft T. A. WOHLMUTH te beweren, dat het hem juist te doen is om stroomen van geringe sterkte, als de stroomdichtheid maar groot is. Met onjuiste verklaringen tracht hij de lezers van zijn „Electro galvanische Heilkunde” op blz. 25 wijs te maken, dat met zwakke stroomen tusschen twee groote electroden een groote stroomdichtheid aanwezig is.

Als verder voorbeeld van de wijze van aanbeveling, zoowel als van eenige der aangegeven indicaties, diene o.a. het volgend uitknipsel uit een der pamfletten:

De Galvanische Zwakstroom werkt hand in hand met de H.H. Doktoren, in het belang der lijdende Menschheid!

Eenige ziekten, welke met succes door den Galvanischen Zwakstroom behandeld worden, zijn:

Op de wonderverhalen van kwakzalversgenezingen passen de volgende regelen van Anna Roemer Visser toe:

„t Zijn sprookjes om daarmee [den tijd wat te verdrijven Van kinders, malle luy en suffe [oude wijven”.

Afsterven der handen en voeten, Aderverkalking, Asthma, Ademhalingsstoringen, Blaas-carthar, Bloedaandrang, Bleekzucht, Darmcarthar, Fiteldans, Griep, Gezwollen voeten, Hartaandoeningen, Hoofdpijn (chronische), Ischias, Jicht, Keelontsteking, Krampknobbels, Knie- en arm-gewrichtsverstijving, Kroep, Lusteloosheid, Menstruatiestoornissen, Maagcarthar, Migraine, Nachmerrie, Neurasthenie, Ontstekingen, Oogziekten, Oorzaken, Rheumatisme, Rugpijn, Spierversrekkingen, Spit, Spierenrheumatiek, Slapeloosheid, Tering, Valzucht (Epileptie), Verstuikingen, Verlammingen, Verstoppingen, Zenuwrheumatiek, Zenuwachtigheid, etc. etc.

Den zieke Genezing! En den gezonde steeds nieuwen levensmoed! Den genezende Kracht!

Uw eigen belang zoowel als dat Uwer familiekring, vereischt dat U bij ons *gratis inlichtingen en raad* komt inwinnen, alvorens het te laat is!

Zijn Voordrachten over Geneesmiddelen en Apparaten Toelaatbaar?

Herhaaldelijk hebben wij in ons blad gewezen op het gevaar dat er schuilt in het houden van voordrachten voor leeken met het doel toestellen e.d. te demonstreeren welke geschikt zouden zijn om ziekten te genezen of te verbeteren.

De aankondigingen van deze lezingen zijn meestal zoodanig gesteld dat het lijkt alsof het hier een wetenschappelijke voordracht zou betreffen en niet een zuivere handelszaak waarbij de lezing slechts moet dienen om namen en adressen te verzamelen van belangstellenden, die dan door persoonlijk bezoek bewerkt moeten worden en overgehaald om zich een toestel te verschaffen.

Aan klachten welke ons ter oore kwamen en aan een rechtszaak, als gevolg van zulk een opgedrongen hoog-frequentie-apparaat kan ik eenige voorbeelden ontleenen.

„Op 2 Dec. '32 werd te Enschede een lezing gehouden door het Ned. Instituut v. Hoogfrequentie te Den Haag, medisch adviseur

Niet alleen is bij sommige dezer aandoeningen alle werking uitgesloten, maar zelfs hier en daar schadelijk, b.v. bij „fiteldans”, rheumatisme (sommige vormen), ischias in het acute stadium, enz. De speculatie op de lichtgeloovigheid van het publiek bij het in den handel brengen van dit apparaat, vergezeld van zijn aanbevelingsschriften is voor den eenigszins ontwikkelden leek zonder meer duidelijk. Naar verluidt wordt voor dit toestel een prijs gevraagd, die de waarde der onderdeelen, waaruit het bestaat ettelijke malen *overschrijdt*. De batterij is hoogstens *f* 10.— waard, de rest grootendeels onnoodig, om de behandeling, zooals die hier aangegeven wordt, toe te passen. Wij hopen voor het publiek, dat deze Aktiën-Gesellschaft snel haar actie zal moeten staken.

Wij behoeven hieraan niets toe te voegen, daar de feiten voldoende voor zichzelf spreken.

H. T. W.

Dr. H. W. Reich, vertegenwoordigd door Pakker en v. Kempen. Den volgenden dag kreeg ik bezoek van eerstgenoemde die mij een apparaat verkocht voor *f* 150.— waarvan ik direct *f* 50.— betaalde en waarna ik *de door hem voorgeschreven behandeling* nu gedurende $2\frac{1}{2}$ maand op mijn vrouw, die rheuma-patiënte is, heb verricht doch zonder resultaat...

„Wij zijn er ingevlogen op de bewerking van Pakker, die een verbetering van 70 % garandeerde, na mijn vrouw met de diagnose-staaf onderzocht te hebben en dat Dr Reich medisch advies gaf, zoodat ik zonder bezwaar het koopbriefje teekende.” (Mndbl. t. d. Kw. April '33).

„Er was te Hoogwoud evenals in tal van andere plaatsen met deze apparaten een demonstratie gehouden en later kwam men bij bepaalde daarvoor in aanmerking komende personen op huisbezoek, zoo ook bij den heer Modder, in verband met

diens dochttertje Lies, dat destijds door een ernstig ongeval het volledig gebruik van haar rechterarm heeft verloren. De arm van het meisje werd bevoeld, waarna als diagnose werd gesteld, dat er een spier in de knel zat die moest worden losgewerkt. Ook zou er aan „de kleine hersenen” iets mankeeren. Er werd 90 % zekerheid gegeven dat door toepassing van het apparaat het meisje zou genezen en zoo werd Modder zoo'n wonderding aangesmeerd voor f 150.— waarvan hij er 75 direct betaalde. Hij moest nu erkennen dat het niets had geholpen.

Ook het verhaal van den kapper de Graaf was de moeite waard. Deze man is nierlijder. De heeren zeiden hem dit direct en constateerden dat ook de longen en de bloedsomloop niet deugden. Hij zou een „rotkwaal” hebben en toen de Graaf zich even verwijderde vertelde men zijn vrouw dat haar man een menscheijk wrak was. Echter geen nood: in een half jaar tijd zou het geheimzinnige toestel van de Graaf weer het kereltje maken. Edoch: ook de Graaf die ook het apparaat nog niet betaalde, vond geen baat.” (Mndbl. t.d. Kw. Febr. '33). Mej. de Graaf deelde mee: Volgens de heeren hadden wij het apparaat *hóógnoodig*. Eerst wilden we er niet aan en toen kwamen ze met een briefje van Dr P. en begonnen we te weifelen. Mijn man zou weer beter worden en wat doe je dan! Maar het ding heeft niets geholpen.”

Hier is sprake van kwakzalverspractijken d.w.z. er worden zoogenaamd ernstige kwalen geconstateerd welke door het toepassen van hun apparaat geheel of ten naastenbij geheel genezen kunnen worden.

Zonneklaar blijkt hieruit het verderfelijke van de voordrachten die als springplank dienst moeten doen voor het zoeken van een prooi. Hier te lande is het onmogelijk tegen deze lezingen op te treden. Dat wij toch wel medewerking mogen ondervinden bij onzen strijd bleek toen in Iioek (Z.) een lezing zou worden gehouden. De burgemeester kon haar niet verbieden maar heeft na bij onze vereeniging inlichtin-

gen te hebben ingewonnen, een waarschuwing aan de ingezetenen zijner gemeente ter kennis gebracht, waarin hij de practijken der colporteurs en de veel te geringe waarde der apparaten beschrijft.

In Tschecho-slowakije was een verbod uitgevaardigd waardoor het houden van medische voordrachten door leeken verboden was. De invoering hiervan zou wel een stap in de goede richting zijn, maar toch niet ver genoeg leiden. Immers evenals er artsen te vinden zijn, die kwakzalvers dekken, zullen er wel artsen zijn die zich in dienst stellen van firma's die colporteren met geneeskundige apparaten. Waarschijnlijk is het echter dat niet velen zich zullen aanmelden om het land af te reizen, in alle mogelijke plaatsen te spreken en zich bloot te stellen aan het *in contact komen met de medische tuchtraad*, die de bevoegdheid heeft hun het recht te ontnemen de praktijk uit te oefenen of den titel van arts te voeren.

Ook in Duitschland is het houden van deze voordrachten ontoelaatbaar. In de „Volksgesundheitswacht” van Aug. '39 trof ik o.m. het volgende stukje aan waaruit blijkt dat aldaar de lezingen als voorbereiding van een overtreding verboden kunnen worden. Wij lezen daar:

„Wij kunnen 2 soorten van lezingen onderscheiden over de gezondheid; bij de eerste is het eenige doel der voordracht de voor de toehoorders bestemde inhoud en na afloop zullen de bezoekers het gehoorde verwerken en de gegeven wenken later opvolgen. Zeer sterk en wel in ongunstigen zin onderscheiden zich van deze voordrachten die, welke op zichzelf reeds de vervulling geven van het doel ervan, n.l. die slechts het begin vormen van een keten van opeenvolgende handelingen, waarvan de laatste de koop van een of ander zoogenaamd gezondheidsbevorderend apparaat zal vormen; in het kort: de reclame-voordrachten voor een min of meer geheimzinnig geneesmiddel.

Ook aan deze reclame-voordrachten wordt, voordat ze gehouden worden bij voorkeur de schijn gegeven, als zouden ze slechts die-

nen ter voorlichting, of als zouden zij zich alleen bekommeren om het welzijn en de gezondheid van de toehoorders en niet om de portemonnaie der koopers! Van een opzet om te verkoopen is maar terloops sprake maar nog liever heelemaal niet. Maar het gevolg van deze handelingen is meestal dat eenige maanden later bij ons klachten binnenkomen. Zoo komt het dat tegenwoordig geen vraag zoo dikwijls wordt gesteld als deze: Bestaat er geen mogelijkheid dergelijke „gezondheids-voordrachten” te voorkomen?

Deze mogelijkheid bestaat daarin dat aan degene die de voordracht houdt de voor hem volgens par. 55 van de „Reichsgewerbeordnung” noodzakelijke „Wandergewerbeschein” niet verstrekt wordt; want een dergelijke voordracht is in combinatie met de daarop volgende handelingen niet anders dan een uitgelokte poging bestellingen te verkrijgen.

Uit een vonnis van het Pruisische Oberverwaltungsgericht bleek het volgende:

De voordracht zelf is niet uitoefening der geneeskunst, wel echter voert het bezoeken van de afzonderlijke personen, zooals de ervaring heeft geleerd, tot uitoefening der geneeskunst, want de koopers stellen zich niet tevree met een verklaring over de toepassing van de apparaten of de samenstelling der middelen, doch er worden vragen gesteld over de persoonlijke gezondheid en hoe de kwalen door gebruiken van het aangeprezen middel of apparaat kunnen worden verbeterd. Deze verklaringen van de verkoopers vormen uitoefening der geneeskunst. Door de rechtspraak is aangetoond dat niet alleen diegene bestellingen tracht te zoeken die tenslotte de bestelling opneemt, maar ook de persoon die door zijn daden het verkrijgen van een bestelling voorbereidt met het doel door zijn maatregelen een bestelling uit te lokken. Deze grondbeginselen betreffen ook de werkzaamheid van de organisatoren van reclame-voordrachten, als ze vóór het houden van de voordracht of in aansluiting daaraan, de formulieren van de geïnteresseerden verzamelen of althans met de toehoorders in verbinding treden, om een bestelling van het

artikel voor zich of de vertegenwoordigde firma te verkrijgen. Daar pas de verkoopshandelingen met de afzonderlijke personen tot strafbaar uitoefenen der geneeskunde voeren, is het om het even of de tekst van de voordracht in den zin van de wet zonder bezwaren is en toegestaan zou kunnen worden.

Zulke voordrachten met daarop volgende verkoop of het trachten te boeken van bestellingen zijn geheel en al overbodig; want of er wordt daardoor handel gedreven in voorwerpen, waarvoor geen vergunning voor verkoop door rondtrekkende kooplieden afgegeven mogen worden, of de voorlichting geschiedt over een algemeen bekend artikel, dus een huismiddel, waarover vanzelfsprekend een verklaring niet meer noodig zou zijn.

Verder biedt nog een van kracht zijnd decreet van den Pruisischen

Minister van Binnenlandsche Zaken van 6-12-'33 den Duitschen politie-beambte voldoende rechtsgronden. Dit decreet heeft daarop betrekking, dat in aansluiting op openbare voordrachten op het gebied der volksgezondheid dikwijls raadgevingen over de gezondheid of ziekte behandeling ten opzichte van personen wordt beoefend en ter genezing of voorkoming van ziekten bepaalde middelen welker verkoopprijs in geen verhouding staat tot de waarde van het middel, verhandeld worden voor pijn. In verband met deze beslist ongewenschte uitvloeisels komt de Pruisische Minister tot het besluit, dat het, om verdere schade aan de gezondheid van het Duitse volk te verhinderen, hem gewenscht voorkomt, dat de politie-autoriteiten zulke voorbereidse-len op grond van de verordening van den Rijkspresident tot bescherming van Volk en Staat van

28-2-'33 niet meer toelaten. Het antwoord op de in het begin gestelde vraag, luidt als volgt: De reclamevoordrachten voor een of ander genees- of versterkingsmiddel, of middel ter voorkoming van ziekte kunnen door de gezondheids autoriteiten verhinderd worden, want zij zijn voorbereiding voor onwettige handelingen.

Tot zoover het artikel in de Volksgezondheidswacht, waaruit blijkt dat de methoden in Duitschland precies hetzelfde waren als hier. Het is den lezer wel duidelijk, dat het antwoord op de vraag boven het artikel geplaatst, n.l. of deze voordrachten toelaatbaar zijn, beslist ontkennend beantwoord moet worden. Tevens willen wij nogmaals de aandacht vestigen op deze belangrijke aangelegenheid, welke in het belang der volksgezondheid een goede regeling noodig heeft. H. J. A. TER WEE

Onwetenschappelijke Behandeling van Zieken

Het ingewikkelde instrument, dat ons lichaam is, wordt nog te vaak toevertrouwd aan een niet-vakman. — Tegen deze beunhazerij zijn de voortschrijdende wetenschap en techniek de beste remedie.

DE KWAKZALVERIJ EN HAAR GEVAREN

Dr H. J. W. DROOGLEEVER FORTUYN schrijft ons:

In de overtuiging van de overwegende waarde van de wetenschap aan het ziekbed, kan men toch nog een open oog hebben voor de zucht naar het wonder, ieder mensch eigen. Want in ieder van ons blijft wel eens iets nadoezelen van den droom, waarin wij werden meegevoerd door de fantasie, door het geloof in het wonderbaarlijke, door de hoop op geluk. En als dan een ziekte ons gevoel voor realiteit, onzen zin voor humor heeft verslapt en onzen weerstand verzwakt, dan zijn we vatbaar voor wonder-genezingen.

Dan gaat men tegenstribbelen, als een dokter den wetenschappelijken kant der geneeskunst in het volle licht plaatst. „Eigen belang” niet waar? Maar men vergist zich in de motieven. Het behoort toch tot de taak van een deskundige om verlichting te geven. Wat zou er van de bestrijding der kwakzalverij in ons land zijn gekomen, als dr. BRUINSMA en zijn broer niet

begonnen waren te wijzen op waardelooze aanbevelingen, afgegeven na een te kort gebruik of afkomstig van agenten, die het middel in dépôt hadden of onder-teekend met gefingeerde namen? „Een dokter is ook geen onfeilbaar genezer.” Daarvoor geeft hij zich ook niet uit. Maar is dat nu een argument om het te gaan zoeken bij iemand, die aan deze lange, diepgaande studie niets gedaan heeft? „En er zijn toch dokters, die kwakzalvers dekken.” Het is zoo. Er is wel eens een verdoolde, die zijn naam leent aan een instituut, dat den toets der wetenschap niet kan doorstaan. Doch meent men in gemoede, dat zoo'n arts, in dienst van een kwakzalvers-affaire, een eigen onafhankelijk wetenschappelijk oordeel zal mogen en kunnen hebben of dat een bekwaam dokter, met kans van slagen, zich zal leenen tot zulk een minderwaardige positie?

Er zijn ernstige mensen, die hen, die buiten de wetenschap om als genezers optreden, verdedigen met weer andere argumenten. „In-

geving, filosofie en godsdienst zijn toch van een hoogere orde dan wetenschap.”

Ook als men dit aanneemt, zal men toch moeten toegeven, dat ons lichaam, ons instrument, van lagere orde is en dat alle ziekten langs natuurwetenschappelijke wegen komen en gaan. De erfelijkheid is gebonden aan de bevruchte eicel. Een aandoening van de hersenen kan iemand's geest en karakter geheel wijzigen. En wie nu een invloed van geest op geest buiten het lichaamsgestel aanneemt, die zou toch nog maar een klein aantal ziekten kunnen bedenken, die aldus zouden kunnen worden beïnvloed. Men kan zich een mensch denken als een viool-speler, die zijn instrument bespeelt. Maar als de kam is omgevallen, of de steun binnenin de viool is losgeraakt, kan men dat met spelen alleen niet in orde krijgen, dan komt de technicus er aan te pas. In den geneesmeester moeten beide kwaliteiten vereenigd zijn; hij moet zijn een goed psycholoog en tevens de wetenschappelijke techniek beheerschen. Met menschen-kennis alleen komt hij er niet.

De medische wetenschap is en blijft de basis van iedere geneeskundige behandeling. Dit sluit niet uit den gunstigen invloed van andere factoren, zooals een innig

godsdienstig geloof; een liefdevolle verpleging; vertrouwen in zijn dokter; hoop op beterschap. Maar de geneeskundige kennis is onmisbaar.

Het is de wetenschap, die ons de cellen van ons lichaam, de ziektekiemen, gemeten bij duizendsten deelen van een millimeter, doet zien en die het mogelijk maakt aldus ziekten te herkennen en te behandelen. Het is de wetenschap, die een operatie van de longen, van het hart, van de hersenen, binnen ons bereik heeft gebracht. Als een schip, bij stormweer, door geweldige golven her- en derwaarts geslingerd, dreigt ten onder te gaan, zou men het dan aandurven om den kapitein van de brug weg te sturen en het leven van de passagiers en de bemanning in handen te geven van een onbevoegde? Zou men in ernst de opleiding en de examens willen afschaffen en volkomen vertrouwen willen schenken aan menschen, die de navigatie niet beheerschen?

Ongeschoolde ervaring zou dan een plaats aan het ziekbed moeten krijgen? Waar zouden we heengaan? Een hazardspel, met het leven als inzet. Het zal zoo'n vaart niet loopen, meent ge?

Heel wat onsmakelijke volksmiddeltjes — een en ander hierover nam ik op in mijn boekje „Kwakzalverij, Bijgeloof en Geneeskunst” — worden nu nog toegepast. En als iemand komt met een uit de lucht gegrepen aanprijzing van een middel of een toestel, met schijn-wetenschappelijke verklaringen, dan vliegt het publiek er nog grif in. De meest ingewikkelde vraagstukken over het menschelijk lichaam, die nog lang niet zijn opgelost, worden dan voorgesteld als volkomen bekend in hunne beteekenis voor de gezondheid van den mensch. Namen van beroemde geleerden worden genoemd alsof zij de theorieën zouden dekken, die met verbijsterende vrijmoedigheid door den handigen verkooper zijn bedacht. Het tijdstip, waarop de ziekte rijp is voor behandeling, kan er door verzuimd worden.

De ongebreidelde verbeeldingskracht, door wetenschappelijk denken niet in toom gehouden, is een gevaar.

Geregeld verschijnen de publicaties van het Rijks-Instituut voor Pharmaco-therapeutisch onderzoek, waarin men o.a. lezen kan, dat tegen kanker een geneesmiddel wordt aanbevolen, uitsluitend uit suiker bestaande en dat er pillen tegen galsteenen verkocht worden, die geen werkzame bestanddeelen bevatten en van suiker gemaakt zijn. Het Maandblad tegen de Kwakzalverij heeft nog geen gebrek aan kopij.

In den winter van 1940 stierf een kind aan longontsteking, waarbij de ouders, uit geloofsovertuiging, geen dokter hadden geraadpleegd. Voor den rechter geroepen verklaarden zij, dat zij in het vervolg wel een dokter zouden halen; maar zijn voorschriften niet zouden opvolgen. De rechter te Leeuwarden veroordeelde de ouders tot een gevangenisstraf van twee maanden. De rechter kwam op voor de rechten van het onmondige kind. Een longontsteking is bij den huidigen stand van de wetenschap bijna altijd te genezen.

In Duitschland werd verleden jaar nog een kwakzalver tot gevangenisstraf veroordeeld, omdat hij, na de haren van een patiënt met een vergrootglas te hebben bekeken en daarna te hebben geluisterd naar een inwendige stem, de aard der ziekte en de behandeling had vastgesteld. Zoo gemakkelijk zettten menschen in ons land en in alle andere landen hun gezond oordeel, hun zakelijke critiek op zij.

De schrijfmachine op hun kantoor laten zij geregeld nazien door een vakman en als er een letter stuk is, moet hij het repareren. Hun piano laten zij geregeld stemmen door een bevoegd pianostemmer en een gebroken snaar laten zij vakkundig vervangen door een nieuwe. Maar dat ingewikkelde instrument, dat ons lichaam is, vertrouwen zij lichtvaardig toe aan een niet-vakman. Dan gelooven zij in de middelen, die in een advertentie als onfeilbaar worden

aanbevolen, die een onbevoegde, met een zelf verzekerd air voorschrijft of die een slaapster dicteert.

Wettelijke maatregelen daartegen kunnen worden verscherpt of strenger worden toegepast. Zoo weigert in Amerika de post drukwerken met bedriegelijke reclame; en dat als wettelijk voorschrift.

Bij het onderwijs kan er wat meer aandacht aan dit vraagstuk worden besteed en wie les geeft in hygiëne, die loopt niet om het hoofdstuk kwakzalverij heen.

Zij, die geroepen zijn tot huisbezoek, tot verpleging, tot hulp in de huishouding, dienen goed op de hoogte te zijn van de vraagstukken, die de gezondheid van het volk raken.

Er kan voorlichting zijn voor het publiek van vele kanten. De huisarts zij gezinsarts, de vriend van het gezin, met begrip van allerlei vraagstukken, die zich daar voordoen.

Maar het krachtigst van al zal toch tegen beunhazerij de geneeskunst zelf werken, de gestadige vooruitgang van de wetenschap, de groei van kennis en inzicht, de steeds grootere verfijning van de techniek; die zullen zuiverend werken op het water, troebel van wonderbaarlijke beloften.

Algem. Handelsblad
13-4 '41

30 Pantonsiletten
3 g DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg GR. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-IN KEELHOLTE CFA
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

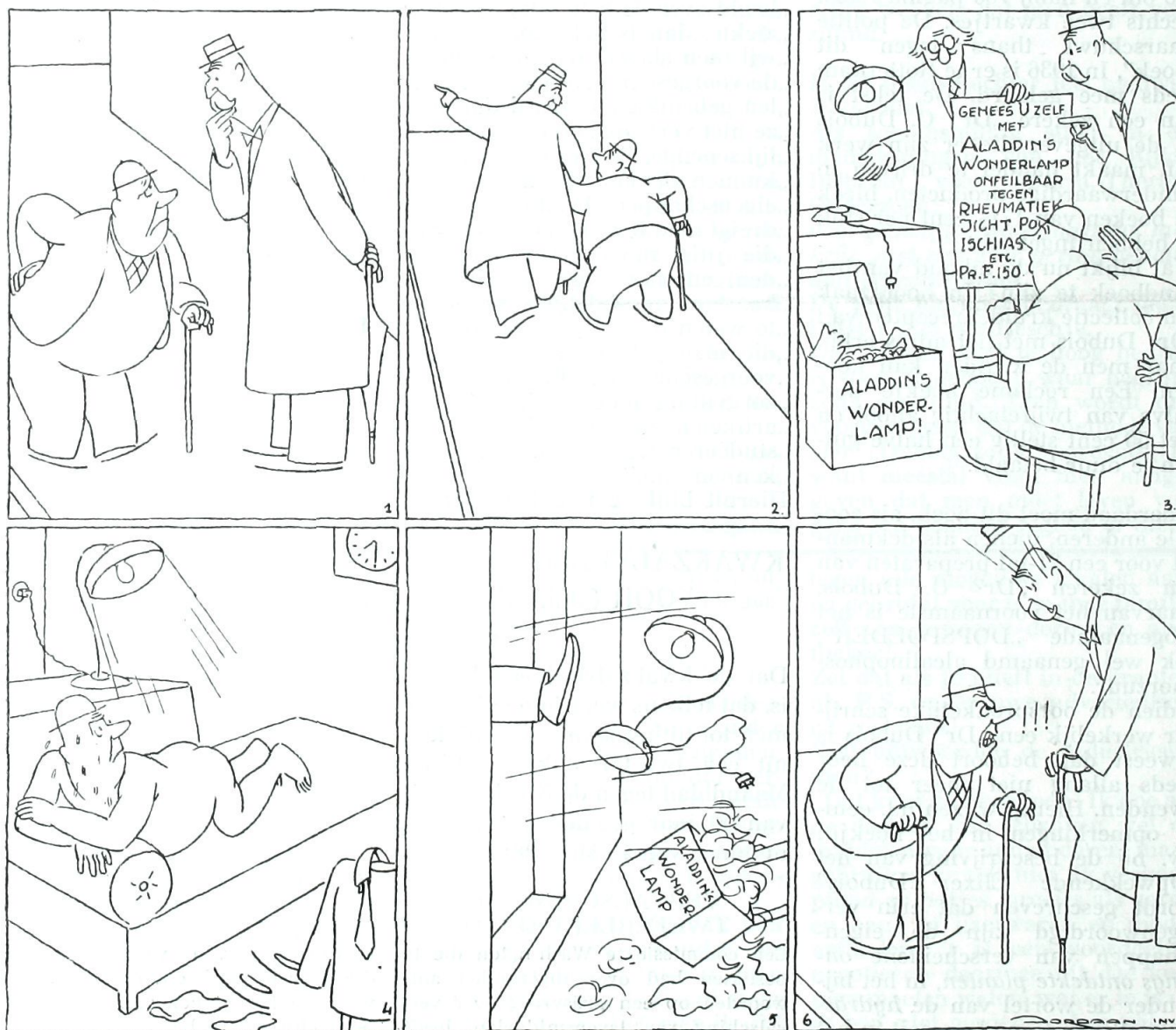
Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. d. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnè's:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

ALADDIN'S WONDERLAMP

.... of HET DRAMA VAN DEN APPARATEN-ZWENDEL

„De Nieuwe Geneeskunde” en NOG WAT

In het avondblad van het Handelsblad van 20 Juni j.l. werd de volgende waarschuwing geplaatst:

Gezondheid ad 50 cent!

Waarschuwing van de politie

Er worden thans hier ter stede (Amsterdam) pamfletten verspreid als reclame voor „Het medisch handboek voor iedereen: de nieuwe geneeskunde”. „De dokter in huis” staat ook nog op het biljetje. En het geheele werk van zoo om en nabij 700 pagina's kost slechts twee kwartjes. De politie waarschuwt thans tegen dit „boek”. In 1936 is er te Rotterdam reeds mee geleurd. De tekst is van een zekere „Dr” O. Dubois en de uitgever die er zijn werk van maakt handel te drijven in minderwaardige producten, bleek de boeken van 17½ cent per stuk te hebben ingekocht.

Wat blijkt nu de inhoud van het handboek te zijn? In hoofdzaak een collectie kruidenrecepten van „Dr” Dubois met het adres erbij, waar men de kruiden kan kopen. Een reclame boekje derhalve van twijfelachtig allooi en met 50 cent stellig een halve gulden te duur betaald.

Inderdaad moet dit boek, als zovele anderen, dienen als dekmantel voor een 21-tal preparaten van een zekeren „Dr” O. Dubois, waarvan het voornaamste is het zoogenaamde „DOPSPOEDER”, ook wel genaamd alcalinophosphorzuur.

Indien de oorspronkelijke schrijver werkelijk een „Dr” Dubois is geweest dan behoort deze heer reeds allang niet meer tot de levenden. Hierop wijzen n.l. eenige opmerkingen in het boekje; b.v. bij de beschrijving van het „Opwekkende Elixer Dubois” wordt geschreven dat erin vertegenwoordigd zijn de eigenschappen van verscheidene *onlangs ontdekte planten*, in het bijzonder de wortel van de *hydrastis*, welke in Canada groeit in het wild. Als men nu weet, dat de

hydrastis-wortel sinds 1833 voor medische doeleinden gebruikt wordt, dan zou de uitvinder van het Elixer zijn eeuwfeest al gevierd moeten hebben.

Over de inhoud van het boek kunnen wij niet veel goeds vertellen. Al direct bij de gebruiksaanwijzing lezen wij o.m.

„Heeft men eens goed het gelezen „artikel begrepen, dan blijft alleen nog over de daarin vervatte „raadgevingen toe te passen. Men „zorge er voor niets te vergeten, „en niet te veranderen aan wat „is aangeduid. Gaat het bijvoorbeeld over de behandeling eener „ziekte, dan is het onontbeerlijk, „wil men slagen, dat men slechts „de voorgeschreven geneesmiddelen gebruike, en vooral dat men „ze niet vervange door andere „gelijksoortige, waarvan men zou „kunnen denken dat ze dezelfde „eigenschappen bezitten zooniet „dreigt men te vallen over de klip „die juist moet vermeden worden, en dan wordt mislukking „haast onvermijdelijk. Om zeker „te weten dat de geneesmiddelen „die men gebruiken wil wel de „voorgeschrevene zijn, moet men „zorgvuldig in de hen betreffende „artikelen, de eigenschappen „studeeren waaraan men ze herkennen kan.”

Hieruit blijkt zonneklaar dat de

KWAKZALVERIJ VOOR 60 JAAR EN NU

Dat de kwakzalverij een kwaad is, dat telkens weer in gelijke vormen tot uiting komt moge blijken uit een tweetal stukjes uit het Maandblad tegen de Kwakzalverij van 60 jaar geleden, n.l. uit het nummer van 15 Mei 1881.

VERVALSCHING OP TWEËERLEI GEBIED

Een commissie te Washington die te beslissen had over ingezonden antwoorden op een prijsvraag over vervalsching van levensmiddelen, heeft ten opzichte van de vervalsching van

INHOUD

	Blz.
„De Nieuwe Geneeskunde” en nog wat H. J. A. TER WEE	50
Kwakzalverij voor 60 Jaar en nu	50
Mededeelingen van het Bestuur	51
Geneeskundige Steenen	52
Kwakzalverij en haar Methoden II C. J. BRENKMAN	53

uitgever van dit boekje „geneeskundigen raad” verstrekt. *Wij zullen dan ook niet nalaten dit onder de aandacht van de justitie te brengen.*

Bij de beschrijving der ziekten wordt een min of meer uitvoerige beschrijving gegeven van de behandeling, waarbij natuurlijk de preparaten van „Dr” Dubois op den voorgrond treden. Bij de tering moet men er maar liefst 20 gebruiken, terwijl *zelden of nooit verwezen wordt naar een arts.*

Terugkomend op het „Dopspoeder” waarvan de beschrijving ruim 7 bladzijden van het boek beslaat, vind ik opgegeven, dat dit alom verkrijgbaar is in alle apotheken en drogisterijen, waarvan nog een duidelijker omschrijving wordt gegeven door de aanduiding „in alle goede zaken”.

Bij deze beschrijving lezen wij verder zeer veel wetenswaardigs en allerlei begrippen welke aardigste omschrijvingen geven

geneesmiddelen de zoogenaamde patientgeneesmiddelen of geheime middelen, als haar gevoelen uitgesproken: dat het gevaar voor het leven en de gezondheid door die middelen teweeggebracht in de Vereenigde Staten veel grooter was dan dat door de vervalsching van levensmiddelen. De commissie wees er dan ook op dat dit bij een mogelijke wettige regeling in aanmerking genomen moest worden.

Wij zijn van hetzelfde gevoelen ten opzichte van Nederland. Het schandelijk bedrog met zoogenaamde geneesmiddelen is veel erger en veel gevaarlijker ook in Nederland dan de vervalsching van voedingsmiddelen die daar plaats heeft. Daarom blijven we onze kracht concentreren op de bestrijding van het eerste, hoezeer men ons dikwijls uitnodigt ook de

over de toepassings-mogelijkheden:

„Wanneer het Dopspoeder in de spijsverteringsorganen wordt gebracht, is haar eerste uitwerking de zuren en prikkelende bestanddeelen door voedsel en drank er lang, voornamelijk bij lever- en ontwikkeld, te neutraliseeren; zij behoudt of herstelt de alcaliniteit der spijsverterende sappen, onmisbare voorwaarde, opdat deze behoorlijk hun rol zouden kunnen vervullen.” Hierbij wil ik niet nalaten op te merken, dat de maag juist een *zure reactie noodig heeft* om een goede vertering van eiwitten en zetmeel te geven. Zoo dra men gaat eten, begint de maag zuur af te splitsen. *Neutralisatie* hiervan *geeft slechte spijsvertering*.

Voor nog vele andere kwalen wordt hier raad gegeven. We nemen slechts eenige grepen: het bloed wordt meer vloeibaar..., de ademhaling gemakkelijker..., de hersenen maken zich vrij (?)..., omdat de lever doordringbaar is voor bloed, werkt het hart ook beter..., de eiwitstof der urine verdwijnt en deze wordt klarer..., de voorstanderklier maakt zich vrij (Leve de vrijheid! Red.)..., genezende werking op bloedarmoede, bleekzucht, rachitis, kliergezwollen..., de klieren en andere ganglionnaire verstoppingen (!) ontbinden, evenals die welke ontstaan rond de gewrichten, bij de jicht en rheumatiek...,

geneest de spuw..., behoedt voor besmettelijke en door parasieten veroorzaakte ziekte..., vernietigt venijn en smetstof..., maakt de maag vrij (ook al!)..., hoofd en borst komen vrijer, de aambeien eindigen vanzelf..., congesties, verstoppingen en huidziekten, door ontsteking der spijsverteringsorganen veroorzaakt, verdwijnen gelijkelijk..., enz.

Als opmerking noemt de schrijver het volgende:

„Na inname van het D. volgen „doorgaans gasachtige terugzen- „dingen die ontstaan door haar „tegenwerking op de bittere be- „standdeelen of zuren welke ze in „de maag neutraliseert. Dit ver- „schijnsel is dus nuttig en heil- „zaam; het wijst de uitwerking „van het geneesmiddel aan en de „noodzakelijkheid het poeder ge- „bruikt te hebben; niets behoeft „dus de zieken te verontrusten”.

Zooals een ieder weet wordt na den maaltijd meer of minder zuur door de maag geproduceerd en het poeder zal *altijd* dezelfde uitwerking hebben, welke in genen deele samenhangt met de noodzakelijkheid het te gebruiken, zooals de schrijver het ons wil laten gelooven.

Nadat verklaard is dat men in ernstige gevallen lang moet doorgaan met het gebruik, nog het volgende:

„Wanneer de zieke na het gebruik van D, dat hierboven werd verklaard, en zonder dat een ander geneesmiddel werd toegepast,

schelijkheid in de loop der jaren uitgegroeid tot een besliste noodzakelijkheid!

„GEEN ZELFBEDROG”

Als een bijdrage tot het onderwerp, in ons vorig nummer onder bovenstaanden titel opgenomen, wordt ons door een lid der vereeniging uit een provinciale hoofdstad, waar een voornaam depôthouder van geheime geneesmiddelen is gevestigd, het volgende medegedeeld:

Vóór ettelijke jaren trad ik den winkel van den depôthouder, die van alles verkoopt, binnen, toen juist een doctor uit de woonkamer naar buiten trad. Wel, riep ik uit: nu nog mooier. Gij preekt de lui alle mogelijke geneesmiddelen

Mededeelingen van het Bestuur

AANTAL NIEUWE LEDEN: 28
(Nadere opgave volgt in het a.s.No)

niet al de resultaten verkrijgt, die hij te recht zou mogen verwachten, is dit somtijds omdat het natuurlijk regiem (diët) niet of slecht werd gevolgd. Dit deel van de behandeling is van uiterst be- maagziekten. Elke overtreding, hoe gering ze ook schijne, stelt de genezing uit of belet ze.”

Als men dit leest zou men niet twifelen aan de werking van het middel, *maar* bij niet slagen is er altijd wel iets dat men heeft verzuimd.

Is dit poeder echter iets nieuws? Zeker niet.

Als samenstelling staat in de mededeelingen van het Rijks-Instituut voor Pharm.-Therap. Onderzoek:

voornamelijk zuiveringszout met krijgt, met een zeer gering gehalte aan glycerofosfaat.

De prijs hiervoor bedraagt maar liefst f 1,25 per fleschje.

Dat dit een veel te hoog bedrag is voor de geboden waar begrijpt zelfs een kind. Toch wordt ons voorgerekend, dat de methode van „Dr” Dubois zelfs voordeelig is, want meestal vindt men aangegeven dat men moet leven volgens een bepaald regiem of diët.

bestrijding van vervalsching van levensmiddelen binnen onze werkkring te nemen.

(Op het gebied der vervalsching van levensmiddelen bezitten wij reeds 20 jaar een Warenwet. Wanneer komt een wettige regeling inzake de geneesmiddelen? De huidige dateert van 1865 en hiervan werd door den Minister van Binnenlandsche Zaken in 1886 de wenschelijkheid naar voren gebracht om een wijziging aan te brengen. Hierover schreef hij in de Memorie van Toelichting: „Tot dit besluit leidde mede het voortdurend toenemend misbruik van geheime middelen, die schadelijke bestanddeelen en vergiften bevatten, gemaakt, welke, onder allerlei onware en bedrieglijke verklaringen aanbevolen, op steeds ruimer schaal worden verspreid” O.i. is deze wen-

tegen alle mogelijke kwalen aan, en gebruikt voor u en uwe familie zelf een gewonen doctor en apotheker!

Zet dat als je blijft in de kranten als P.S. onder uwe advertentie's en reclames!

Wat antwoordde de industriele man?

„Dat kunt gij begrijpen! Ik doe als de doctors; die schrijven wel de middelen voor aan anderen, maar gebruiken ze zelf niet. Ik verkoop pillen en potjes, precies als garen en band of ijzerwaren en mode-artikelen: 't is een voordeelige negotie en daarmee uit. De kopers moeten weten, wat er in is en ik ben niet geroepen, hen wijs te maken.”

Zegt het voort!

De Nieuwe Geneeskunde (vervolg)

Er staat geschreven:

„Door het uitsparen van het meerevendeel der kunstmatige dranken, die wij zoo duur betalen, wint men meer dan den prijs der geneesmiddelen, zoodat deze behandelingswijze toelaat te genezen, niet alleen zonder iets uit te geven, maar veeleer door besparingen te doen.”

Opmerkelijk is dat in het boekje over zuiveringszout, het bestanddeel waaruit het Dopspoeder voor meer dan de helft bestaat, gesproken wordt met de volgende woorden: „Maar men mag er geen misbruik van maken, noch het te langen tijd gebruiken, want het veroorzaakt een algemeene verzwakking van het gestel, door Trousseau reeds voor langen tijd aangetoond en onder den naam van Alcalische Krachtverslapping aangeduid.” Dit is toch wel moeilijk te rijmen met de ophemelingen van den schrijver over Dopspoeder.

Een soortgelijke opmerking is te maken naar aanleiding van het geschrevene over kalkphosphaat, n.l. „het Dopspoeder wordt voorgeschreven in al de gevallen waarin phosphaten noodig zijn”. Dit staat lijnrecht tegenover de analyse, waaruit blijkt dat het gehalte aan fosphaat zeer gering is. Hoe het dan kalkphosphaat kan vervangen is mij een raadsel.

Met eenige opmerkingen wil ik deze beschouwing van het „fraaie” boek eindigen.

Over *moesjes*, d.z. blaartrekkende pleisters wordt gezegd: men plakt ze tegen de huid, tegen de weeën en neuralgie. (Zouden ze wel houden?)

Als samenstelling van suppositorien of zetkaarsjes geeft men op een mengsel van cacao boter en wit was, een smeltpunt vertoonend van ongeveer 60° C. De lichaamstemperatuur van den patiënt moet wel ongelooflijk hoog zijn willen deze dingen smelten.

Over *moeras* wordt nog verteld: De massa's stilstaand water veroorzaken uitwasemingen die verderfelijk zijn voor de gezondheid en het menschelijk leven, wanneer ze kruiden en waterplanten

bevatten die vatbaar zijn voor verrotting, want als het water hoog staat, is het gevaar minder, maar wanneer dit daalt, zoodat het in de lente gebeurt, of in het begin van den zomer, dan doen de zonnestralen in de nog vochtige planten, die uit het water steken, een soort gisting ontstaan welke uitwasemingen veroorzaakt; deze worden door de lucht overgebracht en dringen in het bloed door de ademhaling en veroorzaken een vergiftiging die aanvallen van wisselkoorts veroorzaken. *Ziet hier het ontstaan van Malaria, zoodat onze grootouders zich dat voorstelden.*

Over zuigelingenvoeding staat er: Men moet de kinderen uitsluitend met melk voeden tot de eerste vier tanden zijn doorgekomen.

Vanaf dien tijd, begint men ze eenig licht voedsel te geven, maar vooral Karsine, omdat het een volledig voedsel is dat de melk kan vervangen... Wanneer men zich onmogelijk melk kan aanschaffen of wanneer het kind haar niet kan verdragen, dan is de Karsine het beste voedsel dat er bestaat.” Grootere misleiding en onverantwoordelijk gepraat bestaat er niet. Gelukkig weet de Nederlandsche bevolking dit wel en zal danook de mededeelingen uit dit „Medische Handboek” met de noodige kritiek lezen.

De uitspraak van de politie, dat dit boek met 50 cent een halve gulden te veel betaald is, kan ik ten volle onderschrijven. Men kan zijn geld duizendmaal beter besteden. H. J. A. TER WEE

Geneeskrachtige Steenen

Over den geheelen wereld heeft eeuwenlang het geloof bestaan (en in verschillende landen bestaat het nog), dat bepaalde soorten van steenen geneeskracht bezitten. Een steen die den ruwen vorm van een stoel heeft en bekend is als Canna's Steen, genoot in Wales een reputatie wegens zijn heilzame krachten. Nabij dezen steen bevindt zich een bron waarvan het water de koorts heette te verdrijven. Om de genezing echter volmaakt te doen zijn, moest de patiënt, na het water gedronken te hebben, eenigen tijd op den Canna Steen zitten, en wanneer hij, terwijl hij daar zat, in slaap viel, werd dit beschouwd als een aanwijzing dat hij spoedig hersteld zou zijn. De gecombineerde behandeling door de bron en den steen werd dikwijls dagen achtereen, soms gedurende twee of drie weken, herhaald. In de kerk van Villers-Saint-Sépulcre, in het departement Oise, bevindt zich een steen die deel heeft uitgemaakt van een dolmen, en wanneer een kind door een spleet in dien steen heen kruipt wordt het verlost van de ziekte waaraan het lijdende is. Te Trie, in hetzelfde departement, is eveneens zoo'n steen aanwezig, die op soortgelijke wijze dienstig is voor het genezen van zwakke kinderen of van hen die aan rachitis (Engel-

sche ziekte) lijden. Dit bewijst de hardnekkigheid van een bijgeloof dat reeds in 567 n. Chr. door den raad van Tours werd veroordeeld.

Een zonderling geloof heerscht in Dourges, in het departement Aube. Op den top van een heuvel nabij deze plaats staat een tafel ter eere van St. Estapin, en dicht in de buurt daarvan komen rotsen voor met vele onregelmatig gevormde holten die als het ware afgietsels gelijken van vrijwel alle deelen van het menschelijk lichaam. Ieder jaar op 6 Augustus komen de menschen uit de streek, die aan een of andere ziekte of kwaal lijden, daarheen, en nadat zij zoo goed en zoo kwaad als zij kunnen negen maal rondom de kapel geloopt hebben begeven zij zich naar de plek waar zich de merkwaardige steenen bevinden en leggen het zieke lichaamsdeel in de daarmede overeenkomende holte in een der rotsen. Het resultaat heet te zijn een onmiddellijke genezing der kwaal, van hoe ernstigen aard deze ook moge zijn. Op het eiland Arran in de Firth of Clyde is een groene bolvormige steen aanwezig, die zich een grooten naam heeft verworven vanwege zijn geneeskrachtige eigenschappen, vooral voor hen die lijden aan pijn in de zijde. Men had den steen slechts in de

zijde te leggen om de pijn kwijt te raken.

De roode varieteit van den chelidonium (zwaluw-steen) is een geneesmiddel tegen vallende ziekte; het poeder van den „iris” (vermoedelijk een kwarts-varieteit) had dezelfde kracht. Smaragd en saffier hadden eertijds een uitmuntende reputatie als geneesmiddelen tegen oogziekten. Men behoefde er het oog slechts mede aan raken om het te genezen. Bloedkoraal, op de slapen gebonden, hielp iemand terstond over een flauwte heen. Voor blaassteen werden aanbevolen „humus” en „songie” (eerstgenoemde betekent vermoedelijk wel wat anders dan alleen „aarde”), evenals de „steen die gevonden waren in de maag van hanen” (de alectorius) en die uit varkensblazen. Al deze stenen werden tot poeder vermalen, opgelost in een of andere vloeistof en dan gedronken. De verschrikkelijke pest die in 1347 en '48 in Europa 13.000.000 slachtoffers eischte, was de oorzaak van het ontstaan van verscheidene geneesmiddelen, waarvan er door Olivier de la Haye, die in die dagen leefde, een aantal genoemd worden in een gedicht, waarin hij die „ontzettende bezoeking” beschrijft. De ingrediënten van een dier middelen bestonden uit paarden, smaragden, koraal en jargon; van elk daarvan werd een zesde drachme gebruikt.

In een Boheemsch handschrift, gedateerd van 1391, worden niet minder dan 55 edele stenen genoemd als geneeskrachtige middelen. Hun gebruik in de medische wereld blijkt uit de Synonima Apothecariorum, waarin edelgesteenten worden vermeld onder de artikelen der apothekerskunst. In de testamenten van vorstelijke personen worden medische stenen veelal vermaakt als kostbare legaten, o.a. in het testament van Hendrik VIII van Fürstenberg, waarin de volgende stenen als bijzonder kostbare voorwerpen genoemd: een „Krebsstein”, een bloedsteen, en een graveelsteen, laatstgenoemde zijnde een stuk nephriet. De Krebsstein, soms kreeftenoog genoemd, is een kalkachtige steen die zich aan beide zijden van de maag van

KWAKZALVERIJ EN HAAR METHODEN*

II

KRUIDENDOKTERS

Dr C. J. BRENKMAN

De vorige maal heb ik het een en ander geschreven over het Natuurgeneeskundig Instituut „Flora” te Groningen en oversommige van zijn producten; ik heb toen reeds gezegd dat ik er nog een volgend artikel aan wilde wijden. Welaan dan, hier volgen nog eenige opmerkingen, te beginnen met het strooibiljet dat overal wordt verbreid.

„In Duitschland en meer andere landen is de Natuurgeneeswijze officieel erkend. Hier te lande verzet men er zich nog tegen, doch de macht van het beste zal ook bij ons uiteindelijk zegevieren.” Aldus staat geschreven in het inleidend woord. Dat dit woord het met de waarheid niet al te nauw neemt zal den auteur wel koud laten; hij zal wel denken dat het er maar om te doen is te bereiken dat velen het ge-

* No 1 verscheen in het Aprilno.

kreeften, krabben en dergelijke dieren vastzet tijdens de schaalverwisselingsperiode, en deze steen was en is nog in gebruik voor het verwijderen van vreemde voorwerpen uit het oog, door hem onder het ooglid te schuiven. Het gevolg daarvan is een zeer verhoogde werking der traanklieren, waardoor het vreemde voorwerp veelal wordt verdreven.

In een prijscourant van een Duitse apothekersfirma van 1757 komen nog al de edelgesteenten voor. Hier staat een pond bergkristal genoteerd voor zes groschen (f 0.45); dezelfde hoeveelheid smaragd voor acht groschen (f 0.62½), een pond saffier voor zestien groschen (f 1.25), robijn één thaler (f 1.87½), lapis lazuli vijf thaler (f 9.37½), enz. enz. Reeds vóór dien tijd was er van meer dan één medische zijde op gewezen, dat deze stenen geenerlei uitwerking op het organisme konden hebben, omdat ze onoplosbaar waren en dus niet in het bloed konden worden opgenomen, doch deze mededeeling werd van

looven. Wat is echter wèl het geval? In Duitschland werd reeds vele jaren geleden aan leeken de gelegenheid gegeven zieken te behandelen; de laatste jaren is men echter wel gaan inzien dat deze „Kurirfreiheit” zeer bedenkelijke gevolgen kon hebben. In ons Aprilnummer heeft men daarover een uitspraak kunnen lezen van het Oberlandesgericht München, waarin o.a. gezegd werd: „In het algemeen is te zeggen, dat het in het belang van de volksgezondheid *onduldbaar* (cursiv. van mij, B.) is, dat ieder willekeurig persoon, zonder voldoende opleiding, alleen omdat hij het in zich meent te hebben, zich mag aanmatigen zich met artsen op één lijn te stellen.” Er zijn reeds verschillende maatregelen genomen om de vrijheid der leekedoktoren aan banden te leggen.

Hoe veel sterker afwijzend behoort men dan wel te staan tegen-

tallose kanten bestreden, eensdeels omdat men vast vertrouwde in de geneeskracht der juweelen, anderdeels omdat met deze geneesmiddelen enorme winsten behaald werden. Eenige belangwekkende bijzonderheden omtrent het gebruik van edelgesteenten als ziektebestrijders komen voor in de aantekeningen van lezingen die in 1674 en '75 door den geneesheer Lucas Schacht gehouden werden in het Leidsche Hospitaal.

Tegen het midden der 18e eeuw begon het geloof in de genezende kracht van edelgesteenten allengs te verdwijnen, ofschoon echter nog niet algemeen, want zelfs de beroemde Duitse mineraloog A. F. B. Brückmann hechtte er nog aan. Een voorbeeld van hedendaagsche toepassing van een mineraal gesteente als geneesmiddel tegen ziekte is het uitwendig gebruik van een uranium-verbinding in het Joachimsthal, in Bohemen. Het wordt in lederen zakjes tegen het hoofd gelegd als middel tegen hoofdpijn.

(De Haagsche Post)

over hen die niet „het in zich meenen te hebben”, maar die uitsluitend uit winstbejag probeeren ons volk wat wijs te maken en dan nog niet de gezonde menschen, maar onze zieken. Menschen dus die geneeskundige hulp behoeven om zoo spoedig mogelijk en zoo goed mogelijk weer deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk verband.

Hoeveel erger dan is af te keuren dat volkomen ongeschoolden ons willen wijsmaken dat de door hen verhandelde pakjes kruiden en fleschjes tincturen en potjes smeersels de zieken kunnen afhelpen van al hun kwalen, ook van die waarmee de medische wetenschap groote moeilijkheden heeft. Laten we elkaar toch niets wijs maken!

Wanneer het werkelijk waar was dat al deze kruiden en andersoort zoogenaamde geneesmiddelen zouden kunnen bereiken wat de arts niet kan en dus ook nooit geleerd heeft aan de Universiteit, dan zou moeten worden aangenomen, dat deze kruidenmengers beschikken over bovennatuurlijke gaven, immers zij zouden kennis hebben die niet gebaseerd is op grondige studie, maar die „zoo maar” is komen aanwaaien.

Ik kan dit echter niet gelooven. Integendeel, ik moet dit met klem ontkennen. Het is daarenboven in hooge mate beleedigend voor welke voorstelling men zich ook

van de hogere machten maakt. Hoe denkt men wel dat geoordeeld moet worden over iemand, die als medische raadgever optreedt — en dat doet de schrijver van het strootbiljet — en schrijft:

„Een schijnbare verergering, b.v. meer hoesten en meer slijm opgeven bij bronchitis, is juist een bewijs, dat het middel werkt. Men verontruste zich dus niet, doch ga rustig en regelmatig door. Wel-dra constateert men, dat de genezing zich voltrekt.”

De vorige keer schreef ik dat deze soort zinnen strafbaar moesten zijn. Welnu, zij zijn strafbaar. Deze acteur geeft geneeskundigen raad zonder daartoe bevoegd te zijn en de mogelijkheid bestaat dat een Officier van Justitie hem op dezen grond zal vervolgen. Daarenboven zou ik willen zeggen, dat dergelijke schandelijke en schadelijke raadgevingen in de hoogste mate strijdig zijn met het algemeen belang.

De geneeskundige wetenschap en haar beoefenaars geven zich, en niet het minst in ons vaderland, alle moeite om de bestrijding van ziekten met kracht te voeren. Het succes van die moeite is groot. Het Nederlandsche sterftecijfer is het laagste dat bekend is; de sterfte aan tuberculose is bij ons lager dan in de ons omringende landen; kortom: het Nederlandsche volk plukt sinds jaar en dag de goede vruchten van de inspan-

ning der Nederlandsche geneeskundigen en speciaal van de mannen der wetenschap, werkzaam in onze klinieken en laboratoria.

Is het dan nog wel toelaatbaar dat daarnaast aan allerlei beunhazen de gelegenheid wordt gelaten om in geschriften en advertenties de menschen op de mouw te spelden dat diezelfde geneeskundige wetenschap er geen steek van af weet, doch dat slechts zij, de kruidenverkoopers, te vertrouwen zijn en dat men dus verstandig doet om bij ernstige en minder ernstige ziekten niet naar den dokter te loopen, doch de een of andere kruidencombinatie te gebruiken? Suikerzieken en tuberculoselijders worden dan spoedig weer gezond; lijders aan vallende ziekten lachen voortaan wat om hun dokter; maagkwalen behoeven ons geen zorgen meer te geven;... de lezer zelve kan dit lijstje uitbreiden voor zoover het hem belieft! Ik kan U allen alleen maar aanraden eens zulk een pamflet rustig te lezen, U zult dan zien dat letterlijk *alle* ziekten op deze wijze te genezen zijn.

Aan het slot staat dat nog eens in vette letters:

„Zeg niet — voor mij is toch geen genezing mogelijk, alvorens U ons raadpleegt.”

Het is Flora die dit zegt, Flora biedt hierbij dus wederom geneeskundigen raad en bijstand aan.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

IN DIT BLAD
WORDEN UITSLUITEND
ANNONCES OP-
GENOMEN, DIE DOOR
DE VEREENIGING
TEGEN DE
KWAKZALVERIJ ZIJN
GOEDGEKEURD

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET
GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco
per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhel-
mina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

IN DEN HOF VAN „FLORA”

„Klein, klein kleutertjen, wat doe je in dien hof.....?”

DE KWAKZALVERS VAN DE VELUWE

VAN GESLACHT OP GESLACHT GAAT MEN NAAR DEN
KWAKZALVER EN DE ARTS WORDT GEWANTROUWD

De wolk leunt zwaar op den top van den boom. Haar randen zijn afgezet met goud, dat de zon kwistig rondstrooit. Het fonkelt tusschen het verbrande gras en de korenaren dragen allen een gouden kroontje. De boer tuurt er naar, en hij vindt het mooi. Maar vraag hem niet, hoe hij het vindt, want dan lacht hij U uit. Ge kunt met 'n Veluwschen boer beter een gesprek voeren door te zwijgen dan met spreken. Ik zwijg dus en samen staren we naar het zomersche schilderij: de lage, breede woonst, weggedrukt onder 't rieten dak, onder den hemel, die vol wit-en-gouden wolken staat. Er hangt de ruischende stilte van den zomer, vermengd met het schurende geluid van een bezem over de stoep en het getok van scharrelende kippen. Wollige zaadpluisjes vliegen door de lucht; de zandgrond zal ze moeten voeren.

In dit nummer zullen de lezers aantreffen de 3e AFLEVERING van het SUPPLEMENT op het boekje: DE KWAKZALVERSMIDDELEN, hunne inhoud en de gevaren die bij het gebruik dreigen.

Onze Strijd en de Kruisverenigingen

Naar aanleiding van een opstel van onzen voorzitter, Dr C. J. Brenkman in het Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde over de Kruisverenigingen en de bestrijding der kwakzalverij, voornamelijk dus over de steun die de Kruisverenigingen daaraan geven, zullen geven en... moeten geven, schrijft de redactie van „Het Groene en het Witte Kruis” in het nummer van Augustus 1941 het volgende:

Onze A.N.V. is reeds jaren lid van de vereeniging tegen de Kwakzalverij, desgelijks trad ook de Nationale Federatie „Het Wit-Gele Kruis” toe. Provinciale Groene Kruisverenigingen zijn lid

Die zaadpluisjes... de boer zegt een kwaad woord, als er een zoo'n pluisje tegen zijn wang waait. Over een half jaar betaalt hij grif een tientje voor een zakje gedroogde kruiden, nakomelingen van misschien datzelfde pluisje... Dat lijkt raar, Dat is zelfs raar, maar de boer wil er geen kwaad van hooren. Hij is met den zandgrond vergroeid, het is een deel van hem geworden. Men zou kunnen zeggen, dat de eeuwen- en geslachtenlange strijd een bepaald gevoel van saamhoorigheid, misschien zelfs van vriendschap heeft gekweekt.

De Traditie

De grond is niet mild. Hij verlangt veel, meer dan de boer geven kan, en daarom is de strijd tusschen die twee immer hard en fel. Het is een strijd, die overgaat van vader op zoon. Zoodra de oude boer, moe en krom, maar met een fel vuur in de stekende oogen, zijn zoon bij zich roept, om hem het beheer over de boerderij en het land over te dragen, weet de grond, dat de strijd met grotere kracht wordt voortgezet. Want in het vale licht van den vallenden avond, als het sterven-

(volgens Dr B. „eenige” nog maar) en vrij veel plaatselijke afdeelingen. Niet meer dan een staaltje van sociaal-geneeskundigen plicht! Het zou een onderwerp zijn geweest voor het verleden jaar geprojecteerde kleine congres in Groningen onzer A.N.V., dit wordt 't wellicht dus nog, als eenmaal weer de tijd voor dergelijke samenkomsten daar is. In afwachting zijn er, aldus Dr Brenkman, andere methoden om belangstelling voor dit onderwerp te wekken; gewezen wordt dan op eigen tijdschriften. Wat dat aangaat meenen wij ons van onzen plicht in deze te kwijten. Geregeld halen wij veel-zeggende belangwekkende en leerrijke citaten aan uit de periodiek van de vereeniging tegen de kwakzalverij, opdat niemand meene, dat dit euvel nog slechts tiert in achter-af hoeken des vaderlands; geregeld houden wij

INHOUD

	Blz.
De Kwakzalvers van de Veluwe	56
Onze Strijd en de Kruisverenigingen	56
Mededeelingen van het Bestuur	57
Volksgesondheid in Nederland	58

de zonlicht, in schuine, bloedroode balken door de vensters staat en het getaande gelaat van den oude in den versleten stoel vergeestelijkt, vertelt deze zijn zoon alles wat hij weten moet, om als een Veluwschen boer den eeuwigen strijd te voeren. Hij vergeet niets, wat van belang kan zijn, en hij vergeet ook niet den kruidendokter. Die boer en zijn zoon, zij zijn maar alleen in de keuken, en wat die twee bespreken, blijft geheim. Dat is zoo de traditie van het land, dat duizenden geheimen weet te bewaren.

Maar den volgenden morgen is de zoon man geworden; hij weet wat hij wil, en een beetje van het oogenvuur van zijn vader staat in zijn oogen. En de kruidendokter heeft er weer een klant bij; een klant voor het leven, want de Veluwsche boer is vasthoudend; het woord van den vader is wet. Dat weet de kruidendokter, en daar maakt hij gebruik van...

De boer is ervan overtuigd, dat die kruiden genezing brengen zullen, en hij vindt inderdaad in veel gevallen, onschuldige meestal, baat. Brengen de kruiden geen genezing, dan wil hij het wel eens met een arts probeeren, doch zoo-

ook den spiegel op voor ons-zelf: hoevele malen hebben wij den gang naar den drogist afgelegd voor een of ander „middeltje”, dat ons als onfeilbaar was geprezen, zonder eenige medische of pharmaceutische verantwoordelijkheid?

Waarlijk zoo dikwijls mogelijk vestigen wij de aandacht onzer lezers op dit deskundig en smakelijk geredigeerd tijdschrift ter leering en inprenting van wat nog op dit gebied aan wan-toestanden bestaat, wij gelooven zelfs dat de huidige omstandigheden die eerder ongunstig zullen beïnvloeden dan het tegendeel.

Daarom onderschrijven wij gaarne: „Alle Kruisverenigingen doen goed lid te worden van de vereeniging tegen de Kwakzalverij of — in ieder geval — zich te abonneeren op haar Maandblad.”

zeker. Ook hier weer het gevaar van het op eigen houtje „dokteren” van patiënten die hun ernstige kwalen kunnen verwaarloozen door dit soort middelen.

(N. KEULEMANS).

Poudre Alcalinophosphatée . . . 1932 No. 5, 1941 No. 7

Dit poeder is ook bekend onder den naam van *Dops-poeder* en is evenals het voorgaande een product van „Dr” Dubois. Het zou een speciaal geneesmiddel zijn ter genezing van ziekten van maag, lever en ingewanden, van suikerziekte, van jicht en reumatiek, enz. In het boekje „De Nieuwe Geneeskunde” wordt dit middel opgehemeld; er worden niet minder dan 7 bladzijden volgeschreven over dit „onovertroffen” middel. Inderdaad is de prijs, waarvoor men dit middel kan verkrijgen onovertreffbaar. Immers voor f 1.25 ontvangt men een fleschje *zuiveringszout met krijt gemengd en een zeer gering gehalte aan glycerofosfaat*.

Niettegentaande dit wordt ons voorgerekend dat de methode van „Dr” Dubois zelfs voordeelig is want... doordat men meestal op een bepaald dieet moet leven en zich allerlei dingen moet ontzeggen, bespaart men zich zooveel, dat men niet alleen de middeltjes van „Dr” Dubois kan kopen (dit zijn er maar liefst 21, waarvan men veelal allerlei tegelijk moet innemen) maar zelfs kan sparen. Dat dit sparen alleen den fabrikant ten goede komt wordt er niet bij vermeld. Wel waarschuwt het boekje tegen het gebruik van zuiveringszout, dat nota bene het hoofdbestanddeel van het poeder uitmaakt.

(N. KEULEMANS).

Inkrusakruiden 1935 No. 10

Deze kruiden zijn afkomstig van de „*Kruiden-verkoop-centrale*” en bevatten in de „20 aanwezige bestanddeelen alle voor het lichaam noodige stoffen, die zeer versterkend voor de maag zijn en langzaam het weerstandsvermogen opbouwen”. Dit is tenminste de aanbeveling van het cartonnetje met 50 gram kruiden á f 1.25. De inhoud bleek te zijn: *meeekrapwortel, sassafrahout, bitterzoet, sarsaparillawortel, venkelzaad, bladeren van pepermunt, berk en beeredruif*. Van deze kruiden wordt door de officieele geneeskunst alleen de laatste gebruikt, van de andere wordt in de literatuur aangegeven:

meeekrapwortel: vroeger bij engelsche ziekte, verouderd;

sarsaparillawortel: vroeger bij geslachtsziekten, niet meer gebruikelijk, prikkelt de afscheidingen;

sassafrahout: niet meer gebruikelijk;

bitterzoet: geldt in het algemeen als zwak giftig, groote doses geven vergiftigings verschijnselen.

Alles bijeen kan ons oordeel over dit middel niet gunstig luiden.

(N. KEULEMANS).

Jichtvrij 1939 No. 7

Een Belgisch middel afkomstig van de „Apotheek van het Museum” met als aanbeveling „een enig en onvergelykelyk middel tegen rheumatisme onder al zijn vormen”. In erge gevallen moet gebruikt worden alle 2 uren een soeplepel (140 cm.³) daags. De donkerbruine vloeistof bleek te bevatten: *suiker* ($\pm 15\%$), *appelzuur-ijzer-extract, salmiakzout* en *lithiumchloride*.

Verbindingen van lithium hebben vroeger den naam

gehad genezend te werken bij reumatiek, steunend op de goede oplosbaarheid van de verbinding van urinezuur. Bij klinische toepassing bleek van deze theorie niets uit te komen en had b.v. het gebruik van lithium geen enkel voordeel boven zuiveringszout, in b.v. bronwateren. Vandaar, dat lithium in de geneeskunde nauwelijks gebruikt wordt.

(H. J. A. TER WEE).

Jodine medaillon 1934 No. 3

Deze medaillons, in Engeland bekend als „Idoflu-medaillons”, zouden den drager vrijwaren tegen verkoudheid en griep. Ieder medaillon zou gevuld zijn met „zuivere jodine” en zijn kracht „minstens 9 maanden” behouden, welke jodine door de warmte van het lichaam langzaam en regelmatig vrijgemaakt zou worden. Prijs per stuk 70 cent. Samenstelling: *bruinsteen* en weinig *jodide*.

Hieruit kon pas door koken met zoutzuur jodium verkregen worden, maar door *een week lang* bewaren op lichaamstemperatuur *geen spoor*. Bij het dragen zal dus geen jodium vrij komen en al kwam er vrij, dan zou het zeer twijfelachtig zijn, of dit eenig voorbehoedmiddel tegen griep zou zijn.

(N. KEULEMANS).

Jodium zolen 1936 No. 3

„Onontbeerlijk voor lijdens aan jicht, reumatiek, spit, griep, verkoudheden, spataderen, open beenen, likdoorns, eeltblaar, pijnlijke voeten, enz.” Evenals bij de „Jodine medaillons” weer dezelfde misleiding. De eene zijde der zooltjes is suggestief rood gekleurd en zou met „pure jodium” geïmpregneerd zijn. Hier van bleek bij onderzoek niets waar te zijn, er was ook

wordt door de analyse gelogenstraft. De prijs van f 7.— per flesch is schandelijk duur voor zulk een laxeermiddel dat onfeilbaar zou zijn bij lever- en nierziekten, asthma, maagkwalen, influenza, ja het zou zelfs bij kanker uitstekende diensten verleenen. Het is wel treurig dat er nog altijd menschen zijn die munt trachten te slaan uit de goedgeloovigheid van het publiek.

(N. KEULEMANS).

Pijnstillende pillen van „Dr Dubois” 1932 No. 5

Ook een middel van „Dr O. Dubois”, waarvan als samenstelling opgegeven wordt: *magnesium-hypophosphiet, extracten van klitwortel, sarsaparilla guajac en gentiaanpoeder*. Verschillende dezer bestanddeelen werden aangetoond. Ze zouden bij wakende toestand kalmeerend werken bij neuralgie, aanhoudende hoofdpijn, maagkrampen, duizelingen en verder eventueel gecombineerd met andere preparaten van den „dokter” bij: maagbrand, moeilijke spijsvertering, dyspeptie, benauwdheid na de maaltijden, maagkwalen, maagvliesontstekingen, graveel, bedwateren, ontsteking der ingewanden, ziekten van lever, voorstanderklier, nieren, blaas en der stem, geelzucht, keelontstekingen, ontsteking en verstopping van de baarmoeder, maagpijnen, hartsteken, moeilijke ademhaling, belemmering bij het urineeren, maagstuipen, troebele urine, uitbrakingen, asthma, hardnekkige hysterie en migraine, lumbago, reumatiek, jicht, stijve nek, krampachtige hoest. Excusez du peu! Het staat er allemaal, maar wie zou dit alles voor zijn verantwoording willen nemen? Een overdreven voorstelling van een aantal practisch niet meer in gebruik zijnde geneesmiddelen is het

laxeermiddel dat *geenszins als onschadelijk* is te beschouwen. Tegenwoordig gebruikt men ook bij voorkeur geen paraffine als laxeermiddel daar hierdoor de opname van vitamine A uit het voedsel verhinderd kan worden.

(N. KEULEMANS).

Phosferine gezondheidszout 1930 No. 10

Phosferine Health Salt is verkrijgbaar tegen den prijs van f 1.70 en f 2.65 per flesch, bevattend de „krachtgevendé bestanddeelen van het beroemde (?) Phosferine”. „Het bevrijdt Uw lichaam van alle onzuiverheden en brengt U levenskracht en levenslust erbij.”

Dit zou wel iets bijzonders moeten zijn maar het bestond slechts uit *zuiveringszout*, *wijnsteenzuur* en *phosphorzure soda*. De beide eerste stoffen vormen tezamen met suiker het bekende *bruispoeder* en geven zeker niet de genoemde verbeteringen. De phosphorzure soda werkt zacht laxeerend, maar is zeker niet beter dan andere middelen tot deze doeleinden.

(N. KEULEMANS).

Dr Pieters Zokoro 1932 No. 10

Tegen dit zeer oude kwakzalversmiddel, oorspronkelijk uit Amerika afkomstig, werd reeds in 1895 en 1900 in ons blad gewaarschuwd, ofschoon de samenstelling toen nog niet bekend was. Als bestanddeelen werden later gevonden: *cascara-extract*, *anijs*, *suiker* en *alcohol*. De grootvader van den fabrikant zou het middel vervaardigd hebben van een aantal „kruiden komende van de rotsachtige heuvelen van New-York en Oostelijk Pennsylvanië en van slechts door inlanders bewoonde streken van Indië”. Deze bewering

weer slechts een in water oplosbaar *jodide* aanwezig, zonder eenige invloed op de genoemde kwalen. Voor dit middel werden kapitalen uitgegeven aan reclame in de dagbladen, welk geld vanzelfsprekend opgebracht moest worden door het goedgelooyige publiek. (N. KEULEMANS).

Jongebreurs Kruikjeswater 1931 No. 8

Dit middel is reeds in Mei 1924 onderzocht, toen het door een jongen lijdende aan wervel T.B.C. een jaar lang gebruikt was *zonder eenig succes*. Volgens opschrift op het etiket van den kruik is het een „uitmuntend middel tegen Beentuberculose, klier- en huidziekten, e.a.” Prijs per liters kruik *f* 1.—. Het onderzoek wees uit dat het *gewoon kalkwater* van de Nederlandsche Pharmacopee betrof. Schandelijk is het dat door de hoopgevende reclame velen dit geheel waardelooze middel gaan gebruiken en zoo de tijd laten verlopen waarop nog doelmatige hulp baat had kunnen brengen.

(N. KEULEMANS).

Karlsbader Urinezuurthee 1938 No. 11

Fabrikant G. Schlösser „Med. Drogist”, Weheditz Karlsbad.

Volgens de opgeschroefde prospectus worden „alle ziekten veroorzaakt door vergiftiging van het bloed door urinezuur, zooals daar zijn Rheumatiek, jicht, blaas- en nierlijden, waterzucht, uitslag, abscessen, beenhuids- en gewrichtsontstekingen, open en gezwollen beenen en andere kwalen door de echte Karlsbader Urinezuurthee genezen”. „Een verslechterring bij het begin der kuur wijst op een goede

werking, de ziekte-stoffen worden opgeruimd. Men moet dus maar flink doorzetten en volhouden.”

Als bestanddelen werden gevonden: *Berke-, beeredruif- en sennebladeren, jeneverbessen en rozebottels*. Alles bij elkaar middelen die in vele dergelijke kruidenmengsels voorkomen en die van geen bijzondere beteekenis kunnen worden geacht.

(DR PH. A. COPPENS).

Kesslers Zonnestraal 1935 No. 10

Door een markthandelaar op een Amsterdamsche markt aangeprezen tegen alle mogelijke kwalen, van kiespijn over darmcatarrh en hartkwalen tot haaruitval en roos. Een fleschje van 5 cm.³ kost f 0.35 en draagt het opschrift „Wacht U voor namaak”.

Als samenstelling werd gevonden: met *alkohol verdunde pepermuntolie*. Dat van dit „universeele” middel geen heil te verwachten is, behoeft zeker niet nader te worden toegelicht.

(N. KEULEMANS).

Kinkhoestmiddel 1936 No. 1

Dit middel is afkomstig van een kwakzalver te Almelo en zou gebruikt moeten worden door het op de borst van de patiënt in te wrijven.

Aangetoond werden *eiwit, keukenzout, kaneelolie* en een *spoortje kreosootachtige stof*. Op kinkhoest zal dit middel generlei effect bezitten.

(N. KEULEMANS).

Kruiden tegen aderontsteking van het been . 1935 No. 4

Dit, van een Rotterdamsch kruidkundige afkomstig, mengsel bevatte: *beeredruifbladeren, rozebottels, varkensgras, raket* en *meidoorn*. Een kruidenmengsel

een maagzweer en een hartkwaal. De tabletten bestonden uit 150 mG *phenolphthaleine* (purgeen), *suiker* en *cacao*. Kruiden zouden later wel gezonden worden. Betreffende het gebruik van *phenolphthaleine* kan opgemerkt worden dat het ten sterkste ont-raden moet worden. De bijwerkingen zijn n.l. vele, terwijl het ook bij nier en hartafwijkingen niet voor-geschreven mag worden.

(H. J. A. TER WEE).

Oxidikor 1937 No. 7

Een herrezen soort „Voltakruis”, tenminste wat be-treft het beginsel der vermoedelijke werking. Men behoeft het slechts in de zak te dragen en „rheuma-tiek, ischias, spit en stijve, pijnlijke ledematen ver-dwijnen als sneeuw voor de zon”. Dit wondermiddel bestaat uit een viertal ronde metalen plaatjes van 4 cm in doorsnee door een ringetje verbonden. Ze zijn resp. samengesteld uit: *koper*, *zink*, een *legering van nikkel met koper* en de vierde weer *zink*. Van het gebruik van deze penningen, kostprijs f 1.75, is zeker geen genezing of voorkoming van ziekten te **verwachten**.

(H. J. A. TER WEE).

Pee Gee 1932 No. 6/10

Een middel van „De medicijnmeester” te Utrecht, dat zoo bijzonder goed zou helpen tegen constipatie, kleine flacon f 1.—, een groote f 1.50. Bij de eerste analyse was het 'n *slecht bereide emulsie van ± 40 % vloeibare paraffine*. Later zond de fabrikant een „beter product” dat even slecht geëmulgeerd bleek te zijn als het eerste, maar tevens nog *guttegom* bleek te bevatten. Dit is een vroeger nogal eens gebruikt

hoofd een watje met Nicotan in de neus brengen, en nog veel meer moois." Dit alles betreft een *gekleurde alcoholische oplossing van pepermuntolie met weinig citroenolie* (Oliegehalte $\pm 20\%$). Beetnemerij eerste klas.

(N. KEULEMANS).

Noblinodrank 1931 No. 4

„Wettig gedeponoord" geneesmiddel tegen asthma. (Dat slechts de naam wettig beschermd is en niet het middel staat er niet bij). Het is afkomstig van I. Eelman en kost „slechts" *f* 3.— per flacon van 300 cm.³ Nadat de eerste flesch leeg is (5 dagen) nog eenigen tijd doorgaan, heet het. De analyse heeft aan het licht gebracht dat het niets anders is dan *teerwater, gekleurd met een roode anilinekleurstof*. Werking natuurlijk nihil.

(Pharmaceut. Lab. Utrecht).

Nymfa tabletten 1936 No. 1

Een vermageringsmiddel van de firma G. Lindner & Co te Amsterdam, de importeurs o.m. van *Bonkora*. Een proef met deze tabletten komt op *f* 6.25, terwijl men de resultaten op een bijgeleverde gewichtskaart kan volgen. De bestanddeelen zijn: *extracten van blaaswier, gentiaanwortel en aloïne* (werkzaam bestanddeel van de aloë). Ook hier wederom sterk purgerende tabletten die er wel voor zullen zorgen, dat men van zijn voedsel niet te veel nut trekt.

(N. KEULEMANS).

van Os, Tabletten van 1937 No. 7

De tabletten werden verstrekt aan een gezond persoon die hem zoogenaamd kwam raadplegen voor

waarvan alleen het eerste in de geneeskunde gebruikt wordt, zij het ook voor een geheel ander doel, terwijl de andere geen of zeer uiteenlopende onzekere werkingen vertoonen en daardoor niet in gebruik zijn.

(N. KEULEMANS).

Kruiden tegen asthma 1937 No. 9

Dit is een mengsel van een Belgisch kwakzalver en samengesteld uit: *beeredruifbladeren*, *jeneverbessen*, *venkelzaad*, *zoethout* en *graswortel*. In hedendaagsche kruidenboeken kan men zeer vele toepassingen vinden van deze kruiden, maar er wordt in geen enkel een gebruik tegen asthma genoemd. Denkt deze kwakzalver asthma te genezen met kruiden, die een ander aanprijst voor de genezing van blaasen nierziekten?

(N. KEULEMANS).

Kruiden voor borstthee en zenuwthee 1935 No. 1

De borstkruiden bestonden uit: *vuilboombast*, *brandnetel*-, *braam*- en *saliebladeren*, *paardestaartkruid*, *lijnzaad*, *zoethout*. De zenuwkruiden uit dezelfde bestanddeelen uitgezonderd lijnzaad en zoethout. Men moest evenwel hierbij een vloeistof gebruiken waarin slechts *keukenzout* als eenig aanwezige stof werd gevonden. Wederom dus een kruidenmengsel met vele bestanddeelen en weinig werking. Brandnetelbladeren b.v. worden in de volksgeneeskunde gebruikt tegen haaruitval en jeukend uitslag, braambladeren zouden bloedreinigend werken, enz. Gunstige werking op borst of zenuwen zal er niet zijn.

(N. KEULEMANS).

Kruiden tegen nierstenen 1935 No. 4

Deze kruiden waren afkomstig van de „kruidkundige” van Os te Hilversum en bestonden uit: *orthosiphonbladeren*, *valeriaan*, *zoethout* en *piper betle*, de bladeren welke in Indië bij het sirihipruimen worden gebruikt. Dit heeft dus niets te maken met het verwijderen van nierstenen.

(N. KEULEMANS).

Kruiden tegen krop 1937 No. 9

Door een kwakzalver uit Kampen werden kruiden afgeleverd tegen een kropgezwel. Als eenig aanwezig bestanddeel werd gevonden fijngemaakte *eereprijsbladeren*. In kruidenboeken vindt men tientallen ziekten waartegen dit volksmiddel zou helpen; krop wordt er niet genoemd. Een „gratis” consult, met f 2.— voor een pakje „onkruid” is anders duur genoeg betaald.

(H. J. A. TER WEE).

Kruiden ter verbetering der eetlust 1938 No. 3

Afgegeven door een kwakzalver te Lidt aan een 8-jarigen jongen. De bestanddeelen waren: *kruizemunt*, *elzebladeren*, *paardestaartkruid*, *venkel- en anijszaad*.

Ook hier weer een samenstelling die slaat als een tang op een varken. Van eetlustopwekking zal niet veel terecht komen.

(H. J. A. TER WEE).

Laxenia 1932 No. 5

Een laxeermiddel van „Dr Dubois” zou zeer werkzaam zijn tegen maag- en ingewandskwalen, hoofd-

Monné, Kruiden van Mevrouw 1933 No. 4

Deze dame is een „slapster” die de kruiden verstrekte voor een ooglidontsteking. Na langdurig gebruik der kruiden trad een subacute nierontsteking op. Het onderzoek bracht aan het licht dat aanwezig waren: *gentiaan* en *meeekrapwortel*, *vuilboombast*, *rozemarijn-*, *waterdrieblad-* en *notebladeren*, *alsemtoppen*, *klein hoefbladkruid* en *zoethout*. Het is zeker mogelijk dat langdurig gebruik van deze kruiden een schadelijke invloed op de nieren heeft uitgeoefend. Verantwoordelijk hiervoor kunnen zijn stoffen zoals pineen, camphen, cineol en thujon, die erin voorkomen. Het middel dreigt dus bijna erger te worden dan de kwaal.

(N. KEULEMANS).

Monsma, Druppels van 1932 No. 2

Het boertje van Rinsumageest leverde druppeltjes af waarin aangetoond werden: *tinctuur van duivelsdrek*, *water* en *rhabarberwortel*. Niet opgegeven werd waarvoor ze verstrekt werden en hoe het gebruik was. Eén ding is zeker n.l. dat het afleveren van een poeder in druppelvormige dosering uiterst ongeschikt is.

(N. KEULEMANS).

Nicotan (Dr Mac Gahan) 1933 No. 6

Op het Amstelveld te Amsterdam werd dit middel aangeboden tegen 1 kwartje per 10 cm.³ fleschje met metalen druppelstopje. „Een anti-nicotine middel, dat tevens de longen zou zuiveren en verruimen. Is de eerste sigaret hiermee geprepareerd, dan kunnen de volgende zoo gerookt worden. Bij hoofdpijn, duizeligheid, oorsuizing, verstopte neus of kou in het

houdend te Dinxperlo. Het middel bestond voor $\pm 90\%$ uit *broomkali* en verder fijngepoederde *valeriaanwortel*. Prijs en gebruik waren niet vermeld. Gewaarschuwd wordt altijd tegen te lang gebruik van broomzouten, waarbij n.l. vergiftigingsverschijnselen kunnen optreden zooals geheugenzwakke, maag- en darmcatarrh, broonuitslag, enz.

(H. J. A. TER WEE).

Middel tegen „zenuwen” 1940 No. 4

Druppeltjes en kruiden door een Amsterdamsche magnetiseur afgeleverd. De vloeistof is *valeriaan-tinctuur* met *pepermuntolie*, de kruiden *sennepeltjes*, *oranjebloesem*, *melisse*- en *saliebladeren*. In de zoogen. volksgeneeskunde worden deze kruiden wel tegen nerveuze aandoeningen gebruikt; de officieele geneeskunde gebruikt ze niet voor dit doel.

(H. J. A. TER WEE).

Minora 1934 No. 2

Een middel, aanbevolen voor een vermageringskuur. Voor een doosje met 100 gram poeder betaalt men liefst *f* 5.— à *f* 6.—. Aangetoond werd *boorzuurpoeder* en *ureum (piststof)*. Veel is reeds geschreven over de gezondheidschadelijke werking van het boorzuur, zooals dit gebruikt wordt ter vermagering. Dat de prijs tientallen malen te hoog is moet wel even naar voren gebracht worden. In de meeste gevallen hebben de dames er wel een lieve cent voor over haar overtollige vet kwijt te raken. Hier gaat echter niet op het bekende gezegde: Hoe duurder hoe beter!

(N. KEULEMANS).

pijn, neuralgien en congestie. Dit is een van de vele middelen uit het boek van „Dr Dubois” De Nieuwe Geneeskunde. De samenstelling is: *sennebladeren, bloem van zwavel, zoethout en venkel*. Dit zijn met suiker de bestanddeelen van het bekende „groene poeder” uit de apotheek, dat veel voordeliger is, maar waarvan dan ook niet zulk een ophef wordt gemaakt.

(N. KEULEMANS).

Maagpoeder van een burgemeester 1938 No. 1

Dit poeder verstrekte een burgemeester als maagmiddel aan een patiënt die ter behandeling van een zweer aan den twaalfvingerigen darm in een ziekenhuis opgenomen moest worden. Het bestond uit een mengsel van *ijzerpoeder* en *droppoeder*. Daargelaten het onverantwoordelijk optreden van den burgemeester, is er van dit middel geen enkel nut te verwachten ten aanzien van den darmzweer.

(H. J. A. TER WEE).

Magozon 1936 No. 1

Fabrikant is „Het Kruidenhuis” te Apeldoorn. Aanbevolen wordt het als zijnde: een waardevol preparaat bij maag- en darmstoornissen, bleekzucht, neurasthenie, suikerziekte, nervositeit en bij overvulling van het bloed met urinezuur en bij alle aandoeningen waarvan feitelijk een gestoorde stofwisseling de aanleidende oorzaak is. De prijs bedraagt f 1.10 per 25 gram. Als samenstelling werd gevonden *magnesiamet* $\pm 17\%$ *magnesiumperoxyde*.

Beide stoffen worden wel tegen bepaalde maagkwalen gebruikt maar niet bij bleekzucht, suikerziekte, enz. Het was echter noodig zooveel ophef van het

middel te maken om de naar evenredigheid veel te
hooge prijs te rechtvaardigen.

(N. KEULEMANS).

Mammoform 1935 No. 3

Tegen een prijs van *f* 9.30 per 100 dragees zouden
dames zich met dit preparaat den boezem kunnen
ontwikkelen. Het zou bestaan uit allerlei gedroogde
organen. Het onderzoek geschiedde door middel van
allerlei dierproeven, waarbij kwam vast te staan dat
het gehalte aan *menformon*, afkomstig van het zöo-
genaamd aanwezige ovariumpoeder, te *verwaarloo-*
zen is. Hierdoor vervalt de beteekenis van de pro-
gestine (uit het corpus luteum), terwijl het aanwezige
aantal eenheden hypophysis-hormoon minder dan
één ratteneenheid bleek te zijn. Het eindonderzoek
op de tepelgroei gaf aanleiding aan te nemen dat
Mammoform zeker niet de aangegeven invloed op de
menschelijke mamma kan bezitten.

(S. E. DE JONGH JR.)

(Pharmacotherapeut. Lab. A'dam).

Middel tegen epilepsie 1940 No. 4

Een „geheim” middel van een arts die hiervoor zon-
der medisch advies *f* 3.— rekent. Het bestaat uit
borax, *luminal* en *melksuiker*. Het kritiekloos ge-
bruiken van dit sterkwerkende middel zonder con-
sult is zeker te veroordeelen.

(H. J. A. TER WEE).

Middel tegen galsteen 1935 No. 1

Geleverd door een „kruidendokter” bleek het uitslui-
tend te bestaan uit *orthosiphonbladeren*, waarvan de

werking reeds bij vele der besproken middelen aangegeven is.

(N. KEULEMANS).

Middel tegen maagkanker 1935 No. 1

Evenals het vorige afkomstig van een „kruidendokter”. Als eenig bestanddeel werd gevonden *helmkruid*, een kruid dat in de middeleeuwen toegepast werd tegen kanker, krop, enz. Van een werkelijk genezende invloed is geen sprake.

(N. KEULEMANS).

Middel tegen opgeblazenheid in de buik 1938 No. 3

Een kwakzalver uit Leiden leverde dit middel, een tinctuur die met 55 % alcohol bleek bereid te zijn uit de volgende grondstoffen: *valeriaanwortel*, *pepermint* en vermoedelijk *rhabarberwortel*. Dat een middel als het onderhavige zonder onderzoek naar de oorzaak der opgeblazenheid gevaarlijk kan werken door het verwaarloozen van een eventueel aanwezige ernstige kwaal is een ieder duidelijk.

(H. J. A. TER WEE).

Middel tegen tabes 1936 No. 1

Een middel van het boertje van Rinsumageest. Het spul kost slechts *f* 2.50 per 250 cm.³ en wordt door een vrachtrijder tegen een vergoeding van *f* 1.— per flesch meegebracht. Bij onderzoek bleken *geen sterkwerkende* of *kenmerkende stoffen* aanwezig te zijn. Niets bijzonders dus.

(N. KEULEMANS).

Middel tegen toevallen 1938 No. 3

Leverancier was een Duitsch „Homoeopaath”, zitting

Kwakzalvers v. d. Veluwe (vervolg).

dra er symptomen van beterschap zijn, wendt hij zich weer tot den kruidkundige. Die moet het dan maar weer verder behandelen. De boer en ik staan aan den rand van zijn korenveldje, waar op de aren de zon brandt en gloeit.

Een Gesprek

Ons gesprek verliep zoo.

— Ziekte?

— Beetje. Jongste zoon.

— Wat zegt de arts ervan?

— Niks met zoo'n dokter te maken!

— Niks met een...! En als 't nou ernstig is?!

— De kruidendokter, (volgt naam), behandelt 'em.

— Goed?

— Best!

We turen weer naar de rustende wolk, die intusschen een eind verschoven is. Bedachtzaam stopt de boer het zwarte pijpje met een of ander zwaar soort knaster, en met diepe halen zuigt hij den brand erin. Een musch neemt een zandbad, en grauwe stofwolkjes dwarrelen rond het bevende lijfje. De grond is droog, kurkdroog, en de zon stooft maar steeds.

— Zou die kruidendokter z'n vak kennen?

— Tuurlijk. Wat dacht je dan?

— Och, niks. Maar ik denk, dat een echte dokter...

— 't Is een echte. En een goeje!

De boer wordt spraakzaam; korte, afgebeten zinnen rijgen zich tot een loopend verhaal, en ik hoor de historie van een nicht, die suikerziekte, en een zwager, die een bezetting op de borst had... en waarachtig, zijn woorden klinken overtuigend; ik weet, dat het dezelfde woorden zijn, die zijn vader bezigde, dien avond in de keuken, maar het is meer dan een bloedeloze herhaling. De boer, 'n analphabeet bijna, spreekt met een verve en een gloed, waaruit diepe eerbied voor den kruidendokter blijkt. Maar een „echte” dokter blijkt het toch niet te zijn... Het is een handige man, die speculeert op het Veluwsche karakter, waarin vasthoudendheid en onvoorwaardelijke trouw aan het vaderwoord om den voorrang strijden. En de vader van den boer, en diens vader weer enzovoort, waren overtuigde klanten

van den kruidendokter. De arts heeft het altijd moeilijk gehad op de Veluwe, wanneer hij in aanraking kwam met de geboren en getogen Veluwenaars, en zijn strijd met het gilde der kwakzalvers — want meer zijn de kruidendokters over het algemeen niet — is een ongelijke.

Overigens zijn er onder de kruidendokters wel lieden, wier kennis van de kruidkunde inderdaad buitengewoon groot is, en die werkelijk in staat zijn, in zeer veel gevallen, op hun wijze, genezing te brengen. Het spreekt echter vanzelf, dat dergelijke gevallen den aanhang van die waterkijkers, magnetiseurs e.d., die allesbehalve bonafide zijn, overmatig vergrooten. Want ook zij noemen zich kruidendokter. Gelukkig zijn de kruiden, die den boeren aange-smeerd worden — en waarlijk niet goedkoop! — over het algemeen van zeer onschuldigen aard, zoodat het gebruik ervan slechts zelden nadeelige gevolgen met zich brengt (behalve voor de beurs. Red.) En in alleruiterste gevallen wendt de boer zich toch weer tot den „gewonen” arts, die dan wel weer ingrijpen kan, voor het te laat is (maar ook wel te laat geroepen wordt! Red.) (Men zie ook de lijst van onderzochte kwakzalversmiddelen).

Maar meen echter niet, dat in zoo'n geval de kruidendokter een patiënt verloren heeft! Bij de eerstvolgende ziekteverschijnselen gaat de boer weer net zoo hard naar den kruidendokter, die regelmatig zitting houdt in de groote Veluwedorpen en wel speciaal daar, waar de bekende eiermarkten gehouden worden: Barneveld, Ede, Woudenberg, enz. De eerste de beste boer weet dan wel te vertellen, in welk huis de kruidkundige te vinden is.

Waarom dit Kruiden-Geloof?

Men kan zich verwonderen over de goedgeloovigheid, waarmee de Veluwsche boer deze kruiden slikt. Toch is hiervoor wel een verklaring. Het gansche leven van den boer is ingesteld op den grond, waarop hij leeft, waarmee hij strijdt, waarin hij zijn grootste vreugden en... verdriet beleeft. Van de herkomst der dokters-drankjes en -pillen weet hij niets,

Mededeelingen van het Bestuur

Ondergeteekende verzoekt de nieuwe leden, evenals die leden en abonné's die na de aanbieding der kwitantie zouden gireeren, de verschuldigde gelden te willen storten op een der girorekeningen der Vereeniging:

Postgiro no. 32237,
Gemeentegiro K-1672.

NIEUWE LEDEN:

F. J. VAN DEN BOOM, arts te Bergen op Zoom.

J. BOOSMAN, arts te Breda.

J. v. GEER, arts te Bergen op Zoom. Het Groene Kruis afdeeling Swalmen.

Het Groene Kruis afdeeling Venlo.

J. A. M. D. J. JANSSEN, arts te Gulpen.

H. J. F. M. KONINGS, arts te Roosendaal.

A. LOOLJEN, arts te Goes.

L. D. A. LOOYSEN, arts te Tholen.

K. J. NANNINGA, arts te Rilland Bath.

G. NIEUWENHUIS, arts te Gorinchem.

A. A. VAN OIRSCHOT, arts te Helvoirt.

W. F. PEEIFFER, arts te Kapelle bij Goes.

Dr J. M. PLANTEYDT, arts te Goes.

A. C. POLDERMAN, arts te Scherpenisse.

Th. A. VAN REEMST, arts te Sleen.

H. R. SCHOLS, arts te Werkendam.

A. SCHREUDER, arts te Zwammerdam.

C. VAN STEENIS, arts te Brakel.

A. J. M. VAN SUSANTE, arts te Oud-Gastel.

Dr J. TAZELAAR, arts te St. Maartensdijk.

L. H. v. D. VELDE, arts te Oosterhesselen.

J. WESTERWEEL, arts te Dinteloord.

Dr G. J. M. WIEGERSMA, arts te Breda.

Het Wit-Gele Kruis, afdeeling Bloemendaal-Overveen.

Het Wit-Gele Kruis afdeeling Budel.

Het Wit-Gele Kruis, afdeeling Bussum.

Het Wit-Gele Kruis, afdeeling Roelofarendsveen.

Het Wit-Gele Kruis afdeeling Schalkwijk-Tull in 't Waal.

Het Wit-Gele Kruis afdeeling Volendam.

Het Wit-Gele Kruis, afdeeling Vorstenbosch.

Het Wit-Gele Kruis afdeeling Zeist.

K. H. WOUDE, arts te Kloetinge.

H. J. A. TER WEE, Secr.

Kwakzalvers v. d. Veluwe (vervolg).

zij zijn óók duur, ze smaken vies, en je hoeft er niets anders mee te doen dan te slikken; geen aftrekken, geen koken, niets van dien aard... Dat vertrouwt hij niet. Den Veluwe-grond kent hij als geen ander; hij heeft er het grootste vertrouwen in. Wat daarop groeit, is goed, en geslachten lang vóór hem, vond men baat bij zijn kruiden, die op allerlei verborgen

plekjes tot wasdom komen. En ook de Veluwsche sagen, waarin kruiden dikwijls een hoofdrol spelen, dragen het hunne bij. Van al deze factoren zijn de kruidkundigen op de hoogte, en zij kennen het Veluwsch karakter als geen ander. Dat is hun groote kracht, waarvan zij handig profijt trekken. Natuurlijk gebeurt het wel eens, dat tegen één van hen proces-verbaal wordt opgemaakt, doch

van invloed is dat niet. Tegen deze lieden, die de Veluwe doorkruisen, moet grootscheeps worden opgetrokken, in het belang der boeren zelf. Doch men verwachtte geen medewerking van de boeren zelf, want zij zouden ontrouw zijn aan het woord van hun vader... En het vertrouwen in den kruidendokter zit met duizend wortels in zijn ziel verankerd.

„Utrechtsche Courant”.

Volksgezondheid in Nederland

EENIGE GREPEN UIT HET JONGSTE JAARVERSLAG VAN DEN GENEESK. HOOFDINSPECTEUR

Een aantal klachten over het onbevoegd uitoefenen van geneeskunst werd onderzocht en met wisselend succes vervolgd. De vindingrijkheid van allerlei praktikanen op dit gebied, vindt steeds wegen waarlangs het publiek, dat op dit terrein vaak zeer weinig inzicht toont, kan worden bereikt en verschalkt. Bij het optreden tegen deze lieden werd van de politie steeds de noodige medewerking ondervonden.

Opgetreden werd o.m. tegen een opticien die in ruime mate aankondigde dat hij geneeskundigen raad verleende. Een andere opticien hield spreekuur voor „ooggebreken en oorzwakte” en anonnceerde kosteloos deskundig onderzoek. Het noodige werd verricht tegen een onbevoegde die een persoon, lijdende aan open tuberculose, behandelde. In den loop van die behandeling werd bij

een broer van den patiënt tuberculose vastgesteld. Opgetreden werd tegen een koopman die het marktpubliek aanbood zieken te bezoeken en geneeskundigen raad te geven. Bereikt werd dat een chauffeur, die aan een polikliniek dienst deed als „broeder” en o.a. belast was met het geven van injecties, deze werkzaamheden niet meer werden opgedragen.

Ook in deze verslagperiode werden wederom een aantal personen vervolgd wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunst. Daaronder was een tandtechniker die ten huize van de patiënten tandheelkundige hulp verleende. Een tandheelkundige adverteerde met „gebittenkliniek” en werkte op niet toelaatbare wijze samen met een jonge en onervaren tandarts. Deze laatste heeft zich laten overtuigen en de verbintenis verbroken.

Meermalen moest in de verschillende inspecties tegen onbevoegden op het gebied van ziekenver-

pleging worden opgetreden. Zoo deelt een van de inspecteurs mede, dat in zijn inspectie iemand, die geen verpleegster was, noch voor het examen was opgeleid, zich uitgaf voor ziekenverpleegster en als zoodanig werkzaam werd gesteld in een herstellingsoord. Zij voldeed niet, waarna aan het licht kwam, dat zij geen verpleegster was; zij werd ontslagen. Later bleek zij te werken aan een tandheelkundige polikliniek, waar zij o.a. injecties toediende. Er werd tegen haar een strafvervolg ingesteld, mede omdat het insigne dat zij droeg door haar gestolen was.

Voorts werd op verzoek van de betreffende inspecteurs proces-verbaal opgemaakt tegen onbevoegden, die zich als „verpleegster” aankondigen, maar ook werd met succes door de politie op verzoek van den betreffenden inspecteur ingegrepen in een geval, dat iemand zonder verpleegstersdiploma in advertenties „Zr” voor haar naam liet plaatsen om het publiek te misleiden.

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm. den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

30 Pantonsiletten
3,6 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. PER TABLET.
 TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
 PRIJS F. 0.65
 CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

IN DIT BLAD
 WORDEN UITSLUITEND
 ANNONCES OP-
 GENOMEN, DIE DOOR
 DE VEREENIGING
 TEGEN DE
 KWAKZALVERIJ ZIJN
 GOEDGEKEURD

DELIUS AMSTERDAM
 Benodigdheden voor:
 APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

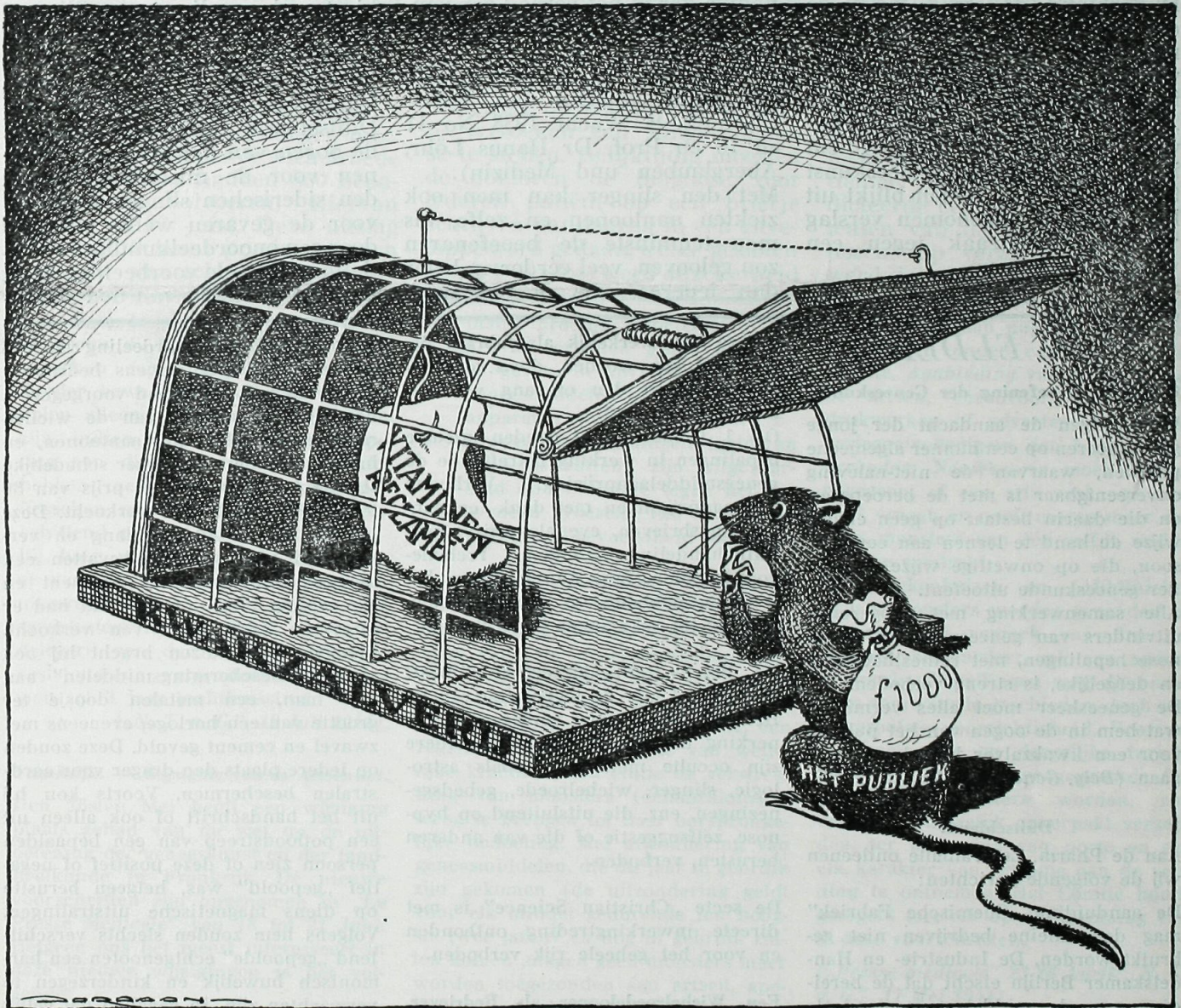
Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester-Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

VAN WETENSCHAPPELIJK OBJECT TOT LOKMIDDEL

„Piep!” zei de muis

Eenige Occulte Geneesmethoden - I

Onder de rubriek „Van Elders” zullen onze lezers de mededeeling aantreffen dat in Duitsland een aantal geneesmethoden, berustend op occulte wetenschappen, verboden zijn. Dit beteekent dat een groot aantal „Heilpraktiker” d.w.z. beoefenaren der geneeskunst die wettelijke bevoegdheid bezitten ingevolge de Heilpraktiker-wet van 1939 (zie ons Maandblad van Febr. 1941) niet meer hun practijken mogen uitoefenen. Vermoedelijk zal het gevolg zijn dat van deze categorie een deel toch in het geheim de verboden geneeswijze zullen blijven toepassen en diengevolge zal ook in Duitsland de strijd tegen de onbevoegde beoefenaren der geneeskunst intensiever moeten worden. Het is wel tekenend dat in Duitsland de zoogenaamde „Kurierfreiheit” nog weer sterker wordt beperkt. Dat deze vrijheid in de uitoefening der geneeskunst tot excessen kan leiden blijkt uit het eveneens opgenomen verslag van een rechtzaak tegen een wichelroedelooper.

Als eerste het gebruik van den *slinger* als diagnosticum. Dit apparaat, ook wel *siderische slinger* genaamd, bestaat uit een vingerring, een metalen kogel of kegel, opgehangen aan een vrouwenhaar of draad. Op verschillende wijzen kan men uitmaken of iemand ziek is en aan welke ziekte hij lijdend is. Men „beslingert” niet den zieke zelf, maar zijn fotografie of ook wel zijn handschrift. Het zou zelfs mogelijk zijn vast te stellen of de persoon op de foto nog in leven is. Als de slinger n.l. boven de hartstreek blijft stilstaan dan is de afgebeelde persoon dood. Eenige der in het verbod genoemde methoden wil ik hier nader toelichten. (Beschrijving en voorbeelden zijn ten deele ontleend aan Volks-Gesundheits Wacht 1938 No 11 en 18 en Prof. Dr Hanns Löhr, Aberglauben und Medizin). Met den slinger kan men ook ziekten aantoonen en zelfs, als men tenminste de beoefenaren zou gelooven, veel eerder en beter dan iederen arts of specialist.

VAN ELDERS

Onwettige Beoefening der Geneeskunde.

We vestigen de aandacht der jonge geneesheeren op een hunner algemeene plichten, waarvan de niet-naleving onverenigbaar is met de beroepscode, en die daarin bestaat op geen enkele wijze de hand te leenen aan een persoon, die op onwettige wijze een tak der geneeskunde uitoefent. Alle samenwerking met zoogezegde uitvinders van geneeswijzen of diagnose bepalingen, met radiesthaesisten en dergelijke, is streng verboden. De geneesheer moet alles vermijden wat hem in de oogen van het publiek voor een kwakzalver kan doen doorgaan. (Belg. Geneesheer 30 Juni 1941).

Duitsland.

Aan de Pharm. Zentralhalle ontleenen wij de volgende berichten:

De aanduiding „Chemische Fabrik” mag door kleine bedrijven niet gebruikt worden. De Industrie- en Handelskamer Berlijn eischt dat de bereiding van de middelen grotendeels langs chemischen weg geschiedt en dat de onderneming zoo uitgerust is,

dat ze ook werkelijk als fabriek beschouwd kan worden, d.w.z. dat het bedrijf boven den omvang van het handwerk uitkomt.

Op 1 October 1941 treden nieuwe bepalingen in werking betreffende de geneesmiddelaanprijsing. Verboden zijn aanprijsingen met dank- en aanbevelingsbrieven, evenals prijsvragen, zelfbehandelingsmethoden, reclamevoordrachten, enz. Aanprijsingen betrekking hebbend op slaapmiddelen, e.a. zijn tot vakkringen beperkt.

De „Reichs Heilpraktikerführer” heeft in verband met de toepassing van de Heilpraktikerwet een verregaande beperking uitgevaardigd. Onder andere zijn occulte methodes, zooals astrologie, slinger, wichelroede, gebedsgenezingen, enz. die uitsluitend op hypnose, zelfsuggestie of die van anderen berusten, verboden.

De secte „Christian Science” is met directe inwerkingtreding ontbonden en voor het geheele rijk verboden.

Een Wichelroedelooper als Bedrieger.

In de „Aerztl. Sachverständigen-Zeitung” No. 4, 1941, maakt A. Hellwig

INHOUD

	Bldz.
Eenige Occulte Geneesmethoden	60
Van Elders	60
Mededeelingen van het Bestuur	61
Kwakzalvers- of Geheimmiddelen in de Veeartsenijkunde	62
Verordeningen tegen Kwakzalvers in Vroegere Tijden	64

Zelfs verborgen kwalen zou men kunnen aantonen. Ook de geneesmiddelen kan men met den slinger onderzoeken. Men plaatst de medicijn in een cirkel, in welks midden een foto van den patiënt gelegen is, en laat de slinger hiertusschen slingeren. Slingert deze van het midden naar het middel toe, dan is dit het beste geneesmiddel. Natuurlijk heeft men ook in Duitsland jarenlang getracht de oogen van het publiek te openen voor de misleiding die in den siderischen slinger steekt en voor de gevaren welke ontstaan door een onoordeelkundige behandeling. Met vele voorbeelden heeft men de juistheid van den slinger

melding van de veroordeeling van een wichelroedelooper wegens bedrog in 47 gevallen. De man had voorgegeven, dat hij door middel van de wichelroede aardstralen kon aantonen, en had ter bescherming dezer schadelijke stralen buizen voor den prijs van 30 tot 40 Mark per stuk verkocht. Deze buizen, 30 tot 40 cm. lang en vervaardigd van messing, bevatten een mengsel van zwavel en cement en een weinig kleurstof. De man had er ongeveer 2.800 stuks van verkocht. Behalve deze buizen bracht hij ook „persoonsbeschermingsmiddelen” aan den man, een metalen doosje ter grootte van een horloge, eveneens met zwavel en cement gevuld. Deze zouden op iedere plaats den drager voor aardstralen beschermen. Voorts kon hij uit het handschrift of ook alleen uit een potloodstreep van een bepaalden persoon zien of deze positief of negatief „gepoold” was, hetgeen berustte op diens magnetische uitstralingen. Volgens hem zouden slechts verschillend „gepoolde” echtgenooten een harmonisch huwelijk en kinderzegen te verwachten zijn. In gevallen dat gelijk „gepoolde” echtelieden toch kinderen hadden, redde de bedrieger zich er

bestreden. Eenige wil ik hier aanhalen.

Men gaf een beroemde „slingeraraar” vier verschillende foto's van één en dezelfde persoon. De beschrijving van het karakter luidde in alle gevallen totaal verschillend.

Aug. Lumiere zond een slingerdiagnosticus vier foto's van kerngezonde personen. Als resultaat werd gemeld: 1 - leverziek en tuberculeus; 2 - maagziek met aanleg voor kanker; 3 - geslachtsziek en onvoldoende functie van den lever; 4 - hart- en nierziek. Als voorbeeld op ander gebied nog het volgende:

Dr Rendu uit Lyon beloofde een prijs van 1000 frs als een slingeraraar achtmaal precies kon aantoonen in welk vertrek van een 10-kamer woning zich een zilvermassa van 850 g bevond, welke telkens na 3 dagen verplaatst werd.

De weddenschap werd aangenomen en 86 personen dongen mee, die met den slinger of wichelroede werkten. Deze hadden 860 bepalingen te volvoeren. Hiervan waren er 86 juist. Deze uitslag van 1 : 10 komt precies overeen met de waarschijnlijkheidsreke-

ning. In al deze gevallen verliep alles alsof de slinger slechts aan het toeval gehoorzaamde.

Een ander maal bepaalde een Lyonsche slingeraraar de ziekten volgens de ziektegeschiedenissen. Hij vond... gynaecologische stoornissen bij jonge soldaten. Volgens dezelfde methode wilde hij bij 10 soldaten de plaats van beenbreuken aanwijzen. Hij vergiste zich alle 10 keeren.

In een proces tegen de beoefenaar der slingerdiagnose Keszler heeft Prof. Dr Küppers, de directeur van de Psychiatrische Universiteitskliniek te Friburg, in zijn rapport o.m. het volgende medegedeeld:

Prof. Küppers had volgens afspraak met Keszler 17 zieken uit de psychiatrische kliniek, zoowel als uit de naastgelegen huidafdeeling (de keuze der patiënten liet hij aan de artsen over) toegestaan met hun volledige handteekening op een briefje Keszler te verzoeken een slingerdiagnose te stellen. Gelijktijdig moesten de doktoren de diagnose voor iederen patiënt op een briefje schrijven dat daarna in een enveloppe werd gedaan, welke gesloten werd. Daardoor werd de zekerheid

Mededeelingen van het Bestuur

Waarschijnlijk zal de jaarlijksche Algemeene Vergadering in de maand November gehouden worden. Leden die voorstellen voor deze vergadering wenschen in te dienen, worden verzocht hiervan kennis te geven aan ondergeteekende vóór 15 October a.s.

NIEUWE LEDEN:

J. C. COOL, *arts te Delft.*

G. A. J. MORANSARD, *arts te Delft.*

J. H. PANNEKOEK, *arts te Almelo.*

Zr. P. THIJSSSEN, *Docente v. h.*

Binnengasthuis te Amsterdam.

Zr. F. G. DE VEER, *te Hengelo.*

Het Wit-Gele Kruis, *afdeeling den Hout.*

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

verkregen dat Prof. Küppers noch Keszler de doktoren-diagnosen konden weten. Keszler slingerde toen lustig boven de door de patiënten geschreven briefjes en dicteerde een der medische assistenten van de kliniek zijn diagnosen. Op verzoek van Keszler werd bij de laatste 12 gevallen

uit, door te verklaren dat zich bij de vrouw na 5 of 7 jaar en bij zwangerschap een „ompoling” voordoet. Verder beweerde hij, dat geneesmiddelen alleen voor een zieke van nut zijn, indien zij een tegengestelde poling aan die van den zieke zouden hebben; zelfs konden verschillende flesschen met dezelfde medicijn verschillend gepoold zijn.

Bij haar vonnis ging de strafkamer er van uit, dat zij geen oordeel kon uitspreken over het zoogenaamde aardstralenvraagstuk, maar dat de bedriegerij van den wichelroedelooper vaststond en veroordeelde dus den man tot 3 jaar tuchthuisstraf.

(„N. T. v. G.”, 19 Juli 1941).

Frankrijk. — Wijziging van de Artsenwet.

Den 26sten Mei heeft een wijziging plaats gehad van de wet op de uitoefening der geneeskunst en der tandheelkunde in Frankrijk. De nieuwe voorschriften zijn opgenomen in „La Presse Médicale” van 18 tot 21 Juni. Hetgeen ons het meest interesseert in deze nieuwe wijzigingen is het volgende:

1 - Onder een *pseudoniem* mag nie-

mand practijk uitoefenen;

2 - Het is verboden *gratis* adviezen te geven in inrichtingen, waar geneesmiddelen of geneeskundige apparaten worden verkocht;

3 - Strenge strafbepalingen (geld- en vrijheidsstraffen) zijn uitgevaardigd onder andere tegen het onbevoegd voeren van een titel welke een bevoegdheid aanduidt.

Frankrijk. — Wettelijke Regeling betreffende de Geneesmiddelen.

Het Fransche Comité voor de organisatie van den geneesmiddelenhandel en -nijverheid heeft, met het oog op de schaarschte aan grondstoffen en de moeilijkheden in de industrie, een regeling ingevoerd, welke van wettelijke kracht is, ten einde de verstrekking van monsters (*échantillonnage*) terug te brengen tot haar oorspronkelijke bedoeling. Met uitzondering van geneesmiddelen, die dit jaar in gebruik zijn gekomen (de uitzondering geldt voor elk middel gedurende ten hoogste twee jaren) en nog in gebruik zullen komen, mogen geen monsters meer worden toegezonden aan artsen, apothekers, tandartsen, vroedvrouwen, enzovoort, tenzij op hun *spontane*

aanvraag, en dan nog met groote matigheid, en onder controle van het Comité. *Aanbieding* van monsters aan de artsen, enzovoort, in brieven, drukwerken of advertenties, of door vertegenwoordigers der bereiders, is *verboden*. Nauwkeurig moet worden nagegaan, of een arts vaak om monsters vraagt, en nooit mogen meer dan twee monsters van één zelfde middel worden verstrekt.

Aan ziekenhuizen en poliklinieken mogen monsters worden gezonden op ondertekend verzoek van den geneesheer-bestuurder; ook aan andere verzorgingsinstellingen mag dit onder deze voorwaarde geschieden, doch met de grootste voorzichtigheid. Voor gevangenkampen en dergelijke inrichtingen, zorgt het bovengenoemde Comité. De monsters worden, zoo eenigszins mogelijk onverpakt verzonden, ter besparing van porto en om elk karakter van reclame aan de zending te ontnemen. Het Comité houdt geregeld toezicht op de nakoming van al deze voorschriften.

(„*Presse médicale*” 23-26 April; „N. T. v. G.”, 17 Mei 1941).

Oeculte Geneesmethoden (Vervolg).

de gang van zaken in zooverre bekort, dat Keszler alleen bleef en de geslingerde diagnoses zelf opschreef. Tenslotte werden na het openen der enveloppen de slingerdiagnosen met die der doktoren vergeleken. Het resultaat was zeer interessant. Op de 17 zieken kwamen 34 diagnoses door artsen voor, dus in doorsnee twee per patiënt, terwijl Keszler bij dezelfde zieken 784 diagnoses stelde, dus in doorsnee 46! Bij de vergelijking der uitkomsten bleek dat van deze 784 slingerdiagnosen niet minder dan 609 onjuist waren, 134 twijfelachtig en slechts 41 juist.

In procenten uitgedrukt waren 76% onjuist, 17% twijfelachtig en 5% juist.

Prof. Küppers kwam tot het vernietigende oordeel dat het percentage der goede diagnoses ongeveer het getal aangeeft dat men verkrijgt als men van de diagnose een loterij zou maken. Immers als van de honderden diagnoses die in de door Keszler bestudeerde boeken opgesomd worden in doorsnee 46, d.i. dus het 10e of 20e deel van het geheel, op elke patiënt vallen, dan is het duidelijk dat onder deze 46 steeds 5-10% goed moeten zijn. (Ook in een ander aangehaald voorbeeld kwam men tot dit resultaat. Red.)

Op welke meer dan dwaze wijze deze diagnoses gesteld waren toont de volgende beschrijving voor één mensch aan:

13 miljoenste kiemcelsporenvergiftiging van de baarmoeder, storing van de menstruatie 100%, zweer aan den darm 100%, kiemcellensporenvergiftiging in de bloedbaan voor spieren en vleesch, afkomstig van de baarmoeder, daardoor doodelijke afloop 91%, tengevolge van bloedvergiftiging 1000%, vergiftiging van de eilanden der buikspeekselklier 11 miljoenste %, daardoor insulinegebrek 91% met weer als gevolg suikerhoudende urine. Door een zweer in de buikspeekselklier 63%, door ontsteking in de buikspeekselklier (100), daardoor suiker in de urine 7%, benauwdheden in het hoofd en nerveus door vergiftiging tengevolge van „zuurvaste” kiemcelsporen in de slagaderen van het hoofd, veroorzaakt door het bloed.

Men moet toch wel aannemen, dat ieder weldenkend mensch een dusdanige opeenstapeling van onzinnigheden zonder meer herkennen zal en er dan ook geen geloof aanhechten.

Op de meeste kritieklooze en tevens aan wonderen geloovende menschen maakt steeds een positieve diagnose een veel sterker indruk dan een negatieve. Als onder de twintig verschillende diagnoses slechts één symptoom zuiver toevallig juist is, komt men maar al te spoedig tot de slotsom, dat de geheele diagnostiek dan wel juist zal zijn. Verder laat de patiënt zich door de opgegeven kwalen later sterk beïnvloeden, zoodanig, dat hij tenslotte vindt, dat hij werkelijk ook wel eens een bedorven maag gehad heeft, of schoon eigenlijk thans b.v. hartklachten op den voorgrond treden, waarvoor hij ook naar den dokter ging.

Welke bijna kinderlijke zelfmisleiding hierbij zelfs ontwikkelde menschen kunnen vertoonen, beschrijft het volgende voorbeeld:

Graaf B. leed aan een bijna op doorbraak staande zweer aan den twaalfvingerigen darm. Niettegenstaande dit door Röntgenfoto's als een paal boven water stond, bezocht hij toch een slingerspecialist. Deze verklaarde dat de graaf (zeker wegens zijn blauw bloed)

vooral op „blauw” reageerde. De door den arts gestelde diagnose: darmzweer werd natuurlijk van de hand gewezen. Hij moest van dat oogenblik af slechts blauw ondergoed, blauwe costumes en blauwe zakdoeken dragen; hij liet b.v. in het kruis van zijn onderpantalons blauwe lappen naaien! Onder den invloed van eenzijdigen rauwkost perforeerde de zweer en veroorzaakte den vroegtijdigen dood van een werkelijk krachtig man, die toch door een juiste dieetbehandeling en rust van de ziekte genezen had kunnen worden.

Dat de beoefenaren die ook zeer vele boekwerken op dit gebied hebben geschreven, het niet steeds eens zijn, blijkt uit het beslingeren van eieren, d.w.z. het vaststellen in den dop of het een kip of een haan zal zijn die er later uitkruipt. Bijvoorbeeld Gachot schrijft:

Beweegt de slinger zich in een rechte lijn, dan wordt het ei een kip, beschrijft de slinger een cirkel, dan wordt het een haan. Bij anderen beteekent een ellips een haan, een cirkel een kip; weer anders geeft Dr Voll het aan, n.l. daar beteekent een cirkel een haan en een ellips een kip.

Men ziet het, de slinger zwaait bij de verschillende beoefenaren telkens anders.

Kwakzalvers- of Geheimmiddelen in de Veeartsenijkunde

Onder dit opschrift kwam in het Friesch Landbouwblad een artikelje voor van den heer C. Tenhaeff, Inspecteur van den Veeartsenijkundigen dienst. Na er o.m. op gewezen te hebben dat men nog vrij veel van geheimmiddelen gebruik maakt, deelt schr. mee, kort geleden weer een kwakzalversmiddel te hebben laten onderzoeken. Het betrof een onder den naam van „Bloedzout” in den handel gebracht middel, dat evenals tal van die middelen ook weer goed is tegen alle mogelijke ziekten. Alleen hieruit blijkt reeds voldoende, welke waarde er aan die middelen dient te worden toegekend. Geneesmiddelen die werkzaam zijn tegen alle mogelijke ziekten bestaan niet. Het aan de Rijksseruminrichting verrichte onderzoek van het „Bloedzout”

toonde aan, dat het bestaat uit: grauwspiesglans (onzuiver antimoonsulfide), waaraan zijn toegevoegd keukenzout en bitterzout, alsmede gemalen foenigriek en zoethout. Het werkzame bestanddeel van dit mengsel is het grauwspiesglans, de andere stoffen zijn ten deele om den smaak te verbeteren, anderdeels om de poeder meer massa te geven.

Het spiesglans, een antimoonverbinding werd vroeger gegeven om de werking van verschillende klieren te verhoogen en als zoodanig kan men het dan ook thans nog vinden in talloze z.g. melk- of zogpoeders alsdan in hoest- of droespoeder door kwakzalvers in den handel gebracht. Op de bloedvorming heeft antimoon geen werking, doch dit onzuivere preparaat bevat echter een min of

Welke occulte krachten zouden hier nu in het spel zijn?

Als men zich even een slinger voorstelt en denkt b.v. aan het schietlood van den metselaar, dan kan men zich indenken dat telkens kleine verplaatsingen van de vingers die den slinger vasthouden, een verschillend effect hebben op het zwaaiende voorwerp. Dit is o.a. afhankelijk van de richting waarin de vingers bewegen en van het oogenblik tijdens de slingering, waarop de verandering plaats vindt. Dit is echter niet de verklaring welke door de aanhangers eraan gegeven wordt. Men verklaart daar de werking van den slinger, evenals die van de z.g. aardstralen, met behulp van de „Od-leer”, afkomstig van den chemicus Freiherr von Reichenbach. „Od” is een magnetisch licht dat door magneten en allerlei voorwerpen, die met het zonlicht in aanraking zijn gekomen, vooral kristallen, en ook het menschelek lichaam, voortdurend wordt uitgezonden en slechts geconstateerd kan worden door daarvoor gevoelige personen. Het licht, dat volgens de „zieners” verschillend van kleur kan zijn, en zelfs gepolariseerd is, laat zich echter niet fotografeeren. Het geheele verschijnsel berust geheel op suggestie. Verder zou dit fluidum in staat

zijn de siderische slinger en de wichelroede in beweging te brengen. Een slingerdiagnost voelde pertinent dat er aan zijn slinger getrokken werd en dat zodoende zijn hand de beweging moest volgen. Toen men echter de bewegingen van den slinger op een film ging vastleggen, bleek dat de vingers het eerst bewogen en dat door deze beweging de slinger meegenomen werd.

Toen werd beweerd dat „Od” indirect zou inwerken, n.l. door het lichaam en de vingers van den slingeraar. Hierdoor wordt bedrog wel zeer gemakkelijk gemaakt want wie kan bewijzen dat deze kracht al of niet haar invloed op den slinger uitoefent?

In overeenstemming met de vele tegenstrijdigheden die geconstateerd zijn zou men kunnen zeggen:

De slinger van een eerlijke slingerdiagnost beweegt zich steeds zoals deze het verwacht, zij het dan dikwijls onbewust;

De slinger van een bedrieger zwaait precies zoals die het wil. Uit de bovengenoemde wetenschappelijke controle van de diagnosen der slingeraars bleek het resultaat negatief te zijn. Ook het uitlooven van een belooning van 10.000 RM. voor den eersten slingeraar, die aan de hand van eenvoudige feiten bewijzen kon dat

meer groote hoeveelheid arsenicum, hetwelk in bepaalde gevallen, mits in juiste hoeveelheden gegeven, wel een gunstige werking kan uitoefenen. Een juiste doseering van dit zeker niet onschadelijke arsenicum is natuurlijk onmogelijk, wanneer het gegeven wordt als onzuiver spiesglans, waarin het den eenen keer in grootere hoeveelheden voorkomt, dan een andere keer. Aangezien men geen zekerheid heeft, dat het geneesmiddel in een juiste verhouding wordt verstrekt en dat het dier dat men het geeft inderdaad dit middel noodig heeft, moet het gerangschikt worden onder de kwakzalversmidde-len, welke ter genezing of voorkoming geenerlei waarde hebben. In den groothandel zal de handelswaarde van de samenstellende deelen tezamen ongeveer f 0.45 per Kg. bedragen, bij verkoop in kleinere verpakking hoogstens f 1

per Kg. mogen bedragen. Het feit dat een juiste doseering van het zeker niet onschadelijk arsenicum onmogelijk is, wanneer het als onzuiver spiesglans wordt gegeven, zegt den veehouder genoeg. In het jaarverslag over 1939 van de Rijksseruminrichting wordt melding gemaakt over het onderzoek van 21 geheimmiddelen. Terwille van de te vragen plaatsruimte, zullen wij alleen de resultaten overnemen van die monsters waar schrijver in het bijzonder de aandacht op vestigt.

Een middel tegen schoffistels bestond uit gier. Bij „krachtvoer” dat een hoog eiwitgehalte zou bevatten bleek in het geheel geen eiwit aanwezig te zijn. Het middel bestond uit een oplossing van glucose stroop in water, waaraan een geringe hoeveelheid vluchtig organisch zuur (2.5% azijnzuur) en sporen van alcohol waren toegevoegd.

*Wie water schept al in een mand,
Die is niet recht bij zijn verstand.*

Jan Luyken

Maar wie kwakzalverswijsheid

Is vast en zeker óók getikt! [slikt,

Pharmaceut

Het kind is met de leuren rijk.

Die leuren mind is 't kind gelijk.

Jan Luyken

Wie doet wat „wonderdokters”

Laat zich óók in de luren leggen! [zeggen,

Pharmaceut

hij werkelijk in staat was tot het verrichten van de door hem aangegeven mogelijkheden, heeft velen aangelokt, maar het bewijs is nooit geleverd.

Precies drie jaren geleden werd daarom de volgende gevolgtrekking geuit door de redactie van de „Volks Gezondheids Wacht”:

Wij hebben dringend noodig: een verbod van het „slingeren” voor derden wegens goochelarij en kwakzalverij; inbeslagneming van de geheele literatuur over het occulte slingeren en tenslotte opheffing van alle occulte „slinger-aars”-verenigingen, ook als zij zich wetenschappelijk noemen. Dit verbod is, zoals blijkt, thans afgekondigd.

Over andere occulte methoden hoop ik een volgende keer te schrijven. H. J. A. TER WEE

Poeder tegen alle ziekten bleek te bestaan uit Pulvis rhizoma veratri albi, dat is witte nieswortel. Een geneesmiddel tegen mondenklauwzeer was een extract in verdunde alcohol van plantaardige bestanddeelen, vermoedelijk tinctura arnica.

Een monster zgn. serum tegen pestziekte bleek in het geheel niet uit serum te bestaan. Het was slechts een oplossing van een oranje kleurstof in water. Een geneesmiddel tegen miltvuur was een geel gekleurd kristallijn poeder. Dit bestond uit een mengsel van magnesiumsulfaat (bitterzout), kaliumnitraat, cremor tartari en zwavelpoeder.

Waar het ons bekend is dat men ook in N.H. wel gebruik maakt van kwakzalversmidde-len, zal het bovenstaande zeker tot voorzichtigheid aanmanen.

Het Rijksveeteeltconsulentschap voor N.-Holland, Landbouwhuis Alkmaar.

Verordeningen tegen Kwakzalvers in Vroegere Tijden

In oude jaargangen van ons Maandblad bladerend vond ik eenige beschrijvingen over de kwakzalverij in vroeger tijden ontleend aan het werk van Prof. Stoeder: De Geschiedenis der Pharmacie in Nederland.

Hoe het er in 't algemeen op het einde der 18e eeuw bij ons te lande uitzag blijkt uit een antwoord op een prijsvraag in 1774 uitgeschreven.

„Bij de beantwoording van het derde lid der prijsvraag, wijzen de schrijvers op den jammerlijken toestand der vaderlandsche Pharmacie en noemen daarbij als voorbeeld „het magtig, het volkrijk Amsterdam, waar men in Chymistwinkels, Drogistwinkels, Kruidenwinkels, en wie weet waar al niet meer, daaglijksch eenige honderde ordonnantiën, door Doctoren voorgeschreven, ongestraft durft en ziet gereedmaken. 't Is Amsterdam vooral, waar men allerhande verderfelijke zogenaamde geneesmiddelen doorvolkoomen onkundigen, in de openbare nieuwsmaaren, jaar uit, jaar in, openbaar te koop veilt. 't Is Amsterdam, waar zij die sig chymisten noemen (Lieden die aan geen proefnemingen, aan geen visitatiën hunner praeparatiën, aan geene de minste lastdraaging onderworpen zijn) de voornaamste binnen- en buitenlandsche afleveringen van door hun bereide (of door hun van buiten ingevoerde) chymicaliën in-hebben. 't Is Amsterdam, waar een aantal van 150 Apothekers zich vermoeijen, uit oorzaak van alle de ingesloopen en sterk heerschende ondermijningen, met den Docter uit te hangen, ten einde op eene zeker kwakzalverachtige wijze hun bestaan te vinden, 't welk zij buiten dat, van wegen al het vermelde niet kunnen hebben; en dusdoende den tijd doorworstelen, welke zij tot beoefening hunner eigene kunst verplicht waren te besteden... Ziedaar, den toestand der Pharmacie in de magtigste de volkrijkste stad onzer Unie.”

Niet onvermeld mogen wij intuschen laten de volgende correspondentie in 1802 gevoerd, een correspondentie, gevoerd met een resultaat, waarop wij thans tevergeefs zouden aandringen.

„DE COMMISSIE VAN GENEESKUNDIG TOEVOORZICHT DER STAD AMSTERDAM AAN HET COLLEGIUM MEDICUM DER STAD HAARLEM.”

„Geachte Medeburgers!

Daar wij in de Haarlemmer Courant van 23 September j.l. gezien hebben eene advertentie van J. Tersier, daarbij aanbiedende zijne gewone Magnesia Anglica, met bijvoeging der geneeskrachten door hem daaraan toegeschreven, en hij hierin (vooral met opzicht tot het laatste) zowel als courantiërs tegen het Besluit van het Uitvoerend Bewind d.d. 7 Nov. 1800 gehandeld heeft, is bij ons geresolveert den eersten voor onze Commissie te ontbieden om hem te ondervragen wegens de overtreding van dat Besluit enz. en aan UEd. per missive te verzoeken (hetgeen wij bij dezen de vrijheid nemen te doen) dat gijlieden den Haarlemmer courantier aan het gemelde Besluit van het Uitvoerend Bewind herinnert of zoodanig handelt als UEd. zal vermeenen te behooren. Heil en achtung:

De Commissie voornoemd en uit deszelfs naam:

(w.g.) LAUWERENBURGH
Secretaris.

Het antwoord hierop luidde:

Amsterdam, 1802, 2 October.

„Geachte Kunstgenooten!”

„In antwoord op UEds. missive van den 2den October l.l. hebben wij de eer te berichten, dat wij de noodige voorziening hebben genomen, ten einde den courantier te beletten om in het vervolg eenige advertentie te plaatsen welke tot bevordering van kwakzalverij zoude kunnen strekken.”

Waarmede enz.

Haarlem, 10 October 1802.”

„Geenen drogisten, kruidwinkeliers, kruidtelers of andere onbevoegde personen zou het voortaan vrij staan eenige samengestelde geneesmiddelen

te vervaardigen of te verkoopen, enkelvoudige te vermengen of doctorale voorschriften gereed te maken, noch op eenigerlei wijze te treden in de functiën van eenen apothecar, op boete van 50 gulden, telkens te verdubbelen.”

„Geenen courantier zou vermogen eenig advertentie van genezing van ziekten en gebreken in zijne courant te plaatsen, of ook eenige geneesmiddelen in de Nieuwspapieren bekend te maken of aan te bevelen, dan wanneer het hem gebleken is en hij bij de advertentie daarvan aanduidt, door welke Departementale Commissie van geneeskundig Bestuur dezelve zijn geëxamineerd en geapprobeerd, op een boete van 25 gulden telkens.”

„Het zou aan niemand vrijstaan eenige geheime geneesmiddelen te verkoopen, aan te bevelen of toe te dienen, dan wier deugdelijkheid, onder verband van geheimhouding, bij eene Departementale Commissie is gebleken, op een boete van 25 gulden, telkens te verdubbelen.”

„Ook niemand zou, hetzij in de nieuwspapieren, hetzij door gedrukte biljetten, of op eenige andere wijze vermogen geneesmiddelen bekend te maken of aan te bevelen, op een boete van 25 gulden telkens.”

„Hoefsmeden, Paardemeesters, scherpregters, of andere soortgelijke lieden zouden zich op geenerlei wijze mogen inlaten met het genezen van menschen of medicamenten aan iemand mogen verkoopen.”

„Geen Kwakzalvers, kasjesloopers, astrologisten, horoscooptrekkers, piskijkers, magnetiseurs en andere soortgelijke bedriegers zouden voortaan worden geduld.”

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Iloofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester-Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

NAJAAR!

De Visscher-in-troebel-water: „Best Weertje voor de vangst....!”

NAJAAR!

Met den herfst verbinden wij steeds de gedachte aan een toenemende kans op het oplopen van een verkoudheid, griep, enz. Ook voor de fabrikanten van hoeststroopjes, anti-grieppillen, koortspoeders en meer dergelijk fraais is het de tijd om zich weer te werpen op een nieuw seizoen, met liefst nog meer winst dan de laatste jaren.

Hiertoe zou een advertentie-campagne met zooveel mogelijk pakkende slagzinnen een goed begin vormen. (Papier verknoeien met nieuwe folders en pamfletten is gelukkig niet meer toegestaan).

Deze campagne is voor ons het sein de stormbal te hijschen, niet zoozeer om te waarschuwen tegen het slechte weer, dit weet toch een ieder, als wel tegen de visschers in troebel water, die b.v. in den vorm van beweringen dat zij U besliste genezing of zelfs voorbehoeding kunnen bieden, het publiek aanklampen.

Een afdoend middel tegen deze kwalen is nog niet gevonden. Derhalve is tegenover een middel dat griep en verkoudheid heet te voorkomen een zeker vertrouwen misplaatst; dit kan zelfs gevaarlijk worden als de patiënt denkt

INHOUD	
	Blz.
Najaar	66
Vitaminen en de Kwakzalverij	66
H. J. A. TER WEE	
Mededeelingen van het Bestuur	67
Ingezonden	68
Interna	70

geen griep te kunnen hebben vanwege de door hem gebruikte middeltjes. Men denke hierbij aan den inhoud van het bekende Fransche spreekwoord: *Een gewaarschuwd man geldt voor twee!*

Vitaminen en de Kwakzalverij

door H. J. A. TER WEE

Velen der lezers zullen de plaat van Jordaan in ons vorig maandblad met instemming hebben bekeken. Immers het is tegenwoordig alles vitamine wat de klok slaat. Menig huismoeder (ook de dito-vader niet te vergeten) let veelal nog meer op het vitaminegehalte dan op de voedingswaarde. Ontegenzeggelijk is een goede vitamine-voorziening van het menschelijk lichaam van belang, maar men kan ook overdrijven.

RECLAME

Het zonder noodzaak gebruiken van vitamine-preparaten wordt maar al te vaak gestimuleerd door de reclame welke door fabrikanten ervan wordt gemaakt. Deze is er slechts op gericht zooveel mogelijk van hun eigen product te verkoopen. Leest men deze advertenties (vorig jaar heeft Dr BRENKMAN in ons maandblad gewezen op de onverantwoordelijke aanprijzing van de CCC-tabletten) of beziet men de reclameplaten, sommige ervan gelijken op ware groentetuinen, dan suggereeren deze wel zeer sterk een zekere noodzakelijkheid om nog extra vitamine te gebruiken.

Het spreekt wel vanzelf dat ik in dit artikel het oog heb op het gebruik van de vitaminen zonder doktersadvies. Immers er zijn bepaalde ziekten waarbij een gebruik van vitaminen gunstig werkt. In deze gevallen worden zij beschouwd als geneesmiddelen. *De slikkerij zonder meer* is echter sterk af te raden.

Als een illustreerend voorbeeld van de meer dan belachelijke „vitamine-rage” moge een advertentie dienen welke voorkwam in de Zeister Courant van 4 October j.l. Deze advertentie luidde:

*Van Klein tot Groot, van Groot tot Klein,
Vindt men Verdonk zijn ijsje fijn.
Loop even binnen de cabine,
Men vindt daar ijs met vitamine.*

Mocht deze ijszaak nog geen naam hebben, dan zou ze „vitamine-salon” moeten heeten. Eigenlijk is deze misleiding te ernstig om er zoo de draak mee te steken.

Thans heb ik voor mij liggen de circulaire van een Amsterdamsch apotheker, die zich ook al niet kan bepalen tot de afwachtende houding, die hem past, maar een reclame voert, welke zeker niet juist is te noemen. Men mag toch veronderstellen dat een apotheker op de hoogte is van de voedings-toestand en de voedingsmogelijkheden van ons volk.

Wij lezen o.m. in dit rondschrijven:

„De beteekenis welke men toekent aan de regelmatige toediening van vitaminen is de laatste jaren steeds grooter geworden.

„In normale tijden wordt de behoefte van het organisme als regel voldoende gedekt uit onze voeding. Tengevolge van de ingevoerde beperkingen is dit op dit oogenblik niet mogelijk. In verband daarmee is het alleszins gewenscht dit tekort aan te vullen met vitamine-preparaten.

„Volgens de tegenwoordige stand der wetenschap geeft onderstaande tabel min of meer globaal de dagelijksche behoefte der(!) mensch aan:

Vit. A	5000	Eenheden	per dag
Vit. B ₁	333	„	„
Vit. C	1000	„	„
Vit. D	400	„	„

Hierna wordt een aantal specialités opgesomd, welke vitamine bevatten, onder opgave van den prijs die per dag kan wisselen van 8 tot 19½ cent per persoon.

Verder lezen wij:

„De samenstelling der preparaten is niet geheel in overeenstemming met de in de tabel aangegeven dagelijksche behoefte der mensch. Deze tegenstelling wordt verklaard, doordat de in de tabel genoemde getallen slechts zeer globaal zijn en de opvattingen hierover nogal uiteen loopen.” Inderdaad loopen de opvattingen nogal uiteen, vooral ook komt onze meening hiermee zeker niet overeen wat betreft de noodzaak van het gebruik der preparaten.

DAGELIJSCHES BEHOEFTE

Wat de dagelijksche behoefte betreft daarover zijn wij het eens, alleen wordt hier in het geheel geen rekening gehouden met de in de normale voeding van den mensch aanwezige vitaminen. Dat men hieruit bij oordeelkundige keuze zijn geheele behoefte aan vitaminen A, B, C en D kan dekken wordt er niet bij verteld. Men moet maar vitaminen slikken omdat men te weinig krijgt. Of dit werkelijk zoo is daar wordt niet naar gevraagd. Liever moet het publiek links en rechts zoo-

veel mogelijk geld uitgeven aan diverse soorten dure middeltjes, dan dat het zijn dieet instelt op de juiste wijze!

IS ER EEN TEKORT?

De vraag, welke direct bij den lezer rijst is deze: Bestaat er thans nog geen tekort, nu zoovele levensmiddelen onder de distributie-maatregelen vallen? Wij zullen de bovengenoemde gemiddelde dagelijksche behoeften eens toetsen aan ons huidige rantsoen. Hiertoe gebruik ik de tabel uit het boekje van C. G. Hoff-Vermeer en Dr E. G. van 't Hoog: Vitamines in de geneeskundige praktijk.

Tusschen twee haakjes wil ik vermelden dat in het voorwoord van dit werkje geschreven staat:

„De bedoeling van dit boek is als wegwijzer te dienen voor den praktiseerenden arts, opdat niet in de *bloedgolf van dure modevitaminen-medicamenten* — die veelal niet op gefundeerde aanbeveling worden verstrekt — de waardevolle indicaties voor hem verloren zouden gaan.” (cursivering door mij HTW).

WELKE VITAMINE-BRON?

Vitamine A: Dagelijksche behoefte 3000—5000 Eenheden.

Deze hoeveelheid is als zodanig, of als pro-vitamine, aanwezig in b.v.:

- 5 g peterselie,
- 7 g levertraan,
- 20 g snijbiet,
- 25 g paling,
- 50 g lever,
- 50 g groene roode pepers,

- 100 g boerenkool,
- 100—400 g boter,
- 150 g selderijknol,
- 180 g wortelen,

Vitamine B₁: Dagelijksche behoefte 330—400 Eenheden.

Het broodrantsoen is momenteel 250 g per dag. Neemt men hiervoor bruinbrood, dan heeft men reeds 250 Eenh. geconsumeerd; dit met een half kg aardappelen per dag (115 Eenh.) geeft reeds een dekking van de behoefte. Vele andere levensmiddelen bezitten ook een behoorlijk gehalte. Hiervan wil ik wederom noemen als leverancier van een dagrantsoen vitamine:

- 150 g groene erwten,
- 150 g snijbiet,
- 200 g havermout,
- 200 g varkensvleesch,
- 200 g hazelnooten,
- 250 g bruine bonen,
- 250 g walnooten,
- 300 g bloemkool.

Vitamine C: Dagelijksche behoefte 50 mg, overeenkomend met 1000 Eenh. Dit vitamine

wordt door langdurig koken ontleed, ook wordt het ontrokken door in ruim water lang laten staan, terwijl ten slotte ook de lucht-zuurstof ontledend kan werken. Wil men daarom de hoeveelheid vitamine C in zijn voedingsmiddelen zooveel mogelijk benutten dan moet de bereiding kritisch bekeken worden.

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Amsterdamsche Tandheelkundige Vereeniging te Amsterdam.

S. BERREKLOUW, *medisch candidaat te Amsterdam.*

Zr J. W. BOSCH, *verpleegster te Eindhoven.*

Mr P. FRIMA, *Directeur Model-Politiëvakschool te Hilversum.*

A. KETELAARS, *verpleger te Tilburg.*

C. C. DE MAAR, *apotheker te Amsterdam.*

E. MIJNARENDS, *tandarts te Amsterdam.*

Provinciale Overijsselsche Vereeniging „Het GroeneKruis”.

LEDENVERGADERING

De ledenvergadering zal gehouden worden op Zaterdag 29 November a.s. te 3 uur in het American-Hotel, Leidscheplein te Amsterdam.

Agenda:

- 1 - Opening.
 - 2 - Notulen.
 - 3 - Verslag over het jaar 1940. (Zie het Maandblad van April 1941).
 - 4 - Rekening en verantwoording over 1940 (gepubliceerd in het Maandblad van April 1941) voorzien van het Rapport van de Commissie tot het nazien der rekening.
 - 5 - Verkiezing van 5 bestuursleden. Wegens periodieke aftreding.
 - a - Dr Ph. A. Coppens te Rotterdam (Aftr.)
Dr M. G. Neurdenburg te Amsterdam.
 - b - Mej. E. H. Hengeveld te Zwolle (Aftr.)
Mej. Mr G. Veth te Amsterdam..
 - c - Mr J. J. Plugge te Utrecht (Aftr.)
Mej. Mr G. Veth te Amsterdam.
- Wegens bedanken:
- d - Mr P. Frima te Hilversum.
Mr J. J. Plugge te Utrecht.

e - E. Mijnarends te Amsterdam.

Dr. C. J. Blok te Amsterdam.

6 - Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement.

Vorgesteld wordt:

Art. 2 - 3e alinea: De overige leden worden uit de verschillende provinciën gekozen.

Tusschenvoegen de woorden: zooveel mogelijk.

4e—5e alinea luidend:

De leden worden gekozen door de Algemeene Vergadering. Het Algemeen Bestuur maakt ter aanbeveling voor elke vacature dubbeltallen op, waaraan kandidaten kunnen worden toegevoegd door de afdelingen.

De Afdelingen behooren deze kandidaten minstens 14 dagen vóór de Algemeene Vergadering aan den Secretaris-Penningmeester op te geven en de kandidaten worden minstens acht dagen vóór de Algemeene Vergadering aan de leden medege-deeld.

te wijzigen in:

De leden worden gekozen door de Algemeene Vergadering. Het Algemeene Bestuur stelt hiertoe voor elke vacature een candidaat voor. Hieraan kunnen door de leden der Vereeniging kandidaten worden toegevoegd, mits deze candidaatstelling door minstens 10 leden ondersteund wordt.

In dit geval dient het voorstel minstens 3 dagen vóór de Algemeene Vergadering bij den Secretaris-Penningmeester te worden ingediend.

7 - Rondvraag.

8 - Sluiting.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

Op welke wijze kan men 50 mg tot zich nemen?

Door het gebruiken van:

- 4—20 g rozebottels,
- 30 g peterselie,
- 50 g groene/roode pepers,
- 40 g zwarte bessen,
- 70 g spruitjes,
- 70 g bloemkool,
- 70 g roode kool,
- 80 g mierikswortel,
- 100 g boerenkool,
- 100 g spinazie,
- 150 g walnoten,
- 150 g koolraap,
- 350 g wortelen,
- 500 g aardappelen.

Vitamine D: Dagelijksche behoefte 400 Eenheden.

Hiermee kan men b.v. volstaan met:

- 1½—7 g levertraan,
- 20 g haring of bokking,
- 20 g safdines in olie,
- 40 g paling.

In andere voedingsmiddelen is het gehalte te gering en dan nog afhankelijk van het jaargetijde. Het verblijf in de open lucht in het voorjaar en in den zomer zal door de invloed van het zonlicht ook bijdragen tot een goede voorbehoeding voor een tekort.

Men ziet het, van een tekort is nog geen sprake. Indien er eenig tekort dreigt, zal men den Voedingsraad op de bres vinden om raadgevingen te verstrekken aan de bevolking, hoe hierin voorzien moet worden.

VITAMINEBRON ALS VOEDING

Ook wordt veelal vergeten, dat

de opgesomde bronnen waaruit wij de natuurlijke vitaminen kunnen putten ook niet te versmaden zijn als voedingsstof; hetgeen zeker niet gezegd kan worden van de tabletjes of capsules.

Het vetgehalte is bijv. bij paling 20%, hazelnooten 60%, walnoten 50%, gerookte bokking 15%.

Het eiwitgehalte:

- 14% bij walnoten en hazelnooten,
- 17—20% bij paling, bokking en haring,
- 20—25% bij erwten en boonen.

OVERDOSEERING

Na deze bewijsvoering keeren wij terug naar de circulaire. We lezen n.l. „dat bij toediening van de „aanbevelingswaardige hoeveelheden van overdoseering geen „sprake kan zijn.”

Dit is ook zoo, evenwel kan het overmatig gebruik van tabletten bij een normale voeding wel dege-lijk leiden tot een overdoseering. Deze overdoseering heeft men o.m. geconstateerd bij vitamine C en D, en zou zelfs tot den dood kunnen leiden. Het staat wel vast, aldus de schrijvers van het boekje over vitamines, dat reeds kabeljauw-levertraan bij overdoseering in geringe mate een giftige verkalking in organen en weefsels kan teweegbrengen.

De circulaire eindigt tenslotte met de mededeeling, dat het onmogelijk is te garandeeren dat gedurende den komenden winter de voorraad voldoende zal blijven. „Het is dus alleszins aanbevelingswaardig hierin reeds te voorzien.”

„Alleszins betreuenswaardig” is het echter dat deze circulaire verschenen is, daar ze het publiek in sterke mate het gebruik van middelen suggereerd die onnoodig zijn.

COSMETICA

Ook op een geheel ander terrein heeft de fabrikant van vitaminen zijn activiteit ontplooid. Hoevele advertenties en etiketten van cosmetica ziet men niet, waarbij opgegeven wordt: bevat vitamine F, of nog liever: bevat vitaminen A, D en F. Het vitamine F is een huidvitamine dat wil zeggen gebrek eraan geeft bepaalde huid-aandoeningen. Het is aanwezig in vele plantaardige en dierlijke oliën, b.v. sesamolie, lijnolie. Voegt men dus bij de bereiding weinig hiervan toe, dan „bevat” het preparaat vitamine F, maar hoeveel het bevat wordt zelden of nooit vermeld en of er van eenig therapeutisch effect sprake kan zijn is nog lang niet zeker.

WAARBORG VAN HET GEHALTE

Hoe staat het met het vitaminegehalte van de preparaten die te koop worden aangeboden? Is er eenige waarborg, dat ze werkelijk het aangegeven gehalte bezitten? Het spijt mij te moeten neerschrijven dat dit geenszins het geval is. Men heeft hier natuurlijk wel firma's die beschikken over eigen laboratoria, en waarvan de naam het vertrouwen geeft, dat alles wel in orde is. Toch treft men ook het andere uiterste aan, de echte kwakzalvers. In het jaarverslag over 1940 van het Rijks-Instituut

INGEZONDEN

Bestrijding der Kwakzalverij

Met belangstelling nam ik kennis van het verzoek van het bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij, om haar actie te willen steunen.

Van zelf sprekend zullen de verplegenden tot steun bereid zijn. Wij weten helaas maar al te goed welk groot kwaad door behandeling van niet deskundigen aan zieken kan worden bedreven. Wij zijn door onze arbeid ruimschoots in de gelegenheid de medische wetenschap op de juiste waarde te schatten. De goede verpleegster stelt er een eer in de arbeid van den medicus te mogen aanvullen hem in zijn pogen en streven te kunnen bijstaan.

Juist, omdat wij door samenwerking met geneeskundigen, zoo diep doordrongen worden van de macht der kennis, zou het m.i. zoo voor de hand liggen dezelfde waardeering, dezelfde eischen van kennis van de verpleging te mogen verwachten ook van alle doktoren. Het is te betreuen maar het baart ook verwondering dat in dezen tijd waar kennis van zaken als vanzelfsprekend voor de uitoefening van een bepaald vak geëischt wordt, er nog geneeskundigen zijn die zich tevreden stellen met ongeschoolde verzorgsters aan ernstige ziekbedden. En, niet alléén zich tevreden stellen, maar de hulp van meisjes en vrouwen die onvolledig zijn opgeleid, die een gevaarlijk vernisje van kennis en ervaring bezitten, den voorkeur geven

boven die van de normaal opgeleide, de geschoolde verpleegster.

Heeren doktoren die meenen evengoed door zulke stumpers op het terrein der ziekenverpleging te worden gebaat, ik zou u willen overtuigen, dat ook de verpleegster haar strijd te strijden heeft tegen de kwakzalvers op háár terrein, dat deze strijd wellicht nog zwaarder is dan de uwe omdat U gesteund wordt door een leger van deskundigen en een groot aantal deskundige helpsters op uw eigen arbeidsveld.

Wanneer wij ons van denzelfden steun konden verzekeren van alle geneeskundigen zooals dezen verzekerd kunnen zijn van den steun der behoorlijke verplegenden, dan zou de ziekenverpleegster van nu, en zeker die van den

voor de Volksgezondheid vindt men b.v. vermeld het onderzoek van een versterkingsmiddel, dat o.a. „rijk” zou zijn „aan vitamine D”. Het bleek practisch niets van dit vitamine te bevatten, in ieder geval was het gehalte nog veel minder dan 15 Eenh. per gram. Het verslag zegt verder: Voor een „rijke” reclame vormt zoiets echter blijkbaar geen enkel bezwaar!

Dit is niet het eerste geval dat ontdekt wordt. In 1933 onderzochten b.v. Heubner en Schübel eenige handelspreparaten op het gehalte aan vitamine A en D. Hierbij constateerden zij:

In Vitatran, Eukraton en Robugen werd steeds slechts de helft van de opgegeven hoeveelheid vitamine D gevonden. Ook bij onderzoek op vitamine A bleken de beide eerstgenoemde preparaten bij andere achter te staan.

De specialités „Vitophos”, „Jemalt” en „Nestles Kindermeel” bevatten geen noemenswaardige hoeveelheden A; voor Vitophos geldt hetzelfde wat vitamine D betreft.

Zij komen daarom ook tot de eisch dat op een preparaat hetwelk dient voor een therapeutisch doel, het vitamine-gehalte wordt vermeld. Dit gehalte behoort dan tevens dikwijls van onpartijdige zijde gecontroleerd te worden.

WETTELIJKE REGELING

Hierover zijn in ons land ook van verschillende zijden stemmen opgegaan. DR L. W. van ESVELD heeft in 1938 op de 18e Conferentie over Voedingsmiddel-

scheikunde gesproken over: „De wettelijke controle op vitaminehoudende voedingsmiddelen in het buitenland en de wenschen hieromtrent hier in Nederland”. Aan het verslag ontleenen wij:

Voor ons land zou een dergelijke wettelijke regeling zeer zeker noodzakelijk zijn; de Eviunuszwendel (Vitophos) ligt nog versch in het geheugen en voorbeelden van gevitamineerde levensmiddelen met sterk van de etikettering afwijkende samenstelling en misleiding der reclame worden bij onderzoek door het R.I.P.T.O. herhaaldelijk aange troffen.

Dat op dit gebied bij ons nog absoluut geen regeling bestaat, mag wellicht gelukkig genoemd worden, omdat men nu, gebruik makend van hetgeen in andere landen reeds gedaan is, ineens een goede wetgeving kan tot stand brengen. Spreker geeft een schema van een regeling, die ongeveer met die in Hongarije overeenkomt, met dat verschil, dat de aanvragen, voor het in den handel brengen der middelen, eerst bij een commissie zouden komen, welke moet beslissen, of zij voor toelating en dus voor nader onderzoek in het laboratorium, in aanmerking komen. Na afloop van dit onderzoek ligt de beslissing wederom bij de commissie.

De controle in Hongarije geschiedt door het Staats-Hygiënisch Instituut zoowel van specialités, als van vitaminen en verpakte vitaminehoudende geneesmiddelen. Deze moeten vooraf in een geneesmiddelenregister worden in-

geschreven, na onderzoek in verband met de samenstelling vermeld op het etiket, en worden daarna om advies gezonden naar den Gezondheidsraad (prijs, werkzaamheid, therapeutische bruikbaarheid). De contrôle der artikelen evenals van de fabrieken en de grondstoffen geschiedt geregeld. Reclame bij de verpakking moet vooraf goedgekeurd worden.

In 1939 sprak een Commissie uit den Gezondheidsraad zich uit over het toevoegen van vitaminen aan levensmiddelen in de volgende bewoordingen:

„Het gevaar van misleiding acht men lang niet uitgesloten en daarom werd strenge contrôle op de advertenties en andere reclames noodzakelijk geacht. Tenslotte werd door de commissie met zes stemmen tegen vier aangenomen dat toevoegen van vitaminen aan melk geoorloofd moet zijn. Al wordt dit dus niet schadelijk en zelfs vaak aangewezen geacht, zoo is toch strenge contrôle op het gehalte aan vitamine en het waken tegen reclame met valsche of overdreven voorstellingen streng door te voeren.” (Cursiv. van mij. HTW).

Laten wij hopen dat bij de nog steeds in behandeling zijnde wijziging van de Wet op de Artsenijbereidkunde ook aan dit toch zoo belangrijk onderdeel aandacht worde geschonken.

In afwachting hiervan is een bestrijding van het maar klakkeloos gebruiken van vitaminen zeker op zijn plaats.

toekomst, een heel wat onbezorgder tijd tegemoet gaan.

Mochten alle doktoren er zich toch rekenschap van willen geven, dat een onvolledig opgeleide ziekenverzorgster een even groot gevaar voor den zieke kan zijn als een kwakzalver, een even groot gevaar voor de werkelijke verpleegster, een even groot gevaar voor den goeden naam van de ziekenverpleging in zijn geheel.

In vertrouwen, dat steun tegen ongewilde, onbekwame indringers door beide partijen met evenveel enthousiasme zal gegeven worden, eindig ik met den wensch uit te spreken, dat zich bij alle medici een zuiver en eerlijk inzicht betreffende deskundige verpleeghulp bij ernstige zieken, een krachtig verzet tegen alle onwaardigen

en onvolledig opgeleide verplegenden moge ontplooiën.

ZR T. MEYBOOM

Naschrift

Ook wij weten dat juist op alle gebieden, welke aan het medische grenzen, veel kwakzalverij heerscht. In ons vorig Maandblad vermeldden wij nog eenige sprekende staaltjes uit het jaarverslag over 1940 van den Geneeskundig Hoofd-Inspecteur. Het wederzijdsch begrip aangaande de moeite welke de verschillende categorieën zich getroosten om hun stand van beunhazerij te zuiveren, zou reeds een groote verbetering beteekenen.

Soortgelijke klachten als bovengenoemde worden ook dikwijls van andere zijde vernomen, zooals b.v. het

zenden van patiënten naar den drogist in plaats van naar den apotheker als het over het gereedmaken van medicijnen gaat, het laten masseren door een niet gediplomeerde masseur, enz. In nagenoeg al deze gevallen laat de arts zich leiden door het motief dat de hulp anders te duur zou zijn voor den patiënt. Vergeten wordt dan dat de langdurige leertijd, noodig voor het af te leggen examen, met de daarbij opgelegde verantwoordelijkheid een garantie vormen voor een goede behandeling. Op de eerste plaats zou echter moeten gelden: *De beste hulp voor den zieke.*

H. T. W.

INTERNA

Nadat wij eenige jaren geleden in ons blad gewaarschuwd hebben tegen het gebruik van TAMPAX en de reclame ervoor veroordeelden, treft ons den laatsten tijd de advertentie van een ander product, n.l. die van INTERNA. Het principe van de beide producten is gelijk, het is een inwendig te dragen maandverband.

In de advertentie heet het:

„Dank zij onze geperfectioneerde wijze van fabriceren is INTERNA thans het ideale product voor iedere vrouw, die de hoogste eischen stelt aan haar maandelijksche verzorging.”

Wij zien hier staan voor iedere vrouw, en dit wordt neergeschreven, terwijl het toch van algemeene bekendheid verondersteld mag worden, dat de Nederlandsche Gynaecologische Vereeniging een vernietigend oordeel over dit soort verband heeft uitgesproken. Ter herinnering volgt hier het rapport van de beide onderzoekers:

Het Oordeel der Nederlandsche Gynaecologische Vereeniging over „Tampax”

Door de Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Gynaecologische Vereeniging, gehouden op 12 Februari 1939 te Utrecht, werd aan ondergeteekenden opgedragen een rondvraag te richten tot de leden, teneinde het oor-

deel over „Tampax” te kunnen vaststellen. In dit rondschrijven werd gevraagd naar de moreele bezwaren, die men tegen het gebruik van Tampax had en naar de schadelijke gevolgen, die van het gebruik waren gezien. Terwijl om eventueel andere opmerkingen en tenslotte om het eindoordeel werd verzocht.

Uit de antwoorden, die van 40 gynaecologen werden ontvangen, bleek, dat algemeen het gebruik voor jonge meisjes om moreele redenen wordt verworpen, terwijl voor de helft der gynaecologen deze bezwaren ook gelden voor getrouwde vrouwen. Daarnaast werden tal van technische moeilijkheden genoemd, die het gebruik met zich meebracht.

15 Gynaecologen zagen in hun practijk min of meer ernstige gevallen van ontsteking van het inwendige geslachtsapparaat, het meest in den vorm van colpitis; enkele keeren zelfs een opstijgende infectie. 16 keer wordt vermeld, dat door niet gebruiken in de streek, waar het lid woont, hierover geen ervaring kon worden opgedaan; niettemin wordt hier nagenoeg steeds aan toegevoegd, dat uit theoretische overwegingen het ontstaan van een ontsteking wordt voorzien.

Het eindoordeel is, dat van de 40 leden 34 het gebruik van „Tampax” verwerpen. Slechts één lid meent het te kunnen aanbevelen, terwijl 3 keer in bijzondere omstandigheden, en dan nog alleen

Een „deskundige” kan uitsluitend het juiste gebruik van het juiste geneesmiddel beoordeelen.

Afwijken van dezen regel kan zelfs levensgevaarlijk zijn.

Men raadplege hiervoor dus steeds een dokter.

na medisch onderzoek, het gebruik wordt toegestaan. 2 Leden onthielden zich van het geven van een oordeel wegens gebrek aan ervaring.

Samenvattend meenen de rapporteurs te mogen vaststellen, dat de Nederlandsche gynaecologen het gebruik van Tampax voor jonge meisjes absoluut verwerpen, maar zich ook in overgroote meerderheid uitspreken tegen het gebruik daarvan bij getrouwde vrouwen, door de moreele, technische en medische bezwaren, die hieraan zijn verbonden.

Amsterdam - 18 Mei 1939

ELISE SANDERS

F. C. VAN TONGEREN

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningn. den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

30 Pantonsiletten
3,6 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. PER TABLET.
 TEGEN VERKOUDEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE **CFA**
PRIJS F. 0.65
 CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

IN DIT BLAD
 WORDEN UITSLUITEND
 ANNONCES OP-
 GENOMEN, DIE DOOR
 DE VEREENIGING
 TEGEN DE
 KWAKZALVERIJ ZIJN
 GOEDGEKEURD

DELIUS AMSTERDAM
 Benodigdheden voor:
 APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS

1840

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

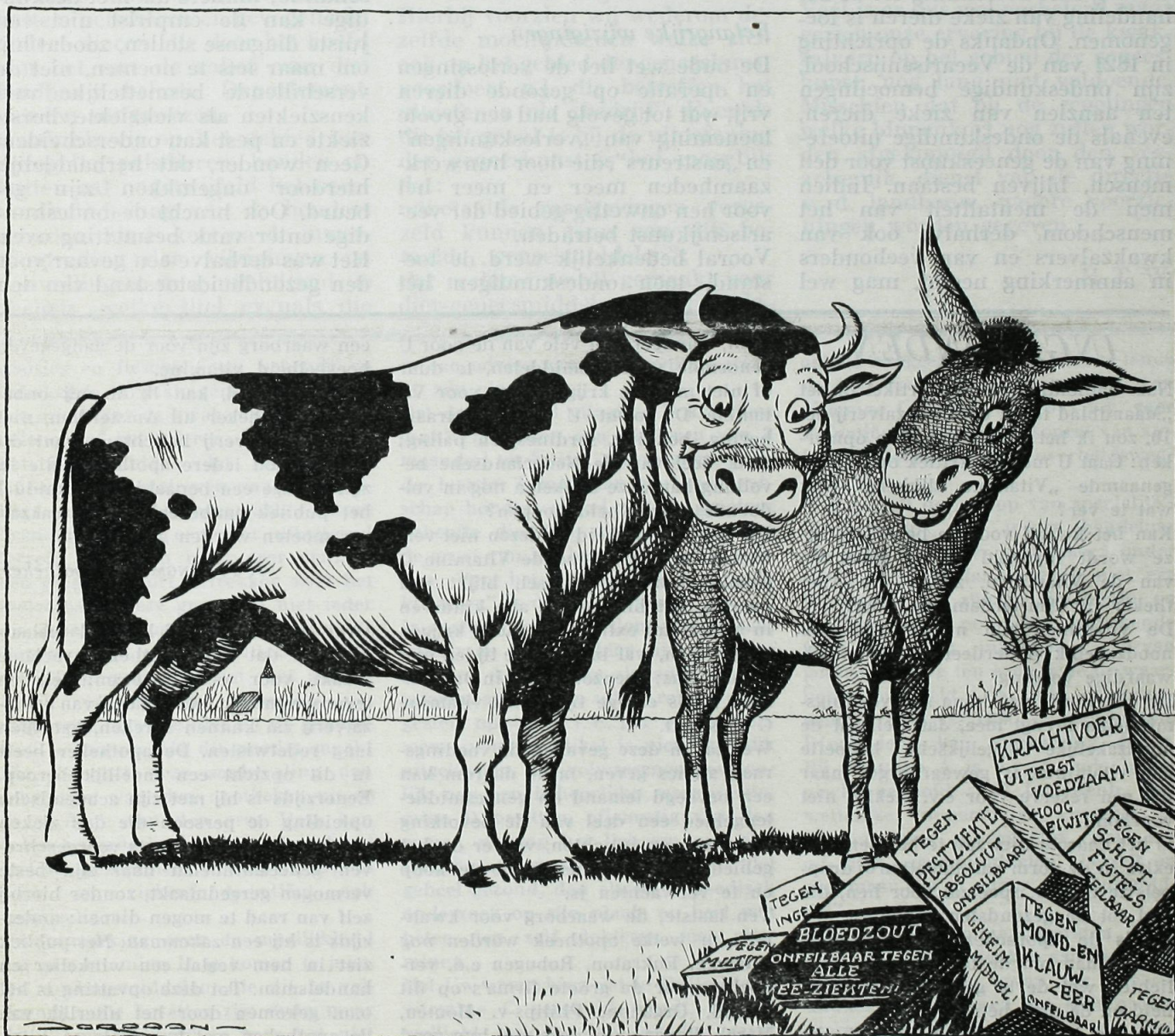
Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Subst. Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MEJ. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester-Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonné's:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

KWAKZALVERIJ IN DE VEEARTSENIJKUNST

- „Geloof jij er wat van?”
- „Geen steek! Maar die snuggere menschen wèl, zie je . . . !”

Bestrijding der Kwakzalverij in de Veeartsenijkunst

In de loop der vorige maand is in de dagbladen eenig commentaar verschenen op de veranderingen in de Wet tot regeling van de uitoefening der Veeartsenijbereidkunst, welke in de Nederl. Staatscourant van 12 en 13 Sept. bekend gemaakt zijn.

Hieraan ontleenen wij het volgende:

Het is vooral in de laatste jaren duidelijk naar voren gekomen, dat en in welke mate de kwakzalverij met betrekking tot de behandeling van zieke dieren is toegenomen. Ondanks de oprichting in 1821 van de Veeartsenij-school, zijn ondeskundige bemoeiingen ten aanzien van zieke dieren, evenals de ondeskundige uitoefening van de geneeskunst voor den mensch, blijven bestaan. Indien men de mentaliteit van het mensdom, derhalve ook van kwakzalvers en van veehouders in aanmerking neemt, mag wel

niet worden verwacht, dat het resultaat van de nieuwe bepalingen volledig zal zijn. Toch echter zullen de thans afgekondigde bepalingen het euvel van de kwakzalverij, het onbevoegd uitoefenen der veeartsenijkunst — de diergeneeskunde — wel zeer sterk aan banden leggen.

Herhaalde malen is van verschillende zijden gewezen op het gevaar, dat de kwakzalverij voor den gezondheidstoestand van den veestapel oplevert.

Belangrijke wijzigingen

De oude wet liet de verlossingen en operatie op gezonde dieren vrij, wat tot gevolg had een groote toeneming van „verloskundigen” en „castreurs”, die door hun werkzaamheden meer en meer het voor hen onwettig gebied der veeartsenijkunst betraden.

Vooraf bedenkelijk werd de toestand, toen ondeskundigen het

INHOUD	
	Blz.
Bestrijding der Kwakzalverij in de Veeartsenijkunst	72
Ingezonden	72
Verzoek aan de Leden	74
De wonderlijke Wegen van Sequah den Wonderdokter	74
Mededeelingen van het Bestuur	75
Van Elders	76
Eenige occulte Geneesmethoden	77
Waarschuwing tegen kwakzalvers	78

„enten” gingen toepassen. Het behoeft wel geen nadere uiteenzetting, dat hierin een groot gevaar schuilde; immers als niet-deskundige kan de empirist niet een juiste diagnose stellen, zoodat hij, om maar iets te noemen, niet de verschillende besmettelijke varkensziekten als vlekziekte, borstziekte en pest kan onderscheiden. Geen wonder, dat herhaaldelijk hierdoor ongelukken zijn gebeurd. Ook bracht de ondeskundige enter vaak besmetting over. Het was derhalve een gevaar voor den gezondheidstoestand van den

INGEZONDEN

Naar aanleiding van uw artikel in het „Maandblad tegen de Kwakzalverij no. 10, zou ik het volgende willen opmerken: Gaat U met uw kritiek op de zogenoemde „Vitamine slikkerij” niet wat te ver?

Kan het kwaad voor de bevolking als ze wordt ingewijd in de geheimen van de Vitaminen, zooals die Apotheker uit Amsterdam dat doet?

De vitaminen zijn nu eenmaal een noodzakelijk onderdeel van een volwaardige voeding.

De distributie van bijna alle voedingsmiddelen brengt mee, dat wellicht de noodzakelijke dagelijksche behoefte aan vitaminen is gewaarborgd, maar dat een reserve voor e.v. ziektes niet voorkomt.

Is het daarom niet aan te bevelen, iets extra in de vorm van tabletten of druppels te nemen, speciaal voor hen, die niet tot de gezondsten behooren.

En is de Apotheker niet de aangewezen man om de bevolking voor te lichten wat de te gebruiken hoeveelheid en de prijs betreft.

Ook uw betoog over de dagelijksche behoefte aan vitaminen zou zeker op-

gaan, wanneer niet vele van de door U genoemde voedingsmiddelen, te duur of niet meer te krijgen zijn; voor Vitamine D noemt U op: levertraan, haring, bokking, sardines, en paling; welk deel van de Nederlandsche bevolking kan deze artikelen nog in voldoende hoeveelheid koopen?

Dat ook de overheid in dezen niet vertrouwt op een voldoende Vitamine D gehalte van het voedsel, blijkt wel daaruit, dat binnenkort alle kinderen in Nederland extra vitamine D krijgen toegewezen, wat in normale tijden niet noodig was; evenzoo wordt in Duitschland reeds eenige tijd extra vitamine C verstrekt.

Wel zal in deze gevallen de voedingsraad advies geven, maar daarom kan een bevoegd iemand op geneesmiddelengebied een deel van de bevolking wel voor- en inlichten, wat er op het gebied van vitaminen alzo te koop en te verwachten is.

Ten laatste, de waarborg voor kwaliteit: in welke apotheek worden nog Vitatran, Eukraton, Robugen e.d. verkocht, waar de groote firma's op dit gebied, Organon, Philips-v. Houten, Merck, Bayer en andere met hun goed bekend staande research-laboratoria,

een waarborg zijn voor de aangegeven hoeveelheid vitamine.

Concluserend, kan ik de mij onbekende apotheker uit Amsterdam, niet van kwakzalverij betichten, want dit doende, zou iedere apotheker, die in zijn etalage een bepaald geneesmiddel het publiek aanbeveelt, een kwakzalver moeten worden geheeten.

J. F. LINGMONT, Apotheker.

Over de meening of het wel toelaatbaar is dat een apotheker reclame maakt voor een geneesmiddel, en tevens wanneer men daarbij van kwakzalverij zal kunnen spreken, kan men lang redetwisten. De apotheker heeft in dit opzicht een moeilijk beroep. Eenerzijds is hij met zijn academische opleiding de persoon die den zieken mensch de door den arts voorgeschreven geneesmiddelen naar zijn beste vermogen gereedmaakt, zonder hierbij zelf van raad te mogen dienen; anderzijds is hij een zakenman. Het publiek ziet in hem veelal een winkelier en handelaar. Tot deze opvatting is het o.m. gekomen door het uiterlijk van de apotheken met hun etalages, vitrines en legdozen met allerhande tubes,

veestapel, als aan dit euvel niet paal en perk werd gesteld. In de oude wet stond, dat de uitoefening van de verloskunde van het vee en het doen van heilkundige operaties op gezond vee met uitzonderling van inenten, aan ieder geoorloofd is. Maar wat onder „inenten” moest worden verstaan, werd niet vermeld. De nieuwe regeling voorziet hierin.

De oude wet gewaagt van „vee” — de aanvullingen en wijzigingen noemen in plaats hiervan „dieren” — hetgeen van veel wijdere strekking is. Onder „dieren” worden n.l. behalve eenhoevige dieren en herkauwende dieren en varkens mede verstaan: honden, katten, pelsdieren en gevogelte en andere dieren, die door het hoofd van het met de zaken van den landbouw belaste Departement, worden aangewezen.

Kwakzalverij op het gebied van gevogelte, pelsdieren, honden en katten zal ongetwijfeld het economisch belang van de houders schaden. Sinds kort na de inwerkingtreding der wijzigingen en aanvullingen, mag uitsluitend de veearts, welke titel evenals die

van dierenarts tevens beschermd is geworden, de navolgende werkzaamheden verrichten in den zin van het begrip „bedrijf”: genees-, heel- en verloskundige raad of bijstand voor dieren en het verrichten van operaties op gezonde dieren. Genoemde handelingen blijven echter aan den particulier, voor eigen dieren, geoorloofd. Dit laatste is niet het geval ten aanzien van het inenten van zieke of gezonde dieren. Dit mag nooit door een ander dan door den veearts worden verricht, derhalve ook niet door particulieren voor hun eigen vee.

Tot hiertoe de dagbladen.

Hierbij voorzien wij wederom dezelfde moeilijkheden welke zich ook op het gebied der geneeskunst voordoen, n.l. die betreffen het uitoefenen als „bedrijf”. Evenals dit het geval is bij de uitoefening der geneeskunst is het mogelijk dat:

onbetaalde raadgevingen verzeeld kunnen gaan van dik betaalde „geneesmiddelen”; dat reclame wordt gemaakt voor dier-geneesmiddelen welke recla-

doosjes en fleschjes van bekende en onbekende verpakte geneesmiddelen. Of een apotheker de kwakzalverij gaat beoefenen of bevorderen, hangt af van het geneesmiddel, dat hij etaleert. Tusschen het etaleeren van b.v. Bonkora en een eigengemaakte zonnebrandcreme ligt een zeer uitgebreid terrein waar een ieder zeer kritisch een grens behoort te trekken voor het toelaatbare. Deze grens zal niet ieder op dezelfde plaats aanbrengen.

Terugkomend op Uw kritiek op mijn artikel: U vraagt of het niet aan te bevelen is, iets extra te nemen, speciaal voor hen, die niet tot de gezondsten behooren. Als dit noodig mocht zijn, behoort deze aanbeveling dan zeker niet van den apotheker uit te gaan, doch van den arts. Deze kan beter beoordeelen of het in verband met de gezondheid noodig is. Dit is voor den ziekenfonds-patiënt ook voordeeliger.

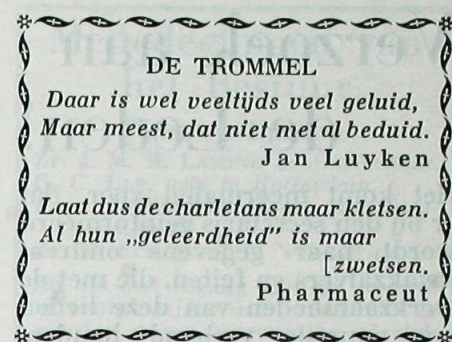
Uw opmerking over de moeilijkheid om aan vitamine D te komen is juist. De voedingsmiddelen, die dit in voldoende mate bevatten zijn duur, maar de vitamineslikkerij is voor het niet koopkrachtige publiek met dikwijls vele kinderen evenmin te betalen. Hier

is een advies van den medicus zeker op zijn plaats.

Dat de overheid vitamine D kosteloos gaat verstrekken aan kinderen van 3 maanden tot 3 jaar, aan zwangeren in de laatste 3 maanden der zwangerschap houdt verband met de grootere behoefte die deze groepen ingevolge de groei van het beenderenstelsel hebben. Van het verstrekken aan „alle kinderen” is dus geen sprake.

In verband met de geslonken voorraad levertraan en het hier niet in aanmerking komen van de andere vitaminebronnen is de uit te reiken dosis gesteld op ± 700 I. E. per week. Trouwens in mijn artikel is niet duidelijk uitgekomen, dat volwassenen gewoonlijk nog een behoorlijke reserve vitamine D bezitten, afkomstig van den zomer, waarop het lichaam een tijdlang kan teren. Gevoelt men zich niet geheel gezond, dan alweer is medisch onderzoek op zijn plaats en heel wat beter dan zelf dokteren met vitaminen.

Met Uw opmerking dat in Duitschland vitamine C verstrekt wordt, zult U wellicht bedoelen dat dit het geval geweest is in het voorjaar, doordat o.m. het vitamine gehalte van de aard-

me onder geneeskundigen raad en bijstand te rekenen is, maar waarvan niet ieder opsporings-ambtenaar en rechter overtuigd is, enz. enz.

Veel is er dus wel verbeterd maar gezien onze ervaring bij de kwakzalverij op het gebied der geneeskunst, nog lang niet voldoende. Misschien dat bij de regelingen welke binnenkort nog zullen worden afgekondigd door den veeartsenijk. dienst van de directie v. d. landbouw, nadere voorzieningen worden gegeven.

H. T. W.

appels teruggelopen was. Hier te lande is het prophylactisch gebruik van vitamine C na 21 Juni 1941 b.v. voor de patiënten en het personeel van ziekeninrichtingen van overheidswege verboden.

Wat betreft de inkoop van specialité's weet U ook, dat iedere handelaar en dus ook de apotheker onder de huidige omstandigheden niet erg kieskeurig kan zijn in zijn keuze, en dientengevolge ook hem onbekende fabrikaten kan inkoopen, waarvan jammer genoeg ten eene male de waarborg ontbreekt, dat het vitaminegehalte juist is. Ook de aanduiding E(enheden) kan verwarring geven. Bij vitamine A is b.v. 1 oude biologische eenheid = 3 Int. Eenh. Een wettelijke, onpartijdige controle is daarom zeker noodzakelijk, waar het o.i. hier „geneesmiddelen” betreft en niet maar een of ander „voedingsmiddel”.

Ook bij de vitaminepreparaten diene men allereerst te denken aan het noodzakelijke gebruik ervan als geneesmiddel, vóórdat men het gaat propageeren als prophylacticum en voedingsstof.

H. T. W.

Verzoek aan de Leden!

Het komt meermalen voor, dat er bij den secretaris geïnformeerd wordt naar gegevens omtrent kwakzalvers en feiten, die met de werkzaamheden van deze lieden ten nauwste verband houden. Deze verzoeken bereiken ons zoowel van de zijde van politie en justitie, als van min of meer officieele instanties en particulieren. Hoewel wij dit zeer op prijs stellen, is het ons niet altijd mogelijk steeds de gewenschte inlichtingen te kunnen geven in den vorm zooals dat in dergelijke gevallen wel wenschelijk zou zijn.

Het ligt in onze bedoeling te trachten hierin verbetering te brengen. Dit nu kan op verschillende manieren geschieden.

Eén wijze van verbeteren kan tot stand komen door medewerking van leden, abonné's en andere lezers.

Namens het bestuur der Vereeniging Tegen de Kwakzalverij plaatsen wij daartoe de volgende oproep:

Zendt ons uitknipsels uit de bladen over advertenties en verslagen van rechtszaken, betrekking houdende met kwakzalverij. Ook andere berichten, die met dit onderwerp te maken hebben, zien wij gaarne van U tegemoet.

Op deze wijze hopen wij over wat meer gegevens te kunnen beschikken.

U steunt zodoende het streven der vereeniging.

Natuurlijk zal het ons niet mogelijk zijn in alle gevallen bericht van ontvangst en bedankjes te sturen.

Bij voorbaat zeggen wij U bij dezen namens het bestuur dank voor de te nemen moeite.

H. J. A. TER WEE

DE WONDERLIJKE WEGEN VAN SEQUAH den Wonderdokter

Vijftig jaar geleden maakte een vreemde Kwakzalver in een met vier paarden bespannen koets zijn joyeuse entrée in Nederland om gedurende eenige jaren als een held gevierd te worden.

*„Heb je zeere beenen,
Heb je rheumatiek,
Ga naar Sequah henen,
Hij geneest je met muziek.”*

Dat dit liedje nu, vijftig jaar na Sequah's optreden, nog wel gezongen wordt, bewijst dat diens verschijning hier te lande diepen indruk heeft gemaakt. Beheerschte hij zelfs niet de mode? Verdronk de Sequah, de slappe deukhoed, dien de kwakzalver op één oor droeg, niet het kaasbolletje, dat voor zijn komst het algemeene mannelijke hoofddeksel was?

Sequah's met vier paaren bespannen en met veel snijwerk versierde „gouden”, d.i. vergulde wagen, reed op 27 Juni 1891 het eerst Roosendaal binnen. Daarop hadden zes Vlaamsch sprekende Mexicanen, cowboys met groote slappe hoeden, post gevat, die stroobiljetten afwierpen met het portret van Sequah en de mededeeling dat deze nog denzelfden avond rheumatieklijders in het openbaar zou genezen. Dit gebeurde daar op het marktplein, waarheen de zieken op een bed werden gedragen. Later hadden deze voorstellingen plaats in een zaal met tooneel.

Op dit tooneel aanschouwde het publiek dezelfde zes mannen, die des middags de stroobiljetten hadden verspreid, maar die nu dienst deden als muzikanten. Verder stond er in het midden een ledikant met weggeslagen gordijnen en daarvoor een leunstoel; aan den kant van het publiek bevond zich een ballustrade. De achterzijde van het tooneel prijkte met een groot aantal gekleurde biljetten.

Was de zaal met toeschouwers gevuld, dan klonk trompetgeschal en Sequah, in cowboykostuum, deed zijn intrede. Hij was een kleine man, bij zijn komst hier te lande 35 jaar oud, van tengeren lichaamsbouw en met een

knap en guitig gezicht. Na enige buigingen voor het publiek, hield Sequah, die een Engelschman was en Charles Davenport heette, een korte toespraak in het Engelsch, welke door een tolk met Vlaamsch accent op gebrekkige wijze overgebracht. In die toespraak deelde Sequah mee dat het hem niet te doen was om geld te verdienen, maar om de lijdende menscheit te genezen. Ook dat hij geruimen tijd in de stad zou blijven. Hij eindigde met de verzekering, dat hij geen kwakzalver was („ik zou mijn brave moeder bij mijn terugkomst niet onder het oog durven komen, als ik bij mijzelf dacht: je bent een kwakzalver”) en dat ieder woord dat hij sprak, waar was. Daarna noodigde hij het publiek uit tot een gratis behandeling op het tooneel en de vertooning nam een aanvang.

Prairie-Flower

Een man werd het tooneel opgedragen en in den leunstoel gezet. Sequah stelde hem eenige vragen b.v. of hij pijn had en hoelang wel. Hierop diende de dokter, die Sequah geregeld vergezelde, den patiënt een theelepeltje Prairie-flower toe voor inwendig gebruik; daarna volgde de Sequah-olie voor het uitwendig gebruik, de massage. Als de lijder op het rustbed was neergelegd, werden de gordijnen toegeslagen en de behandeling kon beginnen. Een paar personen uit het publiek mochten die bijwonen; deze bevoorrechten konden daarna aan het overige publiek getuigen wat zij hadden gezien. Tijdens de massage maakten de muzikanten muziek, die de kreten van den patiënt overstemde. Tien minuten later werden de gordijnen weer teruggeslagen en de voormalige lijder kwam geheel hersteld te voorschijn, wierp zijn krukken weg en danste op de

maat van de muziek de trappen van het tooneel af. Hiermee was de reclamevoorstelling, die een halfuur had geduurd, afgelopen. Ten slotte reed Sequah terug naar zijn hotel, waarvoor een geestdriftige menigte zoolang bleef staan juichen, tot de gevierde man voor het venster verscheen. Hier hield deze dan nog een toespraak, steeds besloten met de woorden: „Good night, pleasant dreams”. Ook mevrouw Davenport placht buigend voor het raam te verschijnen.

Sequah kon echter zijn geneesmiddelen niet zelf verkoopen; wel had hij een patent tot invoer van buitenlandsche geneesmiddelen, maar geen recht van verkoop. De fleschjes waren gestempeld met een algemeen adres voor ons land en bij de plaatselijke drogisten verkrijgbaar. Een fleschje Prairieflower en een dito Sequah-olie kostten samen f 2.50, hoewel ze bij de inklaring werden aangegeven voor een waarde van 7 cent. Deze middelen heetten alle mogelijke ziekten te genezen, niet alleen bij menschen, maar ook bij paarden. De ziekten werden opgesomd in een dun brochure'tje met veel aanhalingen uit brieven van genezen patiënten, getiteld: „Gouden regels voor ieder huisgezin.” Mochten deze geneesmiddelen niet den gewenschten uitslag brengen, dan kwam dit, omdat het gebruik niet lang genoeg was volgehouden; men moest doorgaan, totdat het gewenschte resultaat was verkregen.

Zoomin als het recht van verkoop had Sequah de bevoegdheid om medicijnen voor te schrijven; hiervoor had hij een arts noodig. Hiertoe leende zich een arts uit Rotterdam, een kleine, slappe man, die den indruk maakte van altijd met zijn gedachten afwezig te zijn.

Sequah's bewering, dat zijn geneesmiddelen geen schadelijke bestanddeelen bevatten, was slechts ten deele waar. De Prairieflower was een alkalische oplossing van rhabarber, en rhabarber kan in sommige gevallen zeer schadelijk werken. De Sequah-olie bevatte terpentijn en eenige soorten van olie. Deze middelen werden te Londen bereid en van daar naar Amerika vervoerd om er van een Amerikaansch cachet

te worden voorzien (van Mexicaansche praeparaten met afbeelding van een Indiaan met geveld lans te paard); aldus gewaarmerkt keerden zij weer naar Londen terug. Hier was gevestigd de maatschappij „Sequah Limited”, met een kapitaal van f 3.600.000 en deze had Charles Davenport als haar agent naar Nederland gezonden. De doosjes waarin de fleschjes waren verpakt, droegen hier Nederlandsche opschriften met aanbevelingen en gebruiksaanwijzingen, wèl een bewijs, dat men op een ruim debiet in Nederland rekende. In den loop van 1891 werd voor een waarde van meer dan 4 millioen in Nederland ingevoerd.

Een Legende

Aan de Prairie-flower was nog een legende verbonden. Sequah zou op zijn reis door de prairiën dit wondergeneesmiddel hebben ontdekt. Een van zijn ezels, die aan rheumatiek leed, zonderde zich van de kudde af en ging grazen op een plek, die niet met het gewone prairiegras was bedekt. Toen de ezel zich aan de daar groeiende kruiden had te goed gedaan, begon hij te dansen en te springen. Aldus werd het wonderkruid ontdekt.

Doch deze genezende kracht was slechts schijnbaar, evenals die van de Sequah-olie voor uitwendig gebruik. De eenige geneeskracht zat in de handen van Sequah, die de kunst van masseeren uitstekend verstond. Helaas was de uitwerking van deze kracht maar van zeer korten duur: na de behandeling keerde de pijn terug en gewoonlijk in veel heviger mate.

Intusschen stroomden de menschen overal naar Sequah toe, zijn succes was overweldigend. Te Zwolle, waar hij veertien dagen verblijf hield, boden de werklieden van de Centrale Werkplaats, 700 à 800 man, uit dankbaarheid voor de genezing van een hunner, hem een kostbare, met goud gemonteerde, zweep aan. Ook spannen zij de paarden van zijn wagen en trokken hem naar huis.

Te Eindhoven deed het volk hetzelfde, nadat eenige heeren van het garnizoen te Venlo, onder wie de officier van gezondheid aldaar,

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Zr. J. M. R. LAMING te Amsterdam.

G. C. LAP, arts te Rotterdam.

Prov. Geldersche Bond „Het Wit-Gele-Kruis”.

Zr. H. SCHOLTEN te 's-Gravenhage.

Zij die met ingang van het nieuwe vereenigingsjaar lid wenschen te worden onzer vereeniging of zich wenschen te abonneeren op het Orgaan, kunnen zich thans reeds aanmelden, waarbij hun dan dit en het volgend nummer gratis wordt toegezonden.

Deze gelegenheid wil ik tevens aangrijpen den leden te verzoeken zoo groot mogelijke bekendheid te willen geven aan ons Orgaan en hen op te wekken het ledental onzer Vereeniging te helpen vergrooten door het aanbrengen van nieuwe leden en abonné's.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

samen met een kapitein der marechaussee op de tribune plaats hadden genomen en Sequah's behandeling aanprezen. Deze had te voren aan de heeren een diner aangeboden.

Ook te Amsterdam werden de paarden van Sequah's wagen afgespannen, maar daar gebeurde dit door de heffe des volks, gewonnen door de guldens en rijksdaalders, welke een agent der Sequah-maatschappij uitstrooide. Toen eenmaal dit begin was gemaakt, werden de herhalingen talrijker. Sequah had hiertoe in zijn toespraken slechts te zeggen: „Doe me nu het plezier en gaat rustig naar huis, span niet mijn paarden af.”

De maaltijd als reclamemiddel, te Eindhoven aan officieren aangeboden, werd met hetzelfde doel ook aan kinderen en ouden van dagen, ten aanschouwe van het publiek, verstrekt. De kosten, 50 cent voor den maaltijd van een kind, een gulden voor dien van een volwassene, werden bestreden uit de geheven entreegelden — als Sequah ten minste niet vóór de afdracht van deze was vertrokken. Bij zoo'n maaltijd van vijftig kinderen te Dordrecht is het gebeurd, dat een predikant een toespraak hield, waarin hij Sequah een godsgezant noemde. Nadat een aanklacht tegen hem was ingediend, dreigde Sequah geen diners meer te zullen geven.

Hij kon deze echter best bekostigen, want het entreegeld, dat aanvankelijk 5 cent bedroeg, was gaandeweg gestegen tot een gulden. Te Rotterdam moest men zelfs eerst een halven gulden aan den portier geven om toegang te krijgen en dikwijls werd de zaal gesloten, omdat er niemand meer bij kon.

Sequah gaf te Amsterdam zijn seances in een lokaal van den Parktuin (Plantage). Daar is het voorgekomen, dat een dokter den reumatieklijder onderzocht en constateerde, dat deze geenszins aan reumatiek leed. Hierop verklaarde Sequah geen doktoren meer op de tribune te zullen toelaten en wel wegens de ruwe en hardhandige wijze, waarop dit onderzoek had plaats gehad. Hier zien wij dus den wonderdokter optreden als beschermer van den patiënt tegen de vertegenwoordigers der officiële wetenschap.

Processen

Dit was geenszins de eerste maal, dat Sequah met deze in strijd kwam. De Vereniging tegen de Kwakzalverij heeft in haar maandblad van het begin van Sequah's optreden af tegen hem gewaarschuwd, doch toen zij hem een proces aandeed, werd zijzelf veroordeeld tot een boete van f 250 en de kosten. Dit op grond van de bewering, dat niet één van de chemici-hoofdbestuurders kon zeggen, wat alle bestanddeelen van het bestreden middel waren en dat men niet kan veroordeelen wat men niet positief kent.

De Geneeskundige Raad van Noord-Holland, die den minister van Justitie verzocht een gerechtelijk onderzoek en een strafvervolgning tegen Davenport in te stellen „ter zake van onbevoegde geneeskunst-uitoefening met medewerking van een geneeskundige”, had evenmin succes. Het antwoord luidde: „Indien de man een geneesheer bij zich heeft, die de recepten schrijft, dan is er, bij onze wetgeving, zeer weinig aan te doen. De apothekers mogen elk recept gereedmaken, waarop het verlangde geneesmiddel bepaald is aangeduid, al is het recept ook door geen bevoegde geschreven.” Werd Sequah veroordeeld, wat herhaaldelijk is gebeurd, dan was dit niet wegens het onbevoegd uitoefenen des geneeskunst, maar b.v. omdat zijn assisteerende geneesheer zich eenige minuten van het tooneel had verwijderd. Dat Davenport de eigenlijke geneesheer was en de arts zijn stroopop, was bij onze wetgeving, die helaas tot op dit oogenblik nog altijd dezelfde is, niet strafbaar.

Toen Sequah eens te Amsterdam tot een boete van f 300 werd veroordeeld, werd deze betaald door de Rotterdammers, voornamelijk door de Rotterdamsche dames, want Sequah was een charmeur, die vele vrouwenharten veroverde. En toen een advocaat Sequah had vrijgepleit te 's-Gravenhage, werd deze advocaat door de Haag-sche dames met groote cadeaux overladen.

Ook onder de volksmenigte had Sequah zijn verwoede aanhan-

Op de wonderverhalen van kwakzalversgeneezingen passe men de volgende regelen van Anna Roemer Visser toe:

„'t Zijn sprookjes om daarmee
[den tijd wat te verdrijven
Van kinders, malle luy en suffice
[oude wijven”.

gers. Nadat een Zwolsch apotheker in een plaatselijk blad stelling tegen Sequah had genomen, ontstond vóór dien apotheek een volksoploop, welke dreigde den apotheker en zijn vrouw te zullen ophangen.

Op het einde van 1893 bewoonde Sequah te 's-Gravenhage een prachtig huis in de Coenstraat. Niet langer reisde hij met zijn praalwagen rond: wie hem wilde raadplegen, kon bij hem komen. Maar deze gloriëtijd heeft slechts kort geduurd, doordat een dame een aanklacht tegen Sequah indiende, doch niet wegens diens geneeskundige behandeling. Een zedenschandaal heeft plotseling een einde gemaakt aan zijn geruchtmakend optreden.

Albert Reijding, die zoo'n groot succes behaalde met zijn revue „De Doofpot”, schreef omstreeks 1895 de revue „De groote Trom”, waarin Sequah de hoofdrol vervult. Den tekst heb ik niet kunnen opsporen: hij is in geen onzer openbare bibliotheken noch in de tooneelbibliotheek aanwezig. Is mogelijk een van de lezers van dit blad er mee bekend?

Dr C. CATH. VAN DE GRAFT.
„De Telegraaf”.

VAN ELDERS

VEREENIGDE STATEN. — ONGELEERDE BEVOEGDEN OF GELEERDE ONBEVOEGDEN

„The Journ. of the Am. med. Ass.” van 12-4-1941 weet verbijsterende dingen mede te deelen over bevoegdheden, die in verschillende Staten aan kwakzalverssekten worden verleend. In Michigan moet iedere „chiropraktiker” jaarlijks opnieuw vergunning vragen om zijn roeping te volgen, maar dan moet hij bewijzen, dat hij in het afgelopen jaar ten minste één cursus van twee dagen heeft gevolgd, gegeven door de *State Chiropractic Society*. Iets dergelijks is in Maine bepaald. In Connecticut wordt aan „osteo-

pathen” toegestaan, narcotica en soortgelijke middelen voor te schrijven en aan te wenden, als de *Osteopathic Board* hen daartoe bekwaam acht. Soortgelijke bepalingen zijn ook voor de „naturopathen” ingevoerd. (N.T.v.G., 23-8-1941).

DUITSCHLAND. — NIET ANDERS DAN OP RECEPT AF TE LEVEREN GENEESMIDDELEN

De Duitse Minister van Binnenland-sche Zaken heeft bepaald, dat voortaan middelen met de werking van vrouwelijke geslachtshormonen, alsook kininepreparaten slechts in de apotheek en alleen op recept zullen mogen worden afgeleverd („Deutsche med. Wochenschr.”, 11 April; „N.T.v.G.”, 3-5-1941).

BEPERKING VAN DE BEVOEGDHEID VAN ONBEVOEGDEN

De „Reichsgesundheitsführer”, Dr CONTI, heeft, in samenwerking met den Rijksleider der „Heilpraktiker” KEES, bepaald, dat, ten allerlaatste op 1 October a.s., een einde moet komen aan het verstrekken van raad en geneesmiddelen door de verenigingen voor levens- en geneeswijze in overeenstemming met de natuur (naturgemässe Lebens- und Heilweise). Deze verenigingen moeten opvoedend werk verrichten, maar niet zieke menschen behandelen. Daartoe zijn zij niet bevoegd. („Klin. Wochenschr.”, 1 Maart; „N.T.v.G.”, 22-3-1941).

Eenige Occulte Geneesmethoden II

DE WICHELROEDE

In mijn eerste artikel besprak ik de „Siderische slinger”. De theorie, waaraan deze geneesmethode ten grondslag gelegen was, is de „Od-leer” van Freiherr von Reichenbach. Ook de thans te bespreken methode met de wichelroede berust op deze Od-leer, waarbij men zich dan tevens beroept op de N-stralen van den Franschen natuurkundige Blondat. Zeer ijverige onderzoekingen van andere geleerden hebben het bestaan van deze „N-stralen” niet kunnen bevestigen. Toch zal men dikwijls vernomen hebben dat het bestaan bewezen zou zijn door wichelroedeloopers die onderaardsche wateraderen als oorzaak van de schadelijke straling noemen. Over deze aardstralen en de bescherming daartegen door afschermings-apparaten is in ons Maandblad van November 1939 een zeer lezenswaardig artikel verschenen, geschreven door den arts G. J. FORTUIN.

Niet alleen beweren de roedeloopers dat van deze wateraderen zoogenaamde „kankerstralen” uitgaan, zoo zelfs dat bepaalde huizen als „kankerhuizen” gebrandmerkt dienen te worden, maar ook gebruiken zij hun wichelroede om medische diagnoses te stellen.

Hierbij tasten zij met de roede het geheele lichaam af en kunnen dan door de uitslag de zetel der ziekte localiseeren. Niet slechts dit directe contact met den zieke is noodig, het is ook voldoende, zooals bij den siderischen slinger, dat men een beschreven stuk papier, handafdrukken op papier of andere voorwerpen welke door den zieke aangeraakt zijn, meebrengt om ze met de roede in contact te brengen. Is de patiënt dood, dan zou de wichelroede niet meer uitslaan. Boven het hart slaat de roede steeds naar boven uit, boven de zieke plek naar beneden. Is het hart ziek, dan beweegt de roede zich niet omhoog zooals bij een gezond hart.

Een diepgaand onderzoek is ingesteld door den physioloog E. Holzlöhner te Kiel, gepubliceerd in die „Medische Welt” 1936.

Door zeer zorgvuldige waarnemingen stelde hij in de eerste plaats vast, dat bij alle wichelroedeloopers als gemeenschappelijke eigenschap de roede in een labiel evenwicht wordt gebracht. Zooals men weet bestaat de wichelroede uit een gevorkten tak van de hazelaar, waarvan de roedelooper de beide uiteinden van de V in de handen houdt.

Haarlemmerolie

Eenigen tijd geleden werd mij een advertentie uit het Nieuwsblad voor Sliedrecht en omstreken toegezonden, welke luidde:

Tegen gevatte koude, griep en andere ongemakken **DE OPRECHTE HAARLEMMEROLIE** van C. de Koning Tilly. Verkrijgbaar bij:, Gedipl. Drogist.

Deze aanbeveling biedt weer eens gelegenheid te waarschuwen tegen dit gevaarlijke middel. Het is een van de weinige oorspronkelijke Nederlandsche geheimmiddelen en dagteekent reeds van het jaar 1698. Het heet voor allerlei zoowel uit- als inwendige kwalen genezing te brengen. „Dit medicament” — zoo leest men o.a. in de gebruiksaanwijzing — „is

een wonder voor de goedwilligen en de genade der Allerhoogsten heeft zich daarin wonderbaarlijk geopenbaard”.

In werkelijkheid is de bedoelde olie de stof die in de apotheken onder den latijnschen naam Balsamum Sulfuris terebinthinum voorkomt en bestaat uit lijnolie en terpentijnolie waarin zwavel is opgelost. De geneeskundigen zijn overtuigd van de weinig goede uitwerking van het preparaat en schrijven het hoogst zelden voor en dan nog altijd in zeer geringe hoeveelheden. Men wachte zich het in eenigszins groote hoeveelheden te nemen; de schadelijke gevolgen van het gebruik zijn reeds meermalen met volkomen zekerheid aangetoond. Een sprekend voorbeeld publiceerden wij in het Mei-nummer van dit jaar.

Steeds ontstaat door het met beide handen omvatten een torsie in de beenen van de roede, welke torsie een labiel evenwicht veroorzaakt. Bij boven- en ondergreep passen de beenen alleen dan in de vuisten, als een doorbuiging van de beenen optreedt. Zoolang de beide vuisten in een plat vlak gelegen zijn, kan de wichelroede ook bij een zeer sterke spanning haar evenwicht niet verliezen. De geringste draaiing van de hand of van den onderarm is reeds voldoende om de roede met groote kracht in een nieuwe evenwichtsstand te brengen met een geringere spanning. Deze draaibewegingen die een kunstmatige uitslag der roede veroorzaken, zijn volgens Holzlöhner zeer gering. Kleine, nauwelijks zichtbare of zelfs normaal niet waarneembare bewegingen van den onderarm in het ellebooggewricht zijn reeds voldoende om een uitslag te bewerkstelligen. Bij het naar binnendraaien slaat de roede naar beneden uit, bij het naar buitendraaien naar boven. Hierbij zijn draaiingen, die bij de waarnemingen niet te bespeuren waren, daar zij kleiner waren dan 1°. Men kan zelfs bij horizontale houding van den onderarm en naar benedenhangenden bovenarm, dus rechthoekig op elkaar staand, de draaibewegingen in het ellebooggewricht nagenoeg nooit goed beoordeelen. Hoewel men precies weet, dat men zelf de bewegingen uitvoert, heeft men bij de binnewaartsche beweging het gevoel alsof een vreemde kracht den arm beweegt, zoodat deze beweging zonder ons toedoen schijnt voort te gaan. Het kon volgens Holzlöhner bewezen worden dat men evenmin de houding en de draaibewegingen van den onderarm of de hand die van dezelfde grootte zijn, kan waarnemen. Hiermee leverde hij het bewijs, dat bij de „eigenaardige houding van den roedelooper deze niet kan beoordeelen of hij niet zelf door verandering der hand- of armhouding een met moeite in stand gehouden evenwichtstoestand verstoort en daardoor een uitslag der roede teweegbrengt. Noch de plaats-, noch de bewegingsgevoeligheid van den onderarm zijn

Occulte Geneesmethoden (vervolg)

toereikend om in de hier besproken houding een beslissing te kunnen vaststellen". Hierbij kan het vooral om bewegingen *zonder* ons bewustzijn gaan, die echter toch met bepaalde voorstellingen samenhangen. (ideometrische bewegingen). Levendige voorstellingen van een beweging kunnen reeds actiestroom en bepaalde spanningen in de spieren teweegbrengen, een bewijs ervoor, dat de spieren reeds alleen door de gedachte aan een beweging in een zwakke werkzaamheid geraken, hoewel wij aannemen, dat ze in rust zijn. Deze bewegingsgedachten hebben ook bij de diagnostici met den siderischen slinger dezelfde uitwerking. Ook hier zullen de roedeloopers daarom slechts datgene vinden, wat zij zich kunnen voorstellen. Wij zien dus, dat de autosuggestie een grooten rol speelt bij deze personen. Holzlöhner zegt daarom met recht: „Zou men een toestel willen uitvinden, dat door onbewuste bewegingen bepaalde uitslagen zou teweegbrengen, dan kon men geen geschikter instru-

ment construeeren dan de wichelroede". Hiermee is de mantel van occulte, mystische geheimzinnigheid weggevallen en is er dus niets overgebleven dan een bewuste of on-

bewuste goochelarij of kwakzalverij met alle nadeelen en gevaren eraan verbonden. Is het dus een wonder dat deze geneeswijze in Duitschland verboden is?

H. J. A. TER WEE

WAARSCHUWING TEGEN KWAKZALVERS

Droevve voorbeelden, die tot leering kunnen strekken

Aan allen, die geloof hechten aan genezingen door kwakzalvers en dergelijke lieden, die het beter meenen te weten dan de geneeskundigen, zij de volgende ernstige waarschuwing gericht. Een te Groningen woonachtige gehuwde jongeman, die lijdende was aan suikerziekte heeft geloof gehecht aan de verklaring van een persoon omtrent de genezende werking van de door dezen persoon in den handel gebrachte kruidenthee. De jongeman heeft, in plaats van zich te houden aan de voorschriften hem gegeven door een geneeskundige, eenige weken van de door hem gekochte kruidenthee gebruikt.

De genezing bleef uit en de jongeman is vorige week in een ziekenhuis te Groningen overleden. Tegen den fabrikant van deze kruidenthee, zekere B. H. T. te Groningen is door de politie aldaar proces-verbaal opgemaakt. Bij het ingestelde onderzoek kwam nog een eveneens ernstig geval aan het licht. Hier betrof het een 20-jarig meisje, dat aan suikerziekte leed, zich eveneens niet hield aan de voorschriften van den geneeskundige en ook op advies van B. H. T. tot het gebruik van bedoelde kruidenthee overging. Daar zij afgeweken was van de haar gegeven geneeskundige voorschriften, moest zij korten tijd nadien in levensgevaarlijken toestand worden overgebracht naar een ziekenhuis. Door tijdig medisch ingrijpen kon evenwel dit meisje in het leven worden gehouden.

(Volksblad voor Groningen en Drente)

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm. den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

Een „deskundige” kan uitsluitend het juiste gebruik van het juiste geneesmiddel beoordeelen. Afwijken van dezen regel kan zelfs levensgevaarlijk zijn.

Men raadplege hiervoor dus steeds een dokter.

IN DIT BLAD WORDEN UITSLUITEND ANNONCES OPGENOMEN, DIE DOOR DE VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ ZIJN GOEDGEKEURD

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

pag 85

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: Maasstraat 72^A Amsterdam-Z.

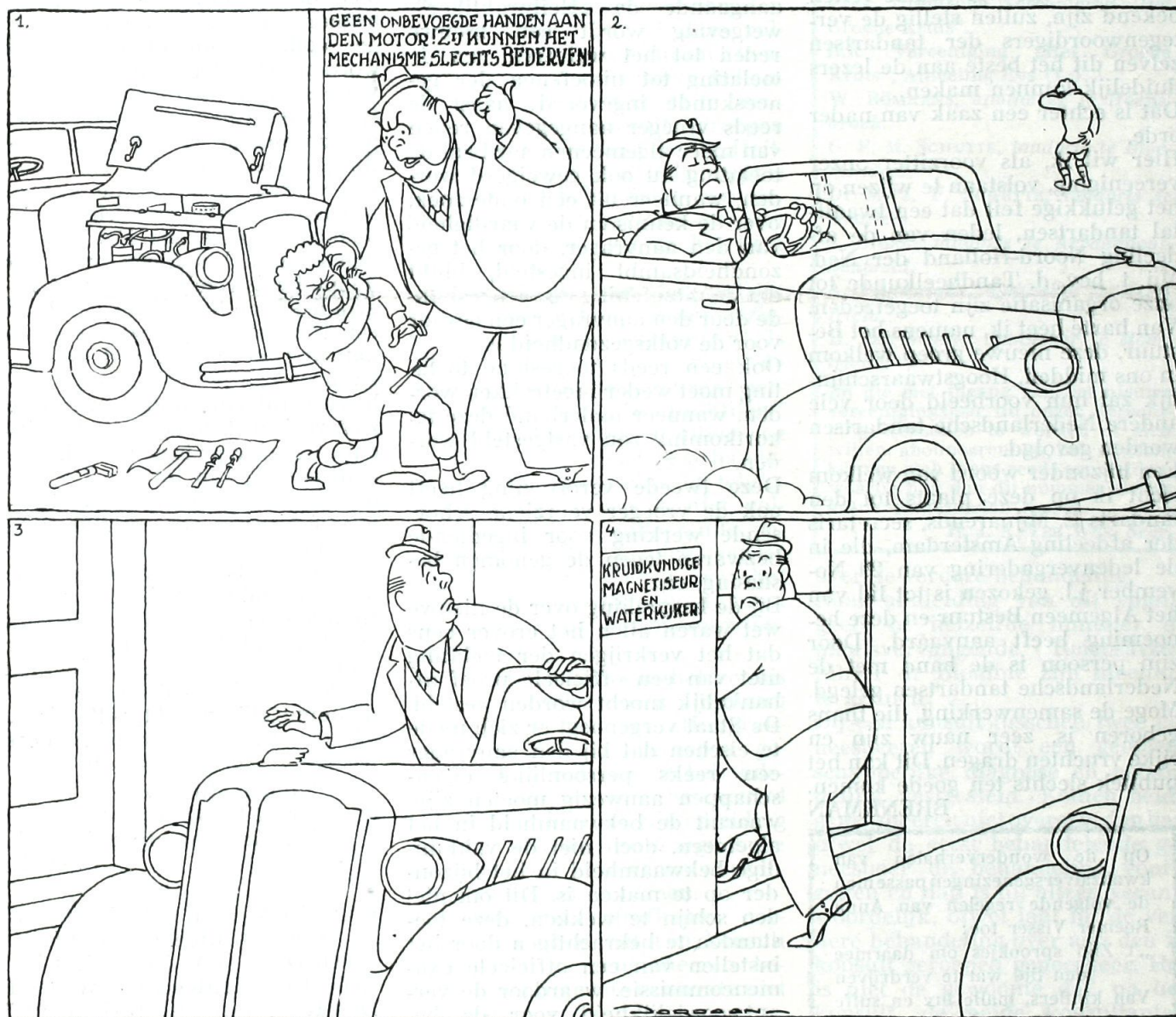
Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter, Mr J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht, lid van het Dagelijksch Bestuur; Mr H. B. DE BRUEYS TACK, Offic. v. Justitie b. d. Rechtbank te Alkmaar; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; Mr P. FRIMA, Dir. Modelpolitievakschool te Hilversum; Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle; N. KEULEMANS, Oud-Hoofd-Apotheker Binnengasthuis Amsterdam, te Hilversum; Mr J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; E. MIJNARENS, Tandarts te Amsterdam; A. H. v. D. VELDE, Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester-Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester-Redacteur.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—
Adres voor het opgeven v. Leden en Abonne's:
H. J. A. TER WEE - Maasstr. 72a - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad, Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

„ONBEVOEGDE HANDEN....”

....of het drama van Motor en Mensch

EEN WOORD VAN WELKOM

Sedert kort is een nieuwe groep tot onze vereeniging toetreden, nl. een groep tandartsen.

Tot nu toe telde de Vereeniging tegen de Kwakzalverij slechts enkele, over het geheele land verspreid wonende, tandartsen, waardoor men zou kunnen denken dat het euvel dat wij bestrijden op tandheelkundig gebied niet of weinig bekend was. Dit is echter geenszins in overeenstemming met den feitelijken toestand en juist den laatsten tijd hooren wij dat kwakzalverij op tandheelkundig gebied aan de orde van den dag is. Hoewel ons wel enkele feiten bekend zijn, zullen stellig de ver- tegenwoordigers der tandartsen zelven dit het beste aan de lezers duidelijk kunnen maken.

Dát is echter een zaak van nader orde.

Hier wil ik, als voorzitter onzer vereeniging, volstaan te wijzen op het gelukkige feit dat een twaalf- tal tandartsen, leden van de af- deeling Noord-Holland der Ned. Mij. t. bev. d. Tandheelkunde tot onze organisatie zijn toetreden. Van harte heet ik, namens het Be- stuur, deze nieuwe groep welkom in ons midden. Hoogstwaarschijn- lijk zal hun voorbeeld door vele andere Nederlandsche tandartsen worden gevolgd.

Een bijzonder woord van welkom richt ik op deze plaats tot den tandarts E. Mijnarends, secretaris der afdeeling Amsterdam, die in de ledenvergadering van 29 No- vember j.l. gekozen is tot lid van het Algemeen Bestuur en deze be- noeming heeft aanvaard. Door zijn persoon is de band met de Nederlandsche tandartsen gelegd. Moge de samenwerking, die thans geboren is, zeer nauw zijn en rijke vruchten dragen. Dit kan het publiek slechts ten goede komen.

BRENKMAN

Op de wonderverhalen van kwakzalversgenezingen passen de volgende regelen van Anna Roemer Visser toe:

„t Zijn sprookjes om daarmee
[den tijd wat te verdrijven
Van kinders, malle luy en suffe
[oude wijven”.

Rondom de „Heilpraktiker”

Het „Heilpraktiker-Gesetz” in Deutschland

In het „Deutsches Aerzteblatt” van 31-8-1941 verscheen een arti- kel van de hand van Ministerial- rat Dr Grunwald:

DE UITBOUW VAN DE „HEIL- PRAKTIKER”-WETGEVING

De verantwoordelijke diensten van Staat en Partij waren tot het besef gekomen dat de wetgeving over de „Heilpraktiker” nog stren- ger moest gemaakt worden, en dat alle onbekwame elementen van de uitoefening der genees- kunde moesten uitgesloten wor- den. In een tweede verordening aangaande de „Heilpraktiker”- wetgeving wordt een nieuwe reden tot het weigeren van de toelating tot uitoefenen der ge- neeskunde ingevoerd: naast de reeds vroeger aangegeven reden van meer algemeen aard zal de toelating nu ook geweigerd wor- den, wanneer uit een onderzoek, over de kennis en de vaardigheid van den aanvrager, door het ge- zondheidsambt ingesteld, blijkt dat de uitoefening der geneeskun- de door den aanvrager een gevaar voor de volksgezondheid is.

Ook een reeds toegestane toela- ting moet weder ingetrokken wor- den, wanneer naderhand deze te- kortkoming zou vastgesteld wor- den.

Deze tweede verordening heeft ook de vroeger voorziene schor- sende werking voor ingediende bezwaren tegen de genomen be- slissing, enz.

Bij de bespreking over de nieuwe wet waren allen het erover eens dat het verkrijgen der toelating niet van een officieele proef af- hankelijk mocht worden gesteld. De Staat vergenoegt er zich mede te eischen dat bij den aanvrager een reeks persoonlijke eigen- schappen aanwezig moeten zijn, waaruit de bekwaamheid in het algemeen, doch niet de vakkun- dige bekwaamheid in het bijzon- der op te maken is. Dit om niet den schijn te wekken, deze toe- standen te bekrachtigen door het instellen van een officieele exa- mencommissie, waardoor de ver- antwoordelijkheid voor de be- roepsuitoefening der „Heilprak-

tiker” op den Staat zou terug vallen.

Het voorgeschreven onderzoek naar de kennis en de vaardigheid van den aanvrager zal door den gezondheidsambtenaar verricht worden.

Elke „Heilpraktiker” moet een minimum van biologische kennis bezitten. Wie de grondslagen van anatomie, physiologie en patholo- gie niet machtig is, kan niet met goed gevolg de geneeskunde be- oefenen.

Elke behandeling die tot het ge- bied der occulte wetenschappen behoort, moet als een gevaar voor de Volksgezondheid beschouwd worden. Daartoe behooren: alle vormen van astrologie, van het spiritisme, Christian Science, het gezond-bidden, het helderzien, an- throposofie, theosofie e.a.; ook het werken met occulte stralen zooals aardstralen en wichelroede, de haardiagnose, enz. Het verkon- digen van heiltheorieën, waarover de aanhanger zelf geen klaar be- grip heeft, en het grondvesten van een Heilpraxis op deze theorieën kan niet meer aanvaard worden. Evenzoo een te groote en kritiek- looze veralgemeening van een op zich zelf juist therapeutisch prin- cipe. In principe is de uitsluitende aanwending van tot nog toe niet bewezen methoden tot het vaststel- len of genezen van ziekten (Iris- diagnose, Chirapraktik, Heilmag- netismus) als gevaarlijk voor de Volksgezondheid te beschouwen.

In deze tweede verordening wordt ook bepaald dat het afwijzen der aanvraag in eersten aanleg het verder uitoefenen der geneeskun- de onmogelijk maakt, zelfs als de afgewezen bezwaren tegen deze beslissing aan te voeren heeft.

Samenvatting van

Dr. H Boucherij, Antwerpen
Uit mededeelingen A.V.G.V.
16-11 '41.

KAN EEN DOKTER VERANT- WOORDELIJK GESTELD

WORDEN, WANNEER HIJ IN KONSULT GEROEPEN WORDT DOOR EEN „HEILPRAKTIKER”

Als een dokter door een heilprak-

INHOUD

	Blz.
„Onbevoegde Handen”	79
Een woord van Welkom	
Brenkman	80
Rondom den „Heilpraktiker”	80
Mededeelingen van het Bestuur	81
Een behoedzame Strijd	
Brenkman	82
Verslag v. d. Ledenvergadering	82
Van Elders	83
Eenige Occulte Geneesmethoden	84
Inhoud 61ste Jaargang	86

tiker in konsult geroepen wordt, dan is de dokter — volgens Landsgerichtsdirektor Dr A. Hellwig — naast den „Heilpraktiker” verantwoordelijk als behandelend geneesheer.

De dokter kan zulk konsult slechts afwijzen, als hijzelf niet de noodige bevoegdheid heeft voor de specialiteit, waartoe de ziekte behoort; of als hij de zekerheid heeft dat de „Heilpraktiker” niet de noodige vakkennis bezit om zijn raadgevingen uit te voeren en het verloop der ziekte te controleren. Als de geneesheer zich niet vergewist, dat de „Heilpraktiker” in staat is vakkundig de behandeling ter hand te nemen, dan is hij strafbaar, zooals blijkt uit een uitspraak van de strafkamer Hamburg van 8.5.1941 tegen dr H.

Deze dr werd veroordeeld tot een jaar gevangenis en tot verbod van uitoefening van praktijk gedurende vijf jaar.

Het ging om het volgende geval: de dochter van een „Studienrat” leed aan etterige amandelontsteking volgens het oordeel van den bijgeroepen „Heilpraktiker”. Op zijn raad werd dr H. bijgeroepen, die reeds meermalen met den „Heilpraktiker” gekonsulteed had. In afwezigheid van den „Heilpraktiker” onderzocht hij het meisje en haar broeder en bevestigde de diagnose, daar een uitstrijkpreparaat negatief uitgevallen was. Hij bezocht het meisje niet meer en liet zich slechts mondeling inlichten door den „Heilpraktiker”. In werkelijkheid waren beide kinderen aangetast door diphterie en stierven.

„Heilpraktiker” en geneesheer werden naar de strafkamer ver-

zonden en vrijgesproken. Het Reichsgericht echter teekende beroep aan tegen de vrijspraak van den geneesheer. In het nieuwe vonnis werd de geneesheer veroordeeld wegens dood door nalatigheid.

Het gerecht stelde vast — de meening van den deskundige Prof. Dr Reye volgend — dat de in konsult geroepen dokter steeds den plicht heeft zich te vergewissen of de „Heilpraktiker” in staat is de verdere behandeling op zich te nemen.

Als de geneesheer den „Heilpraktiker” niet persoonlijk kent, dan moet hij zich, tijdens het onderzoek en de daarop volgende bespreking, een oordeel trachten te vormen over de kennis van den „Heilpraktiker” en of deze voldoende onderlegd is om met kennis van zaken de verdere behandeling tot een goed einde te brengen. Is de in konsult geroepen geneesheer overtuigd dat de „Heilpraktiker” niet de noodige kennis bezit tot het behandelen van zieken, dan moet hij alle verdere konsultatie afwijzen en het hem mededeelen.

Het onderzoek van den patiënt moet plaats hebben in aanwezigheid van den „Heilpraktiker”. Is dit niet mogelijk, dan moet de konsulteerende geneesheer persoonlijk met den „Heilpraktiker” het geval bespreken en uitvoerige richtlijnen voor verdere behandeling geven. Schriftelijk of telefonisch advies geven is niet voldoende. De konsulteerende geneesheer heeft den plicht verder toezicht uit te oefenen over het ziekteverloop. Indien noodig, moet hij zelfs den patiënt opnieuw onderzoeken.

Uit de toelichting van het vonnis van het Landesgericht Hamburg blijkt dat de door een „Heilpraktiker” in konsult geroepen geneesheer in feite als de behandelende geneesheer beschouwd wordt, daar hij door zijn opleiding en zijn vakkennis de eenige is die in staat is de volle verantwoordelijkheid op zich te nemen.

De Hamburger strafkamer oordeelt hier alsof het een konsult tusschen twee geneesheeren betreft. Doch het is de gewoonte niet dat een in konsult geroepen geneesheer toezicht blijft houden

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

K. D. BAAS JR, tandarts te Enkhuizen.

L. G. J. BERMAN, tandarts te Alkmaar.

P. BLANKEVOORT, tandarts te Haarlem.

MEVR. V. v. DALSUM-NOORMAN, tandarts te Santpoort.

K. GREUSTRA, tandarts te Haarlem.

A. HALJE, tandarts te Haarlem.

P. C. HEYBLOM, tandarts te Haarlem.

H. VAN 'T HOF, tandarts te Bakkum.

TH. DE JONGE, apotheker te Heerlen.

W. J. J. MEERTENS, tandarts te Zandvoort.

Prov. Drentsche Vereeniging „Het Groene Kruis”.

R.K. Vereeniging „Het Groene Kruis”, Afdeling Eys (L.).

W. RÖMKENS, apotheker te Hoensbroek.

G. F. M. SCHUTTE, tandarts te Bloemendaal.

Dr M. J. F. SCHUTTE, tandarts te Haarlem.

J. STORK, tandarts te Aerdenhout-Bentveld.

A. THOMASSEN, apotheker te Maastricht.

H. VAN WOUW, apotheker te Maastricht.

Zij die met ingang van het nieuwe vereenigingsjaar lid onzer Vereeniging wenschen te worden of zich willen abonneren op het Orgaan, kunnen zich thans reeds aanmelden, waarbij hun dan dit nummer alsnog gratis toegezonden wordt.

H. J. A. TER WEE, Secr.

over de verdere behandeling.

Naar aanleiding van dit vonnis geeft in hetzelfde nummer de plaatsvervangende Reichsärztführer dr Blomme zijn meening te kennen:

Bij een konsult tusschen twee geneesheeren wordt een gemeenschappelijke diagnose en behandeling vastgesteld. Komen beide geneesheeren niet overeen, dankan ofwel de eerst behandelende geneesheer de behandeling voortzetten en dan is hij alleen verantwoordelijk, ofwel laat hij de verdere behandeling over aan den in konsult geroepen geneesheer. Het is niet de gewoonte dat, na het konsult, de beide konsultanten gezamenlijk de behandeling

RONDON DE „HEILPRAKTIKER”
(Vervolg)

voortzetten. De in konsult geroepen geneesheer kan echter niet verantwoordelijk gesteld worden — zelfs niet als verslechtering optreedt — wanneer hij niet opnieuw bij den patient is geroepen. Volgens de algemeen onder de geneesheeren geldende opvatting, is alleen de behandelende geneesheer en niemand anders verantwoordelijk.

Als de geneesheer in konsult geroepen wordt door een „Heilpraktiker” dan moet hij daaraan gevolg geven krachtens par. 21 van de beroepsverordening. Doch zijn verantwoordelijkheid beperkt zich tot de konsultatie. Bevindt hij dat de „Heilpraktiker” niet kwaam is dit geval te behandelen, dan moet hij dit de „Heilpraktiker” mededeelen en desgevallend met zijn toestemming de behandeling overnemen. Is de „Heilpraktiker” echter van oordeel dat hij in staat is de behandeling voort te zetten, dan is de rol van den geneesheer afgelopen.

Wettelijk bestaat er geen enkel voorschrift volgens hetwelk de geneesheer als een toezichter over de werkzaamheden van een „Heilpraktiker” beschouwd kan worden, en volgens hetwelk hij verplicht is den graad van vakkennis van den „Heilpraktiker” te onderzoeken.

Men had tenminste van het gerecht mogen verwachten, dat het overeenkomstig par. 47/11 der Reichsärzterordnung, zich tot de Reichsärzterkammer zou gewend hebben ter bespreking van zulk een gewichtige en gansch nieuw vraagstuk, in plaats van zich eigenmachtig op dwaalwegen te begeven.

Als het gevelde oordeel leidinggevend zou zijn voor de toekomstige rechtspraak, dan moet par. 21 van de Berufsordnung veranderd worden en kan men niet meer eischen dat de geneesheer nog een konsult met een „Heilpraktiker” zou aannemen.

(„Deutsche Aerzteblatt”, 26-7-41.

Dr H. B.

Mededeelingen A.V.G.V. 24-11 '41.

EEN BEHOEDZAME STRIJD

Bij de opening der laatste vergadering onzer vereeniging heb ik met enkele woorden gewezen op *het karakter* van onzen strijd; in ons blad wil ik hieraan ook gaarne een paar woorden wijden.

De bestrijding der kwakzalverij — waaronder dan in het kader onzer organisatie steeds de kwakzalverij op medisch en pharmaceutisch gebied en op de aanverwante gebieden verstaan wordt — dient wel krachtig te zijn en dient nimmer af te laten, doch dient bovenal *behoedzaam* te worden gevoerd. Op het terrein, dat wij bestrijken, kan zoo gemakkelijk een wat minder goed gewogen woord personen kwetsen, die geheel te goeder trouw zijn.

Wij bestrijden een maatschappelijk kwaad van de eerste orde; wij moeten er ons echter steeds rekenschap van geven dat tallooze eerbare burgers nauwelijks beseffen dat de kwakzalverij, die zij zoo gaarne aan hun hart drukken, werkelijk dat ernstige maatschappelijke kwaad is, dat wij weten dat het is.

Men vindt het niet zoo erg om voor allerlei klachten en kwalen, zonder deskundig advies, er maar op los te dokteren. „Waarom zouden wij het niet eens,” aldus

wordt zoo vaak gezegd, „proberen met die genezers of met die ongediplomeerden, die zelf zeggen, dat zij zulke goede resultaten hebben? Wie maakt ons wat? En als het niet bevalt, kunnen we altijd nog naar den man van het vak”. Dat er dan waarschijnlijk heel wat verprutst zal zijn, wordt vooraf niet bedacht; maar als wij, bestrijders der kwakzalverij, vooraf ons waarschuwend woord doen hooren, dan murmelt zachtkens het koor: „dat is een pleidooi voor eigen standje; pas dus op!” En, als gezellige samenzweerders, gaan ze hun gang. De eene is innig gelukkig met een bezoek aan een kruidendokter, een andere zoekt het bij een magnetiseur, een derde weer laat zich bij voorkeur behandelen door iemand die zijn z.g. kennis uit „oude” boeken heeft vergaard..... allen zijn gelukkig, totdat blijkt dat zij op het verkeerde paard gewed hebben en de natuur toont dat al dit bedrog tot niets anders leidt dan tot innig berouw en tot, dikwijls onherstelbare, schade.

En zelfs als wij deze onherstelbare schade voor ons zien, dan nóg zal onze strijd *behoedzaam* moeten blijven. Ook hem, die te laat inzag dat hij met zijn leven heeft

VERSLAG

VAN DE LEDENVERGADERING OP ZATERDAG 29 NOVEMBER 1941, 'S MIDDAGS DRIE UUR IN HET AMERICAN-HOTEL TE AMSTERDAM

Om ongeveer 3 uur opent de voorzitter deze nu juist niet druk bezochte vergadering. Het eerste deel der agenda, het voorlezen der notulen, goedkeuring van het in April gepubliceerde jaarverslag en de rekening en verantwoording over 1940, welke door de Commissie tot het nazien der rekening was gecontroleerd, wordt snel afgedaan.

Hierna wordt overgegaan tot de verkiezing van de Bestuursleden. De drie aftredende leden, n.l. Mej. E. H. Hengeveld, Dr Ph. A. Coppens en Mr J. J. Plugge worden herkozen. In de vacatures ontstaan door het tusschentijds bedanken van de Heeren Mr G. van

Itallie en Mr M. D. K. S. van Lier, worden gekozen de Heeren Mr P. Frima, directeur der Modelpolitievakschool te Hilversum en E. Mijnarends, tandarts te Amsterdam. De voorzitter herdenkt het vele goede werk dat de beide afgetreden bestuursleden voor onze vereeniging hebben gedaan. Hij beuigt zijn vreugde over het feit dat wij door de nieuw-gekozen leden andere aanknoopingspunten hebben gekregen. Immers ook op het gebied der tandheelkunde floreert de kwakzalverij en het onbevoegd uitoefenen der tandheelkunde nog tierig. Ook hier schuilen vele gevaren, waarvoor het publiek zeker gewaarschuwd dient te worden.

Vervolgens is aan de orde het voorstel tot wijziging van het huishoudelijk reglement. Op de vorige Algemeene Vergadering was hiertoe opdracht gegeven aan

gespeeld, zullen wij dit niet ten kwade mogen duiden; hij is per slot een lijdend medemensch.

Een andere reden voor het behoedzame karakter van onzen strijd is meer het feit dat wij overal en alom onze belagers vinden en dat wij, juist in het algemeen belang, er voor moeten zorgen dat onze strijd geen aanstoot geven kan.

In dat verband is het m.i. noodig een woord van hulde uit te spreken tot den persoon van onzen teekenaar, tot den heer Jordaan, voor de behoedzame, doch ook steeds treffende wijze, waarop hij kans heeft gezien, gedurende een vol jaar, in beeld weer te geven onderdeelen en bijzonderheden van de bestrijding der kwakzalverij en van de narigheden aan het kwakzalveren verbonden. Ik vertrouw dat Jordaan steeds weer nieuwe onderwerpen voor zijn kunstenaarspen zal weten te vinden: eenvoudig en tot iedereen sprekend, zullen dan zijn platen in de toekomst onze strijd krachtig blijven ondersteunen, onze behoedzame strijd ten bate van het algemeen.

BRENKMAN

Mededeeling

Tengevolge der verplichte sluiting der grafische bedrijven tusschen Kerstmis en Nieuwjaar, verschijnt dit blad wat later dan gewoonlijk. Daar hierdoor de datum van het verschijnen alweer in het nieuwe jaar komt te liggen, grijpt ondergeteekende deze gelegenheid aan den leden en abonné's te verzoecken hun contributie of abonnementsgeld over 1942 te willen storten op een der girorekeningen der Vereeniging. Deze rekeningen zijn:

Postgiro No. 32237
Gemeentegiro K - 1672

U bespaart zichzelf en de Vereeniging hierdoor noodelooze onkosten. H. J. A. TER WEE, Secr.

VAN ELDERS

DUITSCHLAND

Verklaringen ter aanbeveling van geneesmiddelen.

De Wiener klin. Wochenschrift van 10 October maakt melding van een nieuwe verordening in Duitschland, behelzende dat verklaringen ten gunste van ge-

neesmiddelen alleen dan mogen worden openbaar gemaakt, als zij afkomstig zijn van personen die door beroep of kunde als bevoegd moeten worden beschouwd. Een afzonderlijk lichaam, de „Werberat", moet dit beoordeelen. De firma welke het aangaat moet desverlangd aan den Werberat de bewijzen hiervoor inleveren. De verklaring moet zich ook beperken tot het gebied, waarop degeen die haar ten beste geeft bevoegd is. De scheikundige b.v. oordeelt slechts over de bereiding, het uitwendig voorkomen, de samenstelling van het middel, niet over de gevolgen der toepassing. Over de werking van middelen voor de veeartsenijkunde mogen alleen veeartsen verklaringen afgeven. Veehouders daarentegen niet, hoe belangrijk hun waarnemingen ook kunnen zijn. Nog meer geldt dit alles ten opzichte van middelen die voor aanwending bij den mensch worden aanbevolen.

(Ned. T. v. G. 1941, blz. 4352, door Ph. W.).

Verstrekken van artsenmonsters.

De leider der vakgroep „Pharmaceutische producten" heeft een verordening uitgevaardigd, waarbij de fabrikanten van pharmaceutische producten (specialité's) alleen op schriftelijk verzoek artsenmonsters aan artsen, veeartsen, tandartsen, tandtechnici en heilpraktiker mogen afgeven.

(Pharm. Z. H. 11-12-1941)

het Dagelijksch Bestuur. De gedane voorstellen worden met een geringe wijziging goedgekeurd. Hierna luiden dan de 3e, 4e en 5e alinea van Art. 2 als volgt:

De overige leden worden zooveel mogelijk uit de verschillende provinciën gekozen.

De leden worden gekozen door de Algemeene Vergadering. Het Dagelijksch Bestuur stelt hiertoe voor elke vacature een candidaat voor, gehoord de leden van het Algemeen Bestuur. Hieraan kunnen door de leden der Vereeniging candidaten worden toegevoegd, mits deze candidaatstelling door minstens 10 leden ondersteund wordt.

In dit geval dient het voorstel minstens 3 dagen vóór de Algemeene Vergadering bij den Secretaris-Penningmeester ingediend te worden.

In aansluiting hierop deelt de voorzitter mede dat het Algemeen Bestuur tot lid van het Dagelijksch Bestuur, tevens ondervoorzitter heeft gekozen Mr J. J. Plugge.

Bij de rondvraag wordt van verschillende zijden de opmerking gemaakt, dat er zoo weinig vervolgingen worden ingesteld. Het is inderdaad wel opmerkelijk dat in het afgelopen jaar zoo weinig rechtszaken behandeld en gepubliceerd zijn. Zou de kwakzalverij afgenomen zijn? Dit is misschien wel iet of wat het geval door de slechte verbindingsen voor reizende kwakzalvers. Toch worden er naar het oordeel der vergadering veel te weinig vervolgingen ingesteld. Van de bestuurstafel wordt in dit verband mededeeling gedaan over een contact dat kort geleden is gelegd met de Rijks-recherchecentrale. Na de stilstand

van het heden, zal naar wij hopen een tijdperk komen van intense bestrijding door het geheele land. Hoewel het ledental der Vereeniging gelukkig gestadig toeneemt wordt door onze Vereeniging en ons Maandblad nog steeds niet die plaats ingenomen die zij, in verband met haar strijd, noodig heeft. Een oproep aan de leden om te blijven zorgen ook onder de huidige omstandigheden, voor nieuwe leden en abonné's, is zeker op zijn plaats.

Nadat nog inlichtingen gevraagd zijn over eenige advertentie's en middelen, waarbij de secretaris mededeelt dat alle advertentie's van helderzienden, fakirs, enz. uit de bladen verdwenen zijn, wordt de vergadering gesloten.

H. J. A. TER WEE, Secr.

VAN ELDERS (Vervolg)

Reclame voor pijnstillende middelen.

Volgens „Klin. W.schr.” van 27-9-1941 zal voortaan bij de reclame voor pijnstillende middelen ervoor moeten worden zorg gedragen, dat in geen geval de meening zal kunnen worden gewekt, dat het gebruik ervan ónschade-

lijk is, en dat er niets tegen is.

In het belang der volksgezondheid zullen deze middelen ook niet bij elke kleine ongesteldheid mogen worden gebruikt, maar alleen bij ernstige pijnen, en ter gelijktijdige inleiding van de werkelijke genezingsmaatregelen. Bijzondere aansporing tot het gebruik van pijnstillende middelen zal voort-

aan niet meer mogen plaats hebben, zeer zeker niet door middel van lichtbeelden, films, rondrijdende luidsprekers of aanplakbiljetten, uitgezonderd in de inrichtingen waar de middelen worden bereid.

(N.T.v.G. 16-10-1941 door Med. A.V.G.V.).

Eenige Occulte geneesmethoden III

DE OOG- OF IRIS-DIAGNOSTIEK

Tot de occulte methoden behoort ook de „oog- of Irisdiagnose”, die ook in ons land in tamelijk grooten omvang door onbevoegden wordt toegepast. Het is evenwel de vraag of elke kwakzalver die een oog van den patient bekijkt werkelijk iets uit het uiterlijk van het regenboogvlies kan afleiden. Bestaan er wezenlijk goede gronden voor deze methode? Dit zijn het beslist niet. Wel is het dikwijls mogelijk uit een afwijking in of van het oog een algemeene lichaamsziekte te herkennen en de medici maken er in dat geval ook gebruik van. In geen deele echter beteekent elke lichamelijke ziekte verandering aan de oogen, zooals de „oogdiagnose” beweert. Deze „irisdiagnose” vindt in haar tegenwoordigen vorm haar oorsprong bij den Hongaar Ignatz v. Péczely omstreeks het jaar 1881. Toch is volgens het reeds meer genoemde boek van Prof. Hanns Löhr de irisdiagnose een uitvinding uit den laatsten tijd der astrologische geneeskunde. In een werk van Eltzholz over „Anthropometrie”, in 1654 verschenen, vindt men reeds physiognomische voorstellingen, waarbij uit de plaats, grootte, belichting en kleur van de beide oogappels een zeer groot aantal geestelijke eigenschappen zou zijn vast te stellen. Ook toen reeds speelde de kleur van het regenboogvlies en vooral het optreden van twee of meer kleuren, een groote rol. Niet alleen het regenboogvlies zou de kenteekenen dragen van ziekten, immers in een werk van Meyens uit het jaar 1670 wordt ook het oogwit in een viertal zone's verdeeld, en wel zou het bovenste corresponderen met het hoofd, de rechterkant met den lever,

borst en aderen, de linkerhelft met het hart, de milt en de kleinere bloedvaten, en het onderste deel met de ledematen, oogen, nieren en darmen. De in het wit gevonden teekenen bestaan uit adertjes, bloedstriempjes en/of -vlekjes.

Bekijkt men zijn eigen regenboogvlies in een spiegel, liefst met een vergrootglas, dan ziet men dat het uit vezels bestaat die straalsgewijze, dus als de spaken van een wiel, gerangschikt zijn en daartusschen bevinden zich kleine kanaaltjes en zwarte en bruine vlekjes. Deze zijn onregelmatig verdeeld over het vlies en daarom zou men er met eenige fantasie letters of cijfers uit kunnen produceeren, hetgeen vroeger aanleiding gaf tot allerlei bijgeloovige voorstellingen.

Péczely en zijn volgelingen beweren nu dat iedere ziekte van een of ander lichaamsdeel bepaalde veranderingen van het regenboogvlies teweegbrengt zooals puntjes, vlekjes of wolkjes, en wel voor ieder lichaamsdeel in een bepaald veld van de iris. Het rechterdeel der iris komt overeen met de rechterhelft van het lichaam, het linkerdeel met de linkerhelft; bovenin ligt het veld voor het hoofd, onderin dat voor de beenen. De binnenhelften corresponderen met de andere inwendige organen b.v. dichter bij de pupillen liggen de velden, overeenkomend met de longen, de maag, de hersenen, enz. Uit de binnenste kring om de pupil zouden de afwijkingen van het hart zijn op te maken, zooals dit ook in het midden van het lichaam ligt! Toch komen bij deze verdeling in velden voor de andere lichaamsdeelen pas de groote moeilijkheden voor de oogendiag-

nostici. Zij geven n.l. de verdeling in velden verschillend aan. Daarbij komt ook nog dat het regenboogvlies zeer klein is en ongeveer 40 velden zou moeten omvatten, zoodat het niet mogelijk is, mede wegens de optredende veranderingen ervan bij vernauwing of verwijding van de pupillen, de aparte velden scherp te begrenzen.

Op welke wijze is Péczely tot deze theorie gekomen? Dit is de min of meer beroemde geschiedenis met zijn uil. Als 11-jarige jongen brak hij van dezen vogel een poot en zag toen plotseling hoe in het oog van den uil op het regenboogvlies en wel aan den kant van de gebroken poot een scherpe kaarsrechte streep ontstond die bleef bestaan. Zooals men weet hebben alle nachtdieren (uilen en katten) loodrechte spleetvormige pupillen die zich bij belichting en pijn tot zeer dunne lijntjes kunnen vernauwen. Klaarblijkelijk betreft het hier een zeer normaal verschijnsel.

Bij talrijke beenbreuken bij menschen en dieren is sindsdien door doktoren gezocht naar deze zwarte lijn in de iris, maar geen der onderzoekers heeft deze ook maar één keer kunnen ontdekken, behalve dan Dr Péczely, een neef van den ontdekker. Deze beweerde n.l. bij inspuiting van methyleenblauw in de ischiaszenuw bij een konijntje een blauwe vlek op het overeenkomstige veld van het regenboogvlies waargenomen te hebben. Andere onderzoekers hebben geprobeerd dit phenomeen ook te zien, maar het is hun niet mogen gelukken.

De „Oogendiagnosticus” of „Irisdiagnosticus” werkt bij voorkeur met homoeopatische middelen. Dit vindt vermoedelijk zijn oorsprong in het feit dat het boek van Péczely door een Duitsch homoeopaath Schlegel in 1887 uit

EENIGE OCCULTE GENEES-METHODEN (Vervolg)

het Hongaarsch in het Duitsch is vertaald, waardoor dus de homoeopathen deze diagnose in Duitschland hebben ingevoerd. Verdere verspreiding volgde al spoedig.

Volgens Pastoor Felke, een baanbreker voor de oogdiagnose, is slechts het hemelsblauwe oog normaal. Hij schrijft bv. „Alles wat bruine oogen heeft, beteekent een afwijking, waarmee niet gezegd is, dat dergelijke menschen voortdurend ziek moeten zijn. In ieder geval is het niet zoo gemakkelijk uit bruine oogen de kwalen te ontdekken als uit de blauwe oogen.” Als een bruinoogig mensch toch gezond is, dan is de verontschuldiging ook alweer klaar, want dan heet het, dat „de oorspronkelijke pathologische kleur door een gelukkige kiemcombinatie haar karakter heeft verloren.” Bruine vlekken, die zich vooral bij de blauwe iris duidelijk en scherp omrand voor kunnen doen, wijzen op de omstandigheid, dat de betreffende persoon aan schurft zou lijden. Anders gekleurde vlekken zouden door medicamenten veroorzaakt worden, b.v. arsenicum witte vlekken, broom bruine, jodium geelroode en bruinroode, antipyrine bleekgele, kwik grauwe ringen.

Het heeft niet aan pogingen ontbroken om te trachten de oogdiagnose wetenschappelijk te beproeven. Dergelijke onderzoekingen zijn door minstens 20 artsen en professoren uitgevoerd. Zij stelden vast welke ziekten op grond van oogdiagnose bij een mensch aanwezig moesten zijn en onderzochten daarna het lichaam zeer grondig op de aanwezigheid van

een of meer kwalen. Hierbij bleek de oogdiagnose totaal te falen. In een proces tegen een bekend oogdiagnosticus onderzocht deze de oogen van 20 zieken en stelde op grond der oogdiagnose de kwalen vast waaraan zij zouden lijden. Bij vele van de patienten constateerde hij zelfs 10 ziekten, en toch bleek hij slechts in 4 gevallen het zieke orgaan juist aan te geven. Een uitkomst, die dus evenals bij de „siderische slinger” op de waarschijnlijkheidsleer is terug te brengen.

Prof. Hanns Löhr geeft nog andere voorbeelden van onderzoekers: Prof. Garré, chirurg te Bonn, zag bij talrijke gevallen van beenbreuken, amputatie's enz., en blindedarmontstekingen nooit een overeenkomstig teeken op de iris; Köhne vond bij 70 menschen, die zoogenaamde schurftvlekken bezaten slechts 5, die aan schurft geleden hadden; volgens Kapp droegen 63 met kwik behandelde personen geen kwikzilveringen; bij 100 lijders aan vallende ziekte, die jarenlang met broom behandeld waren, hadden slechts 6 patienten de beschreven bruine „broomvlekken”. Bij een proces tegen Pastoor Felke in 1909, waarbij hem de dood van een bakkersjongen ten laste werd gelegd, traden bij een onderzoek zeer krasse staaltjes van zijn „oogdiagnose” naar voren, b.v.

de beklagde had niet ontdekt, dat een door hem onderzochte patient aan een oog geheel blind was; dat er nog een staalsplinter in zijn oog aanwezig was en dat de blinde darm bij de gezuige weggenomen was.

Ook voor het bewijzen van de juistheid der oogdiagnose is eeni-

*Een middel uit de krant,
Voor alle kwalen nut,
Brengt goud in duivelshand
En slikkers in de put.*

ge jaren geleden in Duitschland een prijs van 10.000 Mark uitgelooft, maar die is natuurlijk door onvoldoende bewijs niet uitbetaald kunnen worden.

Tenslotte nog een enkele greep uit de beweringen van de oogdiagnostici:

„Als iemand blauwe oogen heeft, „maar gewend is dagelijks bouillon of scherp gekruid vleesch te gebruiken, zooals b.v. reizigers „in hotels, dan moet hij niet verwonderd zijn, als na een drietal „jaren rond zijn pupil zijn iris „licht en donkerbruin is geworden. Dit beteekent een sterke „verslechtering van de geheele „spijsvertering, en ik spreek dan „ook wel van een „bouillon- of „maggi-iris”.

„De werking van een zitbad heeft „het onderlijf noodig om beter te „werken. Daardoor wordt de trage „spijsvertering op gang gebracht, „de bloedvorming wordt beter en „een natuurlijk gevoel van warmte „verdringt spoedig het koude „gevoel. De ziekte-sappen worden „uitgescheiden. De iris wordt helder.”

De beroemde diagnosticus P. J. Thiel heeft de irisdiagnose in verband gebracht met de „Odleer” van Reichenbach, die ik reeds bij de „Siderische slinger” besprak. Op grond hiervan heeft de oogdiagnose het karakter van een occulte wetenschap aangenomen en is daarom in Duitschland verboden geworden.

H. J. A. TER WEE

Verstokte Kwakzalver Hoewel hij den dood van een patiënt op zijn geweten had, ging hij door met kruiden- leveranties!

Eenige maanden geleden is te Groningen een jongeman, die lijdende was aan suikerziekte overleden, ten gevolge van het gebruik van kruiden die hij had gekocht van een kwakzalver aldaar, tegen wien deswege een ver-

volging werd ingesteld wegens het veroorzaken van dood door schuld. Hij zal daarvoor binnenkort voor de Groningsche rechtbank terecht staan.

Hoewel verdachte, de kruidenhandelaar B. H. Tamboer, had beloofd den handel te staken, heeft hij den verkoop voortgezet, zoodat hij zich vandaag voor het kantongerecht te Groningen moest verantwoorden wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde: urine-onderzoek en het voorschrijven van een dieet. Gebleken is

n.l. dat hij aan een jongeman, die een maagkwaal had en twee vrouwen, van wie de eene leed aan lusteloosheid en de ander aan een nierziekte, toch kruiden had verkocht, nadat hij door urine-onderzoek bij de patienten den indruk had gevestigd, dat hij op de hoogte was van hun kwaal. Tegen hem werd een geldboete van f 150 subs. 3 maanden hechtenis geëischt. De kantonrechter mr W. J. M. Weersma zal schriftelijk vonnis wijzen.

Het Algemeen Handelsblad

INHOUD

van den

Een en Zestigsten Jaargang

	Pag.
Adres aan de Nederl. Journalistenkring d.d. 28 Nov. 1884	4
Advertentie's in weekbladen	5
Afleveren op recept van geneesmiddelen in Duitschland	76
Aflukin (Onjuiste reclame), Brenkman	7
Apotheker en de strijd tegen de kwakzalverij	35
Artsenmonsters. Verstrekken van —	83
Artsenwet in Frankrijk	61
Barbituurzuurverbindingen, Verbod van verkoop in de Vereenigde Staten	32
Behoedzame strijd. Brenkman	82
Beperking van onbevoegden in Duitschland	76
Beteekenisvol pleidooi	13
„Chemische Fabriek”. Eischen hieraan in Duitschland	60
Cnopius, Mr A. A.	19
Combrachit	14
Commissie v. d. Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen	2, 21
Dennenaaldenextract en -zalf voor voetbaden (onderzoek)	8
Dopspoeder van Dr O. Dubois	50
't Enkhuizer Oekie in de Bazuin	40
Flora, Instituut	27, 39, 54
Geleerde onbevoegden in Amerika	76
Geneeskragtige steenen	52
Geneesmiddelverbruik en het volk in Duitschland	32
Haarlemmerolie	37, 77
Heilpraktiker, Nederlandsche?	9, 28
Heilpraktiker, Rondom de —	80
Heilpraktikerwet in Duitschland	60
Herdenking van Behring en de strijd tegen de kwakzalverij en wondergeloof	12
Inhoud der 61ste jaargang	86
Interna	69
Intern. Comité tegen de kwakzalverij	22
Irisdiagnostiek	84
Jaarverslag over 1940	29
Jonkers, Psycholoog geneest van stotteren	18
Jubileum P. H. Bon	20
Kinine op recept in Duitschland	76
Kruisverenigingen (Een woord van welkom tot een tweetal nieuwe leden), Brenkman	34
Kruisverenigingen en onze strijd	56
Kwakzalvers- of geheimmiddelen in de veeartsenijkunde	62
Kwakzalvers van de Veluwe	56
Kwakzalverijbestrijding in vroeger eeuwen	14
Kwakzalverij, bijgeloof en geneeskunst door Dr H. J. W. Droogleever Fortuyn (recensie)	16
Kwakzalverij en haar methoden, Brenkman	26, 53
Kwakzalverij, Hoe strijden wij als apothekers tegen de —	35
Kwakzalverij op de Veluwe	29
Kwakzalverij voor 60 jaar en nu	50
Ledenvergadering, Agenda voor de —	67
Ledenvergadering. Verslag	82
Natuurkundig Instituut Flora	27, 39
Nieuwe geneeskunde van Dr O. Dubois	50
Nurse Challoner Tabletten	15
Occulte geneesmethoden	60, 77, 84
Ongeleerde onbevoegden in Amerika	76
Onwetenschappelijke behandeling van ziekten	47
Oogdiagnostiek	84
Phonophoorklanken, P. J.M. A. Haanappel	39
Probatum est, Clinge Doorenbosch	34
Reclame (onjuiste) Brenkman	7
Reclame voor pijnstillende middelen	84
Rekening en verantwoording over 1940	30
Santosan	14
Sequah, de wonderdokter	74
Steenafdrijvend middel (onderzoek)	8
Stotteren, Psycholoog geneest van	18
Strijd tegen de kwakzalverij, G. E. Windemuller	6
Veeartsenijkunde, Bestrijding der kwakzalverij in de —	72
Veeartsenijkunde, Kwakzalvers- of geheimmiddelen in de —	62
Verbod van verkoop van barbitalen in de Vereen. Staten	32
Verklaringen ter aanbeveling van geneesmiddelen	83
Veroordeeling van kwakzalvers in België	24
Verordeningen tegen kwakzalvers in vroeger tijden	64
Verpleegsters en de bestrijding der kwakzalverij (ingezonden)	68
Verzoek aan de leden	76
Vitaminen en de Kwakzalverij	60, 72
Volksgezondheid, Een 76-jarige bewaker der —	42
Volksgezondheid in Nederland	58
Vonnis over een kwakzalver in het jaar 1544	29
Voorbeeld ter navolging	12
Voordrachten over geneesmiddelen en apparaten	45
Voorschriften voor den verkoop van verpakte geneesmiddelen in de Vereen. Staten	31
Waarschuwing tegen kwakzalvers	78
Wetgeving betreffende aflevering van geneesmiddelen in Argentinië	31
Wettelijke regeling betreffende de geneesmiddelen in Frankrijk	61
Wichelroede	77
Wichelroedelooper als bedrieger	60
Wohlmuth apparaat	44
Woord van Welkom. Brenkman	80
Zestig jaren in het harnas, Brenkman	2
Zestig jaren strijd	3
Wichelroede	77

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. — Aan te vragen b. d. Secr. Penningm., den Heer H. J. A. TER WEE, Apotheker Wester Gasthuis. POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

